

Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Laki säättäisi esteettömyysvaatimuksista, joita tulee noudattaa, kun talouden toimija saattaa markkinoille lain soveltamisalaan kuuluvan tuotteen. Tuotteisiin kohdistuu markkinavalvontaa, joten uusi laki ehdotetaan lisättäväksi markkinavalvontalain soveltamisalaa koskevaan pykälään kirjattuihin säädöksiin. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi lakia digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, joka säättää digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. Lain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että se kattaa jatkossa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvat digitaaliset palvelut. Saavutettavuus on esteettömyyttä digitaalisissa palveluissa eli verkkosivustoissa ja mobiilisovelluksissa sekä niihin liittyvissä toiminnallisuuksissa. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi lakia sähköisen viestinnän palveluista niin, että siinä säädettäisiin jatkossa sähköisen viestinnän palvelun ja audiovisuaaliseen mediapalveluun pääsyn esteettömyydestä. Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia liittyen tietojen tarjoamiseen esteettömistä liikennepalveluista. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hätäkeskustoiminnasta annettua lakia. Esityksen mukaan myös Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Lisäksi Hätäkeskuslaitos voisi vastata hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen. Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatitapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos yhteydenottotapana tarjottaisiin videokuvaa, olisi siihen vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla. Esityksen mukaan hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä koskeva sääntely kumottaisiin.

Ehdotetulla uudella lailla sekä muihin lakeihin tehtävillä muutoksilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista.

Esityksen avulla pyritään edistämään yhdenvertaisuutta säätämällä tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Kun tuotteista ja palveluista tehdään esteettömämpiä, yhteiskunnasta tulee osallistavampi ja vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä helpottuu. Esteettömyydestä hyötyvät myös henkilöt, joilla on toimintarajoitteita, kuten ikääntyneet henkilöt, raskaana olevat naiset ja matkatavaroiden kanssa matkustavat henkilöt. Laeissa säädetään keinoista, joilla tuotteiden ja palveluiden esteettömyyttä edistetään sekä varmistetaan esteettömyysvaatimusten tehokas toimeenpano.

Esteettömyysvaatimuksia sovelletaan sekä julkisiin että yksityisiin toimijoihin, kun he tarjoavat lain soveltamisalaan kuuluvia tuotteita tai palveluja kuluttajille.

Ehdotettujen säännösten lisäksi Euroopan komissio antaa erikseen esteettömyysvaatimukseen liittyvistä standardeista täytäntöönpanopäätöksen tai –päätökset.

Ehdotettavat säännökset perustuvat direktiivin velvoittavaan sääntelyyn.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan *28 päivänä kesäkuuta 2022*.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta	6
1.2 Valmistelu	7
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	7
1.2.2 Kansallinen valmistelu ja Suomen kanta	8
1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu	9
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	13
2.1 Esteettömyysdirektiivi, Johdanto	13
2.2 Esteettömyysdirektiivin sisältö	14
3 Nykytila ja sen arviointi.....	23
3.1 Yleistä	23
3.2 Yhdenvertaisuus.....	23
3.3 Rakennettu ympäristö	24
3.4 Sähköisen viestinnän palvelut ja AV-sisältöpalvelut	25
3.5 Yleinen hätänumero 112	31
3.6 Liikenteen palvelut.....	34
3.7 Sähkökirjat	41
3.7.1 Yleisten kirjastojen sähkökirjat.....	43
3.7.2 Oppikirjat sähkökirjoina.....	43
3.7.3 Näkövammaisten kirjasto.....	44
3.8 Digitaalisten palvelujen saavutettavuus	44
3.9 Julkiset hankinnat.....	46
3.10 Tuotteiden markkina- ja valvonta.....	47
3.11 Rahoitus- ja pankkipalvelut.....	49
3.12 Kansainvälinen kehitys esteettömyyden osalta.....	51
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	53
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	53
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	56
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset talouden toimijoille	56
4.2.1.1 Kokonaiskustannukset.....	58
4.2.1.2 Kustannukset toimijakohtaisesti:	60
4.2.1.3 Ylläpitokustannukset.....	70
4.2.1.4 Yhteenveto	71
4.2.2 Tarkemmin liikenteen palvelujen osalta	72
4.2.2.1 Rautatieliikenne	73
4.2.2.2 Vesiliikenne	74
4.2.2.3 Lentoliikenne	74
4.2.2.4 Linja-autoliikenne	75
4.2.3 Tarkemmin sähköisten viestinnän palvelujen osalta.....	75
4.2.3.1 Taloudelliset vaikutukset	75

4.2.3.2	Markkinavaikutukset.....	77
4.2.4	Hätäviestit	78
4.2.5	Yhteiskunnalliset vaikutukset	79
4.2.5.1	Vaikutukset lasten asemaan	79
4.2.5.2	Yhdenvertaisuusvaikutukset	80
4.2.5.3	Vaikutukset sukupuolten yhdenvertaisuuteen.....	82
4.2.5.4	Vaikutuksen kielellisten oikeuksien toteutumiseen	83
4.2.6	Esityksen vaikutukset viranomaistoimintaan.....	83
4.2.6.1	Vaikutukset tuotteiden ja palvelujen valvontaa suorittavalle.....	83
4.2.6.2	Vaikutukset Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö	83
4.2.6.3	Vaikutukset, markkinavalvontaviranomainen.....	84
4.2.6.4	Vaikutukset Liikenne- ja viestintäviraston toimintaan.....	85
4.2.6.5	Vaikutukset viranomaisten toimintaan (hätäviestit).....	87
4.2.7	Vaikutukset palvelun tuottajiin	88
4.2.7.1	Vaikutukset palvelun tuottajiin (hätäviestit)	88
4.2.7.2	Vaikutukset palvelun tuottajiin (sähkökirjat).....	88
4.2.7.3	Vaikutukset digitaalisten palvelujen tarjoajille	89
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	90
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	90
5.1.1	Tuotteet ja palvelut.....	90
5.1.2	Rakennettu ympäristö.....	92
5.1.3	Yleinen hätänumero	94
5.1.4	Pankkipalvelut.....	96
5.2	Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	97
5.2.1	Yleistä	97
5.2.2	Yleistä hätäviesteihin liittyen.....	97
5.2.3	Saksa	97
5.2.4	Tanska	98
5.2.5	Norja.....	98
5.2.6	Ruotsi	99
5.2.7	Viro	100
5.2.8	Latvia	101
6	Lausuntopalaute.....	101
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	101
7.1	Laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.....	101
7.2	Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta.....	123
7.3	Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	124
7.4	Laki sähköisen viestinnän palveluista.....	138
7.5	Laki hätäkeskustoiminnasta	145
7.6	Laki liikenteen palveluista	147
8	Lakia alemman asteinen sääntely	150
8.1	Valtioneuvoston asetus tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.....	150

8.2 Valtioneuvoston asetus digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista	154
8.3 Valtioneuvoston asetus saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimuksista sähköisen viestinnän ja audiovisuaalisen median palveluissa	156
9 Voimaantulo	158
10 Toimeenpano ja seuranta	158
11 Suhde muihin esityksiin.....	159
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	159
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	159
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	159
12.1 Yhdenvertaisuus.....	159
12.2 Elinkeinonvapaus, oikeus työhön.....	160
12.3 Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate.....	161
12.4 Oikeusturva	161
12.5 Vastuu ympäristöstä.....	163
12.6 Perusoikeuksien turvaaminen.....	163
12.7 Komission täytäntöönpanosäädökset ja asetuksenantovaltuudet	164
12.8 Kansallisen liikkumavaran hyödyntäminen	166
LAKIEHDOTUKSET	168
tuotteiden esteettömyysvaatimuksista	168
eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta	176
digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta.....	177
sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta.....	183
häätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta.....	187
liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta.....	188
LIITTEET	191
RINNAKKAISTEKSTIT	191

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Suomi on sitoutunut toteuttamaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 26-27/2016; jäljempänä *YK:n vammaisyleissopimus*) vaatimukset. Yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja tulivat Suomessa voimaan 10.6.2016. Sekä Euroopan unioni että kaikki sen jäsenvaltiot ovat YK:n vammaisyleissopimuksen osapuolia. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisöille avoimiin ja tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

Vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa edistää osaltaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EU) 2019/882 (jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*), erityisesti sopimuksen esteettömyysartiklan osalta (artikla 9). Kaikille tarkoitettujen tuotteiden ja palvelujen esteettömyys tukee vammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja vähentää vain vammaisille henkilöille tarkoitettujen erityispalvelujen, kuten subjektiivisina oikeuksina turvattujen henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalvelujen, tarvetta. Esteettömyysdirektiivi asettaa vaatimukset tiettyjen tuotteiden ja palveluiden esteettömyydestä. Näiden tuotteiden on todettu olevan erityisen merkittäviä vammaisille henkilöille. Tuotteilla ja palveluilla on vahva tieto- ja viestintätekninen yhteys. Esteettömyysdirektiivi tuli voimaan 17.4.2019. Esteettömyysdirektiivissä määrätään toiminnalliset esteettömyysvaatimukset pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja ja yksityiskohtaisia, ja palvelujen osalta olisi jätettävä joustovaraa innovointia varten.

Suomessa pääministeri [Sanna Marinin hallitusohjelmassa](#) on asetettu tavoitteeksi, että Suomi tunnetaan edelläkävijämaana, jossa digitalisaation ja teknologisen kehityksen luomia mahdollisuuksia kehitetään ja otetaan käyttöön yli hallinto- ja toimialarajojen. Tavoitteena on nostaa julkisen sektorin teknologia- ja digitalisaatiokyvykkyyttä sekä kehittää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä. Hallituksen tavoitteena on, että Suomi tunnetaan teknologisen kehityksen, innovatiivisten hankintojen ja kokeilukulttuurin edelläkävijä. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen vahvistaminen. Yhtenä keinona mainitaan sähköisten palveluiden esteettömyyden parantaminen. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti sosiaalisesti kestävä hyvinvointivaltio ottaa huomioon vammaisten osallisuuden sekä mahdollisuudet itsenäiseen elämään, kouluttautumiseen ja työllistymiseen.

Suomessa ei ole sääntelyä, joka kattaisi ne vaatimukset, jotka esteettömyysdirektiivi asettaa tuotteille ja palveluille. Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on säätää uusi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Uuden lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan sovellettaisiin eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettu lakia (1137/2016, jäljempänä *markkinavalvontalaki*). Sen vuoksi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista tulisi lisätä markkinavalvontalain soveltamisalaa koskevaan säännökseen. Palvelujen esteettömyysvaati-

mukset lisättäisiin lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019, jäljempänä *digipalvelulaki*) sen mukaan, kun palvelut voidaan katsoa digitaalisiksi palveluiksi. Laissa sähköisen viestinnän palveluista (917/2014, jäljempänä *SVPL*, 1.6.2018 asti tietoyhteiskuntakaari) säädettäisiin audiovisuaalisiin mediapalveluihin pääsyn ja sähköisen viestinnän palvelujen esteettömyydestä. Lisäksi muutettaisiin liikenteen palveluista annettua lakia (320/2017, jäljempänä *liikennepalvelulaki*) lisäämällä sinne vaatimus tarjota esteettömyystietoa. Lait tulisivat kosemaan sekä julkista että yksityistä sektoria, kun toimijat tarjoavat tuotteita tai palveluja kuluttajille. Lakiin hätäkeskustoiminnasta (692/2010, jäljempänä *hätäkeskuslaki*) tehtäisiin tarvittavat muutokset hätäviestiin vastaamisen osalta.

Tuotteiden ja palvelujen esteettömyyssäätelyn vahvistaminen ja yhtenäistäminen tukisi markkinoiden toimivuutta ja varmistaisi esteettömien tuotteiden ja palvelujen liikkuvuutta ja saantia koko EU:n alueella. Samalla edistettäisiin esteettömien tuotteiden innovaatiota ja niiden tuottamiseen liittyvää työllisyyttä ja talouskasvua sekä tuettaisiin toimintarajoitteisten henkilöiden työkykyä. Direktiivi on linjassa Euroopan vammaisstrategian 2010—2020 ja Euroopan vammaisten henkilöiden oikeuksien strategian 2021-2030 kanssa. Edistämällä esteettömyyttä vahvistetaan vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Lakien tarkoituksena on edistää jokaisen mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita ja palveluja parantamalla niiden esteettömyyttä. Laeilla toteutetaan esteettömyysdirektiivin edellyttämä kansallinen sääntely.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi 2 päivänä joulukuuta 2015 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä (COM(2015) 615 final).

Esteettömyys olisi toteutettava järjestelmällisesti poistamalla esteitä ja ehkäisemällä niiden syntyä, mieluiten noudattamalla universaalia tai kaikille sopivaa suunnittelutapaa. Tavoitteena on, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada palveluja ja tuotteita. Vammaisyleissopimuksen mukaan tämä lähestymistapa tarkoittaa ”tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua”. Esteettömyyttä ja kaikille sopivaa suunnittelua olisi tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleiskommentin nro 2 (2014) 9 artiklan (Esteettömyys) mukaisesti.

Komissio arvioi valmisteluvaiheessa useita eri toimintavaihtoehtoja. Direktiiviehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artiklan 1 kohta, koska ehdotuksen katsotaan koskevan sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja palveluiden vapaata liikkuvuutta. Toissijaisuusperiaatetta sovelletaan, koska asiat, joita ehdotus koskee, eivät kuulu EU:n yksinomaiseen toimivaltaan. SEUT-sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan a ja g alakohdan mukaan sisämarkkinat ja liikenne ovat aloja, joilla toimivalta on jaettu unionin ja jäsenvaltioiden kesken. Komissio katsoo, että EU:n toimia tarvitaan, koska jäsenvaltiot eivät voi ratkaista ongelmaa yksin. Komission mukaan direktiiviehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen, koska painopiste asetettaisiin niihin tuotteisiin ja palveluihin, joihin liittyy todenne-

tusti huomattavia sisämarkkinaongelmia kansallisten vaatimusten erojen luomien kaupan esteiden vuoksi. Komissio myös katsoo, että EU:n toimilla voidaan antaa lisäarvoa kansallisille esteettömyyssäädöksille, koska uudet säännöt takaavat esteettömien tuotteiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden sisämarkkinoilla ja koska resurssien käyttö tehostuu.

Komissio katsoo, että ehdotetun säädöksen sisältö ja muoto eivät ylitä sitä, mikä on tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan tavoitteen saavuttamiseksi. Direktiiviehdotuksen esteettömyysveloitteet koskevat ainoastaan uusia tuotteita, jotka saatetaan markkinoille direktiivin täytäntöönpanon jälkeen ja palveluita, joita tarjotaan kyseisestä päivästä alkaen.

Sääntelytavoista erityisesti direktiiviehdotuksen todettiin olevan linjassa sen lähestymistavan kanssa, joka on esitetty komission aiemmissa tiedonannoissa ja välineissä. Sillä voitaisiin varmistaa esteettömien tuotteiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus ylittämättä sitä, mikä on välttämätöntä.

Komission arvion mukaan ehdotuksella olisi myönteisiä vaikutuksia useisiin Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuihin oikeuksiin. Se helpottaisi suoraan tai välillisesti seuraavien perusoikeuskirjan oikeuksien, vapauksien ja periaatteiden toteuttamista: ihmisarvo (1 artikla), oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (3 artikla), oikeus koulutukseen (14 artikla), ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä (15 artikla), ikääntyneiden henkilöiden oikeudet (25 artikla), vammaisten henkilöiden sopeutuminen yhteiskuntaan (26 artikla) sekä liikkumis- ja oleskeluvapaus (45 artikla).

Talouden toimijoihin direktiiviehdotuksella olisi komission mukaan ristiriitaisia vaikutuksia muuan muassa elinkeinovapauden (16 artikla) ja omistusoikeuden (17 artikla) osalta. Komission arvion mukaan direktiiviehdotus edistäisi elinkeinovapauden ja omistusoikeuden toteuttamista, koska se poistaisi kaupan esteitä ja lisäisi siten sisämarkkinoiden potentiaalia. Ehdotus saattaisi kuitenkin myös jossain määrin rajoittaa niiden toteutumista sitä mukaa kuin jäsenvaltioissa annetaan uutta lainsäädäntöä. Uusista säännöksistä johtuvat rajoitukset olisivat kuitenkin perusteltuja ja oikeasuhteisia. Ne myös lisäisivät EU:n sisäisen kaupan potentiaalia, mistä hyötyisivät talouden toimijat itse. Uudet säännökset olisivat perusteltuja myös muiden perusoikeuksien, muun muassa edellä mainittujen, edistämiseksi.

1.2.2 Kansallinen valmistelu ja Suomen kanta

Direktiiviehdotuksesta laaditun U-kirjelmän (U 10/2016 vp) valmistelua koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö ja valmistelussa kuultiin ulkoasianministeriötä, liikenne- ja viestintäministeriötä, oikeusministeriötä, työ- ja elinkeinoministeriötä, valtiovarainministeriötä ja ympäristöministeriötä.

Kirjelmää käsiteltiin kansallisesti sisämarkkinajaostossa ja sosiaalijaostossa sekä kirjallisessa menettelyssä liikenne- ja viestintäjaostoissa. Osana TSTK-neuvoston (Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto) 16.6.2016 valmisteluja asiaa koskeva perusmuistio (STM 2016-00190) käsiteltiin sosiaalijaostossa 6.6.2016 ja EU-ministerivaliokunnan kirjallisessa menettelyssä 13. – 15.6.2016.

Lisäksi direktiiviehdotuksen kansallista käsittelyä varten perustettiin ehdotuksen kannalta keskeisistä ministeriöistä koostuva epävirallinen valmisteluverkosto. Valtakunnallinen vammaisneuvosto (VANE) osallistui myös asian kansalliseen valmisteluun.

Kirjelmä U 10/2016 vp käsiteltiin eduskunnassa ja suuri valiokunta hyväksyi 27.4.2016 eduskunnan kannan SuVEK 29/2016 vp: valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien kannanottojen mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

U-kirjekantaan esitettiin täsmennyksiä neuvotteluprosessin etenemisen vuoksi U-jatkokirjelmässä UJ 25/2016 vp, UJ 37/2017 vp sekä UJ 18/2018 vp.

Osana TSTK-neuvoston valmisteluja asiaa koskevia perusmuistioita käsiteltiin useasti sosiaali- jaostossa ja EU-ministerivaliokunnassa sekä eduskunnan suuressa valiokunnassa.

Suomi osallistui esteettömyysdirektiivin valmistelun neuvotteluihin aktiivisesti ja Suomen johdolla valmisteltiin mm. ”Non-Paper”, jossa tuotiin esille keskeisiä huolia direktiiviehdotukseen liittyen. Huolia esitettiin esimerkiksi vaikutustenselvityksen haastavuudesta, esteettömyysdirektiivin suhteesta muuhun EU-lainsäädäntöön, mikroyritysten asemasta ja esteettömyysvaatimusten yleisluonteisuudesta. Suomen lisäksi ”Non-Paperissa” olivat mukana Belgia, Unkari, Tšekki, Puola, Yhdistynyt kuningaskunta (UK), Kroatia, Saksa, Latvia, Tanska, Liettua, Kreikka, Alankomaat ja Ruotsi (yhteensä 14 maata).

Suomi kannatti valmisteluissa direktiiviehdotuksen tavoitteita. Edistämällä esteettömyyttä vahvistetaan vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Esteettömyysdirektiivin valmisteluvaiheessa valtioneuvosto piti tärkeänä, että direktiivi ei johda yritysten velvoitteiden kohtuuttomaan lisääntymiseen. Sipilän hallitusohjelmassa sitouduttiin yrityksiin kohdistuvan sääntelytaakan vähentämiseen. Hallitusohjelman mukaan hallitus myös arvioi kaikkea EU-sääntelyä talouskasvun, kilpailukyvyn ja työllisyyden näkökulmasta ja edellyttää vastaavaa käytäntöä myös EU:n toimielinten tasolla. Sääntelyn sujuvoittaminen oli yksi hallituksen kärkitavoitteista. Myös EU:n paremman sääntelyn ohjelma edellyttää sääntelyn yksinkertaistamista ja yrityksille lainsäädännöstä aiheutuvien kustannusten vähentämistä. Direktiiviehdotuksen mukainen menettely esteettömyyttä koskevien säännösten yhdenmukaistamisesta koskee valikoituja uusia tuotteita ja palveluita. Direktiivillä ei säädetä teknisistä yksityiskohdista, vaan yleisellä tasolla uusien tuotteiden ja yksilöityjen palveluiden toiminnallisuudesta. Yleisellä tasolla säädetyt toiminnalliset esteettömyysvaatimukset eivät välttämättä edistä sisämarkkinoiden toimintaa toivotulla tavalla, mikäli tavoitteita ryhdytään toteuttamaan ja panemaan täytäntöön toisistaan poikkeavilla kansallisilla ratkaisuilla.

1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu

Valtioneuvosto vahvisti 26.11.2020 antamassaan päätöksessä, että tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin kansallisen toimeenpanon kokonaiskoordinaatio kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön (STM) käsiteltäväksi ja määräsi liikenne- ja viestintäministeriön (LVM), valtiovarainministeriön (VM), työ- ja elinkeinoministeriön (TEM), sisäministeriön (SM), oikeusministeriön (OM) ja ympäristöministeriön (YM) osallistumaan direktiivin toimeenpanon valmisteluun.

Esteettömyysdirektiivin kansallista valmistelua varten asetettiin työryhmä 15.6.2021.

Työryhmän tehtäväksi asetettiin:

1. koordinoida eri ministeriössä tehtävää lainvalmistelua esteettömyysdirektiivin kansalliseksi toimeenpanoksi
2. yhteen sovittaa ministeriöiden kohdassa 1) tarkoitettua valmistelua yhtenäisen hallituksen esityksen valmistelemiseksi siten, että direktiivi toimeenpannaan Suomessa viimeistään 28.6.2022
3. suunnitella ja koordinoida direktiivin toimeenpanon edellyttämää tiedotusta ja koulutusta.

Työryhmä kokoontui kesäkuussa 2021 kaksi kertaa ja elokuusta 2021 lähtien viikoittain. Työryhmä pyysi elokuusta lähtien kokouksiin elinkeinoelämän ja vammaisalan järjestöistä edustajan. Lisäksi työryhmään pyydettiin nimeämään jäsen opetus- ja kulttuuriministeriöstä (OKM).

Valmistelu on ollut avointa ja valmisteluun liittyvät materiaalit, kuten asettamispäätökset, kokousten pöytäkirjat ja osallistujalistat ovat julkisesti saatavilla valtioneuvoston Hankeikkunasta. Lisäksi vaikutustenarviointia varten ministeriöiden tilaamat selvitykset tullaan julkaisemaan Hankeikkunassa.

Hätäkeskuslain muutokset on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Lainsäädännön valmistelua varten sisäministeriö asetti hankkeen ajalle 17.8.2021-28.6.2022.

Ministeriö	Päävastuut	Asiaan liittyvä lainsäädäntö
STM	Kansallisen toimeenpanon koordinointi	YK:n vammaisyleissopimus
LVM	Henkilöliikenne, audiovisuaaliset palvelut, sähköiset viestintäpalvelut	Laki sähköisen viestinnän palveluista, Laki liikenteen palveluista, matkustajan oikeuksiin liittyvät lainsäädäntö
VM	Digipalvelulain säännökset, finanssiala	Digipalvelulaki
OM	Perusoikeudet	Perustuslaki (731/1999)

SM	Hätäkeskustoiminta, hätäviestiin vastaaminen	Hätäkeskuslaki
YM	Rakennettu ympäristö, esteettömyysdirektiivin liite III	Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sekä asetus (241/2017)
TEM	Julkiset hankinnat, markkinavalvontalaki	Laki julkisista hankinnoista (1397/2016), Erityisalojen hankintalaki (1398/2016), Markkinavalvonta-asetus
OKM	Sähkökirjat	Tekijänoikeuslaki (404/1961)

Elokuussa 2021 järjestettiin verkossa keskustelutilaisuus erityisesti elinkeinoelämän ja vammaisalan järjestöille. Tilaisuuden kutsu lähetettiin Vammaisfoorumin ja Elinkeinoelämän keskusliiton kautta. Tavoite oli saada näkemyksiä työryhmän tueksi esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon valmisteluun. Tilaisuudessa kuultiin 14 puheenvuoroa ja lisäksi vastaanotettiin 17 kirjallista lausuntoa.

Kirjallisissa lausunnoissa pyydettiin ottamaan kantaa ainakin alla oleviin kysymyksiin:

Mitä odotuksia ja toiveita teillä on esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon suhteen?

Mikä on edustamallenne organisaatiolle tärkeää esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon osalta?

Miten tai minkälaisia oikeussuojakeinoja tuotteiden tai palveluiden käyttäjillä tulisi olla?

Mitä kustannuksia tai kerrannaisvaikutuksia olisi hyvä ottaa huomioon lainvalmistelussa?

Puheenvuoroja pitivät keskustelutilaisuudessa Kuurojen liitto ry, Finanssiala ry, Kehitysvammaliitto ry (kaksi puheenvuoroa), Näkövammaisten liitto ry, Invalidiliitto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Suomen kuurosokeat ry, Medialiitto ry, Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS), Näkövammaisten kirjasto Celia, Suomen Kustannusyhdistys ry, Suomen CP-liitto ry ja Kuuloliitto ry.

Kirjallisen lausunnon antoi Autismiliitto ry, Celia, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Finanssiala ry, Finlands Svenska Skolungdomsförbund rf (FSS), Invalidiliitto ry, Kehitysvammaliitto ry (kaksi lausuntoa), Kuuloliitto ry, Kuurojen liitto ry, Kynnys ry, Medialiitto ry, Neurologiset järjestöt ry, Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS), Suomen Kustannusyhdistys ry ja Suomen kuurosokeat ry.

Lausunnoissa tuotiin esille, että esteettömyysdirektiivin toimeenpanossa pidetään tärkeänä laaja-alaista ja kattavaa valmistelua. Vammaisten ihmisten asiantuntemuksen näkyminen ja kuuluminen ja valmistelussa mukana oleminen on erittäin tärkeä asia. Myös elinkeinoelämä korosti toimeenpanossa laajan yhteistyön tärkeyttä.

Lausunnoissa ja puheenvuoroissa nousi esiin hätätekstiviestien ja takaisinsoittopalvelun haasteet erityisesti kuuroille henkilöille. Lisäksi esiin nousi kognitiivisen esteettömyyden, ymmärrettävyyden ja selkokielen tärkeä merkitys kaikille ja erityisesti vammaisille henkilöille. Rakennetun ympäristön esteettömyys ja saavutettavuus, mukaan lukien digitaalisten palvelujen saavutettavuus, ovat erittäin tärkeitä ja ne vaikuttavat läpileikkaavasti koko elämän kirjoon kuten asumiseen, työntekoon, opiskeluun, vapaa-aikaan, harrastuksiin ja matkustamiseen (julkinen liikenne).

Lausunnoissa ja puheenvuoroissa tuotiin toisaalta esille, että esteettömyysdirektiivi tulisi toimeenpanna laajemmin kuin mitä minimitaso edellyttää ja toisaalta elinkeinoelämän mukaan esteettömyysdirektiivi tulisi toimeenpanna direktiivin mukaisesti minimitasolla eli ei tehdä kansallista lisäsääntelyä. Lisäsääntely heikentäisi suomalaisten yritysten kilpailuasemaa EU:ssa.

Useassa puheenvuorossa tai lausunnossa nousi esiin terminologiahaaste. Esteettömyys on nimenomaan rakennetun ympäristön ominaisuus, kun saavutettavuus on taas tarkoittanut digitaalisten palvelujen esteettömyyttä. Käsitteiden käyttö on haasteellista varsinkin nyt, kun olemassa olevan lainsäädännön rinnalle säädetään uutta.

Puheenvuoroissa ja lausunnoissa toivottiin lainsäädännöltä selkeyttä, jotta talouden toimijat ja tuotteiden ja palvelujen käyttäjät tietävät, mitkä ja millaiset sisällöt ovat vaatimusten piirissä.

Lähtökohtaisesti kannatettiin ajatusta, että palveluja koskevat vaatimukset tulisivat osaksi voimassa olevaa digipalvelulakia. Esiin nousi näkemys, että esteettömyysvaatimusten valvonta tulisi hoitaa samassa kansallisessa viranomaisessa, jotta valvonta on yhdenmukaista eikä valvontaa kohdistuisi toimijoihin usealta taholta. Lausunnoissa nousi esiin, että direktiivin kansallisen valvonnan tulee olla yhdenmukaista EU-tasolla ja täytäntöönpanoon tulee varata riittävät taloudelliset- ja henkilöstöresurssit. Tieto minne kehittämis ehdotus tai valitus toimitetaan, tulee olla käyttäjän helposti löydettävissä.

Lausunnoissa nousi esiin myös se, että verkkoasioinnin rinnalla on säilytettävä muut asiointimahdollisuudet, kuten henkilökohtainen käynti, sähköposti tai asiointi puhelimitse.

Esiin nostettiin huoli, ettei pienille järjestöille saa tulla esteettömyysdirektiivistä ylimääräisiä kustannuksia. Järjestöillä tulee olla mahdollisuus saada tukea esteettömyys- ja saavutettavuustyöhön.

Esteettömyysdirektiivin toimeenpanon tueksi tarvitaan joka tapauksessa ohjeita, koulutusta ja oppaita. Toimeenpanon suunnittelussa tulee toteutua jatkuvan arvioinnin mahdollisuus ja tietoja toivotaan kerättävän eri tavoin myös vammaisilta henkilöiltä itseltään.

Tärkeänä nähtiin, että direktiivi toimeenpannaan niin, että se ei aiheuta kohtuutonta rasitetta talouden toimijoille, ottaen huomioon erityisesti pienemmät talouden toimijat. Toisaalta nähtiin, että kohtuuton rasite tulee määritellä tiukkarajaisesti.

Erityisesti elinkeinoelämän mukaan esteettömyysdirektiivin mahdollistamat siirtymäajat tulisi huomioida täysimääräisesti.

Lakiehdotuksen sisältöä on käsitelty Sote-ministeriryhmässä 28.9.2021.

Lakeja valmisteltaessa on oltu yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan hallitukseen, joka valmistelee erikseen esteettömyyssäätelyn implementointia osaksi maakunnan lainsäädäntöä.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Esteettömyysdirektiivi, Johdanto

Esteettömyysdirektiivi tuli voimaan 17 päivänä huhtikuuta 2019. Direktiivin tavoitteena on lähentää jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka koskevat tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia. Tätä tehdään erityisesti poistamalla ja ehkäisemällä esteitä, joita tiettyjen esteettömien tuotteiden ja palvelujen vapaalle liikkuvuudelle aiheutuu jäsenvaltioiden erilaisista esteettömyysvaatimuksista. Näin voitaisiin lisätä esteettömien tuotteiden ja palvelujen saatavuutta sisämarkkinoilla ja parantaa asiaankuuluvien tietojen esteettömyyttä. Kun tuotteista ja palveluista tehdään esteettömämpiä, yhteiskunnasta tulee osallistavampi ja vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä helpottuu.

Direktiivissä on jäsenvaltioita velvoittavat säännökset, joilla varmistetaan, että direktiivin mukaiset tuotteet ja palvelut täyttävät direktiivissä säädetyt esteettömyysvaatimukset. Direktiivissä säädetään myös esteettömyysvaatimusten toteutumisen valvonnasta ja raportoinnista.

Esteettömyysdirektiivin organisatoriseen soveltamisalaan kuuluvat sekä julkisen että yksityisen sektorin edustajat, jotka tarjoavat tai valmistavat direktiivin soveltamisalaan kuuluvia tuotteita tai palveluja kuluttajille.

Esteettömyysdirektiivissä määrätään toiminnalliset esteettömyysvaatimukset pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja, jotta voidaan luoda oikeudellisesti sitovia velvoitteita, ja riittävän yksityiskohtaisia, jotta voidaan arvioida vaatimustenmukaisuutta ja varmistaa siten sisämarkkinoiden moitteeton toiminta tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen osalta, ja niissä olisi jätettävä joustovaraa innovointia varten (johdanto-osa 23).

Esteettömyys olisi toteutettava järjestelmällisesti poistamalla esteitä ja ehkäisemällä niiden syntymä, mieluiten noudattamalla universaalia tai kaikille sopivaa suunnittelutapaa, jolla edistetään sen varmistamista, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada palveluja ja tuotteita. Vammaisyleissopimuksen mukaan tämä lähestymistapa ”tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua”. Vammaisyleissopimusta vastaavasti kaikkia palveleva suunnittelu ”ei sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä”. Esteettömyys ei myöskään saisi sulkea pois kohtuullisten mukauttamistoimien toteuttamista, jos sellaista vaaditaan unionin oikeudessa tai kansallisessa oikeudessa. Esteettömyyttä ja kaikille sopivaa suunnittelua olisi tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleiskommentti nro 2 (2014) 9 artiklan (Esteettömyys) mukaisesti (johdanto-osa 50).

Esteettömyysdirektiivi säätää esteettömyysvaatimukset liitteessä yksi. Liite sisältää seitsemän jaksoa. Tuotteiden osalta vaatimukset ovat jaksoissa I ja II. Palvelujen osalta jaksossa III. Lisäksi tietyille palveluille on määritelty erityiset vaatimukset jaksossa IV. Nämä erityiset vaatimukset koskeva sähköisen viestinnän palveluja hätäviestintä mukaan lukien, henkilöliikenteen palveluja, pankkipalveluja, sähkökirjoja ja verkkokauppaa. Liitteen I jakso V koskee tarkemmin hätäviestintää. Liitteen I jakso VI koskee julkisia hankintoja. Liitteessä I jaksossa VII olevia toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia voi käyttää yhden tai useamman erityisen teknisen vaatimuksen vaihtoehtona, jos tuloksena on vastaava tai parempi esteettömyys vammaisten henkilöiden käyttäessä niitä ennakoitavalla tavalla.

Esteettömyysdirektiivin liite II antaa konkreettisia esimerkkejä siitä, miten edellä oleva vaatimukset voi täyttää.

2.2 Esteettömyysdirektiivin sisältö

I luku Yleiset säännökset

Esteettömyysdirektiivin ensimmäinen luku sisältää yleiset säännökset. Artiklassa 1 säädetään direktiivin kohteesta ja 2 artiklassa soveltamisalasta. Direktiiviä sovelletaan tuotteisiin, joita ovat:

- a) kuluttajien käyttöön tarkoitettut yleiskäyttöiset tietokonelaitteistot ja kyseisten laitteistojen käyttöjärjestelmät;
- b) itsepalvelupääteperiaatteella toimivat
  - i) maksupäätteet;
  - ii) seuraavat itsepalvelupäätteet, jotka on tarkoitettu tämän direktiivin kattamien palvelujen tarjoamiseen:
    - pankkiautomaatit;
    - matkalippuautomaatit;
    - lähtöselvitysautomaatit;
    - tietojen tarjoamiseen käytettävät vuorovaikutteiset itsepalvelupäätteet, paitsi ajoneuvojen, lentokoneiden, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennetut päätteet;
- c) sähköisiin viestintäpalveluihin käytettävät kuluttajapäätelaitteet, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia;
- d) kuluttajapäätelaitteet, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja; sekä
- e) sähköiset lukulaitteet.

Palveluihin, joita ovat:

- a) sähköiset viestintäpalvelut, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettävät siirtopalvelut;
- b) palvelut, jotka tarjoavat pääsyn audiovisuaalisiin mediapalveluihin;
- c) seuraavat lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalvelujen osat, lukuun ottamatta kaupunki- ja esikaupunkiliikennepalveluita sekä alueellisia liikennepalveluita, joita koskevat vain v alakohdan osat:
  - i) verkkosivustot;
  - ii) mobiililaitepohjaiset palvelut, myös mobiilisovellukset;
  - iii) sähköiset liput ja sähköiset matkalippupalvelut;
  - iv) kuljetuspalveluja koskevien tietojen välittäminen, reaaliaikaiset matkatiedot mukaan luettuina; tiedotusnäyttöjen osalta tämä koskee vain unionin alueella sijaitsevia vuorovaiikutteisia näyttöjä; sekä
  - v) unionin alueella sijaitsevat vuorovaiikutteiset itsepalvelupäätteet, joita käytetään kyseisten henkilöliikennepalvelujen minkä tahansa osan tarjoamiseen, lukuun ottamatta ajoneuvojen, lentokoneiden, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennettuja päätteitä;
- d) kuluttajille tarkoitettut pankkipalvelut;
- e) sähkökirjat ja niiden lukemiseen tarkoitettut ohjelmistot; ja
- f) verkkokaupan palvelut.

Edellä olevista termeistä on syytä nostaa esiin sekä tuotteiden että palveluiden osalta mainittu lentokone. Englanninkielisessä direktiivin tekstissä kohta on muodossa "vehicles, aircrafts, ships and rolling stock" ja ruotsiksi "fordon, luftfartyg, fartyg eller rullande materiel". Suomenkielisessä direktiivin tekstissä viitataan tällä hetkellä virheellisesti "lentokoneeseen", vaikka oikea suomenkielinen käännös olisi "ilma-alus". Ilma-alus on yläkäsite, joka kattaa sekä lentokoneet että helikopterit, joten käännösvirheellä on asiallinen merkitys. On selvää, että tarkoituksena on ollut, että poikkeus koskee myös helikoptereita. Direktiivin tekstiin pyydetään oikaisua ja kansallisessa laissa esitetään suoraan käytettäväksi oikeaa käsitettä.

Edelleen esteettömyysdirektiivi koskee vastaamista eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin.

Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti direktiiviä sovellettaisiin vain uusiin, direktiivin toimeenpanolle asetetun määräajan jälkeen lanseerattuihin tavaroihin ja palveluihin.

Direktiivin 3 artiklassa säädetään direktiivin määritelmistä. Määritelmistä on syytä nostaa esille pankkipalvelut. Direktiivin 3 artiklan 28 määritelmäkohdassa määritetään tarkemmin, mitä direktiivissä tarkoitetaan kuluttajille tarjottavilla pankkipalveluilla. Kohdan mukaan kuluttajille tarkoitetuilla pankkipalveluilla tarkoitetaan kohdan a-e-alakohtien tarkoittamien pankki- ja rahoituspalveluiden tarjoamista kuluttajille. Määritelmän a-alakohhta koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY tai Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/17/EU soveltamisalaan kuuluvat luottosopimuksia, b-alakohhta koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/65/EU, jäljempänä *MiFIDII-direktiivi*, liitteessä I olevan A osan 1, 2, 4 ja 5 kohdassa sekä B osan 1, 2, 4 ja 5 kohdassa määritellyt palveluita, c-alakohhta koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2366, jäljempänä *PSD2-direktiivi*, 4 artiklan 3 alakohdassa määritellyt maksupalveluita, d-alakohhta koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/92/EU 2 artiklan 6 alakohdassa määritellyt maksutiliin liittyvät palveluita ja e-kohta koskee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/110/EY 2 artiklan 2 alakohdassa määritelty sähköistä rahaa.

Määritelmäalakohdan a-alakohdassa tarkoitetuilla luottosopimuksilla tarkoitetaan kulutusluottosopimuksia ja asuntoluottosopimuksia. Kohdan b-alakohhta koskee tiettyjä sijoituspalveluita ja niiden oheispalveluita. Tarkemmin lueteltuna esteettömyysdirektiivi koskee sijoituspalveluista 1) yhtä tai useampaa rahoitusvälinettä koskevien toimeksiantojen vastaanottamista ja välittämistä, 2) toimeksiantojen toteuttamista asiakkaiden lukuun, 4) salkunhoitoa, 5) sijoitusneuvontaa sekä oheispalveluista 1) rahoitusvälineiden säilyttämistä ja hoitoa asiakkaiden lukuun, mukaan lukien säilytyspalvelut ja muut asiaan liittyvät palvelut, kuten kassan tai vakuuksien hallinta mutta pois lukien arvopaperitilien ylläpito ylimmällä tasolla, 2) luoton- tai lainanantoa sijoittajalle, jotta tämä voi toteuttaa liiketoimen yhdellä tai useammalla rahoitusvälineellä, silloin kun luottoa tai lainaa myöntävä yritys on mukana liiketoimessa; 4) valuuttapalveluita, jos nämä liittyvät sijoituspalvelujen tarjoamiseen ja sijoitustutkimusta ja rahoitusanalyysiä tai muun tyyppisiä yleisiä suosituksia, jotka liittyvät rahoitusvälineillä toteutettuihin liiketoimiin.

Kohdan c-alakohdassa tarkoitettut maksupalvelut ovat: 1) Palvelut, joiden avulla käteinen raha talletetaan maksutilille sekä kaikki maksutilin hoitamisen edellyttämät operaatiot. 2) Palvelut, joiden avulla käteinen raha nostetaan maksutililtä sekä kaikki maksutilin hoitamisen edellyttämät operaatiot. 3) Maksutapahtumien toteuttaminen, mukaan lukien varojen siirto käyttäjän maksupalveluntarjoajan tai jonkin muun maksupalveluntarjoajan ylläpitämälle maksutilille: a) suoraveloitusten toteuttaminen, mukaan lukien kertaluonteiset suoraveloitukset, b) maksutapahtumien toteuttaminen maksukortilla tai vastaavalla maksuvälineellä tai laitteella, c) tilisiirtojen toteuttaminen, mukaan lukien toistuvaissuoritukset. 4) Maksutapahtumien toteuttaminen, kun varojen katteena on maksupalvelunkäyttäjän luottosopimus: a) suoraveloitusten toteuttaminen, mukaan lukien kertaluonteiset suoraveloitukset, b) maksutapahtumien toteuttaminen maksukortilla tai vastaavalla maksuvälineellä tai laitteella, c) tilisiirtojen toteuttaminen, mukaan lukien toistuvaissuoritukset. Edellisten lisäksi maksupalveluihin kuuluvat 5) maksuvälineiden liikkeeseenlasku tai maksutapahtumien vastaanottaminen, 6) rahansiirrot, 7) maksutoimeksiantopalvelut sekä 8) tilitietopalvelut.

Määritelmäkohdan d-alakohdan maksutiliin liittyvillä palveluilla kaikkia maksutilin avaamiseen, käyttöön ja sulkemiseen liittyviä palveluja, mukaan lukien maksupalvelut ja direktiivin 2007/64/EY 3 artiklan g alakohdassa tarkoitettut maksutapahtumat sekä tilinylitysmahdollisuus ja tili- tai luottorajan ylitys. E-alakohdan sähköisellä rahalla sähköisesti tai magneettisesti tallennettua rahallista arvoa, joka ilmenee liikkeeseenlaskijaan kohdistuvana saatavana, joka on laskettu liikkeeseen vastaanotettuja varoja vastaan direktiivin 2007/64/EY 4 artiklan 5 kohdassa

määriteltyjä maksutapahtumia varten ja jonka muu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskija itse ottaa vastaan.

Lisäksi esteettömyysdirektiivin I-liitteen IV-jakson e-kohdassa määritetään kaksi erillistä esteettömyysvaatimusta, jotka koskevat pankkipalveluita muiden yleisten esteettömyysvaatimusten lisäksi. Esteettömyysvaatimukset ovat: 1) tarjotaan tunnistustapoja, sähköisen allekirjoittamisen tapoja, turvallisuusominaisuuksia ja maksupalveluja, jotka tietoisesti ovat helposti haavoittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja sekä 2) varmistetaan, että tiedot ovat ymmärrettäviä siten, että vaikeusaste on enintään Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehysten B2-taso.

II luku Esteettömyysvaatimukset ja vapaa liikkuvuus

Direktiivin 4 artiklassa säädetään esteettömyysvaatimuksista ja vapaasta liikkuvuudesta. Direktiivin johdanto-osan 48 mukaan jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tämän direktiivin kattamien ja sovellettavien esteettömyysvaatimusten täyttävien tuotteiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus unionissa ei esty esteettömyysvaatimuksiin liittyvistä syistä.

Direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimusten sisällöstä säädetään liitteessä I.

Kaikkien tuotteiden on oltava liitteessä I olevassa I jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Kaikkien tuotteiden, lukuun ottamatta itsepalvelupäätteitä, on oltava liitteessä I olevassa II jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Kaikkien palvelujen, lukuun ottamatta kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen palveluja ja alueellisen liikenteen palveluja, on oltava liitteessä I olevassa III jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia. Lisäksi tiettyjen palvelujen on oltava liitteessä I olevassa IV jaksossa vahvistettujen lisävaatimusten mukaisia. Palveluja koskevat velvoitteet eivät koske mikroyrityksiä, mutta jäsenvaltioiden tulee tarjota ohjeita ja välineitä, joilla helpotetaan kansallisten säännösten soveltamista.

Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisten olosuhteiden mukaan, onko rakennetun ympäristön, jota käyttävät tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen käyttäjät, täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset, jotta mahdollisimman moni vammainen henkilö voi käyttää niitä. Suomi ei ota tässä vaiheessa esteettömyysdirektiivin liitettä III käyttöön, mutta jatkaa tästä hallituksen esityksestä erillisenä hankkeena asian selvittämistä niin, että vaadittavia vaatimuksia alettaisiin kuitenkin soveltaa samaan aikaan kuin tässä esityksessä ehdotettavien lakien säännöksiä.

Direktiivin 4 artiklan kohdan 8 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa liitteessä I olevassa V jaksossa vahvistettuja erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla. Jakson V mukaan, jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoita pystyvän käyttämään hätäviestejä eurooppalaiseen hätänumeroon 112 mahdollisimman laajalti, niihin vastaamiseen sopivimmassa hätäkeskuksessa on sisällytettävä

toimintoja, käytäntöjä, toimintamalleja, menettelyitä ja mukautuksia, joiden tavoitteena on ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet. Lisäksi sopivimman hätäkeskuksen on vastattava eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin asianmukaisesti kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä yhteydenotto on vastaanotettu eli synkronoitua puhetta ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna), tai jos videokuvaa on tarjottu, täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitua puhetta ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) sekä videokuvaa. Englanninkielisessä direktiivin tekstissä todetaan “Emergency number ‘112’ shall be appropriately answered, in the manner best suited to the national organization of emergency systems, by the most appropriate PSAP using the same communication means as received, namely by using synchronized voice and text (including real time text), or, where video is provided, voice, text (including real time text) and video synchronized as total conversation.”

Lisäksi liitteen I kohdassa IV kohdassa a säädetään lisävaatimukset sähköisille viestintäpalveluille. Nämä vaatimukset tulee täyttää myös hätänumeroon saapuviin hätäviesteihin vastaamisessa. Liitteen mukaan, jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, on palvelujen tarjoamisessa otettava käyttöön toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita ja menettelyjä sekä mukautuksia, joilla pyritään ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistamaan yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa.

i) tarjotaan reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi (providing real time text **in addition** to voice communication);

ii) tarjotaan täydelliset interaktiivisuusominaisuudet, jossa puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuvaa (providing total conversation **where** video is provided in addition to voice communication);

iii) varmistetaan, että sähköisten viestintäpalvelun tarjoajat välittävät puheviestintää ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) hyödyntävän hätäviestinnän synkronoituna ja, jos lisänä on videokuvaa, välittävät hätäviestinnän täydellisesti interaktiiviseksi synkronoituna sopivimpaan hätäkeskukseen (ensuring that emergency communications using voice, text (including real time text) is synchronized and where video is provided is also synchronized as total conversation and is transmitted by the electronic communications service providers to the most appropriate PSAP.).

Direktiivin artiklassa 5 todetaan voimassa oleva unionin oikeus henkilöliikenteen alalla. Niissä on vastaavaa tietojen antamista ja esteettömyyttä koskevaa tiedotusta koskevia vaatimuksia kuin esteettömyysdirektiivissä. Jos esteettömyysdirektiivissä säädetään kyseisten asetusten ja kyseisten säädösten vaatimuksien lisäksi muista vaatimuksista, näitä muita vaatimuksia sovelletaan täysimääräisesti.

Artiklassa 6 säädetään vapaasta liikkuvuudesta. Jäsenvaltiot eivät saa esteettömyysvaatimukseen liittyvistä syistä estää esteettömyysdirektiivin vaatimukset täyttävien tuotteiden asettamista saataville markkinoilla alueellaan tai palvelujen tarjoamista alueellaan.

III ja IV luku Tuotteita käsittelevien talouden toimijoiden velvoitteet ja palveluntarjoajien velvoitteet

Direktiiviehdotuksen 7—12 artikloissa säädetään valmistajien, valtuutettujen edustajien, maahantuojien, jakelijoiden ja palveluntarjoajien velvoitteista. Direktiiviehdotuksen 7 artiklan mukaan valmistajan on saattaessaan tuotteitaan markkinoille varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu esteettömyysvaatimusten mukaisesti. Valmistajien on laadittava liitteen IV (vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely – tuotteet) mukaiset tekniset asiakirjat ja tehtävä liitteessä vahvistettu vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely. Valmistajien on laadittava EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä tuotteeseen CE-merkintä. Direktiivin 7 artiklan perusteella markkinoille voidaan tuoda ainoastaan vaatimusten mukaisia tuotteita. Ennen tuotteen saattamista markkinoille tuojien on varmistettava, että valmistaja on täyttänyt 7 artiklan mukaiset esteettömyysvaatimukset. Valmistajaa voi edustaa valtuutettu edustajan esteettömyysdirektiivin 8 artiklan mukaisesti.

Maahantuojan velvollisuudet on määritelty artiklassa 9. Maahantuojat saavat saattaa markkinoille ainoastaan vaatimustenmukaisia tuotteita.

Direktiivin 10 artiklan mukaan jakelijoiden on ennen tuotteen saattamista markkinoille todennettava, että tuotteessa on CE-merkintä, että sen mukana on vaaditut asiakirjat sekä käyttöohjeet ja tiedot kielellä, jota kuluttajat ja muut loppukäyttäjät ymmärtävät.

Direktiivin 12 artiklan mukaan talouden toimijoiden on esitettävä markkinavalvontaviranomaisille pyynnöstä tunnistetiedot kaikista talouden toimijoista, jotka ovat toimittaneet niille tuotteen ja joille ne ovat toimittaneet tuotteen. Tiedot on kyettävä esittämään viiden vuoden ajan siitä, kun tuote on toimitettu niille tai kun ne ovat toimittaneet tuotteen.

Direktiivin 13 artiklan mukaan palveluntarjoajien on varmistettava, että niiden palvelut suunnitellaan ja tarjotaan 4 artiklan (esteettömyysvaatimukset) mukaisesti. Palveluntarjoajien on laadittava tarvittavat tiedot esteettömyysdirektiivin liitteen V (tiedot esteettömyysvaatimusten mukaisista palveluista) mukaisesti ja selitettävä niissä, miten palvelut täyttävät esteettömyysvaatimukset.

V luku Tuotteiden ja palvelujen perusteellinen muutos ja talouden toimijoille aiheutuva kohtuuton rasite

Esteettömyysvaatimusten ei myöskään tulisi aiheuttaa kohtuutonta rasitetta asianomaisille talouden toimijoille. Direktiivin 14 artikla rajaa direktiivin soveltamisalaa. Artiklan perusteella esteettömyysvaatimuksia sovelletaan siinä määrin kuin ne eivät edellytä muutosta tuotteeseen tai palveluun, jonka seurauksena tämän perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti. Arvioinnin esteettömyysvaatimusten aiheuttamasta perusteellisesta muutoksesta tai kohtuuttomasta rasitteesta tekee talouden toimija. Arvio tulee tehdä esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Arvio on dokumentoitava. Poikkeusjärjestelystä olisi ilmoitettava jäsenvaltion asianomaiselle valvontaviranomaiselle.

VI luku Tuotteiden ja palvelujen yhdenmukaistetut standardit ja tekniset eritelvät

Direktiivin 15 artiklassa säädetään vaatimustenmukaisuusolettamasta. Artiklan mukaan direktiivissä tarkoitetut esteettömyysvaatimukset täyttyvät, jos tuote tai palvelu on sellaisten yhdenmukaisten standardien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa

lehdessä. Artiklan 3 kohta antaa komissiolle valtuuden, tiettyjen ehtojen täyttyessä, antaa täytäntöpanosäädöksiä esteettömyysvaatimusten yhteisten teknisten eritelmien vahvistamiseksi, jos Euroopan unionin virallisessa lehdessä ei ole julkaistu viitettä yhdenmukaistettuihin standardeihin asetuksen (EU) N:o 1025/2012 mukaisesti.

VII luku Tuotteiden vaatimustenmukaisuus ja CE-merkintä

Direktiivin 16 artiklassa säädetään EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksesta. Direktiivin 17 artiklassa tuotteiden CE-merkintää koskevista periaatteista ja 18 artiklassa CE-merkinnän kiinnittämistä koskevista säännöistä ja ehdoista.

VIII luku Tuotteiden markkinavalvonta ja unionin suojamenettely

Direktiivin 19 artiklassa säädetään tuotteiden markkinavalvonnasta. Markkinavalvontaviranomaisten on erityisesti tarkistettava sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattaminen ja 14 artiklassa tarkoitetun arvioinnin riittävyys, tulokset ja liitteen VI mukaisten perusteiden oikea käyttö.

Artiklassa 20 säädetään kansallisen tason menettelystä sellaisten tuotteiden osalta, jotka eivät ole sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisia. Direktiivin 20 artikla asettaa jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisille arviointivelvoitteen tilanteissa, joissa markkinavalvontaviranomaisilla on riittävä syy olettaa, että direktiivin soveltamisalaan kuuluva tuote aiheuttaa esteettömyysnäkökohtiin liittyvän riskin, tai markkinavalvontaviranomaiset ovat ryhtyneet direktiivin 20 artiklan mukaisiin toimenpiteisiin. Jos markkinavalvontaviranomaiset toteavat arvioinnin perusteella, ettei tuote täytä direktiivin vaatimuksia, niiden on viipymättä vaadittava talouden toimijaa ryhtymään kohtuullisessa ajassa korjaaviin toimenpiteisiin tai tuotteen vetämiseen pois markkinoilta. Markkinavalvontaviranomaisilla on velvollisuus ilmoittaa komissiolle ja muille jäsenvaltioille arvioinnin tuloksista ja vaadituista toimenpiteistä, jos vaatimustenvastaisuus ei rajoitu pelkästään oman jäsenvaltion alueeseen. Lisäksi on varmistuttava siitä, että korjaavat toimenpiteet toteutetaan kaikkien tuotteiden osalta, jotka on saatettu markkinoille eri puolilla unionia.

Artikla 21 säättää unionin suojamenettelystä. Artiklassa säädetään unionin suojamenettelystä tilanteissa, joissa jonkin jäsenvaltion toteuttamia toimenpiteitä vastaan kohdistuu vaatimustenvastaisuusväitteitä eli vastalauseita tai komissio katsoo, että kansallinen toimenpide on unionin lainsäädännön vastainen. Komission on kuultava jäsenvaltiota ja asianomaista talouden toimijaa, arvioitava kansallinen toimenpide ja tehdä tämän perusteella päätös kansallisen toimenpiteen oikeutuksesta. Jos kansallinen toimenpide katsotaan oikeutetuksi, kaikkien jäsenvaltioiden on toteuttava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vaatimustenvastainen tuote vedetään pois markkinoilta.

Edelleen artikla 22 säättää muodollisesta vaatimustenvastaisuudesta. Jäsenvaltion on 22 artiklan mukaisista havainnoista tehdessään vaadittava asianomaista talouden toimijaa korjaamaan vaatimustenvastaisuus.

Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on luotava ja toteutettava riittävät menettelyt sen turvaamiseksi, että palvelut ovat direktiivin vaatimusten mukaisia, sekä sen arvioimiseksi, onko

14 artiklassa säädetyistä poikkeusjärjestelyistä tehty arviointi, ja seurata palveluiden esteettömyysvaatimuksia koskevien valitusten ja raporttien käsittelyä sekä todeta, että talouden toimija on toteuttanut tarvittavat korjaavat toimet.

IX Palvelujen vaatimuksenmukaisuus

Esteettömyysdirektiivin 23 artiklassa säädetään palvelujen vaatimuksenmukaisuudesta.

Jäsenvaltioiden on luotava ja toteutettava riittävät menettelyt sen tarkistamiseksi, että palvelut ovat direktiivin vaatimusten mukaisia ja tarkistettava 14 artiklan mukaisen arvion riittävyys, tulokset ja liitteen VI mukaisten perusteiden oikea käyttö. Soveltuvien osien noudatetaan 19 artiklan 2 kohtaa. Lisäksi tulee seurata sellaisten valitusten tai raportointien käsittelyä, jotka koskevat tapauksia, joissa palvelut eivät täytä esteettömyysdirektiivin esteettömyysvaatimuksia. Valvonnassa tulee myös todentaa, että talouden toimija on toteuttanut tarvittavat korjaavat toimet.

Jäsenvaltioiden tulee nimetä palvelujen vaatimustenmukaisuutta koskevien menettelyjen toteuttamisesta vastaavat viranomaiset. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yleisö on tietoinen viranomaisten olemassaolosta, vastuualueista, nimistä, työstä ja päätöksistä. Mainittujen viranomaisten on pyynnöstä asetettava nämä tiedot saataville esteettömässä muodossa.

X luku Esteettömyysvaatimukset muissa unionin säädöksissä

Direktiivin 24 artiklassa säädetään esteettömyysvaatimusten sovellettavuudesta unionin muihin säädöksiin. Artiklan mukaan liitteen I jaksossa VI vahvistettuja esteettömyysvaatimuksia on sovellettava vahvistettaessa teknisiä eritelmiä ja hankintasopimuksen tekoperusteita kaikkien sellaisten julkisten hankintasopimusten ja käyttöoikeussopimusten yhteydessä, joiden kohde on tarkoitettu henkilöiden käyttöön riippumatta siitä, onko kyse yleisöstä vai hankintaviranomaisen tai hankintayksikön henkilöstöstä direktiiviä 2014/24/EU (hankintadirektiivi) sekä direktiiviä 2014/25/EU (erityisalojen hankintadirektiivi).

Artiklan 25 mukaan vaatimustenmukaisuus 15 artiklan mukaisesti hyväksytyjen yhdenmukaistettujen standardien ja teknisten eritelmien tai niiden osien suhteen synnyttää oletettaman siitä, että vaatimustenmukaisuus täyttyy myös 24 artiklan suhteen siltä osin, kuin kyseiset standardit ja tekniset eritelmät tai niiden osat täyttävät tämän direktiivin esteettömyysvaatimukset.

XI luku Delegoidut säädökset ja täytäntöönpanovalta ja loppusäännökset

Artikla 26 säätää edellytykset, jotka tulee täyttyä, kun komissio käyttää sille annettua valtaa antaa delegoituja säädöksiä. Komissiolle siirretään valta antaa liitettä I täydentäviä delegoituja säädöksiä 26 artiklan mukaisesti määrittelemällä tarkemmin esteettömyysvaatimukset, jotka eivät luontaisesti voi tuottaa aiottua vaikutustaan, ellei niitä tarkenneta unionin sitovissa säädöksissä, ja joita ovat esimerkiksi yhteen toimivuuteen liittyvät vaatimukset.

Komissiolle on 27 päivästä kesäkuuta 2019 siirretty viiden vuoden ajaksi valta antaa 12 artiklan 3 (tuotteita koskevien tietojen esittämisvelvollisuus viiden vuoden ajan) kohdassa ja 14 artiklan 7 (perusteellisen muutoksen ja kohtuuttoman rasitteen arviointin liitteen VI mukaisesti) koh-

dassa tarkoitettuja delegoituja säädöksiä. Komissio laatii siirrettyä säädösvaltaa koskevan kertomuksen viimeistään yhdeksän kuukautta ennen tämän viiden vuoden kauden päättymistä. Säädösvallan siirtoa jatketaan ilman eri toimenpiteitä samanpituisiksi kausiksi, jollei Euroopan parlamentti tai neuvosto vastusta tällaista jatkamista viimeistään kolme kuukautta ennen kunkin kauden päättymistä.

Kun komissio on antanut delegoidun säädöksen, komissio antaa sen tiedoksi vhtäaikaisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Delegoitu säädös tulee voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa siitä, kun asianomainen säädös on annettu tiedoksi, ilmaissut vastustavansa sitä. Säädös tulee voimaan, jos Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tätä määräaikaa voidaan jatkaa kahdella kuukaudella.

Direktiivin 27 artiklan mukaan komissiota avustaa komitea.

Direktiivin 28 artiklassa säädetään työryhmästä, joka perustetaan edistämään direktiivin täytäntöönpanoa. Ryhmä koostuu markkinavalvontaviranomaisten, palvelujen vaatimustenmukaisuutta valvovien viranomaisten ja asiaankuuluvien sidosryhmien edustajista, mukaan lukien vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt.

Artiklassa 29 säädetään täytäntöönpanon valvonnasta. Jäsenvaltioiden on huolehdittava riittävästä ja tehokkaista oikeussuojakeinoista sekä seuraamuksista säännösten rikkomisesta. Artiklassa 30 säädetään seuraamuksista, joiden on oltava tehokkaista, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Direktiivin 31 artiklassa säädetään, että direktiivin perustella annettavan lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset on annettava viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2022. Säännöksiä tulee soveltaa 28 päivänä kesäkuuta 2025 alkaen. Jäsenvaltiot voivat päättää soveltaa 4 artiklan 8 (häätviesteihin vastaaminen) kohdassa vahvistettuja velvoitteita viimeistään 28 päivästä kesäkuuta 2027 alkaen.

Siirtymätoimenpiteistä säädetään 32 artiklassa. Esteettömyysdirektiivi sisältää useita siirtymäsäännöksiä, joten direktiivin esteettömyysvaatimukset tulevat voimaan vaiheittain. Esteettömyysdirektiivin yksitiskohtainen sisältö on selostettu kunkin implementoitavan säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Jäsenvaltioiden on ensinnäkin säädettävä 28 päivänä kesäkuuta 2030 päättyvästä siirtymäajasta, jonka kuluessa palveluntarjoajat voivat edelleen tarjota palvelujaan käyttäen tuotteita, joita ne käyttivät laillisesti niiden tarjoamiseen ennen kyseistä päivää. Huomioon tulee ottaa, että palvelusopimuksia, joista on sovittu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta kyseisestä päivästä.

Jäsenvaltiot voivat säätää, että itsepalvelupäätteet, joita palveluntarjoajat ovat laillisesti käyttäneet palvelujen tarjoamiseen ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan edelleen käyttää vastaavien palvelujen tarjoamiseen niiden taloudellisen käyttöiän loppuun asti, mutta ei pidempään kuin 20 vuotta niiden käytön aloittamisesta.

Direktiivin 33 artiklassa säädetään komission tehtävästä arvioida direktiiviä. Komissio antaa viimeistään 28 päivänä kesäkuuta 2030 ja sen jälkeen joka viides vuosi Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle kertomuksen direktiivin soveltamisesta. Kertomuksissa esitetään päätelmä siitä, onko direktiivillä saavutettu sen tavoitteet ja olisiko sen soveltamisalaan asianmukaista lisätä uusia tuotteita ja palveluja tai olisiko tiettyjä tuotteita tai palveluja poistettava siitä; lisäksi kertomuksissa kartoitetaan mahdollisuuksien mukaan aloja, joilla rasiotta voitaisiin vähentää, jotta voidaan valmistella direktiivin mahdollista tarkistusta.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Yleistä

Tällä hetkellä esteettömyyslainsäädäntö on hajautunut eri toimialojen lainsäädäntöön. Erityisesti esteettömyyteen liittyy lainsäädäntöä rakennetun ympäristön ja liikenteen palvelujen osalta. Esteettömyys liitetään terminä fyysiseen ympäristöön ja fyysisiin tuotteisiin. Esteettömyyteen liittyy vahvasti saavutettavuus. Digipalvelulaisissa säädetään saavutettavuudesta. Saavutettavuudella tarkoitetaan digitaalisten palvelujen esteettömyyttä ja digipalvelulaila laitettiin kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (jäljempänä *saavutettavuusdirektiivi*).

Vammaisyleissopimuksessa todetaan, että ”vammaisii henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa saattaa estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa”. Esteettömyysdirektiivi edistää kaikkien ja erityisesti vammaisten henkilöiden täysimääräistä ja tehokasta osallistumista yhteiskuntaan parantamalla sellaisten yleisten tuotteiden ja palvelujen saatavuutta, jotka alkuperäisessä muodossaan tai myöhemmin mukautettuina vastaavat vammaisten henkilöiden erityistarpeisiin.

3.2 Yhdenvertaisuus

Esteettömyys on osa yhdenvertaisuuden toteuttamista. Yhdenvertaisuus on perusoikeus, josta on säädetty Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:ssä. Säännöksen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa saattamalla eri perusteilla ja eri elämäntilanteilla tapahtuva syrjintä mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain 15 § asettaa viranomaisille, koulutuksen järjestäjille, työnantajille sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajille velvoitteen tehdä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla. Kohtuulliset mukautukset ovat konkreettisessa tilanteessa henkilöä varten tehtäviä toimenpiteitä. Kohtuullisten mukautusten epääminen on määritelty yhdenvertaisuuslaissa yhdeksi syrjinnän muodoksi. Kohtuulliset mukautukset on erotettava esteettömyyttä koskevista vaatimuksista, joista säädetään muualla lainsäädännössä.

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta muun muassa viranomaisten toiminnassa. Laissa on säädetty erikseen viranomaisia koskevasta velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuslaki on yleislaki, joka koskee yhdenvertaisuuden edistämistä yleisellä tasolla ja syrjintään puuttumista yksittäistapauksissa.

3.3 Rakennettu ympäristö

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 5 §:n 1 momentissa asetetaan alueiden käytön suunnittelulle tavoitteeksi edistää eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista. Sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, sen tulee lain 117 §:n 3 momentin mukaan soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut. Rakennushankkeeseen ryhtyvän on lain 117 e §:n mukaan huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettyä esteettömyyttä koskevaa vaatimusta on tarkennettu valtioneuvoston asetuksella rakennuksen esteettömyydestä (241/2017). Asetuksen säännökset velvoittavat rakennushankkeeseen ryhtyvää. Rakennuksen esteettömyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten tarkoitus on edistää ihmisten yhdenvertaisuutta: kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintoihin, käyttää palveluita, työskennellä, valita asuinpaikkansa ja asua kotonaan.

Valtioneuvoston asetusta rakennuksen esteettömyydestä sovelletaan luvanvaraisen uuden rakennuksen rakentamiseen ja luvanvaraiseen korjaus- ja muutostyöhön. Asetuksen velvoitteet koskevat rakennusta ja sen tonttia tai rakennuspaikkaa. Yleisten alueiden esteettömyydestä ei ole maankäyttö- ja rakennuslakia tarkentavaa asetusta.

Asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetussa laissa (1087/2016) säädetään valtion varoista myönnettävistä avustuksista hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen. Lain 2 §:n mukaan avustuksella voidaan tukea iäkkään tai vammaisen henkilön asunnon korjaamista kotona asumisen edistämiseksi.

Muiden kuin asuinrakennusten osalta ei ole valtion varoista myönnettäviä avustuksia esteettömyyskorjauksiin.

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 9 §:n perusteella kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun asetuksen (759/1987) 12 §:n perusteella korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vammaan tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt, kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, wc:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituudessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

3.4 Sähköisen viestinnän palvelut ja AV-sisältöpalvelut

SVPL (1.6.2018 asti tietoyhteiskunta- ja viestintävirasto) ja siihen liittyvissä asetuksissa säädetään osaltaan viestinnän esteettömyydestä.

SVPL 86 §:n perusteella yleispalvelu- ja viestintävirastoiksi nimetty teleyritys on velvollinen tarjoamaan sellaisen liittymän, että kaikki, myös vammaiset henkilöt, voivat käyttää hätäpalveluja, soittaa ja vastaanottaa kotimaan ja ulkomaan puheluita sekä käyttää muita tavanomaisia puhelinpalveluja. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä vammaisten henkilöiden erityistarpeista. Ennen asetuksen antamista Liikenne- ja viestintäviraston on tarvittaessa laadittava niistä selvitys. Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, miten liittymä on teknisesti toteutettava tai mitä teknisiä ominaisuuksia liittymässä on oltava, jotta myös vammaiset henkilöt voivat sitä käyttää.

SVPL 15 luvussa säädetään viestintäpalvelusopimuksesta. Lain 106 b §:n mukaan teleyrityksen on ennen viestintäpalvelusopimuksen tekemistä annettava kuluttajalle kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 8 a §:ssä tai 6 luvun 9 §:ssä tarkoitetut tiedot. Tiedot on annettava selkeästi ja ymmärrettävästi sekä pysyvällä tavalla. Jos tietojen antaminen pysyvällä tavalla ei ole mahdollista, teleyrityksen on annettava tiedot kuluttajan saataville asetetussa helposti ladattavassa asiakirjassa, josta teleyritys ilmoittaa kuluttajalle. Tällöin teleyrityksen on kiinnitettävä kuluttajan huomio asiakirjan lataamisen tärkeyteen tietojen säilyttämiseksi, myöhempää käyttöä varten sekä tietojen toisintamiseksi muuttumattomina. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa teledirektiivin liitteen VIII täytäntöön panemiseksi tarkempia säännöksiä ennen viestintäpalvelusopimuksen tekemistä annettavista tiedoista. Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot on pyydettyä annettava vammaisille henkilöille soveltuvassa muodossa. SVPL 107 §:n 3 momentin mukaan teleyrityksen on julkaistava: 1) käyttämänsä vakiosopimusehdot; 2) viestintäpalveluja koskevat hinnastot; 3) tarjoamiensa numeroihin perustuvien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen osalta tiedot hätäpalvelun saatavuudesta sekä liittymänhaltijan sijaintitiedon saatavuudesta ja sen rajoituksista; 4) tarjoamiensa numeroista riippumattomien henkilöiden välisten viestintäpalvelujen osalta tieto siitä, onko hätäpalvelujen käyttö mahdollista; 5) tiedot vammaisille tarkoitettuja tuotteita ja palveluja koskevista yksityiskohdista. Nämä 3 momentissa tarkoitetut tiedot on julkaistava siten, että ne ovat helposti saatavilla ilman korvausta. Tiedot on myös julkaistava vammaisten henkilöiden käyttöön soveltuvassa muodossa.

SVPL 130 §:ssä säädetään lisäksi palvelun laatua koskevasta julkaisuvelvollisuudesta. Sen mukaan Internetiyhteisöpalvelun ja yleisesti saatavilla olevan henkilöiden välisen viestintäpalvelun

tarjoajan tulee julkaista ajantasaista tietoa yrityksen tarjoamien palvelujen laadusta ja ominaisuuksista sekä palvelujen soveltuvuudesta vammaisille käyttäjille.

Tämän lisäksi puhelinverkossa toimiva teleyritys on velvollinen osaltaan huolehtimaan siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä muulla hätäkeskuslaissa säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112 (278 §). Alun perin tietoyhteiskunta-alueen tehty kirjaus edistää viestinnän esteettömyyden osalta YK:n vammaissopimuksen kansallista toimeenpanoa. Kyseisellä pykälämuutoksella (1207/2020) on selkiytetty ja ajantasaistettu sääntelyä vastaamaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä (teledirektiivi) 109 artiklan 1 kohtaa. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan pykälän 1 momentin tarkoituksena on mahdollistaa se, että myös muunlaiset tavat tehdä hätäilmoitus kuin perinteiset puhelut tai tekstiviestit voivat tulevaisuudessa olla mahdollisia, ja teleyrityksen on osaltaan rakennettava viestintäverkkonsa ja -palvelunsa siten, ettei niillä rajoiteta käyttäjien mahdollisuutta saada maksuton yhteys yleiseen hätänumeroon. Perusteluiden mukaan käytännössä arviointi uusien viestintäpalvelujen käyttöönotosta hätäkeskustoiminnassa tehdään hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutoksena, jolloin asian laajapohjaisessa valmistelussa voidaan muun muassa ottaa huomioon edellytettävien investointien ja 299 §:ssä säädetyin korvausmekanismien suhde.

SVPL211 §:ssä säädetään ohjelmistojen saattamisesta näkö- ja kuulorajoitteisten saataville. Pykälässä säädetään niistä edellytyksistä, joilla suomen- tai ruotsinkielisiin televisio-ohjelmiin on liitettävä tekstitys sekä muihin ohjelmiin selostus tai palvelu, jossa tekstitetyn ohjelman teksti muutetaan ääneksi. Ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä Yleisradio Oy:stä annetussa laissa (1380/1993) tarkoitettuihin julkisen palvelun televisio-ohjelmistoihin ja tilausohjelmajärjestelmässä saatavilla oleviin ohjelmistoihin. Ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä myös valtakunnallisen ohjelmistotoimiluvan nojalla lähetettäviin, useita eri yleisryhmiä palveleviin televisio-ohjelmistoihin ja yleisen edun televisio-ohjelmistoihin sekä niiden tilausohjelmajärjestelmäohjelmistoihin. Liikenne- ja viestintäministeriö on 1.6.2018 antamallaan päätöksellä (9/03/2018) vahvistanut ne ohjelmistot, joihin ääni- ja tekstityspalvelu on liitettävä.

Yleisradio Oy:stä annetun lain mukaan sen on huolehdittava ohjelmatarjonnasta myös erityisryhmille. Yleisradion tehtävä on lain mukaan tuoda täyden palvelun televisio- ja radio-ohjelmistot siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Julkisen palvelun ohjelmatoiminnan tulee muun muassa tukea kansanvaltaa ja jokaisen osallistumismahdollisuuksia tarjoamalla monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja sekä vuorovaikutusmahdollisuuksia; kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielistä väestöä, tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin myös maan muiden kieliryhmien kielellä; tukea suvaitsevaisuutta ja monikulttuurisuutta sekä huolehtia ohjelmatarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille (7§).

Vuonna 2010 voimaan tullut audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva AVMS-direktiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) EUVL L 95, 15.4.2010, s. 1—24) sääntelee televisiolähetystoimintaa ja tilausohjelmajärjestelmäpalveluja. Direktiiviä uudistettiin direktiivillä (EU) 2018/1808. Uudistuksen keskeisinä tavoitteina on muun muassa parantaa kuluttajien ja alaikäisten suojelua ja taata tasavertaiset toimintaedellytykset uusille ja vakiintuneille toimi-

joille. Uudistetun direktiivin myötä direktiivin esteettömyyssäätely laajeni. Jäsenvaltioiden tulee direktiivin 7 artiklan mukaan varmistaa, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvien mediapalvelun tarjoajien (ts. audiovisuaalisten sisältöpalvelun tarjoajien) palveluja saatetaan jatkuvasti ja asteittain esteettömämmiksi vammaisille henkilöille. Mediapalvelun tarjoajien (ts. AV-sisältöpalvelun tarjoajien) on direktiivin mukaan raportoitava säännöllisesti kansallisille sääntelyviranomaisille tai -elimille näiden toimenpiteiden toteuttamisesta. Mediapalvelun tarjoajien on lisäksi laadittava esteettömyyttä koskevia toimintasuunnitelmia. Suomessa AVMS-direktiivi on pantu täytäntöön lailla sähköisen viestinnän palveluista.

Esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka edellyttävät uutta sääntelyä

Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan sähköisiin viestintäpalveluihin, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin siirtopalveluihin. SVPL 3 §:n 37 kohdan viestintäpalvelun määritelmä kattaa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvat sähköiset viestintäpalvelut. Se on kuitenkin esteettömyysdirektiivin sähköisen viestintäpalvelun määritelmää laajempi pitäen sisällään myös tiedonsiirtoyhteydet, joita käytetään koneiden välisten viestintään. Määritelmää on käsitelty tarkemmin seuraavassa jaksossa (esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka eivät edellytä lainsäädännöllisiä muutoksia).

Direktiiviä sovelletaan myös audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. SVPL 3 §:n 2 kohdan mukaan audiovisuaalisella sisältöpalvelulla tarkoitetaan palvelua tai siitä erotettavissa olevaa osaa, jonka pääasiallinen tarkoitus on tarjota yleisölle televisiolähetyskiä tai tilausohjelmalveluja elinkeinotoiminnassa ja joista audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaja on toimituksellisessa vastuussa. Esteettömyysdirektiivi edellyttää lakiin lisättäväksi uuden audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavan palvelun määritelmän. On huomattava, että esteettömyysdirektiiviä sovelletaan audiovisuaalisten sisältöpalvelujen osalta ainoastaan audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin, kuten esimerkiksi mobiilisovelluksiin, jotka välittävät audiovisuaalista mediasisältöä. Direktiivin soveltamisalaan ei sen sijaan kuulu itse tarjoamisen kohteena oleva audiovisuaalinen sisältöpalvelu. Säännökset audiovisuaalisista sisältöpalveluista ja audiovisuaalisten sisältöpalvelujen saavutettavuudesta sisältyvät SVPL VIII lukuun. Säännöksillä on saatettu voimaan audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin säännökset.

Sähköisiä viestintäpalveluita ja av-sisältöihin pääsyn tarjoavia palveluita koskevat esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisia palveluita koskevat yleiset saavutettavuusvaatimukset (direktiivin liite 1 jakso III). Sähköisiin viestintäpalveluihin ja av-sisältöihin pääsyn tarjoaviin palveluihin soveltuvat lisäksi direktiivin erityiset vaatimukset. Sähköisen viestintäpalvelun on täytettävä direktiivin I liitteen IV jakson a alakohdan mukaiset saavutettavuutta koskevat lisävaatimukset ja av-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen on täytettävä direktiivin I liitteen IV jakson b alakohdan vaatimukset.

Direktiivin 13 artiklan mukaan palveluntarjoajan on varmistettava, että niiden palvelut suunnitellaan ja tarjotaan direktiivin saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Palveluntarjoajan on lisäksi laadittava palvelua koskevat tiedot direktiivin liitteen V mukaisesti. Artikla sisältää myös säännökset korjaavista toimista palvelun ollessa direktiivin vaatimusten vastainen sekä säännökset palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuudesta.

Direktiivin 14 artikla sisältää säännökset saavutettavuusvaatimuksista poikkeamisesta tilanteissa, joissa direktiivin vaatimusten noudattaminen aiheuttaisi palveluun perusteellisen muutoksen tai palvelun tarjoajalle kohtuuttoman rasitteen sekä menettelyistä kyseisiin arviointeihin liittyen.

Direktiivin 15 artikla sisältää säännökset vaatimustenmukaisuusolettamasta Säännöksen nojalla tuotteita ja palveluita, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai komission täytäntöönpanosäädöksessä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä direktiivin saavutettavuusvaatimusten mukaisina.

Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava riittävät menettelyt, jotta voidaan tarkistaa, ovatko palvelut direktiivin vaatimusten mukaisia erityisesti, kun kyse on 14 artiklassa tarkoitettusta arvioinnista. Lisäksi on varmistettava menettelyt sen todentamiseksi, että palveluntarjoajat toteuttavat korjaajat toimet. Säännös edellyttää myös valitusten ja raporttien käsittelyn seuranta tapauksissa, joissa palvelut eivät täytä direktiivin vaatimuksia.

Direktiivin 29 artikla edellyttää, että kansallisesti on käytössä menettelyt, joiden nojalla julkiset elimet tai yksityiset yhdistyksen, järjestöt tai muut oikeushenkilöt, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen, voivat aloittaa tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa hallintoviranomaisessa direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn joko kantajan puolesta tai kantajaa tukeakseen tämän suostumuksella.

Edellä mainitut artiklat edellyttävät säännösten lisäämistä sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin.

Esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka eivät edellytä lainsäädännöllisiä muutoksia

Määritelmät

Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan sähköisiin viestintäpalveluihin, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin siirtopalveluihin. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 37 kohdan viestintäpalvelun määritelmä kattaa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvat sähköiset viestintäpalvelut. Se on kuitenkin esteettömyysdirektiivin sähköisen viestintäpalvelun määritelmää laajempi pitäen sisällään myös tiedonsiirtoyhteydet, joita käytetään koneiden välisen viestintään. Määritelmää on käsitelty tarkemmin seuraavassa jaksossa (esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka eivät edellytä lainsäädännöllisiä muutoksia).

Direktiiviä sovelletaan myös audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 2 kohdan mukaan audiovisuaalisella sisältöpalvelulla tarkoitetaan palvelua tai siitä erotettavissa olevaa osaa, jonka pääasiallinen tarkoitus on tarjota yleisölle televisiolähetysä tai tilausohjelmalveluja elinkeinotoiminnassa ja joista audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaja on toimituksellisessa vastuussa. Esteettömyysdirektiivi edellyttää lakiin lisättäväksi uuden audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavan palvelun määritelmän. On huomattava, että esteettömyysdirektiiviä sovelletaan audiovisuaalisten sisältöpalvelujen osalta ainoastaan audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin, kuten esimerkiksi mobiilisovelluksiin, jotka välittävät audiovisuaalista media-

sisältöä. Direktiivin soveltamisalaan ei sen sijaan kuulu itse tarjoamisen kohteena oleva audiovisuaalinen sisältöpalvelu. Säännökset audiovisuaalisista sisältöpalveluista ja audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyydestä sisältyvät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain VIII lukuun. Säännöksillä on saatettu voimaan audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin säännökset (2010/13/EU).

Sähköisiä viestintäpalveluita ja av-sisältöihin pääsyn tarjoavia palveluita koskevat esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisia palveluita koskevat yleiset esteettömyysvaatimukset (direktiivin liite 1 jakso III). Sähköisiin viestintäpalveluihin ja av-sisältöihin pääsyn tarjoaviin palveluihin soveltuvat lisäksi direktiivin erityiset vaatimukset. Sähköisen viestintäpalvelun on täytettävä direktiivin I liitteen IV jakson a alakohdan mukaiset esteettömyyttä koskevat lisävaatimukset ja av-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen on täytettävä direktiivin I liitteen IV jakson b alakohdan vaatimukset.

Direktiivin 13 artiklan mukaan palveluntarjoajan on varmistettava, että niiden palvelut suunnitellaan ja tarjotaan direktiivin esteettömyysvaatimusten mukaisesti. Palveluntarjoajan on lisäksi laadittava palvelua koskevat tiedot direktiivin liitteen V mukaisesti. Artikla sisältää myös säännökset korjaavista toimista palvelun ollessa direktiivin vaatimusten vastainen sekä säännökset palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuudesta.

Direktiivin 14 artikla sisältää säännökset esteettömyysvaatimuksista poikkeamisesta tilanteissa, joissa direktiivin vaatimusten noudattaminen aiheuttaisi palveluun perusteellisen muutoksen tai palvelun tarjoajalle kohtuuttoman rasitteen sekä menettelyistä kyseisiin arviointeihin liittyen.

Direktiivin 15 artikla sisältää säännökset vaatimustenmukaisuusolettamasta. Säännöksen nojalla tuotteita ja palveluita, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai komission täytäntöönpanosäädöksessä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä direktiivin esteettömyysvaatimusten mukaisina.

Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava riittävät menettelyt, jotta voidaan tarkistaa, ovatko palvelut direktiivin vaatimusten mukaisia erityisesti, kun kyse on 14 artiklassa tarkoitettusta arvioinnista. Lisäksi on varmistettava menettelyt sen todentamiseksi, että palveluntarjoajat toteuttavat korjaajat toimet. Säännös edellyttää myös valitusten ja raporttien käsittelyn seuranta tapauksissa, joissa palvelut eivät täytä direktiivin vaatimuksia.

Direktiivin 29 artikla edellyttää, että kansallisesti on käytössä menettelyt, joiden nojalla julkiset elimet tai yksityiset yhdistyksen, järjestöt tai muut oikeushenkilöt, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen, voivat aloittaa tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa hallintoviranomaisessa direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn joko kantajan puolesta tai kantajaa tukeakseen tämän suostumuksella.

Edellä mainitut artiklat edellyttävät säännösten lisäämistä sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin.

Esteettömyysdirektiivin säännökset, jotka eivät edellytä lainsäädännöllisiä muutoksia

Määritelmät

Esteettömyysdirektiiviä sovelletaan sähköisiin viestintäpalveluihin, paitsi koneiden välisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin siirtopalveluihin. Sähköisellä viestintäpalvelulla tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 8 alakohdan mukaan teledirektiivin 2 artiklan 4 alakohdassa määriteltyä sähköistä viestintäpalvelua.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 3 §:n 37 kohdan mukaan "viestintäpalvelulla" tarkoitetaan palvelua, joka muodostuu kokonaan tai pääosin viestien siirtämisestä viestintäverkossa sekä siirto- ja lähetyspalvelua joukkoviestintäverkossa ja henkilöiden välisen viestinnän palvelua. Määritelmä vastaa sisällöltään teledirektiivin määritelmää sähköisestä viestintäpalvelusta. Säännöksen perusteluissa (HE 98/2020 vp.) todetaan tältä osin, että uuden teledirektiivin määritelmässä sähköisellä viestintäpalvelulla tarkoitetaan internetyhteyspalveluita, numeroihin perustuvia tai niistä riippumattomia henkilöiden välisiä viestintäpalveluita sekä palveluita, jotka koostuvat kokonaan tai pääosin signaalien siirtämisestä, kuten siirtopalvelut, joita käytetään M2M-palvelujen tarjoamiseksi ja radio- ja televisiotoiminnassa. Perusteluiden mukaan käytännössä lain laaja viestintäpalvelun määritelmä on jo nykyisissä pääosin sisältänyt edellä mainitut palvelutyypit, mutta erityisesti koneiden välisen viestinnän osalta tilanne on ollut osin tulkinanvarainen. Koneiden välisellä viestinnällä tarkoitetaan esimerkiksi sähkömittarien tai kiinteistön kosteusmittarien ohjausta ja etälukua. Edellä mainituille palveluille tarjottavat tiedonsiirtopalvelut luettaisiin myös viestintäpalveluksi. Tiedonsiirtoyhteys voidaan toteuttaa esimerkiksi matkaviestinverkkoon SIM-kortilla. M2M-laiteliittymiä hyödyntävistä päätelaitteista esimerkkejä ovat myös hälyttimet, myyntiautomaatit ja ajoneuvopäätteet.

Teledirektiivin ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiset henkilöiden väliset viestintäpalvelut ovat puolestaan palveluja, joita yleensä tarjotaan korvausta vastaan ja jotka mahdollistavat suoran ihmistenvälisen ja vuorovaikutteisen tiedonvaihdon sähköisten viestintäverkkojen kautta kahden tai useamman, kuitenkin rajoitetun määrän, ihmisten välillä. Ne eivät sisällä palveluja, jotka mahdollistavat tällaisen vuorovaikutuksen vain vähäisenä liitännäis toimintona. Tällaiset palvelut ovat suoraan kytkettyinä toiseen palveluun, kuten online-peliin. Henkilöiden väliset viestintäpalvelut on jaettu numeroihin perustuvaan ja numeroista riippumattomaan henkilöiden väliseen viestintäpalveluun. Numeroihin perustuvat henkilöiden väliset viestintäpalvelut toimivat numerointisuunnitelmassa olevan numeron tai numeroiden avulla tai kanssa. Tällaisia viestintäpalveluja ovat esimerkiksi tavallinen puhelu, SMS-tekstiviesti tai MMS-kuvaviesti.

Numeroista riippumaton henkilöiden välinen viestintäpalvelu on määritelty sähköisen viestinnän palvelulain 3 §:n 11 b-kohdassa. Kohdan mukaan sillä tarkoitetaan henkilöiden välisen viestinnän palvelua, joka ei yhdisty kansallisessa tai kansainvälisessä numerointisuunnitelmassa olevan numeron tai olevien numeroiden avulla. Tällaisia viestintäpalveluja ovat esimerkiksi sähköposti sekä muut internetin välityksellä toimivat henkilöiden väliseen pikaviestintään tarkoitettut palvelut, kuten WhatsApp, Facebook Messenger ja Skype. Sen sijaan esimerkiksi verkkosivujen, sosiaalisia verkostojen, blogien ja koneiden välisen tiedonvaihdon ei katsota olevan direktiivin määritelmän mukaisia sähköisiä viestintäpalveluja.

Koska voimassa olevan lain viestintäpalvelun määritelmä kattaa esteettömyysdirektiivin sähköisen viestinnän palvelun määritelmän ei direktiivi edellytä tältä osin uutta sääntelyä.

Hätäpalvelut

Esteettömyysdirektiivin 1 liitteen IV jakson a alakohdan mukaisesti viestintäpalvelun tarjoajan on varmistettava, että puheviestintää ja tekstiä hyödyntävä hätäviestintä välitetään synkronoituna sopivimpaan hätäkeskukseen. Lisäksi jos käytössä on puheen ja tekstin lisäksi myös videokuvaa, hätäviestintä on välitettävä täydellisesti interaktiiviseksi synkronoituna sopivimpaan hätäkeskukseen. Direktiivin liitteen II mukaan tarkoitus on, että puhe- tai kuulovammainen henkilö, joka haluaa käyttää yhdistettyä teksti-, ääni- ja videoviestintää (total conversation), tietää, että viestintä välitetään verkon kautta hätäpalveluun.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 278 §:n mukaan teleyritys on velvollinen osaltaan huolehtimaan siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä muulla hätäkeskustoitinnasta annetussa laissa (692/2010) säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112.

Hätäkeskustoitinnasta annetussa laissa määritellään tavat, joilla Suomessa voi tehdä hätäilmoituksia eli mitä kaikkea Hätäkeskuksen tulee kyetä vastaanottamaan. Sähköisen viestinnän palvelulain nojalla teleyritysten tulee puolestaan toimittaa ilmoitukset kyseisin tavoin Hätäkeskuskelle.

Hallituksen esityksessä (HE 98/2020) viitataan lain 278 §:n perusteluissa teledirektiivin 109 artiklan 1 kohtaan, jonka täytäntöönpanoa varten esitettävällä muutoksella sähköisen viestinnän palvelulain 278 §:ään on tarkoitus mahdollistaa joustava tekninen kehitys tavoissa, joilla hätäilmoituksen voi tehdä. Säännökseen ehdotettava mekanismi, jolla lain perusteella teleyrityksiltä edellytettävien teknisten ratkaisujen päivittäminen kytkettäisiin hätäkeskuslaissa mahdollistettuun vastaanottotekniikkaan, on tarkoitettu optimoimaan velvoitetta ja sen taloudellisia vaikutuksia. Yhtäältä ei olisi mielekäästä edellyttää teleyritysten tukevan hätäilmoitustekniikkaa, jota Hätäkeskuslaitos ei voisi ottaa vastaan. Toisaalta mekanismi, jossa uuden turvallisuutta konkreettisesti parantavan tekniikan käyttöönotto edellyttäisi muutoksia kahteen eri hallinnonalojen lakiin, ei olisi tehokas.

Perustelujen mukaan teleyritysten olisi jatkossa kyettävä tarjoamaan ydinliiketoimintaansa kuuluvan viestintäpalvelun osalta myös hätäilmoitusmahdollisuus silloin, kun Hätäkeskuslaitoksella on lakiperusteinen valmius vastaanottaa hätäilmoituksia kyseisellä tekniikalla.

Edellä esitetty voimassa oleva sääntely huomioon ottaen direktiivi ei edellytä tältä osin uutta sääntelyä sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin.

3.5 Yleinen hätänumero 112

Suomi otti yleisen hätänumeron 112 käyttöön vuonna 1993. Hätäkeskuslaki tuli voimaan vuoden 2011 alussa. Suomessa hätäkeskuspalvelujen tuottamisesta vastaa Hätäkeskuslaitos, joka vastaa Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko maassa 112 numeroon tehtyihin hätäilmoituksiin. Hätäkeskuslaitoksen toiminta on verkottunutta ja Suomessa toimii 6 hätäkeskusta. Ahvenanmaan maakunnassa toimii maakuntahallinnon alainen oma hätäkeskus.

Hätäkeskuslain 3 §:n mukaan Hätäkeskuslaitoksen valtakunnallisesta ohjauksesta ja valvonnasta vastaa sisäministeriö. Sisäministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö vastaavat yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen toiminnallisesta ohjauksesta.

Hätäkeskuslain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä hätäkeskuspalvelujen tuottaminen. Hätäkeskuslain 4 §:n 2 momentin mukaan hätäkeskuspalveluilla tarkoitetaan hätätilanteita koskevien ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin tai sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien ilmoitusten (*hätäilmoitus*) vastaanottamista ja arviointia sekä ilmoituksen tai tehtävän välittämistä viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle. Hätäkeskuslain 12 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Hätäkeskuslaitoksen päävystystehtävää suorittavan henkilöstön tehtävänä on vastaanottaa hätäilmoituksia. Hätäkeskuslaissa ei säädetä tarkemmin hätäilmoituksen tekotavoista tai hätäilmoitukseen tai yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen tavoista.

Hätäkeskuslain 13 b §:n mukaan hätäilmoituksen voi hätätekstiviestiä käyttämällä tehdä vain se, joka on rekisteröitynyt palveluun. Alle 18-vuotiaan voi rekisteröidä hänen huoltajansa tai muu edunvalvoja. Alaikäisen omaan rekisteröitymishakemukseen tulee liittää hänen huoltajansa suostumus. Rekisteröinti on voimassa enintään kaksi vuotta kerrallaan siitä, kun hakija on saanut ilmoituksen rekisteröinnin hyväksymisestä. Jos rekisteröimätön henkilö tekee hätäilmoituksen käyttämällä hätätekstiviestiä, Hätäkeskuslaitos lähettää hänelle vastausviestin, joka sisältää pyynnön hätäpuhelun soittamiseen ja ohjeen rekisteröitymiseen. Pykälän mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteröitymistä koskevasta menettelystä ja rekisteröinnin vastaanottamista koskevasta menettelystä. Asetuksella ei ole annettu tarkempia säännöksiä asiassa. Hätäkeskuslain 25 a §:n mukaan Hätäkeskuslaitoksen tulee ylläpitää hätätekstiviestin käyttäjien tunnistamiseksi hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä.

Hätäilmoituksia ovat käytännössä hätänumeroon 112 soitetut puhelut, 112tekstiviesti, e-Call ilmoitus tai muu Hätäkeskuslaitoksen vastaanottama hätätilannetta koskeva ilmoitus kuten paloilmittimista tulevat hälytykset. Hätäpuheluihin (112) voidaan vastata mistä tahansa 6 hätäkeskuksesta. Hätätekstiviestiin vastataan tällä hetkellä Turun hätäkeskuksesta.

Vuonna 2018 Hätäkeskuslaitos vastaanotti 2 736 000 hätäilmoitusta, joista varsinaisia hätäpuheluita oli 2 705 000 ja loput ilmoitinlaitehälytyksiä. Vastaanotetuista hätäilmoituksista 1 392 000 välitettiin muille viranomaisille. Vahingossa tai ilkivaltaisesti tehtyjen ilmoitusten osuus oli noin 607 000. Hätäkeskusten tehtävistä terveystoimelle kuului 55 prosenttia, poliisitoimelle 35 prosenttia, pelastustoimelle 6 prosenttia ja sosiaalitoimelle sekä muille toimialoille yhteensä 4 prosenttia. Viranomaisen eli lähinnä poliisin oma-aloitteisia tehtäviä oli vuonna 2018 noin 445 000.

Meripelastustoimen tehtäviä numeroon 112 tulee vuosittain lukumääräisesti noin 300.

Hätäilmoituksen tekeminen tekstiviestinä edellyttää ennakkorekisteröitymistä palveluun. Hätäkeskuslaitos arvioi hätäilmoituksen perusteella tehtävän kiireellisyyden ja välittää sen pelastustoimelle, poliisitoimelle, sosiaali- tai terveystoimelle näiden antamien ohjeiden mukaisesti. Hätäilmoituksia tehdään hätätekstiviestien muodossa noin 4000 vuosittain ja palveluun on rekisteröitynyt noin 3900 käyttäjää. Hätätekstiviestien määrä on ollut nousussa.

Hätäkeskuslaitoksessa lähtökohtana on, että suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset puhelut käsitellään ilman tulkkausta. Hätäkeskuspäivystäjä voi käyttää tulkkauspalvelua apuna hätäilmoitusten käsittelyssä. Vuonna 2020 tulkkauspalvelua käytettiin 212 kertaa ja käytettyjä kieliä oli 15. Kielet, joihin hätäkeskuspäivystäjät käyttivät tulkkausapua tammi-kesäkuussa 2021 olivat

arabia, dari, espanja, italia, latvia, persia, portugali, ranska, romania, saksa, somali, sorani, thai, tigrinja, turkki, ukraina, venäjä, vietnam ja viro.

Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin vastaamiseen. Direktiivin 4 artiklan kohdan 8 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa liitteessä I olevassa V jaksossa vahvistettuja erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla. Esteettömyysdirektiivi edellyttää jäsenvaltioita varmistamaan, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla. Tämä edellyttää yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen sisällytettävien toimintoja, käytäntöjä, toimintamalleja, menettelyitä ja mukautuksia, joiden tavoitteena on ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet. SVPL:ssä säädetään, että yhteyttä yleiseen hätänumeroon voi ottaa puhelimitse, tekstiviestillä tai mulla hätäkeskuslaissa määritellyllä tavalla. Hätäkeskuslaissa ei kuitenkaan ole säännelty erikseen miten yleiseen hätänumeroon voi ottaa yhteyttä muutoin, kuin säätämällä hätätekstiviestin käyttämisestä ja ennakorekisteröitymisvelvollisuudesta. Hätäkeskuslaissa ei ole myöskään säännöksiä yleiseen hätänumeroon vastaamisesta. Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin vastaamiseen. Direktiivin 4 artiklan kohdan 8 mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun sopivin hätäkeskus vastaa eurooppalaiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin, se noudattaa liitteessä I olevassa V jaksossa vahvistettuja erityisiä esteettömyysvaatimuksia kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla.

Hätätekstiviestin osalta ennakorekisteröintivelvoitteesta johtuen 112 tekstiviestin käyttäminen ei ole täysin esteetöntä. Hätätekstiviestin käyttö hätätilanteessa ei ole ollut mahdollista niille, joilla ei ole verkkopankkitunnuksia eikä muitakaan mahdollisuuksia vahvasti tunnistautua. Eri-tyisesti iäkkäämmillä henkilöillä ei ole välttämättä verkkopankkitunnuksia eikä myöskään sen käyttöönottoon vaadittavia digitaatioita tai käyttöön sopivia laitteita. Rekisteröityminen palvelun käyttäjäksi 2 vuoden välein on koettu haasteelliseksi ja rekisteröinnin uusimisen viesti tulee käyttäjille vain suomeksi, mutta ei ruotsiksi. Tämä vaikeuttaa ruotsinkielisten kuulovammaisten rekisteröitymistä.

Jotta vammaiset loppukäyttäjät voisivat käyttää hätäpalvelua vastaavin edellytyksin kuin muut loppukäyttäjät matkustaessaan toisessa jäsenvaltiossa, tulisi mahdollisuuksien mukaan ennakorekisteröinnistä hätätekstiviestin käytössä luopua. Luopuminen ennakorekisteröitymisvelvoitteesta hätätekstiviestin käytössä edellyttää hätäkeskuslain muutosta ja riittävää siirtymäaikaa.

Hätäilmoituksen tekemistä suomalaisella viittomakielellä videovälitteisesti kokeillaan ajalla 15.6.2021-15.6.2022 ja palvelu on käytössä arkipäivisin klo 08-16 välillä. Viittomakielinen tulkkaus suoritetaan ulkopuolisen palveluntuottajan, Kansaneläkelaitoksen (Kela) toimesta. Palvelu on avoin kaikille, eikä se edellytä ennakorekisteröitymistä. Viittomakielisen palvelun käyttäminen tapahtuu 112 Suomi -sovelluksen avulla, joka käyttäjän tulee ladata puhelimeensa. Toimintamallina on, että käyttäjä ottaa sovelluksen avulla yhteyttä Kelan viittomakielen tulkkipalveluun, josta tulkki ottaa yhteyttä hätäkeskukseen. Yhteys palvelun käyttäjän ja tulkkipalvelun välillä sisältää videokuvan sekä ääniyhteyden sekä myös tekstitysmahdollisuuden. Yhteys tulkkipalvelun ja hätäkeskuksen välillä tapahtuu puheen välityksellä.

Kokeilun aikana tavoitteena on kerätä kokemuksia palvelusta ja tulevaisuudessa laajentaa sen aukioloajaksi 24/7, sekä laajentaa sitä mahdollisesti myös muihin viranomaispalveluihin. Tulkkauspalvelukokeilun alussa on ilmennyt käyttäjien tekemiä yhteydenottoja, joilla vain testataan palvelun toimivuutta. Viittomakieliseen tulkkipalveluun on 16.8.2021 mennessä otettu yhteyttä 72 kertaa. Näistä 4 tapauksessa ilmoitus on yhdistetty hätäkeskukseen todellisena hätäilmoituksena.

Hätäilmoitusten vastaanottoon on kehitetty 112 Suomi -sovellus, jonka välityksellä voi suorittaa hätäpuhelun sovelluksen tarjotessa tarkan paikannuksen.

Esteettömyysdirektiivin mukaan Hätäkeskuksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäviesteihin asianmukaisesti kansallisen hätäpalvelun organisaatioon parhaiten sopivalla tavalla käyttämällä samaa kommunikointitapaa, kuin millä yhteyttä on otettu. Direktiivi edellyttää, että yhteydenottotapoina tulee olla vaihtoehtoisesti puheviestintä ja tekstiviestintä, molemmat reaaliajassa. Edelleen direktiivi edellyttää, että mikäli vaihtoehtona tarjotaan myös videokuva, on siihen vastattava täydellisesti interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä ja videolla, reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna.

Suomessa yleiseen hätänumeroon voi ottaa yhteyttä puhelimitse, tekstiviestillä sekä myös kokeiluajana 2021-2022 videovälitteisesti suomalaista viittomakieltä käyttäen. Tekstiviestit eivät kuitenkaan ole reaaliaikaista tekstiviestintää ja palvelun käyttö vaatii ennakkorekisteröitymistä. Viittomakielistä tulkkauspalvelua käytettäessä videossa on myös puhe- ja tekstitysominaisuus, mutta tekstitys ei näy reaaliaikaisesti asiakkaalle. Viittomakielinen tulkkauspalvelu on kokeilun aikana käytössä vain virka-aikana, kun hätätilanteet usein tapahtuvat virka-ajan ulkopuolella.

Hätäilmoituksen käsittelyssä keskeistä on hätäilmoituksen tekijän ja tiedon vastaanottajan välinen vuorovaikutus riskinarvion tekemiseksi. Kokonaisuudenhallinnan kannalta haasteeksi on muodostumassa teknologisten ratkaisujen laaja ja nopea kehitys. Teknologisista ratkaisuista voidaan mainita esimerkiksi Apple Watchin kaatumisen tunnistus ominaisuus, Amazon Echon kaltainen äänellä aktivoituva väline, jota kautta voi pyytää apua tai Googlen kehittämä Personal Safety App. Suomessakin tarjotaan enenevässä määrin väestön käyttöön erilaisia kaupallisia laiteratkaisuja (älykellot, -kaiuttimet ym. sensorit), jotka voivat tuottaa ilmoituksen Hätäkeskuslaitoksen rajapintaan.

3.6 Liikenteen palvelut

Liikennepalveluiden esteettömyyttä koskevista tiedoista säädetään liikennepalvelulain 150 §:ssä, jonka 5 kohdan mukaan henkilöliikennettä tarjoavan luvanhaltijan sekä välityspalvelun ja yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että matkustajan saatavilla on sähköisessä muodossa tiedot toimintarajoitteisten matkustajien käytettävissä olevista palveluista ja heidän avustamisestaan, kaluston esteettömyydestä sekä varusteista, jotka helpottavat matkustajan kulkuneuvon pääsyä ja vuorovaikutusta kuljettajan kanssa. Mainittu pykälä sisältää useita muitakin velvoitteita palvelun tarjoajia kohtaan. Se ei kuitenkaan sisällä velvoitteita esimerkiksi asemista vastaavia tahoja kohtaan. Mainitun 150 §:n viimeisen momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa tarkempia määräyksiä tietojen ilmoittamisesta tietojen yhteismitallisuuden ja vertailtavuuden varmistamiseksi. Tällaisia määräyksiä ei ole toistaiseksi annettu. Säädos koskee ennen kaikkea tiedon sisältöä. Tiedon antamisen tavasta säädetään vain, että tiedon on oltava sähköisessä muodossa.

Liikenteen palveluista annetun lain 154 § säätelee liikkumispalvelua koskevien olennaisten tietojen julkaisemista avoimissa rajapinnoissa. Olennaiset tiedot sisältävät ainakin reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta- ja saatavuustiedot sekä esteettömyystiedot. Tämä pykälä liittyy tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuteen, ja sen tavoitteena on erityisesti luoda edellytykset sellaisen liikenteen palvelujen tarjoamiselle, jossa olemassa olevaa tietoa yhdistetään ja jalostetaan. Rajapinnat, joissa tiedot tuotetaan, eivät ole suunnattuja loppukäyttäjille, mutta niiden tietosisältöjen pohjalta tuotetaan loppukäyttäjäpalveluja eli palveluja kuluttajille. Mainitun 154 §:n nojalla on annettu valtioneuvoston asetus liikkumispalveluita koskevista olennaisista tiedoista (643/2017). Asetuksen mukaan henkilöiden kuljetuspalveluiden osalta olennaisia tietoja ovat muun muassa esteettömyystiedot eli kaluston esteettömyys ja esteettömyyteen vaikuttavat kalustomuutokset. Asemien, terminaalien ja satamien osalta olennaisina tietoina on ilmoitettava matkustajanoikeusasetusten mukaisista avustuspalveluista sekä esteettömistä tiloista.

Selvityksessä (Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu 2021:18) on esteettömyystietoa koskevan nykytilan haasteeksi todettu, että ”tieto liikkumispalvelujen ja infrastruktuurin esteettömyydestä on hajallaan. Ratkaistavaksi kysymykseksi nousee tällöin muun muassa se, kenen vastuulla kokonaisuutta kuvaavan esteettömyystietojen tuottaminen ja siitä syntyvät kustannukset ovat matkaketjujen saumakohdissa ja monitoimijaympäristöissä, esimerkiksi rautatieasemilla ja asemaympäristöissä, joiden vastuut ja omistukset hajautuvat useille tahoille.” ”Tarvitaan myös sen pohdintaa, miten esteettömyystietoa saataisiin kattavasti tuotettua muustakin kuin joukkoliikennekalustosta. Tietoa pitäisi kerätä matkustajan koko oletetun matkaketjun esteettömyydestä kuten siitä, miten esteettömiä terminaalit ja pysäkit käytännössä ovat. Tällaista tietoa on nyt saatavissa kattavasti vain rautatieasemista ja -seisakkeista ja niidenkään osalta tieto ei sovellu hyödynnettäväksi matkatietopalveluissa.” ”Esteettömyystietojen tulisi sisältää liikennepalvelun, asemien, pysäkkien ja muiden liikenteen solmukohtien esteettömyystietojen lisäksi myös ympäristön esteettömyystiedot tarvittavalta alueelta. Keskeiseksi haasteeksi tulee määrittellä, mihin asti esteettömän reitin kuvauksen tulee ulottua. Esimerkiksi onko riittävää, että kauppakeskuksen pääsisäänkäynniltä on esteetön kulku ja opastus kauppakeskuksessa sijaitseville linja-autolaitureille tai että rautatielaitureille on paikan päällä opastettu esteetön reitti, vai tarvitaanko esteettömyystietoa myös kauppakeskuksen sisältä tai yhteydestä asemalta lähimmälle linja-autopysäkille? Tällaisten tietojen kuvaaminen niin, että ne yhtäältä mahdollistavat luotettavasti esteettömät matkaketjut ja toisaalta ne pystytään kuvaamaan riittävän pelkistetyksi, ei ole yksinkertaista.” Näiden selvityksessä tunnistettujen haasteiden ratkaiseminen edellyttää monenlaisia toimia, joita liikenne- ja viestintäministeriö tulee tarkastelemaan erikseen eikä niitä käsitellä nyt käsillä olevan esteettömyysdirektiivin toimeenpanon yhteydessä.

Liikenteen hallinnonalalla esteettömyysvelvoitteet perustuvat suurelta osin EU-lainsäädäntöön (kalusto, liikennepalveluiden hankinta, linja-auto- ja rautatiemarkkinoiden alalle tulo ja toiminnan harjoittaminen) tai laajoihin kansainvälisiin sopimuksiin (erityisesti lento- ja meriliikenne).

Esteettömyystietoa säädelään muun muassa älyliikennettä koskevan nk. ITS-direktiivin¹ nojalla annetussa komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2017/1926 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/40/EU täydentämisestä EU:n laajuisten multimodaalisten matkatietopalveluun tarjoamisen osalta. Komissio on parhaillaan uudistamassa molempia edellä mainittuja säädöksiä. Ehdotus uudistetuksi ITS-direktiiviksi on odotettavissa joulukuussa 2021 ja

---

¹ Tieliikenteen älykkäiden liikennejärjestelmien käyttöönoton sekä tieliikenteen ja muiden liikennemuotojen rajapintojen puitteista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/40/EU.

ehdotus koskien asetusta (EU) 2017/1926 vuoden 2022 aikana. Uudistukset koskettavat liikennepalveluista tuotettavia ja tarjottavia tietoja, mukaan lukien esteettömyvystiedot, erityisesti muiden palveluntarjoajien saataville. Uudistusten vaikutuksia nykyiseen kansalliseen sääntelyyn tai palveluntarjoajien velvoitteeseen tuottaa esteettömyvystietoa ei siten voida arvioida vielä tässä vaiheessa. Uuden linja-autokaluston esteettömyysvaatimuksista säädetään puolestaan esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission (UN/ECE) säännössä nro 107 – Luokan M2 tai M3 ajoneuvojen yleisen rakenteen hyväksymistä koskevat yhdenmukaiset vaatimukset [2015/922], joka sääntö on pakottava tyyppihyväksyntää koskevan asetuksen (EY) 2019/2144 mukaan.

Liikenteen palveluista annetun lain 186 §:ssä nimetään EU:n niin kutsuttujen matkustajanoikeusasetusten² osalta toimivaltaiset viranomaiset. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo asetusten noudattamista yleisesti vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien oikeuksien osalta. Sen lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto on toimivaltainen antamaan ratkaisusuosituksen vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien oikeuksia koskeviin valituksiin.

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista rautatieliikenteessä säädetään rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 1371/2007/EY, joka on voimassa 6.6.2023 saakka, minkä jälkeen se korvautuu uudella asetuksella (EU) 2021/782. Asetus säätää velvoitteita rautatieyritykselle, rata-verkonhaltijalle, aseman haltijalle, matkanjärjestäjälle ja lipunmyyjälle.

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä säädetään matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 1177/2010/EU. Asetuksessa säädetään velvoitteita liikenteenharjoittajalle, satamalle, terminaalinpitäjälle, lipunmyyjälle, matkatoimistolle ja matkanjärjestäjälle.

Vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista linja-autoliikenteessä säädetään matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 181/2011/EU. Asetuksessa säädetään velvoitteita liikenteenharjoittajalle, lipunmyyjälle, matkanjärjestäjälle, matkatoimistolle ja terminaalinpitäjälle.

Rautatieliikenteessä sovelletaan 7.6.2023 alkaen rautatiematkustajien oikeuksia koskevaa uutta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/782. Uusi asetusta sisältää tarkempia tietoa saavutettavuutta koskevia vaatimuksia kuin nykyinen asetusta ja muita liikennemuotoja koskevat EU:n matkustajien oikeuksia koskevat asetukset. Esimerkiksi matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä annetussa asetuksessa 181/2011 on säännöksiä myös tiedon saavutettavuudesta, mutta nuo vaatimukset on kirjattu vain yleisellä tasolla ja siten epäselvästi. Tiedot

---

² [Matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen \(EY\) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta \(EU\) N:o 181/2011, vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta \(EY\) N:o 1107/2006, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta \(EY\) N:o 1371/2007, matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen \(EY\) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta \(EU\) N:o 1177/2010.](#)

matkustajien oikeuksista tulee tuon asetuksen 25 artiklan 1 kohdan mukaan antaa vammaisen ja liikuntarajoitteisen matkustajan pyynnöstä saavutettavissa olevissa muodoissa, jos tämä on mahdollista.

Uuden rautatiematkustajien oikeuksia koskevan asetuksen mukaan rautatieyrittäjillä on velvollisuus julkistaa palvelujen joko pysyvää tai väliaikaista lakkauttamista koskevat päätökset asianmukaisia keinoja käyttäen ja tiedon on oltava esteettömästi saatavilla direktiivin (EU) 2019/882 ja asetusten (EU) N:o 454/2011 ja (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisesti) (8 artikla). Rautatieyrittäjillä on myös tiedonantovelvollisuus matkustajille matkoihin liittyvistä tiedoista eli kaikkien liitteessä II erikseen mainittujen, ennen matkaa ja matkan aikana annettavien matkatietojen, on oltava saatavissa esteettömästi direktiivin (EU) 2019/882 ja asetusten (EU) N:o 454/2011 ja (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisesti (9 artikla). Rautatieyrittäjien, asemanhaltijan, lipunmyyjän tai matkanjärjestäjän on pyynnöstä annettava vammaisille henkilöille ja liikuntarajoitteisille henkilöille esteettömyystiedot, myös asetusten (EU) N:o 454/2011 ja N:o 1300/2014 sekä direktiivin (EU) 2019/882 säännösten mukaisessa esteettömässä muodossa, esteettömästä pääsystä asemalle ja siihen liittyviin tiloihin ja rautatieliikennepalveluihin sekä liikkuvaan kalustoon pääsyn edellytyksistä 21 artiklan sääntöjen mukaisesti sekä tiedotettava vammaisille henkilöille ja liikuntarajoitteisille henkilöille junassa tarjottavista järjestelyistä (artikla 22).

Jos asemalla ei ole henkilöstöä, rautatieyrittäjien ja asemanhaltijoiden on huolehdittava siitä, että saatavilla on helposti tiedot lähimmistä asemista, joilla on henkilöstöä ja vammaisten henkilöiden ja liikuntarajoitteisten henkilöiden välittömästi saatavissa olevaa apua ja että tieto asetetaan nähtäville myös esteettömässä muodossa asetusten (EU) N:o 454/2011 ja (EU) N:o 1300/2014 sekä direktiivin (EU) 2019/882 säännösten mukaisesti.

Myydessään lippuja rautatieyrittäjien, asemanhaltijoiden, lipunmyyjien ja matkanjärjestäjien on uuden asetuksen mukaan tiedotettava matkustajille asetuksen mukaisista oikeuksista ja velvollisuuksista myös direktiivin (EU) 2019/882 ja asetuksen (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisessa esteettömässä muodossa. Rautatieyrittäjien ja asemanhaltijoiden on ilmoitettava matkustajille asemalla ja junassa ja verkkosivustollaan, myös direktiivin (EU) 2019/882 ja asetuksen (EU) N:o 1300/2014 säännösten mukaisessa esteettömässä muodossa, heidän tämän asetuksen mukaisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä jäsenvaltioiden nimeämän asetuksen valvontaelimien yhteystiedot (30 artikla). Lisäksi uusi asetus edellyttää, että jos direktiivin 2012/34/EU 13 a artiklan 3 kohdan mukaiset valmiussuunnitelmat on laadittu, rautatieyrittäjien on koordinoitava toimia asemanhaltijan ja rataverkon haltijan kanssa, jotta nämä voivat valmistautua sellaisen merkittävien häiriöiden ja pitkien viivästymisten mahdollisuuteen, joiden vuoksi merkittävä määrä matkustajia joutuu odottamaan asemalla. Tällaisten valmiussuunnitelmien on sisällettävä hälytys- ja tietojärjestelmien esteettömyyttä koskevia vaatimuksia (20 artikla).

Rautatiematkustajien oikeuksia koskevassa uudessa EU asetuksessa viitataan esteettömyystiedon ja tiedon saavutettavuuden osalta siten esteettömyysdirektiivin lisäksi kahteen jo voimassa olevaan komission asetukseen.

Komission voimassa olevaa asetusta 1300/2014 sovelletaan vain uuteen infrastruktuuriin ja liikkuvaan kalustoon, joka on otettu käyttöön asetuksen 12 artiklassa mainitun soveltamispäivän jälkeen, mutta sitä sovelletaan kuitenkin uudistettavaan ja direktiivin 2008/57/EY 20 artiklan

mukaisesti parannettavaan infraan, kuten aseisiin ja pysäköintitiloihin. Tämä asetus koskee pääosin sitä, miten uusien ja uudistettujen asemien ja junien tulee soveltua pyörätuolinkäyttäjille ja muille vaikeasti liikkuville teknisesti. Se sisältää kuitenkin myös joitain uusia ja uudistettuja asemia ja junia koskevia kuulutuslaitteita ja infomonitoreja koskevia vaatimuksia (sekä joitain yleisiä vaatimuksia esimerkiksi kirjaintyyppistä ja värikontrastista, jotka koskevat myös asemilla käytössä olevia painettuja tiedotteita). Kyseinen asetus sisältää myös yleisen periaatteen siitä, että jos tietoa jaetaan näköön perustuen, on sitä jaettava myös kuuloon perustuen (mutta ei vaatimusta siitä, että saman laitteen olisi oltava saavutettava vähintään kahden aistin avulla). Tarkemmat vaatimukset sisältyvät asetuksen liitteeseen.

Mainitun komission asetuksen 1300/2014 liitteen 2.1 luvun (osajärjestelmien soveltamisala ja määritelmät) kohdan 2.1.4 mukaan asetusta sovelletaan asemilla ja liikkuvassa kalustossa näkyviin ja kuuluviin matkustajainformaatiojärjestelmiin. Liitteen 4 luku (osajärjestelmien kuvaus) sisältää puhetiedotusta koskevat vaatimukset ja näkyvää tiedotusta ml. dynaamista tiedotusta koskevat vaatimukset erikseen infran (4.2.1.10 näköön perustuva ja 4.2.1.11 puhetiedotus/kuulutus) ja kaluston (4.2.2.7.3 näköön perustuva ja 4.2.2.7.4 puhetiedotus) osalta. Asemien näyttölaitteevaatimukset on määritelty tarkemmin 5 luvussa (osatekijöitä koskeva luettelo ja niiden ominaisuudet) kohdassa 5.3.1.1 ja junan sisäiset ja ulkoiset näyttölaitteet kohdassa 5.3.2.7. Kuulustusten osalta junissa on oltava kuulutusjärjestelmä ja puheen STIPA-arvo on määritelty, mutta asemilla kuulutuksia ei tarvitse olla, vaan sen voi hoitaa myös henkilökunta tai automaattinen puhelintiedotuspalvelu.

Komission asetusta 454/2011 sovelletaan telemaattisia sovelluksia koskeviin teknisiin määritelmiin. Määritelmät sisältyvät sen liitteeseen I. Liitteen 2 luvun (2.1 kohdan) mukaan asetusta sovelletaan matkustajapalveluihin liittyviin telemaattisiin järjestelmiin mukaan lukien järjestelmiin, jotka tarjoavat matkustajainformaatiota ennen ja jälkeen matkan.

Tämän voimassa olevan 454/2011 asetuksen liitteen 4.2.4.1 kohdan mukaan rautatieyritysten on julkaistava tietoa valitusjärjestelmistään, rautatievastuuasetuksen oikeuksista, maksujärjestelmästä CIV:n velvoitteista ja kaluston olosuhteista ainakin nettisivuillaan. Näiden nettisivujen tulee olla esteettömiä (myös näkö- ja kuulovammaisten osalta) asianomaisten esteettömyyssuosittelusten mukaisesti. Liitteen kohdassa 4.2.6 määrätään siitä, mitä tietosisältöä on julkaistava (käytännössä pyörätuolia käyttäville matkustajille sopivista) esteettömistä palveluista ja junatyypeistä, joissa he voivat matkustaa samoin kuin avustuspalvelujen varausjärjestelmästä.

Käytännössä kyseistä asetusta sovelletaan siten rautatieliikenteen harjoittajiin ja se koskee esteettömyyden ja saavutettavuuden osalta lähinnä esteettömyystietoa eli tiedon sisältöä pyörätuolinkäyttäjän kannalta eikä niinkään tiedon muotoa. Sen mukaan rautatieyritysten verkkosivut on lähtökohtaisesti kuitenkin laadittava myös näkö- ja kuulovammaisille sopiviksi ja niiden tulee siten noudattaa myös asiaa koskevaa suositusta.

Molemmat komission asetukset pohjautuvat rautatieliikenteen tekniseen yhteentoimivuutta koskevaan lainsäädäntöön.

Lento-, meri- ja linja-automatkustajien oikeuksista saa tarkempaa tietoa mm. Liikenne- ja viestintäviraston [verkkosivuilta](#).

EU:n lainsäädäntöön sisältyv vleisiä esteettömyyttä koskevia vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 1315/2013 unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi ja päätöksen N:o 661/2010/EU kumoamisesta.

Lainsäädännön lisäksi esteettömyyttä on edistetty muun muassa Liikenne ja viestintäministeriössä toimenpideohjelmilla. Liikenne- ja viestintäministeriön viimeisin toimenpideohjelma koskee digitaalisia palveluja. Liikenteen ja viestinnän digitaaliset palvelut esteettömiksi –toimenpideohjelma on annettu vuosiksi 2017–2021. Ohjelma sisältää toimenpiteitä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle eli nykyisin Liikenne- ja viestintävirastolle, Väylävirastolle ja Ilmatieteen laitokselle liikenteen ja viestinnän digitaalisten palvelujen valtavirtaistamisen toteuttamiseksi, esteettömyystietojen määrittelyn, saatavuuden ja palvelujen tuottajien tietoisuuden lisäämiseksi ja niiden henkilöiden arjen helpottamiseksi, jotka eivät vielä pysty käyttämään sähköisiä palveluja, sekä esteettömiä, sähköisiä palveluja koskevien tutkimusten kehittämiseksi. Lisäksi ohjelmassa korostetaan lainsäädännön selkeyttämisen ja ohjeistuksen päivittämisen tärkeyttä. Ohjelman tavoitteena on, että digitaaliset palvelut olisivat mahdollisimman hyvin saavutettavissa ja mahdollisimman monelle helposti käytettävissä ja lisäävät näin kansalaisten yhdenvertaisuutta. Lainsäädännössä toimenpideohjelma näkyy esimerkiksi valmisteilla olevassa sähköisen viestinnän palveluja koskevassa lakiuudistuksessa. Virastot panostivat toimenpideohjelman aikana esteettömyystietoisuuden lisäämiseen ja digitaalisten palvelujen tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Lisäksi vuodesta 2019 alkaen valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (Liikenne 12) on valmisteltu parlamentaarisesti ja vuorovaikutteisesti sidosryhmien kanssa. 12-vuotisen suunnitelman tavoitteena on lisätä pitkäjänteisyyttä liikennejärjestelmän kehittämiseen koko Suomessa. Suunnitelmassa on käsitelty myös esteettömyyttä huomioiden niin ympäristö, liikkumiskalusto kuin digitaalinen saavutettavuus. Ministeriö on parhaillaan perustamassa työryhmää, jonka tehtävänä on panna toimeen suunnitelmassa mainitut esteettömyys- ja saavutettavuustoimenpiteet.

Liikenneverkkoa ja palveluja koskevien tietojen saavutettavuudesta säädetään nykyään julkisesti järjestettyjen palvelujen osalta digipalvelulaissa.

Käytännössä VR Yhtymä Oy:n verkkosivut sekä mobiilisovellukset ovat yhtiön mukaan jo pääpiirteissään saavutettavat. Sähköisten matkalippujen ja matkalippupalveluiden saavutettavaksi tekemisen VR on oman ilmoituksena mukaan jo pääsääntöisesti toteuttanut verkkosivujen uudistamisen yhteydessä. Vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä ei ole käytössä rautatieliikenteessä.

VR:llä on runsaasti lippuautomaatteja, jotka kaikki kuuluvat ehdotetun lain piiriin. Näiden automaattien osalta saavutettavuutta ei ole arvioitu.

Matkatietojen, mukaan lukien reaaliaikaisten matkatietojen, välittäminen tapahtuu VR:n mobiilisovelluksen kautta.

Meri- ja sisävesiliikenteen osalta suurten varustamojen, sen paremmin kuin sisävesiliikenteen ja rannikkojen edustojen yhdysliikenteen toimijoiden verkkosivustojen saavutettavuudesta ei ole olemassa selvitettyä tietoa.

Mobiilisovelluksia on käytännössä vain suurilla varustamoilla. Muutokset niihin samoin kuin mahdollisiin sähköisiin lippujärjestelmiin tehdään käytännössä siinä yhteydessä, kun verkkosivustojen ja verkkokauppojen muutoksiakin tehdään.

Eräillä pienemmillä rannikkojen yhteysliikenteen ja sisävesien toimijoilla on omia verkkokauppoja, joista toimitetaan sähköisiä lippuja kuluttajille. Näiden saavutettavuudessa on todennäköisesti puutteita. Sähköiset matkaliput toimitetaan pääsääntöisesti mobiilisovelluksiin tai sähköpostitse pdf-tiedostoina. Muutokset sähköisiin lippujärjestelmiin tehdään näidenkin toimijoiden osalta verkkosivujen ja mobiilisovellusten muutosten yhteydessä.

Satamissa on maihinnosuportteja, joille näytetään QR-koodilla varustetut paperiset tai digitaaliset maihinnousukortit. Maihinnosuportit ovat osa sähköistä matkalippujärjestelmää. Osan niistä satamasta ja terminaalista riippuen omistaa varustamo ja osan satamayhtiöt. Arviota näiden porttien saavutettavuudesta ei ole voitu tehdä, mutta todennäköisesti niiden saavutettavuuteen ei ole toistaiseksi kiinnitetty riittävästi huomioita.

Satamissa on nykyisin vain muutamia vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä eikä niiden saavutettavuudesta ole olemassa tutkittua tietoa.

Vesiliikenteessä vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä, joista voi ostaa tai tulostaa matkalipun, tai tehdä sisään kirjautumisen laivalle, on sijoitettuna joitain kymmeniä eri satamissa ja terminaleissa. Ne omistavat ja niiden ylläpidosta vastaavat varustamot. Näiden päätteiden saavutettavuudesta ei ole tutkittua tietoa.

Kuljetuspalveluja koskevien tietojen ja reaaliaikaisten matkatietojen välittäminen tapahtuu vesiliikenteessäkin pääsääntöisesti mobiilisovellusten kautta. Viivästyksistä tai vuorojen peruutuksista voidaan ilmoittaa myös tekstiviestitse.

Suomalaisista lentoliikenteen harjoittajista ja Suomen sisäistä lentoliikennettä harjoittavista yhtiöistä mobiilisovellus on ainakin Finnair Oy:llä, johon on yhdistetty verkkokauppa, sähköiset matkaliput, lennoista tiedottaminen ja lennoille sisäänkirjautuminen. Lentoasemista Finavia Oy tuottaa mobiililaitepohjaiset palvelut mobiiliselaimen kautta.

Finnair toimittaa sähköisiä lippujaan ainakin mobiilisovellukseen ja pdf-tiedostona sähköpostiin. Lisäksi se toimittaa ainakin tarkistuslippuja/maihinnousukortteja tekstiviestitse osittain satunnaisesti URL:n avulla verkkosivulle. Lentoliikenteessä on käytössä myös maihinnosuportteja, joille näytetään QR-koodilla varustetut paperiset tai digitaaliset maihinnousukortit.

Lentoliikenteessäkin vuorovaikutteisilla tiedotusnäytöillä ei ole suurta roolia ja niitä on ainoastaan muutamilla Suomen lentoasemilla, pääasiassa Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Näiden näyttöjen saavutettavuuden tila ei ole tarkemmin tiedossa.

Lentoasemilla on lähtöselvitysautomaatteja, jotka ovat yleensä lentoyhtiöiden hankkimia ja ylläpitämiä. Lähtöselvitysautomaattien avulla matkustaja voi suorittaa lähtöselvityksen, tulostaa maihinnousukortin ja osasta myös matkatavaralipukkeet. Itsepalvelupäätteiden saavutettavuudesta ei ole olemassa tarkempaa tietoa.

Matkatietojen, mukaan lukien reaaliaikaisten matkatietojen, välittäminen tapahtuu lentoliikenteessä pääsääntöisesti mobiilisovellusten kautta. Viivästyksistä tai vuorojen peruutuksista voidaan ilmoittaa myös tekstiviestitse.

Suomessa linja-autoliikenteen kaukoliikennepalvelujen osalta verkkokaupat ovat keskittyneet käytännössä muutamaankin verkkokauppaan, joista Oy Matkahuollon ja Onnibus.com Oy:n verkkokaupat ovat suurimpia. Yksittäisillä palveluntuottajilla ei pääsääntöisesti ole omia verkkokauppoja, mobiilisovelluksia tai sähköisiä matkalippujärjestelmiä vaan ne käyttävät esimerkiksi Matkahuollon verkkokauppaa.

Yksittäisten kaukoliikenteessä toimivien linja-autoyhtiöiden verkkosivut ovat usein varsin yksinkertaiset, koska harvalla yhtiöltä löytyy sivuiltaan itse ylläpitämään aikataulu- tai lipunostopalveluja, vaan yhtiön sivulta ohjataan esimerkiksi Matkahuollon ja/tai Onnibussin verkkokauppaan tai aikataulupalveluun.

Mobiilisovelluksia tai mobiilipohjaisia palveluita löytyy vain harvalta palveluntuottajalta. Matkahuollolla ja Onnibussilla on omat mobiilisovellukset, joihin on yhdistetty aikataulupalvelut, sähköiset lippupalvelut ja verkkokauppa.

Vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä linja-autoliikenteen kaukoliikenteen palveluissa ei ole käytössä.

Vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä, eli linja-autoliikenteen tapauksessa lippuautomaatteja, ei kaukoliikenteessä enää ole. Lähiliikenteessä (kaupunki-, esikaupunki ja alueliikenteessä) lippuautomaatteja kuitenkin käytetään edelleen runsaasti ja lähiliikenteen henkilöliikennepalvelut kuuluvat lain soveltamisalaan vuorovaikutteisten itsepalvelupäätteiden osalta.

Matkatietojen, mukaan lukien reaaliaikaisten matkatietojen, välittäminen tapahtuu pääsääntöisesti mobiilisovellusten kautta. Viivästyksistä tai vuorojen peruutuksista voidaan ilmoittaa myös tekstiviestitse.

Kaukoliikenteen linja-autopalvelujen osalta lain tarkoittamien palvelujen saavutettavuudesta ei ole saatavilla tutkittua tietoa.

3.7 Sähkökirjat

Tekijänoikeuslain (404/1961) mukaan tekijällä on oikeus määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta. Kustannustoiminta on luovien sisältöjen ml. sähkökirjojen tuottamista ja julkaisemista niin yksittäisinä tuotteina kuin suoratoisto- ja latauspalveluissa (luku-oikeuspalvelu). Kustantaja saa tekijänoikeudet kustantamiinsa teoskappaleisiin tekijän kanssa tekemällään kustannussopimuksella. Sähköisiä kirjoja tarjoavat niin kaupalliset kuin ei-kaupalliset toimijat.

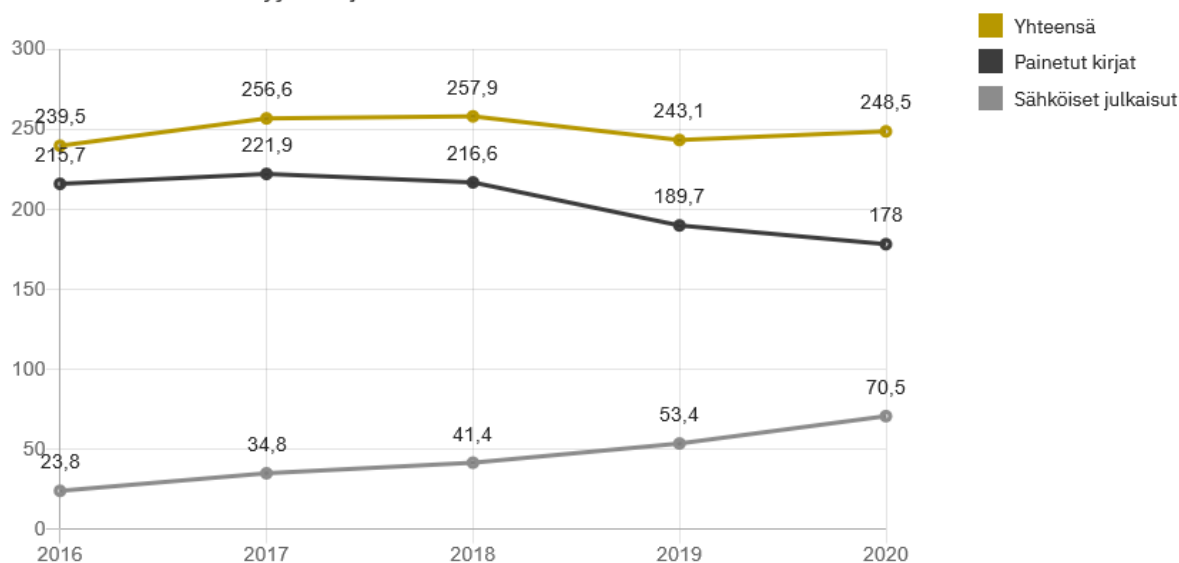
Esteettömyysdirektiivi luokittelee sähkökirjat palveluksi, jolloin kyseeseen tulee palvelussa olevien sähkökirjojen esteetön käyttö ja sen mahdollistaminen. Näissä tilanteissa ei yleensä tapahdu tekijänoikeudellisesti relevanttia tointa, kuten kappaleen valmistamista. Hyvä esimerkki on konelukumahdollisuuden tarjoaminen. Esteettömäksi tekemisen mahdollistavien työkalujen käyttöä ei saa estää julkaisuissa mahdollisesti käytettävät tekniset suojakeinot. Suomessa julkaistavissa sähkökirjoissa käytetään yleensä vesileimateknologiaa, joka ei estä konelukemista.

Oppilaitosten käyttämissä sähkökirjoissa on pääsyy edellytyksenä salasanan käyttö. Myöskään tämä ei estä esteettömäksi tekevien työkalujen käyttöä.

Kaupalliset sähköiset julkaisumuodot tuovat kirjoille uusia jakelukanavia ja yleisöjä. Sähköiset kirjamarkkinat kehittyvät vauhdilla, ja esimerkiksi korvauksiin ja tekijänoikeuksiin liittyvä kysymyksiä ja kehittyviä käytäntöjä. Sähköisten julkaisumuotojen myynti tavoitti vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen aikana painettujen julkaisujen myynnin, ja koronakriisi on vauhdittanut entisestään sähkökirjapalveluiden kasvua (+28%).

Kokonaismyynti julkaisumuodoittain 2016–2020

Arvonlisäveroton nettomyynti milj. €

Lähde: Suomen Kustannusyhdistys

tilastointi.kustantajat.fi/vuositolasto/2020

Esteettömyysvaatimukset eivät ulotu pelkästään äänikirjoina julkaistuihin teoksiin. Suomessa ei ole tarjolla pelkästään äänikirjoja tarjoavia palveluita vaan ne sisältävät sähkökirjan ohella myös äänikirjan. Esteettömyysdirektiivi koskee koko sähkökirjojen tuotanto- ja kulutusketjua. Vaatimukset liittyvät myös metatietoon (metadataan), joka on koneluettavaa tietoa, koskien esimerkiksi sähkökirjojen julkaisuformaattia. Esteettömyysdirektiivin mukaisia sähkökirjoja ja sähköisiä lukulaitteita koskevia velvoitteita kehitettäessä on varmistettava, että kaikki samassa tuotantoketjussa olevat toimijat, kuten sähkökirjojen kustantajat, välittäjät, kauppiat, kirjastot, ONIX-keskus, Kirjavälitys sekä laitteiden ja ohjelmistojen valmistajat ovat tietoisia esteettömyyden edellytyksistä.

Tällä hetkellä epub3 -formaatti vastaa parhaiten direktiivin vaatimuksiin, mutta yksinään se ei varmista edellytysten täyttymistä. Käytössä on myös pdf-formaatissa julkaistuja sähkökirjoja. Epub-kirjojen saavutettavuuden varmistaminen taitto-ohjelmilla vaatii edistynyttä osaamista, jonka vuoksi kaupallisella markkinalla ei käytännössä ole esteettömyysdirektiivin velvoitteet

täyttäviä sähkökirjoja vaan esteettömiksi voidaan katsoa vain näkövammaisten kirjaston, Celiaan, valmistamat tuotteet.

Esteettömyysvaatimukset koskevat sähkökirjoja, joita direktiivin vaatimusten voimaantulon jälkeen julkaistaan direktiivin tarkoittamissa palveluissa. Back list –teoksilla tarkoitetaan aiemmin sähkökirjapalveluissa julkaistuja mutta edelleen markkinoilla olevia julkaisuja, joita kuitenkin käytetään vain muutamia kymmeniä kertoja vuodessa. Niillä on kuitenkin sekä taloudellista että erityistä kulttuurista arvoa, jonka vuoksi näiden teosten kohteluun on kiinnitettävä erityistä huomiota esteettömyysdirektiivin voimaansaatamisessa.

3.7.1 Yleisten kirjastojen sähkökirjat

Kustantajien ja kirjastojen yhteistyön myötä voivat kansalaiset nykyään lainata laajaa valikoimaa sähkökirjoja suomalaisista kirjastoista. Näin ollen myös esteettömyysdirektiivin velvoitteet täyttävät sähkökirjat tulevat olemaan lainattavissa kirjastojen kautta. Yleisten kirjastojen kokoelmissa oli 2020 yhteensä 158 548 e-kirjaa (sähkökirjaa). E-kirjoja hankittiin vuonna 2020 142 315 kappaletta. Käytännössä kokoelmalla tarkoitetaan e-kirjojen lukuoikeuksia. Yleisten kirjastojen e-kirjojen käyttökerrat ovat viidessä vuodessa lähes nelinkertaistuneet 405 592 käyttökerrasta (2016) 1 580 236 käyttökertaan (2020). E-kirjat sisältävät myös äänikirjat. E-kirjojen saatavuudesta kirjastossa ei ole käytössä kattavaa tietoa ja esteettömyyden toteutusaste vaihtelee kustantajittain. Helsingin kaupunginkirjasto on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella käynnistänyt kehittämishankkeen, jonka tavoitteena on luoda Suomeen kuntien yhteinen e-kirjasto.

3.7.2 Oppikirjat sähkökirjoina

Esteettömyysdirektiivin määritelmän mukaisten sähkökirjojen käyttö koulutusasteilla on vaihtelevaa. Sen vuoksi on muun muassa ollut vaikeaa kerätä tietoa sähkökirjojen käytöstä oppilaitoksissa, joissa niiden käyttöä ei seurata erillisillä tiedonkeruilla ja nykytieto asiaan liittyen perustuu asiantuntijoiden arvioihin sekä Suomen Kustannusyhdistyksen tilastotietoihin. Kaikille koulutusasteille yhteistä on sähkökirjojen käyttötapa, joka ensisijaisesti tapahtuu tietokoneiden ja mobiilipäätelaitteiden välityksellä ja harvemmin sähkökirjojen lukemiseen tarkoitetuilla erillisillä päätelaitteilla (Kindle tms.).

Varhaiskasvatuksessa sähkökirjojen käyttö on vähäisempää, joskin tässä on alueellista vaihtelua ja osa varhaiskasvatuksen järjestäjistä hyödyntää sähköisiä kirjoja osana kasvatustoimintaa. Esi- ja perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa sekä korkeakoulutuksessa sähkökirjoja käytetään laajasti osana opetusta ja koulutusta. Käytännössä esimerkiksi perusopetuksessa ja lukiossa suurin osa kustantajien koulutusmarkkinoille suunnatusta oppimateriaalista hankitaan kouluille fyysisinä versioina, jonka ohessa oppilaitos saa tai hankkii käyttöönsä lisäksi oppikirjoihin liittyviä sähköisiä luku- ja harjoituskirjoja. Kaikilla koulutusasteilla lisäksi hyödynnetään laajasti pelkästään sähköisiä oppikirjoja ilman vastaavaa fyysistä kappaletta.

Korkeakoulukirjastoilla on lisäksi vakiintunut käytäntö lainata kurssikirjoja sähkökirjaversioina opiskelijoille ja tätä mahdollisuutta hyödynnetään myös muilla koulutusasteilla, esimerkiksi vapaan sivistystyön avoimissa yliopisto-opinnoissa. Vapaan sivistystyön koulutuksessa sähköisiä kirjoja hyödynnetään osana oppilaitosten vapaatavoitteista ja tutkintoon johtamatonta koulutustarjontaa sekä kansanopistojen tarjoamissa perusopetuksen, lukion tai ammatillisen opetuksen opintokokonaisuuksissa.

3.7.3 Näkövammaisten kirjasto

Näkövammaisten kirjastosta annetussa laissa (638/1996) säädetään Näkövammaisten kirjaston (Celia) oikeudesta antaa näkövammaisille ja muille asiakasryhmille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää tavallisia kirjastoaineistoja, mahdollisuus tiedonsaantiin, opiskelemaan, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen ja virkistykseen. Näkövammaisten kirjastoa koskevaa lakia uudistetaan parhaillaan (OKM046:00/2020). Ehdotusta hallituksen esitykseksi valmistelevalle työryhmän toimikausi päättyy 30.11.2021. Ehdotuksessa tullaan tarkentamaan Näkövammaisten kirjaston asiantuntijatehtävää.

Kirjaston kokoelmassa oli vuonna 2020 kauno- ja tietokirjoja eri muodoissa yhteensä 55 181 kpl ja oppikirjoja eri muodoissa yhteensä 12 452 kpl. Näkövammaisten kirjaston kirjatutanto vuonna 2020 oli yhteensä 1 395 nimekettä, josta kauno- ja tietokirjallisuutta 1 152 ja oppikirjoja 207 nimekettä. Näistä äänikirjoja oli 964, pistekirjoja 150, Daisy Trio/EPUB -kirjoja 290, Daisy e-kirjoja 55, Luetus-kirjoja 24 ja muita tuotteita 20. Suorahankintana eli yhteistuotantona kaupallisten kustantajien kanssa tuotettiin 339 kaupallisen kustantajan äänikirjaa.

Näkövammaisten kirjasto toimii alansa asiantuntijalaitoksena. Kirjaston asiantuntijatoimintaan sisältyvät muun muassa saavutettavan julkaisemisen ja saavutettavien kirjastopalvelujen edistäminen, kuten saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuuskoulutukset ja -konsultointi. Viime vuosina kirjaston rooli saavutettavan julkaisemisen edistäjänä on erityisesti koulutusten ja viestinnän kautta vahvistunut.

Mitä saavutettavampia ja esteettömpiä markkinoilla olevat sähkökirjat ovat, sitä laajempi joukko kuluttajia voi hyödyntää niitä. Samalla vähenee tarve valmistaa erillisiä saavutettavassa muodossa olevia teoskappaleita tekijänoikeuslain rajoitussäännösten nojalla.

3.8 Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

Lain digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019, digipalvelulaki) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa lisäämällä erityisesti vammaisten henkilöiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti yhteiskunnan erilaisissa toiminnoissa. Lailla on täytäntöön pantu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (saavutettavuusdirektiivi). Laissa säädetään keinoista, joilla digitaalisten palvelujen saavutettavuutta edistetään. Laki sisältää säännökset saavutettavuusvaatimusten yleisistä perusteista, saavutettavuusselosteesta, valvontaviranomaisesta ja sen tehtävistä sekä verkkosivustojen ja mobiilisovellusten käyttäjien oikeuksien toteuttamisesta.

Digipalvelulakia sovelletaan viranomaisiin, julkista hallintotehtävää hoitaviin ja julkisoikeudellisiin laitoksiin. Laissa säädetään näiden tahojen velvollisuudesta tarjota digitaalisia palveluja hallinnon asiakkaille sekä tähän liittyvistä velvollisuuksista. Lisäksi saavutettavuusvaatimuksia tulee noudattaa, jos yrityksen, säätiön, yhdistyksen ja muun yhteisön digitaalisiin palveluihin kehittämiseen tai käytön rahoittamiseen osallistuu laissa tarkoitettu viranomainen vähintään puolella kehittämiskustannuksista tai vuotuisista ylläpitokustannuksista. Digipalvelulakia sovelletaan myös osaan yksityisen sektorin toimijoita siltä osin kuin niiden tarjoaman digitaalisen palvelun tarkoituksena on julkisen hallintotehtävän hoitamisen toteuttaminen. Digipalvelulaki koskee eräitä vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien julkisten yri-

tysten digitaalisia palveluja siltä osin kuin ne on tarkoitettu yleisölle. Digipalvelulaki on laajennettu saavutettavuusdirektiivin nähden soveltamisalan osalta kansallisesti finanssialan palveluihin.

Digipalvelulain saavutettavuussäännöksiä tulee soveltaa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 12 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin merkittyjen tunnistuspalvelun tarjoajien tunnistuspalveluihin sekä hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetun verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelun kautta käytettäviin digitaalisten palvelujen osiin, joilla voidaan hoitaa maksutoimeksiantoja. Digipalvelulain esitöiden mukaan tunnistuspalvelut liittyvät viranomaisilla olevien julkisten hallintotehtävien hoitamiseen ja julkisen vallan käyttöön. Tästä syystä viranomaisten on varmistettava, että niiden tarjoamat digitaaliset palvelut ovat saavutettavia (HE 60/2018 vp, s. 24). Koska viranomaiset eivät voi julkisia hankintoja toteuttaessa vaikuttaa yksittäisiin tunnistuspalveluihin tai itse kehittää tunnistuspalveluitaan vaikuttamalla tunnistuspalvelujen sisältöön, viranomaisten digitaalisten palvelujen saavutettavuus on turvattava myös tunnistamispalvelujen sisällön osalta laissa olevilla säännöksillä. Digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksilla ei kuitenkaan ratkaista tunnistusvälineisiin liittyviä käytön estäviä haasteita, vaan ne on ratkaistava toistaiseksi yhdenvertaisuuslain perusteella kohtuullisten mukautusten kautta (HE 60/2018 vp, s. 55).

Digitaalisiin palveluihin kohdistuva saavutettavuussäätely on läheisessä suhteessa rakennettuun ympäristöön ja laitteisiin kohdistuvaan esteettömyyssäätelyyn ja usein ne muodostavat kokonaisuuden, joilla edistetään erilaisten ihmisten mahdollisuuksia käyttää erilaisia palveluita.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii saavutettavuusvaatimusten valvontaviranomaisena ja sen tehtävistä on säädetty digipalvelulain 12 §:ssä. Aluehallintovirastolle on mahdollista tehdä kantelu saavutettavuusvaatimusten laiminlyönnistä tai saavutettavuusselvityspyynnö. Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimintasuunnitelman 2021 mukaan digipalvelulain mukaisen ensimmäisen siirtymäajan (23.9.2019-23.9.2020) kuluessa saavutettavuuskanteluita tehtiin noin 40 kuukaudessa, kun toisen siirtymäajan päättymisen jälkeen ilmoituksia on tullut kuukaudessa noin 40 kappaletta. Etelä-Suomen aluehallintovirasto antaa yleistä neuvontaa ja ohjausta saavutettavuusvaatimusten noudattamisessa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ylläpitää verkkosivustoa saavutettavuudesta (www.saavutettavuusvaatimukset.fi), jonka kautta annetaan saavutettavuusvaatimukseen liittyvää neuvontaa. Verkkosivuston kautta on myös mahdollista tehdä kantelu tai saavutettavuusselvityspyynnö palvelun saavutettavuudesta.

Valtiovarainministeriö teki vuodenvaihteessa 2020–2021 kyselyn digipalvelulain toimeenpanosta, joka oli suunnattu lain soveltamisalaan kuuluville organisaatioille. Kyselyn tulosten perusteella digitaalisten palvelujen järjestäminen ja saavutettavuus olivat selvästi edistyneet vuoden aikana. Lähes 80 % vastaajista ilmoitti, että digipalvelulain velvoitteet on huomioitu kaikissa tai suurimmassa osassa palveluita. Organisaatiot olivat tehneet yleisesti paljon toimenpiteitä saavutettavuuden edistämiseksi esimerkiksi kontrastien, tekstitysten ja palautekanavien avulla sekä saavutettavuusauditointien perusteella tehtyjen verkkosivujen korjauksien sekä henkilöstön kouluttamisen avulla. Digitaalisten palveluiden järjestämisen haasteina nähtiin pula henkilöstö- ja/tai talousresursseista, tekniset haasteet erityisesti liittyen Suomi.fi-integraatioon ja epäselvyys digipalvelulain velvoitteiden sisällössä. Erityisinä haasteina tunnistettiin videoiden tekstitys ja palvelujen eri kieliversiot. Kyselyn tulosten mukaan saavutettavuuspalautteita oli annettu toistaiseksi vain vähän. Vain 29 % vastaajista ilmoitti saaneensa saavutettavuudesta palautetta sivustoillaan ja noin 80 % oli tehnyt niiden perustella myös korjauksia. Kyselyssä

selvitettiin myös digipalvelulain toimeenpanoon liittyviä tukitarpeita. Vastaajat kaipaisivat yksittäisiin teemoihin liittyviä täsmäinfoja ja tarkistuslistoja velvoitteiden toteutumisen varmistamiseksi. Toisaalta todettiin myös, että materiaalia ja neuvontaa on tarjolla riittävästi, mutta osaaamista omassa organisaatiossa niukasti. Suurin osa vastaajista (77 %) oli tehnyt verkkosivustoille saavutettavuusarvioinnin.

Hallitusohjelman toimeenpanemiseksi valtiovarainministeriö on käynnistänyt digitalisaation edistämishjelman vuosille 2020-2023, joka tukee ja kannustaa viranomaisia tuomaan palvelunsa kansalaisten ja yritysten saataville digitaalisina vuoteen 2023 mennessä. Ohjelman tavoitteena on toimia yhteistyö- ja vuoropuhelukanava kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden ja eri viranomaisten välillä. Digi arkeen -neuvottelukunta järjesti pyöreän pöydän keskustelun 29.10.2020 verkkotilaisuutena, johon osallistui lähes 80 henkilöä yli 60 eri organisaatiosta. Tilaisuudessa yhtenä keskusteluteemana oli digitaalinen osallisuus, jonka osalta nostettiin esiin digitaalisten palveluiden saavutettavuuteen liittyvät näkökulmat. Tilaisuudessa tunnistettiin, että tarkastellessa digitaalisten palveluiden saavutettavuutta on arvioitava niiden sopiminen käyttäjien tarpeisiin ja tilanteisiin. Teknisestä näkökulmasta tulee arvioida esimerkiksi palveluiden saavutettavuus apuvälineillä (kuulolaitteet, etätulkkaus, ruudunlukijat) ja käyttäjien tyypillisesti käytävissä olevat laitteet. Myös tietoturvan näkökulma on arvioitava ja varmistettava, että saataavuuden parantamisella ja palvelun helppokäyttöisyyden kehittämällä ei samalla vaaranneta tietoturvaa. Tilaisuudessa tuotiin myös esiin, että palveluiden ja digitaalisten palveluiden kieli on usein vaikeaa, mikä heikentää saavutettavuutta.

Vuoden 2020 keväällä alkanut koronaviruspandemia on lisännyt etätöiden- ja opetuksen määrää ja siten muokannut ihmisten käyttäytymistä yhteiskunnassa. Ihmisten tarve digitaalisten palveluiden ja laitteiden käyttöön on kasvanut pandemian aikana. Näin ollen esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanolla ja saavutettavuuteen liittyvien velvollisuuksien laajentamisella yksityisen sektorin toimijoihin on keskeinen merkitys vammaisten henkilöiden toimintamahdollisuuksien edistämiseksi digitalisoituneessa yhteiskunnassa pandemian aikana ja sen jälkeen. Saavutettavuutta koskevaa sääntelyä valmisteltaessa tulee tarkastella digitalisoitunutta yhteiskuntaa kokonaisuutena ja huomioida saavutettavuussääntelyn pidemmän aikavälin tavoitteet huomioiden digitaalisten palveluiden kehitys tulevaisuudessa.

Esteettömyysdirektiivin myötä digipalvelulain soveltamisala laajenee koskemaan nykyistä laajemmin yksityisen sektorin tarjoamia digitaalisia palveluja. Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanon ensisijaisena tavoitteena ei olisi kuitenkaan vastata havaittuihin haasteisiin, jotka johtuvat digipalvelulain toimeenpanosta, sillä direktiivi tuo ensisijaisesti nykyisten saavutettavuusvaatimusten lisäksi tietyille digitaalisille palveluille lisävaatimuksia. Saavutettavuusdirektiiviä ollaan kuitenkin uudelleen arvioimassa keväällä 2022, jolloin käytännön soveltamisessa esiin nousseita haasteita olisi mahdollista ratkoa.

3.9 Julkiset hankinnat

Julkisia hankintoja koskevassa lainsäädännössä on asetettu yleisellä tasolla esteettömyyteen liittyvät vaatimukset hankintakohteen kuvauksia laadittaessa.

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 71 §:n 1 momentin mukaan, kun hankinnan kohde on tarkoitettu luonnollisten henkilöiden käyttöön, on asianmukaisesti perusteltuja tapauksia lukuun ottamatta hankinnan kohde määriteltävä siten, että ote-

taan huomioon esteettömyys vammaisille käyttäjille sekä kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu. Hankinnan kohde on määriteltävä viittaamalla muualla lainsäädännössä tai Euroopan unionin säädöksellä pakollisiksi säädettyihin esteettömyysvaatimuksiin. Vastaava säännös on vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016, jäljempänä erityisalojen hankintalaki) 75 §:n 1 momentissa.

Saavutettavuusdirektiivin perusteella annetun digipalvelulain johdosta saavutettavuusvaatimukset tulivat pakollisiksi julkisten hankintojen toteuttamisessa (digipalvelulaki 7 § 4 mom.). Vastaava säännös tulisi olla myös esteettömyysdirektiivin perusteella annettavassa uudessa laissa tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.

3.10 Tuotteiden markkinavalvonta

Markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*, on soveltamisalaltaan laaja ja horisontaalinen eri tuoteryhmien markkinavalvontaa koskeva säädös. Asetuksessa säädetään muun muassa yleisistä yhdenmukaisista puitteista markkinavalvonnalle ja ulkorajavalvonnalle jäsenvaltioissa sekä vähimmäisvaatimuksista markkinavalvontaviranomaisen toimivaltuuksille. Markkinavalvonta-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä, mutta asetuksen tueksi tarvitaan myös kansallista täydentävää sääntelyä.

Täytäntöönpanoa tehdään vaiheittain. Asetuksen soveltaminen alkoi pääosin 16.7.2021, mutta joiltain osin jo 1.1.2021. Markkinavalvontalakia on ehdotettu muutettavaksi hallituksen esityksellä eduskunnalle laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (139/2021 vp). Lakiin ehdotetaan täydentävää sääntelyä, joka on tarpeen markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanemiseksi ja asetuksen soveltamisen tueksi. Ehdotettu sääntely on tarkoitus saada voimaan syksyllä 2021. Markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanon lisäksi markkinavalvontalain tavoitteena on yhdenmukaistaa markkinavalvontasääntelyä kansallisella tasolla. Horisontaalisen markkinavalvontalain soveltamisalan laajentaminen koskemaan uusia lakeja ja tuotesektoreita on kannatettavaa markkinavalvonta-asetuksen täytäntöönpanon kannalta ja kansallisen markkinavalvontasääntelyn yhdenmukaistamiseksi. Samalla yhdenmukaistettaisiin viranomaisten valvontamenettelyjä lain soveltamisalaan kuuluvilla tuotesektoreilla tavoitteena varmistaa, että EU:n tuotelainsäädännön täytäntöönpanoa valvotaan tehokkaasti.

Markkinavalvontaa koskeva sääntely on Suomessa pääosin hajautunutta: eri hallinnonaloilla ja eri tuotesektoreilla säädetään erikseen markkinavalvonnasta. Poikkeuksena hajautuneeseen sääntelyyn on markkinavalvontalaki, jossa säädetään sen soveltamisalaan kuuluvien tuotesektorien osalta markkinavalvonnasta.

Markkinavalvontalaki tuli voimaan 1.1.2017. Laki on horisontaalinen ja tiettyjä sektoreita koskeva valvonnan yleislaki. Markkinavalvontalaki perustuu akkreditointia ja markkinavalvontaa koskevista vaatimuksista ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 765/2008, jäljempänä *NLF-asetus*, ja usean tuotesektorin erityissääntelyyn. Markkinavalvontalaila on pantu täytäntöön EU-tuotesäädösten markkinavalvontaa, unionin markkinoille tulevien tuotteiden tarkastusta sekä unionin suojamenettelyä koskevaa sääntelyä.

Lain soveltamisalaa on laajennettu sen voimaantumisen jälkeen koskemaan muita tuoteryhmiä sekä muiden hallinnonalojen lainsäädäntöä. Markkinavalvontalain ei sovelleta itsenäisesti ilman sen soveltamisalapykälässä mainittua sektorisääntelyä, vaan lain soveltaminen saa sisältönsä sektorisääntelystä. Markkinavalvontalain suhde sen soveltamisalaan kuuluvien sektorilakien valvontasääntelyyn vaihtelee sektoreittain, koska sektorilakien soveltamisalat poikkeavat laajuudeltaan toisistaan. Siltä osin kuin sektorilaeissa erikseen säädetään markkinavalvontaa koskien poikkeavasti tai erityisiä lisävaatimuksia tai toimivaltuuksia, sovelletaan sektorilaeissa säädettyä. Lain 3 §:ssä säädetään valvonnan ylimmästä ohjauksesta, joka kuuluu lain mukaan työ- ja elinkeinoministeriölle.

Laki sisältää yleiset säännökset viranomaisten toimivaltuuksista ja markkinavalvontaviranomaisen valvontakeinoista ja hallintopakkeinoista erilaisissa markkinoilla olevien tuotteiden vaatimustenvastaisuustilanteissa. Laissa on säännökset varmistamaan yhteistyömenettelyn tehokkuutta markkinavalvontaviranomaisten ja Tullin välillä ulkorajavalvonnassa (lain 4.2 §, 5 §, 8–11 §). Lisäksi laissa on säännökset ohjaamaan ja korostamaan markkinavalvonnan riskiperusteisuutta ja valvonnan suunnitelmallisuutta (6 ja 7 §). Näin varmistetaan viranomaisten resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä ja valvonnan avoimuutta ja näkyvyyttä. Valvontaviranomaisen oikeudesta tiedonsaantiin talouden toimijalta säädetään lain 8 §:ssä.

Markkinavalvontaviranomaisella on oikeus saada tietoja laissa tarkoitettulta ilmoitetulta laitokselta (12 §). Markkinavalvontaviranomaisen oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja säädetään lain 13 §:ssä. Valvontaviranomaisen oikeudesta tehdä tarkastuksia, oikeudesta tehdä tutkimuksia ja ottaa näytteitä sekä periä kustannuksia talouden toimijalta säädetään lain 9–10 §:ssä. Markkinavalvontaviranomaisen oikeudesta käyttää ulkopuolista asiantuntijaa säädetään lain 14 §:ssä. Lisäksi poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua markkinavalvontaviranomaiselle säädetään lain 15 §:ssä. Valvontaviranomaisella on kattavat keinot puuttua tuotteen vaatimustenvastaisuuteen ja riskin aiheuttavaan tuotteeseen markkinavalvontalain 16–25 §:n nojalla.

Markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella (28 §). Valvontaviranomaisen toimenpiteet kohdistetaan talouden toimijaan, joka on vastuussa tuotteesta. Vaatimusten vastaisten ja riskin aiheuttavan tuotteen tilanteissa laki mahdollistaa markkinavalvontaviranomaiselle mahdollisuuden antaa toimenpidemääräys (17 §) sekä määrätä tuotetta koskevasta kiellosta joko pysyvästi tai väliaikaisesti (18 ja 21 §:t). Lisäksi markkinavalvontaviranomainen voi antaa kieltoja ja toimenpiteitä täydentäviä määräyksiä (20 §) sekä määrätä talouden toimijaa ottamaan tuote takaisin markkinoilta ja loppukäyttäjiltä markkinavalvontalain 19 §:n mukaisesti. Lisäksi markkinavalvontaviranomainen voi tietyin edellytyksin määrätä talouden toimijaa tiedottamaan määräämällään tavalla tai tiedottaa tietyin edellytyksin talouden toimijan kustannuksella esimerkiksi markkinavalvontaviranomaisen antamasta määräyksestä tai kiellosta (22 §). Ankarimpien valvontakeinojen käytölle markkinavalvontalaeissa asetetut edellytykset ovat tiukat. Markkinavalvontaviranomainen voi määrätä maastavientikiellosta ja markkinavalvontatoimenpiteiden teettämisestä talouden toimijan kustannuksella sekä tuotteen hävittämisestä tietyin edellytyksin (23–25 §). Lisäksi vakavan riskin tilanteissa, vaikka tuote olisi vaatimustenmukainen ja tuote täyttää 1 §:n 1 momentissa mainituissa laeissa säädetty vaatimukset, markkinavalvontaviranomainen voi lain 16 §:n nojalla antaa 17–22 §:ssä tarkoitettua määräyksen tai kiellon, jos osoittautuu, että tuote tästä huolimatta aiheuttaa vakavan riskin ihmisten terveydelle, turvallisuudelle, ympäristölle, omaisuudelle tai muulle 1 §:n 1 momentissa mainituissa laeissa tarkoitettulle yleiselle edulle.

Markkinavalvontalain 27 §:ssä säädetään Euroopan unionin suojalauseke- ja suojaamenettelyyn huomioon ottamisesta markkinavalvonnassa. Markkinavalvontalain 28 §:ssä säädetään uhkasakosta ja teettämisuhasta. Lain 29 §:ssä on säädetty muutoksenhausta markkinavalvontaviranomaisen päätökseen sekä markkinavalvontaviranomaisen päätöksen täytäntöönpanosta valituksesta huolimatta.

Tuotteiden esteettömyyteen liittyvään valvontaan sovellettaisiin soveltuvin osin markkinavalvontalain säännöksiä. Esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden valvontaan sovelletaan myös suoraan markkinavalvonta-asetusta, mutta vain siltä osin kuin esteettömyysdirektiivissä erikseen säädetään 19 artiklan 1 ja 3 kohdassa. Näin ollen markkinavalvonta-asetuksen kaikkia säännöksiä ei sovelleta esteettömyysdirektiivin nojalla. Esteettömyysdirektiivissä viitataan vielä NLF-asetukseen, jota on markkinavalvonta-asetuksella muutettu.

3.11 Rahoitus- ja pankkipalvelut

Digitaalisesti tarjottavien finanssipalveluiden saavutettavuudesta on säädetty digipalvelulaissa. Digipalvelulain 3 §:n mukaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014), jäljempänä luottolaitoslaki, 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten, maksulaitoslain (297/2010) 5 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen maksulaitosten, sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 13 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen sijoituspalveluyritysten, vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistyksen (1250/1987) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhdistysten digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tarjota palvelua yleisölle on tarjottava asiakkailleen tarjoamansa digitaalinen palvelu saavutettavasti. Laajemmin finanssi- tai rahoituspalveluiden esteettömyydestä ei ole aikaisemmin yksityiskohtaisesti säädetty.

Digipalvelulain finanssialan soveltamisala on osin laajempi ja osin rajatumpi verrattuna esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Lisäksi digipalvelulain soveltamisalassa on säädetty velvoitteet instituutiokohtaisesti, kun taas esteettömyysdirektiivin soveltamisala on määritetty palvelukohtaisesti. Digipalvelulain soveltamisala sisältää vain digitaalisesti tarjottavat palvelut siinä, missä esteettömyysdirektiivissä tällaista rajausta ei tehdä, vaan on katsottava, että esteettömyysdirektiivi koskenee myös esimerkiksi fyysisesti, kasvotusten, tarjottavaa palvelua. Lisäksi digipalvelulain voidaan katsoa kattavan kaikille asiakkaille digitaalisesti tarjottavat palvelut, kun taas esteettömyysdirektiivin soveltamisala sisältää rajauksen kuluttajille tarjottavista pankkipalveluista. Rahoitusmarkkinalainsäädännössä ei tunneta laajasti kuluttaja-käsitettä kuluttajasuojalain ja peruspankkipalveluita koskevan sääntelyn (Luottolaitoslaki 15 luku 6 – 6b §) lisäksi, vaan rahoitusmarkkinalainsäädännössä käytetään asiakkaiden jakoa ammattimaisiin ja ei-ammattimaisiin asiakkaisiin. Ei-ammattimaiset asiakkaat rinnastuvat pitkälti ja useimmiten kuluttajasuojalaissa tarkoitettuihin kuluttajan asemassa oleviin asiakkaisiin. On kuitenkin huomattava, että myös muu kuin yksityishenkilö esimerkiksi yhteisö, voidaan luokitella ei-ammattimaiseksi asiakkaaksi ja puolestaan yksityishenkilö voi tulla luokitelluksi ammattimaiseksi asiakkaaksi. Kulloinkin sovellettavat menettelytavat asiakassuhteessa määräytyvät asiakasluokittelun pohjalta, eivätkä pelkästään tarjottavan palvelun perusteella.

Lisäksi esteettömyysdirektiivi velvoittaa, että kuluttajille tarjottava pankkipalvelu olisi saatavilla kielellisesti ymmärrettävässä muodossa, jota tarkentaa vaatimus, että palvelu on annettava vähintään B2-kielitasoisena, ja palveluihin liittyvät tunnistautumispalvelut olisi myös tarjottava esteettömällä tavalla. Kansallisessa laissa ei ole säädetty rahoituspalveluiden osalta kielitasovaatimuksista ja sen osalta on tarve arvioida, kuinka laajasti velvoitetta voidaan soveltaa tarkoin

määritettyjen rahoitustuotteita koskevien tiedonantojen osalta. Tunnistautumispalveluiden osalta on kansallisesti säädetty digipalveluin 1 luvun 3 §:n 4 luetelmakohdassa, että digitaalisesti tarjottavan palvelun osalta myös tunnistautumismenetelmien on oltavat saavutettavia.

Esteettömyysdirektiivin soveltamisala koskisi kansallisessa lainsäädännössä 1) kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitettuja kuluttajaluottoja ja 7 a luvussa tarkoitettuja asuntoluottoja, 2) sijoituspalvelulain 1 luvun 15 §:n tietyissä luetelmakohdissa tarkoitettuja sijoituspalveluita, joita ovat rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen välittäminen sekä niiden toteuttaminen, omaisuudenhoito ja sijoitusneuvonta (1, 2, 4 ja 5 luetelmakohta) ja taas 2 luvun 3 §:n 1 momentin tietyissä luetelmakohdissa tarkoitettuja oheispalveluita, joita ovat rahoitusvälineiden säilyttäminen ja hoito asiakkaan lukuun, sijoituspalveluun liittyvien luottojen ja muun rahoituksen myöntäminen, sijoituspalveluun liittyvän valuuttapalvelun tarjoaminen sekä sijoitustutkimusten, rahoitusanalyysien ja muiden vastaavanlaisten tuottaminen ja levittäminen (7, 1, 3 ja 4 luetelmakohta), 3) maksupalvelulain mukaisia 1 luvun 1 §:n maksupalveluita ja 4) maksutiliin liittyviä palveluita, joista on myös säädetty maksupalvelulaissa sekä 5) maksulaitoslain 1 luvun 5 §:n 6 a luetelmakohdassa tarkoitettua sähköistä rahaa.

Kuluttajansuojalain 7 ja 7 a luvun mukaisia kuluttajaluottoja voi tarjota mm. luottolaitoslain 1 luvun 7 §:n mukainen luottolaitos, maksulaitos tai rekisteröity luotonantaja tai –välittäjä. Viimeksi mainituista säädetään laissa eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä (853/2016). Lisäksi kuluttajaluottoja voi tietyissä tapauksissa tarjota eräät muutkin tahot. Esteettömyysdirektiivi kattaisi myös muut kuluttajaluottojen tarjoajat kuin luottolaitokset.

Maksupalvelulain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja maksupalveluita ovat 1) palvelu käteiskanon tekemiseksi maksutilille tai käteisen nostamiseksi maksutililtä sekä maksutilin hoitoon ja tarjoamiseen liittyvät toimet, 2) maksutapahtuman toteuttaminen tilisiirtona, varojen siirtona palveluntarjoajan maksutilille, suoraveloituksena taikka maksukortilla tai muulla maksuvälineellä, 3) maksuvälineen liikkeeseenlasku, 4) maksunsaajan kanssa tehtyyn sopimukseen perustuva maksutapahtuman hyväksyminen ja käsitteleminen, joka johtaa varojen siirtämiseen maksunsaajalle, 5) rahanvälitys, 6) maksutoimeksiantopalvelu ja 7) tilitietopalvelu. Verrattuna digipalvelulain soveltamisalaan, jossa säädetään instituutiokohtaisesti saavutettavuusvaatimuksista, esteettömyysdirektiivin soveltamisala on laajempi koskien muutakin kuin digitaalisesti annettavaa palvelua mutta myös siten, että palvelulähtöisessä määrittelyssä ei ole rajattu palveluntarjoajia. Luottolaitosten ja maksulaitosten lisäksi maksupalveluja voi tarjota ilman toimilupaa tietyn ehdoin. Maksulaitoslain 1 luvun 7 §:ssä määritetään tällaiset ehdot tällaisille toimijoille, joita yleisemmin kutsutaan rekisteröidyiksi maksupalvelujen tarjoajiksi. Vastaavanlaiset poikkeukset toimiluvasta koskevat myös sähköisen rahan liikkeeseen laskijaa (1 luvun 7 a §) ja tilitietopalvelun tarjoajaa (1 luvun 7 b §). Esteettömyysdirektiivin soveltamisala kattaisi myös nämä toimijat niiden tarjotessa maksupalveluita, kun taas digipalvelulain asettamat velvoitteet eivät koske näitä toimiluvattomia palveluntarjoajia. Tilitietopalvelun tarjoajaan on PSD2-direktiivin 33 artiklassa tarkkaan määritetty säädökset, joita kyseiseen toimijaan saa soveltaa. Tältä osin on tarve arvioida esteettömyysdirektiivin velvoitteiden suhdetta PSD2-direktiiviin asettamiin velvoitteisiin.

Luottolaitoslain 15 luvussa 6 §:ssä säädetään peruspankkipalveluista ja luvun 6 a-6 d §:ssä perusmaksutilistä. Luvun 6 a §:ssä 1 momentissa säädetään perusmaksutilin ominaisuuksista ja siihen liittyvistä palveluista.

Sijoituspalveluiden osalta on huomattava, että esteettömyysdirektiivin soveltamisala ei kata kuin rajatun osan sijoituspalveluista ja niiden oheispalveluista. Esimerkiksi sijoituspalvelulain 1 luvun 15 § sisältää yhdeksän luetelmakohtaa sijoituspalveluista, joista ainoastaan neljä sisältyy esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Osa laissa määritetyistä sijoituspalveluista tai oheispalveluista koskee selkeästi yrityksille tarjottavaa sijoituspalvelua tai oheispalvelua, kuten organisoidun kaupankäynnin järjestäminen (1 luvun 15 §:n 9 luetelmakohta) ja johdannaisiin liittyvien palveluiden tarjoaminen (2 luvun 3 §:n 6 luetelmakohta). Kuitenkin esteettömyysdirektiivin soveltamisala ei kata esimerkiksi rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskun järjestämistä (1 luvun 15 §:n 7 luetelmakohta), joka käytännössä mahdollistaa listautumisantien järjestämisen mukaan lukien niihin osallistumisen mahdollistamisen. Suomessa monet kotitaloudet, joita pidetään kuluttajina, osallistuvat listautumisasiin. Esteettömyysdirektiivin B2-kielitasovaatimukseen liittyy epäselvyyttä etenkin sijoituspalveluiden ja niiden oheispalveluiden osalta. Sijoituspalvelulain lisäksi useisiin rahoitusvälineisiin liittyy tuotekohtaista sääntelyä sisältäen esimerkiksi niiden avaintietoasiakirjan antamisen asiakkaalle. Tarkemmin EU-tason muotovaatimuksista on säädetty erikseen (mm. PRIIPS-asetuksessa (EU) N:o 1286/2014 ja sijoitusrahastoja koskevassa rahastodirektiivissä 2009/65/EY). Valmistelussa on tarve myös tarkastella, miten B2-kielitasovaatimus suhteutuu rahoitusvälineitä koskeviin muotovaatimuksiin.

Koska esteettömyysdirektiivi velvoittaa säätämään siinä määritetyt kuluttajalle tarjottavat pankkipalvelut annettavan esteettömästi, on katsottava sen velvoittavuuden menevän kansallisesti säädettyjen finanssialaa, lukuun ottamatta vakuutusyhtiöitä tai vakuutusyhdistyksiä, koskevien digipalvelulain saavutettavuusveloitteiden yli siltä osin, kun veloitteiden soveltamisalat ovat päällekkäiset. Täten on tarve kansallisesti säätää esteettömyysdirektiivistä finanssialalle tulevista veloitteista sekä selkeyttää ja yhteensovittaa esteettömyysdirektiivin kuluttajapankkipalveluita koskevat veloitteet digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten kanssa.

Lisäksi esteettömyysdirektiivin soveltamisala kattaa pankkiautomaatit ja maksupäätteet, joiden tarkoituksena on mahdollistaa maksujen suorittaminen maksuvälineellä (maksupalvelulaki 1 luvun 1 §:n 2 luetelmakohdan tarkoittama maksupalvelu). Kansallisesti pankkiautomaattien ja maksupäätteiden esteellisyydestä ei ole aikaisemmin säädetty. Pankkiautomaateista tai maksupäätteistä ei ole kansallisesti yksityiskohtaista sääntelyä.

3.12 Kansainvälinen kehitys esteettömyyden osalta

Yhdenvertaisuuteen ja sen edistämiseen liittyviä velvollisuuksia on useissa kansainvälisissä sopimuksissa, joihin Suomi on sitoutunut. Yleisiä yhdenvertaisuuteen liittyviä velvollisuuksia sisältyy Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 26 artiklaan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklaan. Sopimuksissa kielletään syrjintä, joka perustuu rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan.

Suomi ratifioi Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan vuonna 2016. Suomi on valtiona yleissopimuksen sopimuspuoli ja siten osaltaan velvollinen toteuttamaan ja täyttämään yleissopimuksessa sopimuspuolille asetetut veloitteet. Yleissopimuksen 4 artikla sisältää yleisiä velvoitteita, joiden mukaan sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen kaikille vammaisille henkilöille sekä edistämään sitä ilman minkäänlaista syrjintää vammaisuuden

perusteella. Yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

YK:n vammaisyleissopimuksen 9 artiklassa säädetään esteettömyydestä ja saavutettavuudesta, jotka ovat yleissopimuksen mukaisesti edellytyksiä vammaisten henkilöiden itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle kaikilla elämänaloilla. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yleissopimuksen läpileikkaavia teemoja, joiden edistämiseksi sopimuspuolilla on aktiivinen toimintavelvoite. Artikla velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan asianmukaiset toimet varmistaa vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään. Tämä edellyttää toimia, kuten esteiden tunnistamista ja poistamista muun muassa tiedottamisessa ja viestinnässä, sähköiset palvelut ja pelastuspalvelut mukaan lukien. Artikla edellyttää sopimuspuolia varmistamaan, että yleisölle avoimia tiloja ja palveluja tarjoavat yksityiset tahot ottavat huomioon esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea on antanut 9 artiklaa koskevan yleiskommentin (nro 2) (CRPD/C/GC/2).

YK:n vammaisyleissopimuksen 2 artiklassa on määritelty kaikille sopiva suunnittelu tarkoittamaan tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia. Yleissopimuksen 4 artiklan mukaisesti sopimuspuolet ovat sitoutuneet toteuttamaan tai edistämään kaikille sopivaksi suunniteltujen tavaroiden, palvelujen, välineiden ja tilojen tutkimusta ja kehittämistä niin, että ne vaativat mahdollisimman vähän mukautuksia ja kustannuksia vammaisten henkilöiden erityistarpeiden täyttämiseksi. Sopimuspuolet ovat lisäksi sitoutuneita edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä sekä edistämään kaikille sopivaa suunnittelua kehitettäessä standardeja ja suuntaviivoja.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/1972 eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä (teledirektiivi) 109 artiklan 5 mukaisesti jäsenvaltioiden on määrä varmistaa, että hätäpalvelut ovat hätäviestien välityksellä vammaisten loppukäyttäjien saatavilla muiden loppukäyttäjien käyttömahdollisuuksia vastaavalla tavalla tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimukset yhdenmukaistavan unionin lainsäädännön mukaisesti. Komissio ja kansalliset sääntelyviranomaiset tai muut toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että matkustaessaan toisessa jäsenvaltiossa vammaiset loppukäyttäjät voivat käyttää hätäpalveluja vastaavin edellytyksin kuin muut loppukäyttäjät, mahdollisuuksien mukaan ilman ennakokorkeisteröintiä. Näillä toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteentoimivuus kaikissa jäsenvaltioissa, ja toimenpiteiden on perustuttava mahdollisimman suuressa määrin 39 artiklan mukaisesti vahvistettuihin eurooppalaisiin standardeihin tai eritelmiin. Tällaiset toimenpiteet eivät saa estää jäsenvaltiota hyväksymästä lisävaatimuksia tässä artiklassa esitettyjen tavoitteiden toteuttamiseksi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksesta. Sääntely koskee sekä julkista että yksityistä sektoria silloin, kun tuotteita saatetaan markkinoille ja tarjotaan kuluttajille. Uusi laki koskisi esteettömyysdirektiivin mukaisesti tiettyjä valikoituja tuotteita. Ehdotetun lain 1 luku sisältäisi tavoitesäännöksen, jonka mukaan lain tarkoituksena on edistää tuotteiden esteettömyyttä säätämällä tietyille tuotteille pakolliset esteettömyysvaatimukset ja siten parantaa jokaisen ja erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita. Määritelmät ja soveltamisalaa koskeva säännökset perustuvat esteettömyysdirektiiviin. Soveltamisalaa ei ehdoteta laajennettavaksi siitä, mitä se on esteettömyysdirektiivissä. Luvussa 2 ehdotetaan säädettäväksi tuotteiden esteettömyysvaatimuksesta esteettömyysdirektiivin 4 artiklan mukaisesti. Esteettömyysvaatimukset on määritelty esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksoissa I ja II. Nämä vaatimukset saatettaisiin kansallisesti voimaan valtioneuvoston asetuksella. Talouden toimijan tulisi perustella, jos esteettömyysvaatimuksia ei voida toteuttaa joiltakin osin tuotteessa. Arviointi tehdään perusteellisen muutoksen tai kohtuuttoman rasitteen arvioinnin perusteella. Luvussa 2 olisi säännös, jossa on kriteerit kohtuuttoman rasitteen arvioinnille ja sen ilmoittamiselle sekä dokumentoinnille. Ehdotetun lain 3 luvussa olisi säännökset EU-vaatimuksen mukaisuusvakuutukselle ja CE-merkinnälle. Molemmat perustuvat olemassa olevaan EU-tasoiseen sääntelyyn, jota täydennetään esteettömyysdirektiivistä tulevilla säännöksillä esimerkiksi kohtuuttoman rasitteen arvioinnin tai CE-merkinnän kiinnittämisen osalta. Ehdotetun lain 4 luvussa säädettäisiin talouden toimijoille kuuluvista velvoitteista. Ehdotetun lain 5 luvussa olisi säännökset valvonnasta, Tuotteiden valvonta on markkinavalvontaa ja siihen sovelletaan kansallisesti markkinavalvontalain säännöksiä. Tästä syystä uusi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksesta tulisi lisätä markkinavalvontalain soveltamisalaan.

Lisäksi ehdotetaan muutoksia olemassa oleviin lakeihin, jotta esteettömyysdirektiivin palvelukokonaisuus voidaan saattaa kansallisesti voimaan. Muutoksia ehdotetaan digipalvelulakiin, jonne lisättäisiin uusi luku (3 a), joka koskisi digitaalisia palveluja, joiden tulee jatkossa täyttää sekä saavutettavuusvaatimukset että esteettömyysdirektiivistä tulevat lisävaatimukset. Digipalvelulaki tuli voimaan 1.4.2019 ja sillä on voimaansaatu saavutettavuusdirektiivistä tulevat velvollisuudet. Jo lain säätämisen yhteydessä on varauduttu siihen, että lakiin tulisi sisältymään tulevaisuudessa ainakin osa valmisteilla olevasta esteettömyysdirektiivin sääntelystä. Esteettömyysdirektiivin kansallisessa käännöksessä puhutaan ainoastaan esteettömyydestä, mutta digitaalisten palvelujen osalta olisi puhuttava saavutettavuudesta kansallisen sääntelyn johdonmukaisuuden toteuttamiseksi. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 46 mukaan esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimusten olisi oltava yhdenmukaisia direktiivin (EU) 2016/2102 vaatimusten kanssa, lukuun ottamatta eroja esimerkiksi seurannassa, raportoinnissa ja täytäntönnönpanon valvonnassa. Osassa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten kautta toteutettavasta toiminnasta, kuten henkilöliikennepalveluissa tai verkkokaupan palveluissa olisi lisäksi noudatettava esteettömyysdirektiivin sovellettavia vaatimuksia sen varmistamiseksi, että tuotteiden ja palveluiden verkkomyynti on vammaisten henkilöiden saavutettavissa riippumatta siitä, onko myyjä julkisen vai yksityisen talouden toimija. Direktiivissä on edellä kuvatun mukaisesti tunnistettu se, että jo osa saavutettavuusdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista verkkosivustoista sekä mobiilisovelluksista kuuluu yhtä lailla esteettömyysdirektiivin soveltamisalan piiriin. Esteettö-

myvysdirektiivin johdosta saavutettavuusvaatimukset laajenevat tietville verkkokaupan, henkilöliikenteen palvelujen sekä verkkokaupan toimijoille. Pankkipalvelut sisältyvät jo saavutettavuusvaatimusten piiriin sellaisenaan. Jotta saavutettavuusvaatimukset olisivat yhdenmukaisia myös jatkossa, olisi kaikkiin digitaalisiin palveluihin sovellettava saavutettavuussäätelyä siltä osin, kun ne kuuluvat joko saavutettavuusdirektiivin taikka esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Esteettömyysdirektiivin säätely on siten lisäsäätelyä nykyisiin saavutettavuussäädöksiin ja kyseisiä lisävaatimuksia sovelletaan ainoastaan niihin digitaalisiin palveluihin, jotka sisältyvät esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan.

Digipalvelulakiin lisättäisiin uusi 3 a luku ja kyseisen luvun mukaisten palvelujen tulee jatkossa täyttää digipalvelulain 7 §:n mukaiset saavutettavuusvaatimukset ja esteettömyysdirektiivin liitteen I jaksosta III ja erityisesti jaksosta IV tulevat lisävaatimukset. Käytännössä digitaalisiin palveluihin sovellettavat voimassa oleva digipalvelulain 7 §:n saavutettavuusvaatimukset vastaavat esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III c kohdan vaatimuksia. Tuotteita koskevia vaatimuksia ei juurikaan sovelleta digitaalisiin palveluihin. Sen sijaan liitteen I jakson III kohdan d vaatimuksen katsotaan vastaan digipalvelulain saavutettavuuspalautetta koskeva sääntelyä. Vaadittavat esteettömyysdirektiivin liitteen V mukaiset tiedot talouden toimija voi ilmoittaa saavutettavuusselosteessa. On tarkoituksenmukaista, että ei säädetä uudesta tavasta ilmoittaa tietoja vaan käytössä on yksi ja sama kanava digitaalisille palveluille eli tässä tapauksessa saavutettavuusseloste. Selosteen vapaaehtoista osiota voi hyödyntää esteettömyysdirektiivin kautta tulevien lisävaatimusten tietojen ilmoittamiselle. Esimerkiksi kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamisen osalta 3 a luvun vaatimukset ovat osin yksityiskohtaisemmat kuin digipalvelulain 7 §:n vaatimukset. Myös ilmoitusvelvollisuus poikkeukseen vetoamiseen velvoittaa vain 3 a luvun mukaisia palveluja.

Kuluttajapankkipalveluiden osalta työryhmämuistion keskeiset ehdotukset ovat puutteellisia, koska työryhmävalmistelussa todettiin, että tarvitaan lisää aikaa esteettömyysdirektiivin kuluttajapankkipalveluiden selvittämiseen ja kansalliseen toimeenpanoon. Työryhmämuistio sisältää luonnokset digipalvelulain pykäläksi digitaalisesti tarjottavien rahoitus- ja pankkipalveluiden osalta. Kuitenkin on vielä osin epäselvää, miten muuten kuin digitaalisesti tarjottavien rahoituspalveluiden esteettömyysvaatimuksista tulisi säätää. Lisäksi on tarve selvittää, millainen olisi paras lakitekniinen ratkaisu lainsäädännön selkeyden ja sovellettavuuden kannalta. Tämän takia asiaa on päädytty selvittämään lisää lausuntokierroksen aikana. Tarkoituksena on liittää lopulliset lainsäädäntöehdotukset osaksi hallituksen esitystä.

Monet esteettömyysdirektiivin I-liitteen III- ja IV-jaksojen kuluttajapankkipalveluille asettamat esteettömyysvaatimukset soveltuvat digitaalisesti annettavaan palveluun, mutta esimerkiksi osa vaatimuksista ei sovellu kasvotusten annettavaan palveluun. Täten myös on tarve arvioida sitä, miten käytännössä kasvotusten annettavan palvelun osalta voidaan hyödyntää osaksi digitaalisessa muodossa annettavaa palveluita ja ratkaisuja. Lisäksi IV-jakson sisältämä ymmärrettävyyden tasoon liittyvä vaatimus ja siihen liittyvä B2-kielitasovaatimuksen soveltaminen rahoituspalveluihin vaatii lisää selvittelyä. Lisäksi on tarve ymmärtää vielä paremmin, miten kyseisiä velvoitteita käytännössä valvottaisiin. On myös tarve hankkia tietoa komission ja eri jäsenvaltioiden näkemyksistä liittyvien esteettömyysvelvoitteiden soveltamisesta laaiemmin pankkipalveluihin. Esimerkiksi Ruotsi on tulkinnut, että esteettömyysdirektiivin vaatimukset soveltuisivat vain digitaalisesti annettaviin palveluihin, kuten I-liitteen esteettömyysvaatimusten voidaan katsoa ohiaavan aiattelemaan näin. Kuitenkin esteettömyysdirektiivin artikloissa ei tällaista jattelua digitaalisesti annettavan ja muulla tavoin annettavan palvelun välillä ole tehty.

Edellisten sviden takia on päädytty selvittämään esteettömyysvaatimusten soveltamista rahoitus- ja pankkipalveluihin vielä lausuntokierroksen ajan. Kuitenkin jo tässä vaiheessa työryhmämuistioon on sisällytetty keskeisiä ehdotuksia digitaalisten pankkipalveluiden soveltamisalan osalta. Lausunnonantajilta pyydetään myös näkemyksiä myös tästä kokonaisuudesta.

Kuluttajien pankkipalveluiden toimeenpanon osalta ehdotetaan, että täydennetään digipalvelulain soveltamisalaa tarvittavin osin digitaalisesti annettavien pankkipalveluiden osalta. Esityksessä ehdotetaan, että säilytetään rahoitustoimijoiden osalta jo voimassa olevat saavutettavuusvelvoitteet voimassa, mutta lisäksi uuteen 3 §:n 3 momenttiin lisättäisiin palvelukohtaisesti esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan liittyvät palvelut, ioiden osalta palvelun tarjoajien olisi sovellettava lain 3 a lukua. Käytännössä rahoituspalvelun tarjoajille, jotka on lueteltu lain 3 §:n 1 momentin 6 luetelmakohdassa, tulisi esteettömyysdirektiivin velvoittamat lisävaatimukset esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien palveluiden osalta.

Lisäksi on huomioitava, että 3 §:n 3 momentin rahoituspalveluiden tarjoamista koskeva kirjaus olisi palvelun tarjoajasta riippumaton. Täten velvoite koskisi myös muita toimijoita, jotka tarjoavat näitä palveluita, mutta eivät sisälly lain 3 §:n 1 momentin 6 luetelmakohdan toimijoihin. Tällaisia esimerkiksi ovat rekisteröitymättömät maksupalvelun tarjoajat ja rekisteröityneet kuluttajia luottojenantajat ja -välittäjät. Tämän takia momenttiin ehdotetaan, että tilitietopalvelun tarjoajat olisivat soveltamisalan ulkopuolella.

Ehdotuksen taustalla on ajatus yhteensovittaa esteettömyysdirektiivin vaatimukset digitaalisten palveluiden osalta kansalliseen lainsäädäntöön heikentämättä nykytilaa ja palveluntarjoajille toimivalla tavalla välttämättä tuplaraportointia.

Lisäksi muutoksia ehdotetaan lakiin sähköisen viestinnän palveluista. Kyseessä olevassa laissa säädettäisiin sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaaliseen mediapalveluun pääsyn esteettömyydestä. Edellä olevissa palveluissa ei aina ole välttämättä kyse digitaalisesta palvelusta eli verkkosivustosta, mobiilisovelluksesta tai niihin liittyvästä toiminnallisuudesta, joten asiasta ei voi säätää pelkästään digipalvelulaissa.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia liittyen tietojen tarjoamiseen esteettömyydestä liikennepalveluista, liikenneympäristön esteettömyydestä ja vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta sekä älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä ja reaaliaikaisista matkustustiedoista. Muutoksella saatettaisiin voimaan esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson IV lisävaatimukset alakohdasta c henkilöliikenteen palveluille. Kyseessä olevat tiedot ilmoitettaisiin pääosin digitaalisissa palveluissa.

Edellä olevien tuotteiden ja palvelujen osalta esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025 jälkeen markkinoille saatettaviin tai kuluttajille tarjottaviin tuotteisiin ja palveluihin.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hätäkeskustoiminnasta annettua lakia. Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Lisäksi Hätäkeskuslaitos voisi vastata hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen. Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos yhteydenottotapana tarjottaisiin videokuvaa, olisi siihen vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla. Yleiseen

hätänumeroon vastaamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyyden valvonnasta vastaisi sisäministeriö. Esiityksen mukaan hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä koskeva sääntely kumottaisiin. Ehdotettu hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 28.6.2025. Yleiseen hätänumeroon vastaaminen olisi saatettava voimaan vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset talouden toimijoille

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset kohdentuvat lain soveltamisalaan kuuluville tuotteita ja palveluja tarjoaville organisaatioille sekä ehdotuksessa esitetyistä valvontatehtävistä vastaaville viranomaisille. Erityisesti taloudellisia vaikutuksia on arvioitu eri ministeriöissä vastuualueiden mukaisesti.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset talouden toimijoille jakautuvat pääosin kertaluonteisiin kustannuksiin ja jatkuviin kuluihin yläpidon ja koulutuksen osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö tilasi Owl Group Oy:ltä arvioinnin esteettömyysdirektiivin kokonaistaloudellisista vaikutuksista talouden toimijoille. Raportti on julkaistu kokonaisuudessaan Hankeikkunan asiakirjoissa, [linkki Hankeikkunaan](#). Tämä talouden toimijoille aiheutuvia kustannuksia koskeva tiedonkeruu toteutettiin pääasiassa haastatteluilla. Arviointia varten toteutettiin yhteensä 24 kappaletta asiantuntijoiden, toimijoiden ja etujärjestöjen haastatteluita. Osa haastatteluista toteutettiin ryhmähaastatteluina ja osa toimitti vastaukset haastattelukysymyksiin sähköpostitse. Osa haastatteluista tunnistettiin yhdessä tilaajan kanssa ja osa tavoitettiin lumipallomenetelmällä. Lisäksi tietoa kerättiin julkisesti saatavissa olevista tietokannoista, internetistä ja Traficomilta. Arvioinnin toteuttajilla oli lisäksi käytössään Ruotsissa julkaistu vastaava selvitys direktiivin vaikutuksista, mitä sovellettiin Suomen kontekstiin sen lähestymistavan sekä joidenkin arvioitujen kustannusten osalta. Selvityksessä pyrittiin haastatteluiden perusteella tuomaan esiin mahdollisimman kattavasti erilaisia vaikutuksia, joita asiantuntijat, toimijat ja etujärjestöt kuvasivat direktiivillä olevan. Arvioinnin tekoheikellä ei ole tarkkaa tietoa, miten direktiivi tullaan säätämään kansallisessa lainsäädännössä.

Haastattelujen perusteella osa talouden toimijoista näkee esteettömyysdirektiivin parantavan palveluja kaikille, lisäävän toimijoiden kilpailukykyä ja mahdollistavan uusia innovaatioita. Ehdotuksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ei ole voitu ottaa huomioon mahdollinen markkinapotentiali, joka avautuu, kun tuotteet ja palvelut ovat esteettömämpiä ja saavutettavampia. Tavoite on yhtenäistää EU:n sisämarkkinoita ja näin mahdollistaa tuotteiden ja palvelujen entistä vapaampi liikkuvuus jäsenmaiden välillä. Tällä hetkellä ei välttämättä ole olemassa kaikkia vaadittuja teknologioita esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi. Tämä voi mahdollisesti avata markkinoita uudenlaisille palveluille sekä tuottaa uusia innovaatioita. Talouden toimijat jakoiivat myös käsityksen siitä, että usein esteettömyys parantaa kaikkien asiakkaiden asiakaskokemusta ja tuo mahdollisesti uusia asiakkaita. Etenkin verkossa tarjottavilla palveluilla on jo lähtökohtaisesti kannustin tuottaa palveluita esteettömästi, sillä kuvien alt-tekstit mahdollistavat paremman löydettävyyden internethauilla ja esimerkiksi Google nostaa esteettömiä verkkokauppoja muita ylemmäksi hakutuloksissa. Talouden toimijat jakoivat myös käsityksen siitä, että esteettömyys ja saavutettavuus ovat nykypäivää ja niiden tulisi olla osa kauttaaltaan osa normaalia kehittämistä.

Esteettömyysdirektiivin taloudellisten vaikutusten arvioidaan olevan n. 146 miljoonaa €. Tästä suurin osa (noin 70 miljoonaa €) kohdistunee verkkokaupoille ja toinen merkittävä osa (noin 40 miljoonaa €) jatkuvaan ylläpitoon ja kouluttamiseen. Arvioinnissa ei ole mukana hätäviestien vastaanottaminen eikä rakennettu ympäristö. Finanssialan palvelujen osalta arvio on tehty erikseen, koska finanssialaa koskevat jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset. Näin ollen osa esteettömyysdirektiivin vaatimuksista täytyvät jo tätä kautta finanssialalla.

Lisäksi on otettava huomioon, että verkkokauppaan kohdistuvien vaikutusten osalta arviossa on osittaista päällekkäisyyttä muiden soveltamisalojen kanssa, sillä myös muissa soveltamisaloissa yksi keskeinen kustannus voi syntyä verkkokauppojen päivittämisestä tai uusimisesta. Verkkokaupassa kustannukset jakautuvat tasaisemmin toimijoiden kesken, kun taas muilla toimialoilla (esimerkiksi henkilöliikenne tai sähköinen viestintä) merkittävä osa kustannuksista voi kasaantua muutamille suurille toimijoille.

Käytännössä kustannusvaikutukset jakautuvat usealle vuodelle. Yksittäisille toimijoille aiheuttamiin kustannuksiin vaikuttaa keskeisesti kustannusten aikajänne. Lyhytaikaiset investointikulut voivat näin ollen olla yritykselle merkittävä kuluerä. Toiset toimijat voivat puolestaan huomioida esteettömyysasiat osana normaalia kehitystyötä. Tämä tuo luonnollisesti myös näille toimijoille lisää kustannuksia, mutta kustannukset jakautuvat pidemmälle aikavälille. Tällöin kustannukset syntyvät erityisesti lisätyöstä ja osaamisen kehittämisestä. Ihanteellisessa tilanteessa kaikki järjestelmät rakennetaan lähtökohtaisesti tukemaan esteettömyyttä.

Yksittäiselle toimijalle aiheutuvat kustannukset voivat myös vaihdella merkittävästi. Yksittäiselle toimijalle aiheutuvat kustannukset voivat olla pienimmillään auditointia siitä, että tuote tai palvelu on esteetön. Suurimpia kustannuksia aiheutuu siitä, että joudutaan uusimaan useita eri verkkosivuja ja -kauppoja, sovelluksia tai muita järjestelmiä tai uusimaan laitteistoja. Keskeisin yksittäiselle toimijalle kustannuksia aiheuttava tekijä on se, montako muutettavaa, päivitettävää tai uusittavaa elementtiä (prosessia, palvelua, verkkosivua, sovellusta, laitetta) toimijalla on. Lisäksi yksittäiselle toimijalle aiheutuviin kustannuksiin vaikuttaa se, millä aikavälillä kustannukset syntyvät. Kustannukset voivat tapahtua esimerkiksi lyhyen aikavälin kertainvestointeina tai ne voivat syntyä lisääntyneenä työnä ja kouluttautumisena pitkällä aikavälillä.

Kohtuuttomia tilanteita voi syntyä pienille toimijoille, jos esteettömyysdirektiivin edellyttämät muutokset ovat kustannuksiltaan suuria suhteessa esimerkiksi liikevaihtoon. Myös suuremmille toimijoille voi syntyä kohtuuttomia vaikutuksia, mikäli direktiivin vaatimuksista ei voida perustellusta syystä poiketa. Haastatteluissa nostettiin esiin, että kohtuuttomaksi koettaisiin tilanne, jossa ennen vuotta 2025 palveluun tuotetun sisällön tulisi olla esteetöntä. Suurimpana riskinä tunnistettiin, että joitain palveluita tai sen osia voidaan joutua vetämään pois markkinoilta kohtuuttomien kustannusten johdosta.

Arvioinnissa on toteutettu jokaiselle soveltamisalalle esimerkkilaskelmat sekä tarkasteltu kaikille soveltamisaloille yhteisiä ylläpitoon ja koulutukseen liittyviä kuluja. Näiden pohjalta on esitetty arvioita mahdollisista kokonaiskustannusten suuruusluokista. Esimerkkilaskelmat on toteutettu pääasiassa Standardikustannusmallin metodologiaa hyödyntäen. Tässä kustannuksia on arvioitu tiedonantovelvoitteisiin ("mitä pitää tehdä") sekä toimijoiden tai tapahtumien määrillä (populaatio) kertoen. Tämän lisäksi ajattelua on sovellettu hyödyntämällä esimerkiksi palkkakustannusten yleiskulukertoimia (esim. 1,75 kerrointa). Esimerkkilaskelmat perustuvat arvioinnin tekijöiden arvioihin sekä osaltaan toimijoiden ja asiantuntijoiden ajatuksiin siitä, miten

direktiiviä mahdollisesti voidaan soveltaa. Näissä tilanteissa arviot ”normaalin tehokkaasta” tilanteesta voivat perustua oletuksiin, joiden toteutumisesta eri toimijat ovat huolissaan. Esimerkkilaskelmien populaatioiden koko on arvioitu saatavilla olevia avoimia lähteitä käyttämällä tai ne perustuvat kuultujen asiantuntijoiden arvioon. Arviot muutostöiden suuruudesta on tehty esteettömyysasiantuntijoiden ja toimijoiden haastatteluiden. Lisäksi on hyödynnetty Ruotsissa tehtyä selvitystä.

Selvityksessä esimerkkilaskelmat toteutettiin seuraavien kehityskohteiden osalta:

Soveltamisala	Arvioidut kustannukset
Verkkokauppa	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot Kuvien muutostyöt (alt-tekstit)
Sähkökirjat	Kirjojen vuosittaiset muutostyöt (5v)
Henkilöliikenne	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot Itsepalvelulaitteet
AV-media	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot
Sähköinen viestintä	Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut) Applikaatiot
Jatkuva ylläpito ja koulutus	Ylläpito ja koulutus

Taulukko 1 Arvioidut kustannukset soveltamisaloittain

4.2.1.1 Kokonaiskustannukset

Esteettömyysdirektiivin kokonaiskustannusten arviointiin liittyy merkittäviä epävarmuuksia. Ensimmäiseksi direktiivi on luonteeltaan sellainen, että direktiivin vaatimusten ratkaisemiseksi toimijat voivat toteuttaa useita eritasoisia toimenpiteitä. Toiseksi kansallisen lainsäädännön mahdollisia tarkempia vaatimuksia ei ole tiedossa ja toimijat eivät tarkkaan tiedä mitä heiltä odotetaan ja toisaalta mitä ei odoteta. Kolmanneksi pankki- ja finanssisektoriin on Suomen kansallisessa saavutettavuusdirektiiviä koskevassa toimeenpanossa sisällytetty vaatimuksia, jotka ovat osin päällekkäisiä esteettömyysdirektiivin kanssa.

Tämän arvioinnin tiedonkeruun perusteella esteettömyysdirektiivin kokonaiskustannusten arvioidaan olevan n. 146 milj. €. Tunnistautumisvälineitä lukuun ottamatta, pankki- ja finanssisektori on jätetty kokonaiskustannusten arvioinnin ulkopuolelle.

Noin puolet arvioiduista kokonaiskustannuksista aiheutuu verkkokaupalle. Kuten aiemmin mainittu verkkokaupalle arvioiduissa kustannuksissa on päällekkäisyyttä muiden soveltamisalojen kanssa, sillä myös muilla soveltamisaloilla yksi keskeisistä päivitettävistä prosesseista on toimijan verkkokauppa. Jatkuvan ylläpidon ja koulutuksen kustannuksissa n. 80 % arvioidaan kohdistuvan verkkokauppaan. Vaikka esteettömyysdirektiivin arvioidut kustannukset verkkokaupalle ovat suuret, tulevat ne oletetusti jakaantumaan suhteellisen tasaisesti toimijoiden välille. Muilla soveltamisaloilla puolestaan toimii muutamia suurempia toimijoita ja lukuisia pienempiä. Näillä soveltamisaloilla eri toimijoiden välillä voi olla merkittäviäkin eroja kustannusten määrissä. On oletettavaa, että näillä toimialoilla suurin osa kustannuksista syntyy niille muutamille toimijoille, joilla on käytössään useita eri prosesseja (verkkosivuja, verkkokauppoja, sovelluksia tai sähköisiä palveluita). Alla taulukossa on esitetty arviot kustannusvaikutuksista eri soveltamisaloille.

Vaikka rakennettuun ympäristöön liittyvät kustannukset on rajattu tämän arvioinnin ulkopuolelle. Asiantuntijat ja toimijat toivat esille, että rakennettuun ympäristöön liittyvät esteettömyysvaatimukset voivat olla kuluiltaan merkittävästi muita esteettömyyskustannuksia suurempia. Näiden osalta toimijat toivoivat kohtuullisuuden harkintaa, sillä rakennetun ympäristön esteettömäksi muuttaminen voi johtaa siihen, että joitain toimipisteitä joudutaan sulkemaan.

Toimiala	Arvioidut kustannukset	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Kustannus
Verkkokauppa	Verkkosivut ja verkkokauppa	25 000 000 €	100 000 000 €	57 000 000 €
	Sovellukset	1 500 000 €	6 000 000 €	3 000 000 €
	Kuvien muutostyöt	5 000 000 €	10 000 000 €	8 000 000 €
Sähkökirjat	Kirjojen vuosittaiset muutostyöt (5v)	500 000 €	1 000 000 €	800 000 €
Henkilöliikenne	Verkkosivut ja verkkokauppa	2 500 000 €	15 000 000 €	8 000 000 €
	Applikaatiot	250 000 €	1 500 000 €	800 000 €
	Itsepalvelulaitteet	250 000 €	3 000 000 €	800 000 €
AV-media	Verkkosivut ja verkkokauppa	350 000 €	1 700 000 €	800 000 €
	Applikaatiot	100 000 €	600 000 €	200 000 €
Sähköinen viestintä	Verkkosivut ja verkkokauppa	800 000 €	4 000 000 €	1 300 000 €
	Applikaatiot	200 000 €	1 000 000 €	300 000 €

Toimiala	Arvioidut kustannukset	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Kustannus
Pankki- ja maksuala	Tunnistautumisvälineet	20 000 000 €	30 000 000 €	25 000 000 €
Jatkuva ylläpito ja koulutus	Ylläpito ja koulutus	10 000 000 €	80 000 000 €	40 000 000 €
Yhteensä		66 450 000 €	253 800 000 €	146 000 000 €

Taulukko 2 Arvioidut kokonaiskustannukset.

4.2.1.2 Kustannukset toimijakohtaisesti:

Verkkokauppa

Verkkokauppojen muutostarpeisiin, ja näin ollen niistä aiheutuviin kuluihin, vaikuttaa merkittävästi se, missä määrin verkkokauppa on jo rakennettu esteettömäksi. Haastatteluissa asiantuntijat korostavat, että esteettömyys voi olla verkkokaupoille suuri etu markkinoilla ja näin ollen verkkokauppojen etujen mukaista olisi tehdä palveluistaan esteettömiä. Esteettömämpi verkkokauppa saa esimerkiksi Googlen hakutuloksissa paremmin näkyvyyttä mm. alt-tekstien johdosta.

Haastatteluissa nousi esiin, että ne verkkokaupat menestyvät ja niihin palataan, joita on helppo käyttää. Esteettömyyden kuvataan olevan pohjimmiltaan käytettävyyden parantamista. Asiantuntijat kuvaavat, että verkkokauppojen välillä vaihtelee suuresti se, minkä laajuisia muutoksia näiden tulee tehdä eikä muutostöiden laajuus juurikaan määräydy yrityskoon tai volyymien mukaan. Verkkokaupat itse toteavat, että esteettömyys on edellytys kilpailussa pärjäämiseksi ja esimerkiksi Google ottaa hakutulosten esittämisessä huomioon sivustojen esteettömyyden. Verkkokaupat myös korostavat, että esteettömyyden tulisi olla osa jokapäiväistä tekemistä. Etenkin suuret verkkokaupat joutuvat joka tapauksessa kehittämään palveluitaan jatkuvasti ja esteettömyysdirektiivin vaatimat asiat voidaan ottaa huomioon jo muutenkin tapahtuvassa kehitystyössä.

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Verkkokauppoja	2250							
Auditointi	1463	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	7 315 000 €	29 260 000 €	14 630 000 €

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Auditointi + korjaukset	675	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	10 125 000 €	33 750 000 €	20 250 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	113	5 %	80 000 €	300 000 €	200 000 €	9 040 000 €	33 900 000 €	22 600 000 €
Applikaatioita	125							
Auditointi	82	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	410 000 €	1 640 000 €	820 000 €
Auditointi + korjaukset	38	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	570 000 €	1 900 000 €	1 140 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	7	5 %	80 000 €	300 000 €	200 000 €	560 000 €	2 100 000 €	1 400 000 €
Yhteensä						28 020 000 €	102 550 000 €	60 840 000 €

Taulukko 3 Esimerkkikustannukset verkkokaupoille verkkokaupan muutostarpeen perusteella. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Sähkökirjat

Tässä arvioinnissa esimerkkilaskelmiin on käytetty Suomen Kustannusyhdistyksen tilastoja vuosittain julkaistuista uusista sähkökirjoista. Helposti esteettömästi muokattaviksi teoksiksi on tilastoista laskettu sähkökirjoista yleiseksi kirjallisuudeksi luokitellut teokset, jotka ovat joko kaunokirjoja tai lasten- ja nuortenkirjoja. Tietokirjat on arvioinnissa puolestaan luokiteltu teoksiksi, joiden esteettömäksi taittaminen vie merkittävästi enemmän aikaa.

Esimerkkilaskelmassa taittoon kuluva tuntihinta (34 €/h) on laskettu Journalistiliiton julkaisemista kustannusalan palkoista korkeimman palkkaluokan (AT 3) mukaisesti. Esimerkkilaskelmat on tehty Kustantajat.fi tilastojen vuosien 2016–2020 tietojen perusteella. Uusien julkaistujen sähkökirjojen trendi on ollut edellisen viiden vuoden aikana kasvava ja on oletettavaa, että julkaistujen sähköisten kirjojen määrä kasvaa myös tulevaisuudessa. Huomioitavaa on, että todellisuudessa esteettömäksi taittamiseen vaadittava aika vaihtelee yksilöllisesti teosten välillä ja esimerkiksi tietokirja voi olla helposti esteettömäksi saatettava, kun taas yleiseksi kirjallisuudeksi luokiteltavan teoksen esteettömäksi taittaminen voi viedä merkittävän määrän aikaa.

	Määrä	Vaadittu aika minimissään	Vaadittu aika maksimissaan	Keskimääräinen tuntikus- tannus	Keskimääräinen tuntikus- tannus (€/h)	Kustannus yhteensä (min)	Kustannus yhteensä (max)	Keskimääräinen kustannus yhteensä
Yleiseksi kirjallisuudeksi luokitellut uudet vuonna 2020 julkaistut sähkökirjat	1 796							
Helposti esteettömäksi muutettavat kirjat	1 162	15 min	30 min	20 min	34	9 877 €	19 754 €	13 169 €
Vaativat esteettömäksi muutettavat kirjat	634	4 h	8h	6 h	34	86 224 €	172 448 €	129 336 €
Yhteensä								142 505 €

Taulukko 4 Esimerkkilaskelma vuoden 2020 julkaistujen yleiseksi kirjallisuudeksi luokiteltujen uusien sähkökirjojen esteettömäksi saattamisen kustannuksista taittoprosessiin. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Laskentataulukko kuvaa esimerkinomaisesti tilannetta, jossa direktiivin mukaisia esteettömyysvaatimuksia olisi alettu soveltaa vuonna 2020. Esimerkissä on siis laskettu muiden toimialojen esimerkeistä poiketen kulut yhden vuoden osalta. Esteettömyysdirektiivin mukaiset vaatimukset tulee olla kirjattuna kansalliseen lainsäädäntöön kesäkuussa 2022 ja esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025 jälkeen kuluttajille tarjottaviin palveluihin tai markkinoille saatettaviin tuotteisiin. On perusteltua olettaa, että uusien julkaistujen sähkökirjojen määrä tulee kasvamaan merkittävästi ja näin ollen niihin liittyvät kulut kasvavat entisestään. Esimerkiksi viiden vuoden kulut edellä esitetyn esimerkin osalta voisivat olla n. 800 000 €-1 000 000 €.

Esteettömyysdirektiivi tuo kustannuksia myös osaamisen kehittämisen ja oppimisen kautta. Esteettömyysosaamisen ei tällä hetkellä nähdä olevan täysin riittävää, mutta direktiivin johdosta on perusteltua olettaa osaamisen lisääntyvän. Osaamisen kehittäminen tuo kustantamoille lisäkuluja esimerkiksi koulutusten ja rekrytointien kautta. Asiantuntijat näkevät, että tällä hetkellä

kustannusalaan liittyvässä korkeakouluopetuksessa ei riittävässä määrin käydä läpi saavutettavuus- ja esteettömyyskysymyksiä, joiden tulisi tulevaisuudessa olla osa kustannustoiminnan perusosaamista. Lähtökohtaisesti kustantajien pitäisi osata vaatia jo tilattaessa esteettömiä kirjoja.

Tällä hetkellä sähkökirjoissa käytetään yleisesti ePub-formaattia. Esteettömyyden kannalta paras vaihtoehto olisi, mikäli kaikki toimijat alkaisivat käyttää uusinta ePub3-formaattia. Mitä vähemmän tulevaisuudessa on käytössä erilaisia formaatteja, sitä pienemmät ovat kokonaiskustannukset, sillä kustantajien ei tarvitse opetella ja hallita esteettömäksi tekemistä useissa eri sähkökirjaformaateissa.

Kokonaisuutena arvioiden sähkökirjojen esteettömyyden toteuttamiseksi vaaditaan kohtuullisen pienimuotoisia muutoksia ja kehityshankkeita palveluketjun eri paikoissa. Haasteena on enemmän se, että tehokas direktiivin tavoitteiden toteutuminen edellyttää koko tuotantoketjun kehittymistä. Mikäli kaikki osapuolet eivät noudata esteettömyysvaatimusten edellyttämiä teknisiä toimia, voi ”heikoin lenkki” vaikuttaa esteettömyyden lopputulokseen. Sähkökirjan tuotantoketjun tulee kokonaisuudessaan täyttää esteettömyys, jolloin se sisältää monta eri vaihetta ennen asiakkaan käyttöön päättymistä. Tämä edellyttää koulutusta myös esteettömyysvaatimuksesta, jotka paremmin tunnettujen saavutettavuusvaatimusten osalta tuovat lisähaasteita riippuen siitä onko kyse sähkökirjasta vai julkisen sektorin julkaisemasta verkkoaineistosta.

Koulutustarve voi myös olla taloudellisia vaikutuksia niin yrityksille, kuin yleisille kirjastoille tai oppilaitoksille.

Taloudellisiin kustannuksiin vaikuttavina seikkoina on tuotu esiin esteettömyyden määritelmän tulkinnanvaraisuus ja siihen liittyvä ongelmallisuus. Tämä korostuu erityisesti e-kirjapaketeissa, joita kirjastot hankkivat EU-alueen ulkopuolelta (muun muassa Yhdysvalloista). Näissä teoksissa esteettömyys ei välttämättä toteudu EU:n esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisesti, mutta kyseisiä aineistoja ei välttämättä saa niiltä eurooppalaisilta toimijoilta, joilta esteettömyyttä edellytetään direktiivin mukaisesti. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi on panostettava tiedottamiseen erityisesti EU-maissa, jotta aineistojen saatavuus turvataan jatkossa esteettömyysdirektiiviä kunnioittaen.

Vaatimusten epäselvyyteen sisältyy vaara, että sähkökirjojen valikoima kapeutuu tai kuluttajahinnat nousevat, jos tuotantoprosessissa lähdetään valikoimaan entistä tarkemmin, mitä e-kirjoja tuotetaan.

Kustannukset voivat nousta kohtuuttomiksi erityisesti vaikeammille teostyypeille, kuten lasten kirjoille ja oppimateriaaleille. Tällaisessa tilanteessa toimija voi vedota kohtuuttomuusperiaatteeseen sen sijaan, että tuote jätetään julkaisematta kokonaan liian työläiden muutosten ja korkeiden kulujen vuoksi. Esteettömyysdirektiivi koskee myös sähkökirjojen verkkokauppoja, eikä niissä kiinnitetä riittävästi huomiota metadatatietoon, jonka on arvioitu olevan heikkotasoista. Tämä näkyy siinä, että verkkokaupan käyttäjät eivät välttämättä tiedä, pitääkö sähkökirjojen verkkokauppojen tieto esimerkiksi saavutettavuuden osalta paikkansa. Sähkökirjoihin liittyvää tarkempaa tietoa jäljempänä.

Henkilöliikenne

Henkilöliikenteessä keskeiset kustannukset syntyvät verkkokauppojen, verkkosivujen, sovelusten ja ohjelmistojen muutostöistä tai uusimisesta. Suurimmilla toimijoilla voi olla käytössään

useita eri verkkosivuja, sovelluksia, verkkokauppoja sekä itsepalvelulaitteita. Kustannusten suuruus yksittäiselle toimijalle riippuu siitä, missä määrin he joutuvat päivittämään, korjaamaan tai rakentamaan uudelleen alustoja ja toimintoja omille palveluilleen. Lisäksi henkilöliikenteeseen liittyvät oleellisesti itsepalvelupäätteet, joita matkustajat voivat käyttää lippujen ostamisessa tai lähtöselvitysten tekemisessä. Osa henkilöliikennepalveluita tarjoavista yrityksistä, kuten lentoyhtiöt, ostavat itsepalvelupäätteiden toiminnan palveluna. Palveluita tuottavat niin kotimaiset kuin ulkomaalaiset yritykset. Osa henkilöliikennetoimijoista puolestaan hallinnoi itsepalvelupäätteitä itse. Mikäli itsepalvelupäätteitä ei voida muuntaa tai korjata esteettömiksi ohjelmistopäivityksillä ja mikäli direktiivin sallimaa siirtymäaikaa ei hyödynnettäisi kohoavat niistä aiheutuvat kustannukset merkittävästi.

Tällä hetkellä ei ole tarkkaa tietoa, montako itsepalvelupäätettä Suomessa on ja missä määrin niihin kohdistuu uudistamistarpeita. Haastattelujen perusteella voidaan arvioida Suomessa olevan 250 kpl uusimistarpeessa olevaa itsepalvelupäätettä. Tällöin kulut näiden uusimisesta olisivat 2,5 milj. €-3 milj. €.

Henkilöliikenteen osalta esimerkkilaskelmaan otettiin huomioon 193 henkilöliikennepalveluita tarjoavaa lento-, linja-auto-, laiva- ja junayhtiötä. Määrä perustuu arvioihin henkilöliikennepalveluita tarjoavien toimijoiden (junaliikenne, linja-autoliikenne, lentoliikenne ja vesiliikenne) määrästä, joita direktiivi koskee. Suurin osa esimerkkilaskelmalla huomioituista yrityksistä on linja-autoyhtiöitä. Esimerkilaskelman projektikustannuksiksi arvioitiin 10 000 € auditoinnille, 30 000 € auditoinnille ja korjaustöille sekä 500 000 € uudelleenrakennusprojekteille. Uudelleenrakennuksen hinta arvioitiin esimerkiksi verkkokauppoja korkeammaksi, sillä henkilöliikenteessä on selkeästi tunnistettavissa muutamia suurempia toimijoita, joilla on käytössään mahdollisesti useita eri esteettömyysdirektiivin piiriin kuuluvia elementtejä. Yksittäisen yrityksen osalta muutuskulut sovellusten ja verkkosivujen kehittämisen osalta voivat kohota yli miljoonaan euroon.

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Toimijoita	193							
Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut)	193							
Auditointi	126	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	630 000 €	2 520 000 €	1 260 000 €
Auditointi + korjaukset	58	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	870 000 €	2 900 000 €	1 740 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	10	5 %	80 000 €	1 000 000 €	500 000 €	800 000 €	10 000 000 €	5 000 000 €

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Applikaatioita	20							
Auditointi	13	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	65 000 €	260 000 €	130 000 €
Auditointi + korjaukset	6	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	90 000 €	300 000 €	180 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	1	0.05	80000 €	1 000 000 €	500 000 €	80 000 €	1 000 000 €	500 000 €
Itsepalvelulaitteet	250		1000 €	12000 €	3 000 €	250 000 €	3 000 000 €	750 000 €
Yhteensä						2 785 000 €	19 980 000 €	9 560 000 €

Taulukko 5 Henkilöliikenne. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Audiovisuaaliset mediapalvelut

Pääsyllä audiovisuaalisiin mediapalveluihin tarkoitetaan sitä, että audiovisuaaliseen sisältöön pääsy on esteetöntä ja käytössä on mekanismeja, joiden ansiosta vammaiset henkilöt voivat käyttää avustavia teknologioita.

Alla esitetyssä laskelmassa on esitetty esimerkkikustannuksia perustuen AV-mediapalveluita tuottavien toimijoiden määrään. Toimijoiksi huomioitiin kaikki television ohjelmistotoimiluvan haltijat ja Yleisradio. Laskennassa oletuksena käytettiin tilannetta, jossa kaikille toimijoille kertyy kustannuksia auditoinneista, 30 %:lle lisäksi kustannuksia pienemmistä muutos- ja korjaustöistä ja 5 %:lle kustannuksia kertyy merkittävistä muutostöistä tai prosessien uudistamisesta.

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Kustannus maksimissaan	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Toimijoita	24							
Verkkosivut ja palvelut	24							

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Kustannus maksimissaan	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Auditointi	16	65 %	€ 5 000	€ 20 000	€ 10 000	€ 80 000	€ 320 000	€ 160 000
Auditointi + korjaukset	8	30 %	€ 15 000	€ 50 000	€ 30 000	€ 120 000	€ 400 000	€ 240 000
Auditointi + suuret muutostyöt	2	5 %	€ 80 000	€ 500 000	€ 200 000	€ 160 000	€ 1 000 000	€ 400 000
Applikaatioita	3							
Auditointi	2	65 %	€ 5 000	€ 20 000	€ 10 000	€ 10 000	€ 40 000	€ 20 000
Auditointi + korjaukset	1	30 %	€ 15 000	€ 50 000	€ 30 000	€ 15 000	€ 50 000	€ 30 000
Auditointi + suuret muutostyöt	1	5 %	€ 80 000	€ 500 000	€ 200 000	€ 80 000	€ 500 000	€ 200 000
Yhteensä						€ 465 000	€ 2 310 000	€ 1 050 000

Taulukko 6 Esimerkkilaskelma AV-mediapalveluilla kohdistuvista kustannuksista. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Sähköisen viestinnän palvelut

Haastatellut sähköisen viestinnän asiantuntijat sekä toimijat kuvaavat, että sähköisen viestinnän osalta kehitystyötä tulee vielä tehdä esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi. Esimerkiksi verkkokaupat, digitaaliset palvelut, digiboksit, asiakasmateriaalit, palveluiden käyttöliittymät ja palveluihin liittyvät laitteet eivät vastaa täysin direktiivin vaatimuksia. On mahdollista, että käytössä olevia järjestelmiä tulee uusia, päivittää tai korjata. Suuremmat toimijat tekevät kehittämistyötä osana muuta kehittämistä ja pyrkivät koulutuksen avulla implementoimaan esteettömyysajattelua osaksi kaikkea kehittämistyötä, ja esteettömyysosaaminen ulottumaan mahdollisimman laajalle yritysten toimintaan.

Sähköisen viestinnän palvelujen osalta haastatellut toimijat arvioivat, että esteettömyysdirektiivin kustannukset syntyvät keskeisesti kouluttamisesta ja jatkuvaan kehittämiseen syntyvistä lisäkuluista. Toimijat arvioivat esteettömyyden huomioinnin tuovan n. 5-10 % lisäkustannukset jatkuvaan kehittämiseen. Haastatellut toimijat kuvaavat, että suuremmille toimijoille kustannuksia voi syntyä suhteessa enemmän kustannuksia mahdollisista järjestelmien päivittämisestä syntyvistä kerrannaisvaikutuksista, kun pienemmille toimijoille kustannukset voivat olla kevyemmät.

Alla olevassa esimerkkilaskelmassa on kuvattu sähköisen viestinnän toimijoille aiheutuvia kustannuksia. Toimijoiden määrä on laskettu teletoimijarekisterissä olevien yritysten perusteella, joiden tiedot henkilöstön määrästä oli noudettavissa yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä ja joiden henkilöstön määrä oli 10 tai enemmän. Vuoden 2021 alusta rekisteriin ilmoituksen tehneet toimijat ovat ilmoittaneet tarjoavatko ne sähköisen viestinnän palveluita. Vuonna 2021 noin kaksi kolmasosaa yrityksistä ilmoitti tarjoavansa sähköisen viestinnän palveluita ja vastaavaa suhdelukua käytettiin arvioissa kaikista teletoimintarekisterissä olevista toimijoista.

	Määrä	Osuus	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Oletettu kustannus	Minimikustannukset yhteensä	Maksimikustannukset yhteensä	Oletetut kustannukset yhteensä
Toimijoita	45							
Prosessit (Verkkosivut, verkkokauppa ja sähköiset palvelut)	45							
Auditointi	30	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	150 000 €	600 000 €	300 000 €
Auditointi + korjaukset	14	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	210 000 €	700 000 €	420 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	3	5 %	80 000 €	500 000 €	200 000 €	240 000 €	1 500 000 €	600 000 €
Applikaatioita	5							
Auditointi	4	65 %	5 000 €	20 000 €	10 000 €	20 000 €	80 000 €	40 000 €
Auditointi + korjaukset	2	30 %	15 000 €	50 000 €	30 000 €	30 000 €	100 000 €	60 000 €
Auditointi + suuret muutostyöt	1	5 %	80 000 €	500 000 €	200 000 €	80 000 €	500 000 €	200 000 €
Yhteensä						730 000 €	3 480 000 €	1 620 000 €

Taulukko 7 Esimerkkilaskelma sähköiseen viestintään kohdistuvista kustannuksista. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

Pankki- ja maksupalvelut

Pankki- ja maksupalveluissa yhdellä toimijalla voi olla käytössään kymmeniä eri verkkosivuja, sovelluksia ja erilaisia toiminnallisuuksia, joihin esteettömyysdirektiivi voi aiheuttaa muutok-

sia. Finanssiala otettiin mukaan saavutettavuusdirektiivin johdosta säädettyyn lakiin digitaalisista palveluista soveltamisalaan²⁷ ja haastatellut kuvaavat, että kentällä on tehty jo merkittävä määrä uudistustyötä saavutettavuuden parantamiseksi. Mikäli esteettömyysdirektiivin vaatimukset ovat samassa linjassa saavutettavuusdirektiivin kanssa haastatellut toimijat kuvaavat muutosten olevan esimerkiksi digitaalisen asioimisen osalta jo otettu osaksi prosesseja. Asian-tuntijat kuvaavat, että tällöin myös suurin työ on jo tehty.

Keskeinen kysymys pankki- ja maksupalveluiden osalta liittyy siihen, missä määrin saavutettavuusdirektiivin myötä tehty kehittämistyö riittää täyttämään myös esteettömyysdirektiivin pankki- ja maksupalveluihin kohdistamat vaatimukset sekä direktiivin yleiset vaatimukset. Yleinen näkemys alalla on, että toimijat täyttävät jo hyvin saavutettavuusdirektiivin vaatimukset. Näin ollen esteettömyysdirektiivin vaatimukset olisi mahdollista ottaa huomioon jo nyt tehtävässä kehitystyössä ja direktiivi toisi lisäkustannuksia esteettömyysosaamisen hankkimisen kautta. Suurena riskinä tunnustetaan, että nyt saavutettavuusdirektiivin vaatimusten täyttämiseksi toteutetut kehittämishankkeet ja uudistukset eivät riitä täyttämään esteettömyysdirektiivin vaatimuksia ja näin ollen toimijat joutuvat tekemään esteettömyysdirektiivin osalta kehittämis- ja uudistamistyön uudelleen. Haastatellut suuremmat pankit kuvaavat muutosten olleen saavutettavuusdirektiivin osalta useita miljoonia euroja.

Yksi arviolta suurimpia pankki- ja maksualalle kohdistuvia kustannuksia koskee erilaisia sopimuksia ja asiakkaille lähetettäviä dokumentteja. Yhden dokumentin esteettömäksi tekeminen riippuu dokumentista. Suurimmilla toimijoilla pankki- ja maksupalveluissa sekä finanssialalla voi olla satoja tai tuhansia dokumentteja, jotka tulee muuttaa esteettömiksi. Koko toimialalla uusittavien dokumenttien määrä voi olla tuhansia tai kymmeniä tuhansia. Esimerkiksi 15 000 dokumentin ja sopimuksen maksaisi arviolta 15 milj. €. Lisäksi pankki- ja maksupalveluiden parissa toimivat voivat joutua uusimaan dokumenttijärjestelmiään esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi. Tällöin yksittäisen dokumentin muutuskustannukset nousevat kymmenkertaisiksi. Tällöin 1000 dokumentin uusiminen voi maksaa 10 milj. €. Vaatimus tarjottujen tietojen ymmärrettävyydestä koskee keskeisesti sopimuksia ja muita dokumentteja. Haastatellut huomauttavat, että finanssialalla tarjottavia tietoja ja niiden sisältöjä säädellään jo tiukasti.

Tällä hetkellä saavutettavuusdirektiivi ei koske tunnistautumismenetelmiä. Esteettömyysdirektiivi koskee myös tunnistautumismenetelmiä. Esimerkiksi avainlukulistoja muuttamalla ja kehittämällä uusia esteettömyysdirektiivin mukaisia tunnistautumismenetelmiä, tulee kehittämiskustannukset olemaan arviolta 20 milj. € - 30 milj. €.

Lisäksi esimerkiksi käteisautomaatit sekä maksuautomaatit kuuluvat direktiivin soveltamisalaan. Käteisautomaattien osalta direktiivin vaatimusten tuomat muutokset ovat tällä hetkellä epäselviä, jolloin kustannuksia on haastavaa arvioida. Suomessa on tällä hetkellä n. 1700 kpl käteisautomaattia. Keskeiset kustannukset syntyvät siitä, missä määrin direktiivi vaikuttaa automaattien elinkaareen ja voidaanko niitä esteettömyysdirektiivin myötä käyttää 5 vuotta vai 20 vuotta. Mikäli automaattia ei voida käyttää koko suunniteltua elinkaartaan, on tämä ollut suunniteltua kalliimpi investointi. Hinta-arviot käteisautomaattien puhutuen kehittämisestä usealle eri kielelle ovat satoja tuhansia euroja. Jos kustannukset ovat mittavat, käteisautomaattien kappalemäärää joudutaan mahdollisesti karsimaan kulujen hallinnoimiseksi. Haastatellut pankit kuvaavat, että esimerkiksi maksuautomaatteja on jossain määrin jo muutettu esteettömiksi.

Alla olevaan esimerkkilaskelmassa käytettiin selkeimpinä haastatteluista tunnistettuja pankki- ja maksualalle kohdistuvia kustannuksia (pl. rakennettuun ympäristöön liittyvät kustannukset).

Kokonaiskuluja on haasteellista arvioida pankki- maksupalveluiden osalta, koska tällä hetkellä ei tiedetä, mitä tuleva kansallinen lainsäädäntö edellyttää. Alla esimerkin takia käytetty oletusta, jossa saavutettavuusdirektiivin mukaisia muutoksia tai siellä tehtyä kehittämistyötä ei voitaisi hyödyntää lainkaan. Alla esitetyt toimijoiden määrät sekä minimi- ja maksimiyksikkökustannukset perustuvat haastatteluissa esitettyihin suurpirteisiin arvioihin. Pienemmille toimijoille prosessien kehittämiskustannukset arvioitiin pienemmiksi, sillä oletettavasti pienemmillä toimijoilla niihin liittyy vähemmän toiminnallisuuksia.

	Määrä	Kustannus minimissään	Kustannus maksimissaan	Todennäköinen kustannus	Kustannukset yhteensä minimissään	Kustannukset yhteensä maksimissaan	Todennäköinen kustannus yhteensä
Toimijoita yhteensä	100						
Suuria toimijoita	10						
Sopimukset ja dokumentit	500	1 000 €	10 000 €	2 500 €	5 000 000 €	50 000 000 €	12 500 000 €
Prosessit (Verkkosivut, sovellukset ja applikaatiot)	30	100 000 €	1 000 000 €	200 000 €	30 000 000 €	300 000 000 €	60 000 000 €
Suuret toimijat yhteensä					35 000 000 €	350 000 000 €	72 500 000 €
Pienempiä toimijoita	90						
Sopimukset ja dokumentit	50	1 000 €	10 000 €	2 500 €	4 500 000 €	45 000 000 €	11 250 000 €
Prosessit (Verkkosivut, sovellukset ja applikaatiot)	3	50 000 €	200 000 €	100 000 €	13 500 000 €	54 000 000 €	27 000 000 €
Pienet toimijat yhteensä					18 000 000 €	99 000 000 €	38 250 000 €
Tunnistautumisvälineiden kehittäminen					20 000 000 €	30 000 000 €	25 000 000 €
Yhteensä					73 000 000 €	479 000 000 €	135 750 000 €

Taulukko 8 Esimerkkilaskelma pankeille aiheutuvista kustannuksista. Kustannukset kertaluonteisia, mutta voivat jakautua usealle vuodelle.

4.2.1.3 Ylläpitokustannukset

Ylläpitokustannukset vaihtelevat yrityksittäin. Ylläpidon tarve riippuu oleellisesti toimijan koosta ja tarjottujen digitaalisten palveluiden määrästä sekä siitä tehdäänkö esteettömyysmuutokset projektiluonteisesti vai osana muuta kehittämistyötä. Haastateltujen toimijoiden ja asiantuntijoiden mukaan esteettömyysdirektiivin vaatimusten ylläpito palveluissa ja tuotteissa voi muodostaa toimijoille merkittävän kustannuksen. Ylläpidon kustannukset syntyvät esimerkiksi sivujen ja sovellusten esteettömyysauditoinneista, lisätyöstä, lain ja sen soveltamisen seuraamisesta sekä henkilöstön kouluttamisesta esteettömyysosaamisen lisäämiseksi ja esteettömyysosaamisen ylläpitämisessä.

Ylläpitokustannuksia on haastava arvioida kokonaisuuden näkökulmasta, sillä yritykset voivat toteuttaa esteettömyysmuutoksia projekteina tai esteettömyysasiat voidaan huomioida osana jatkuvaa kehittämistä. Samoin yritykset voivat toteuttaa ylläpitoa itse tai ostaa sen osittain tai kokonaan palveluna markkinoilta. Alla on esitetty muutamia erilaisia tapoja hahmottaa esteettömyysdirektiivin yrityksille aiheuttamia ylläpitokustannuksia yksittäisten yritysten näkökulmasta. Osa toimijoista kuvaa, ettei heille juurikaan synny kustannuksia projekteista tai lyhyen aikavälin investoinneista vaan esteettömyysdirektiivin kustannukset syntyvät lisätyöstä jatkuvassa kehittämistyössä. Moni toimija kuvasikin, että kehittämistyötä verkkosivujen ja sovellusten parissa tehdään joka tapauksessa ja esteettömyysasiat huomioidaan osana tätä kehittämistä. Esteettömyysasioiden huomioon ottaminen tuo kehittämistyöhön lisäkustannuksia. Toimijat arvioivat esteettömyysdirektiivin vaatimusten tuovan n. 5 % - 10 % lisäkustannukset yrityksen vuotuisen kehittämistyöhön.

Sisäisenä työnä tehtynä esteettömyysdirektiivin vaatimusten ylläpito tarkoittaa suuremmille yrityksille n. 1-2 htv lisätyötä ja pienemmille yrityksille arviolta n. 1-2 htkk. Suuremmilla yrityksillä ylläpitokustannukset voivat olla arviolta n. 50 000 € - 100 000 € vuodessa ja pienemmillä n. 15 000 € - 30 000 € vuodessa. Kulut syntyvät esteettömyysasioita osaavan henkilöstön palkkauksesta tai ulkoa ostetuista palveluista. Esteettömyyden ja sen ylläpidon osalta yrityksille muodostuu tarvetta esteettömyysauditoinneille, joiden perusteella palveluita kehitetään edelleen esteettömiksi. Vuotuiset auditointikustannukset vaihtelevat n. 5 000 € - 20 000 € välillä riippuen yrityksen koosta ja sen eri kanavia pitkin tarjoamien digitaalisten palveluiden määrästä. Auditointeja voidaan tehdä koneellisesti tai ihmistyönä. Auditointien kustannusten voidaan olettaa olevan etupainotteisia ja painottuvan lähelle vuotta 2025.

Osa toimijoista hankkii esteettömyyskehittämistä jatkuvana palveluna muilta toimijoilta. Erään asiantuntijan mukaan tällaisen palvelun hinta on arviolta n. 7000 €/kk. Näin ollen kuukausittaisena esteettömyyskehittämispalveluna hankittuna ylläpitäminen maksaisi n. 84 000 € vuodessa. Kouluttautumisen osalta kustannuksia on haastava arvioida tarkkaan. Haastatteluiden perusteella koulutuskulujen voidaan yrityksen koon ja luonteen perusteella vaihtelevan 5 000 € ja 50 000 € välillä vuodessa. Ylläpitokulut pienenevät jossain määrin tulevaisuuteen mentäessä, sillä esteettömyysosaamisen voidaan perustellusti olettaa kasvavan ja sen ansiosta siitä tulee osa normaalia kehittämistyötä, eikä se näin ollen aiheuta lisäkustannuksia. Samoin esteettömyysosaamisen kasvaessa tarve kouluttamiselle yrityksissä pienenee.

Kustannuksiin vaikuttaa myös se, missä määrin esteettömyys otetaan huomioon palveluiden ja tuotteiden elinkaarisuunnittelussa: kun esteettömyys on huomioitu tietoarkkitehtuurissa ja työn eri vaiheissa, ”designsystemiin” integroituneena ei siitä synny erillisiä kuluja. Samoin kustan-

nuksia voi esteettömyysdirektiivin myötä syntyä siitä, etteivät hankitut laitteet (esim. pankkiautomaatit, lippuautomaatit tai muut itsepalvelupäätteet) ole käytettävissä koko suunnitellun elinkaarensa ajan vaan ne joudutaan uusimaan suunniteltua aikaisemmin.

4.2.1.4 Yhteenveto

Esteettömyysvaatimusten toimeenpanon uskotaan tuottavan kustannuksia etupainotteisesti, pääasiassa kertaluonteisina kustannuksina. Osa toimijoista joutuu toteuttamaan lyhyen aikavälin investointeja auditointeihin, muutos- ja korjaustöihin sekä uudistamisiin. Lisäksi oppimisen kustannukset painottuvat haastatteluiden perusteella etupainotteisesti ja esteettömyystyö tulee olemaan alussa hitaampaa. Esteettömyysdirektiivin yksittäisille toimijoille aiheuttamiin kustannuksiin vaikuttaa keskeisesti kustannusten aikajänne. Osa toimijoista toteuttaa tai joutuu toteuttamaan muutoksia esteettömyysdirektiivin vaatimusten täyttämiseksi lyhytaikaisina investointeina joko korjaamalla tai muuttamalla nykyisiä verkkosivuja tai sovelluksia. Osan näistä toimijoista sovellukset ja verkkosivut on toteutettu vanhoilla teknologioilla ja näiden toimijoiden kohdalla voi syntyä tarve rakentaa verkkosivu tai sovellus lähes alusta. Lyhytaikaiset investointikulut voivat näin ollen olla yritykselle merkittävä kuluerä. Toiset toimijat voivat puolestaan huomioida esteettömyysasiat osana normaalia kehitystyötä. Tämä tuo luonnollisesti myös näille toimijoille lisää kustannuksia, mutta kustannukset jakautuvat pidemmälle aikavälille. Tällöin kustannukset syntyvät erityisesti lisätyöstä ja osaamisen kehittämisestä. Ihanteellisessa tilanteessa kaikki järjestelmät rakennetaan lähtökohtaisesti tukemaan esteettömyyttä.

Puolestaan sellaisilla toimijoilla, joilla ei ole tarvetta elementtien uusimiselle tai merkittäville päivityksille, kustannukset jakautuvat yleisinä oppimiskustannuksina pidemmälle aikavälille. Lisäksi kustannusten aikajänteeseen vaikuttaa se, millä logiikalla toimijat elementtejään päivittävät. Etenkin suuremmille toimijoille oli tyypillistä jatkuva kehittäminen. Tällöin kustannukset syntyvät pitkällä aika välillä lisääntyneenä työnä ja oppimis- tai koulutuskustannuksina. Toki nekin painottuvat jossain määrin alkuvaiheeseen, sillä on perusteltua olettaa, että oppimiskustannukset pienenevät mitä pidemmälle tulevaisuuteen liikutaan. Esimerkkilaskelmissa on laskettu tilannetta, jossa 65 % soveltamisalaan kuuluvista yrityksistä joutuu tekemään pieniä tai keskisuuria muutoksia ja 5 % suuria muutoksia tai uusimaan elementtejään. Nämä ovat siis kertaluonteisia kustannuksia.

Nyt arvioitiin kustannuksia ja oppimiskustannuksia yhteisesti kaikille soveltamisaloille. Tällöin jatkuvien kustannusten osuus vuositasona liikkuu kokonaisuudessaan direktiivin osalta 40 miljoonan euron ylläpitokustannusten suuruusluokassa. Koska aikajänteiden arviointi oli eri toimijoille hyvin vaikeaa, voi vuosittaisen ylläpito- ja oppimiskustannusten olevan tästä vain osa. Varovaisena arvioida voidaan ajatella 5-10 miljoonan euron vuotuisia kustannuksia tämän selvityksen piirissä olevilla aloilla. Haastatteluissa ei esitetty arvioita siitä, missä määrin esteettömyysdirektiivin aiheuttamat muutokset siirtyvät kuluttajahintoihin. Tätä ei arvioida tapahtuvan suuressa määrin. Käytännössä suurin osa kehittämisestä integroituisi olemassa oleviin kehittämisen prosesseihin, jolloin siitä muodostuisi yrityksille lähinnä normaaliin toimintaan liittyviä kustannuksia.

Toimijan kokoa enemmän kustannusten suuruuteen vaikuttaa se, kuinka monta eri päivitettävää, korjattavaa tai uusittavaa elementtiä toimijalla on sekä kuinka toiminnallisia eri elementit ovat. Toimijoilla voi olla esimerkiksi verkkokauppa, useita eri verkkosovelluksia, mobiiliapplikaatio sekä merkittävä määrä sopimusdokumentteja, jotka tulee muuttaa esteettömiksi. Lisäksi näiden verkkosivuilla voi olla lukuisia kuvia, jotka tulee saattaa esteettömiksi. Pienelläkin toimijalla

voi olla paljon korjattavia tai uusittavia elementtejä kun taas suurelle toimijalle voivat riittää pelkät esteettömyysauditoinnit.

Haastatteluissa todettiin selkeästi, että soveltamisalat hyötyisivät julkisen tahon opastuksesta ja viestinnästä esteettömyysdirektiivin osalta omien toimintojensa suunnittelussa. Hyvä viestintä voi myös pienentää kokonaiskuluja. Tuleva kansallinen lainsäädäntö ja sen vaatimukset vaikuttavat keskeisesti kokonaiskustannusten määrään. Lisäksi kokonaiskustannuksiin vaikuttaa se, kuinka suuri toimijoiden joukko lopulta kuuluu soveltamisalan piiriin. Samoin kokonaiskustannuksiin vaikuttaa se, kuinka suuriin toimenpiteisiin yritykset ja muut toimijat ryhtyvät.

Haastatellut asiantuntijat ja toimijat korostavat, että direktiivi itsessään on kirjoitettu yleisellä tasolla. He toivovat, että kansallisessa lainsäädännössä on esitetty selkeät ja helposti tulkittavat minimikriteerit. Web Content Accessibility Guidelines -kriteeristöä on pidetty hyvänä ja selkeänä saavutettavuusdirektiivin osalta. Riskinä on, että useille toimialoille ulottuva yltäosanen direktiivin tulkinnasta voi syntyä ristiriitaisuuksia jo nyt eri toimialoja säätelevien regulaatioiden kanssa.

Saavutettavuusdirektiivin ja esteettömyysdirektiivin toivotaan toimivan saumattomasti yhteen ja yksittäishuomiona haastatteluissa nostettiin esille, että myös niitä valvovan kansallisen viranomaisen toivotaan olevan sama. On myös mahdollista, että kumpikin direktiivi ja niihin liittyvä kansallinen lainsäädäntö sekä näiden tulkinta kehittyvät ajan myötä. Yhtenä riskinä haastatteluissa tunnistettiin kansallisen lainsäädännön ja niiden valvonnan aiheuttamat mahdolliset ristiriitaisuudet. Niille toimijoille, jotka toimivat myös muualla kuin EU-lainsäädännön piirissä, voi aiheutua kustannuksia useiden eri valtioiden lainsäädännöistä saavutettavuus- ja esteettömyysasioissa. Joissain maissa lainsäädäntö voi olla kotimaista lainsäädäntöä tiukempi ja on myös tiedossa, että muiden valtioiden lainsäädäntö on jo ohjannut osaa kotimaisia toimijoita ja ne uskovat jo täyttävänsä esteettömyysdirektiivin vaatimukset.

4.2.2 Tarkemmin liikenteen palvelujen osalta

Liikenne- ja viestintäministeriö selvitti erikseen esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan vaikutuksia lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalveluihin ja niiden osiin. Vaikutusarviossa ei ole tarkasteltu liikenteen erityisten esteettömyystietoa koskevien vaatimusten vaikutuksia. Vaikutusarvio rajautuu laadulliseen analyysiin, eikä arviossa käsitellä euromääräisiä arvioita vaikutuksista. Selvityksen teki Ramboll Oy.

Vaikutusarvion tarkoituksena oli kirkastaa, mitä henkilöliikenteen palveluita ja palveluiden osia, sekä keitä palvelun tuottajia direktiivin kyseisen kohta koskee tai ei koske. Lisäksi tuli arvioida tuon direktiivin kohdan taloudellisia vaikutuksia palvelun tuottajille, vaikutuksia palveluiden käyttäjien kokemaan palvelutasoon, sekä kokonaisvaikutuksia markkinaehtoisille liikenteelle ja välityspalveluiden tarjoajille. Vaikutusarvio ei kata direktiivin I liitteen IV jakson liikennettä koskevien erityisvaatimusten vaikutuksia.

Selvityksen mukaan määrällisesti suurimmat muutostarpeet kohdistuvat henkilöliikennepalveluja tarjoavien yritysten verkkosivustoihin. Direktiivi velvoittaa toimijoita toteuttamaan sivuilleen vastaavat uudistukset, jotka toteutettiin digipalvelulain yhteydessä julkisomisteisten yritysten verkkosivuille. Varsinaisten verkkosivustojen uudistaminen riippuu pitkälti sivuston koosta ja luonteesta. Osa toimijoista voi myös hyödyntää valmiita verkkosivualustoja, jolloin he eivät omista sivun koodia. Esteettömyysdirektiivin myötä valmiiden alustojen tekijöille voidaan

luoda painetta tehdä alustoista saavutettavia, jolloin pientenkin toimijoiden olisi helpompi varmistaa sivustojensa saavutettavuus. Verkkopalveluiden saavutettavuudessa tulee huomioida sekä sisällöntuotanto että koodaus. Yhtenä tämän hetken haasteena voi selvityksen mukaan pitää sitä, ettei osalla toimijoista ole tarpeeksi tietoa ja osaamista saavutettavien verkkopalveluiden tekemisestä.

Myös mobiililaitte pohjaiset palvelut ja mobiilisovellukset tulee uudistaa käytännössä digipalvelulain vaatimusten mukaisiksi. Määrällisesti mobiilisovelluksia ei henkilöliikennepalveluja tarjoavilla yrityksillä juurikaan ole, lukuun ottamatta suurimpia toimijoita. Mobiilisovelluksien uudistaminen saavutettavaksi voi olla useissa tapauksissa haasteellisempaa kuin esimerkiksi verkkosivustojen ja verkkosivustojen päällä toimivien verkkokauppojen uudistaminen. Syynä on se, että mobiililaitteita on lukuisia erilaisia ja mobiilisovellukset ovat vielä tänä päivänä ohjelmoitu kahdella eri ohjelmointikielellä.

Sähköiset matkaliput toimitetaan ja matkalippupalvelut toimivat yhä useammin mobiilisovellusten päällä. Tyypillinen tapa on toimittaa verkkokaupasta ostettu matkalippu mobiilisovellukseen, se voidaan toimittaa myös osittain satunnaistetun URL:n verkkosivulle ja tähän osoitteeseen toimitetaan linkki esimerkiksi sähköpostilla tai tekstiviestillä. Useimmat palveluntarjoajat tarjoavat kuluttajalle mahdollisuuden tilata matkalippu myös pdf-tiedostona sähköpostiin. Sähköisiksi matkalipuiksi lasketaan myös sähköiset matkakortit, joihin voidaan ladata verkkosivuilta, mobiilisovelluksesta, liikennepalveluja tuottavan yrityksen tai sen asiamiehen toimipisteestä.

Vuorovaikutteiset itsepalvelupäätteet tarkoittavat henkilöliikenteessä käytännössä matkalippu-automaatteja ja lähtöselvitysautomaatteja. Näiltä automaateilta voi ostaa lipun, tulostaa valmiiksi ostetun lipun tai mairinnousukortin, tehdä sisäänkirjautumisen lennolle tai laivamatkalle taikka tulostaa matkatavaralipukkeet. Esteettömyysdirektiivin myötä kaikkien kyseisten itsepalvelupäätteiden, myös kaupunki- ja esikaupunkiliikennepalveluiden sekä alueellisten liikennepalveluiden itsepalvelupäätteiden tulee olla jatkossa saavutettavia ja esteettömiä. Mikäli näitä automaatteja ei ryhdytä korvaamaan, saa niitä kuitenkin käyttää niiden käyttöiän loppuun tai enintään 20 vuotta. Suurimmat itsepalvelupäätteiden omistajat ovat HSL, VR, Tampereen seudun joukkoliikenne (Nysse) ja Turun seudun joukkoliikenne (Föli).

Selvityksen mukaan direktiivi on epäselvä siltä osin, miten välityspalvelut, kuten niin sanotut MaaS-palvelut (Mobility as a Service-palvelut) ja matkanjärjestäjien sekä matkatoimistojen tarjoamat palvelut ovat direktiivin piirissä. Selvityksen tulkinnan mukaan kyseiset palvelut ja palveluntarjoajat kuuluvat direktiivin piiriin muutoinkin kuin verkkokaupan osalta, mikäli varsinaisia liikkumisen palveluja tarjoavat yritykset maksavat palvelun ylläpidosta ja kehittämisestä. Esimerkkinä tällaisesta palvelusta on Matkahuollon sivut ja verkkokauppa. Muutoin välityspalvelut, matkatoimistot, matkanjärjestäjät sekä MaaS-palvelut, eivät selvityksen tulkinnan mukaan kuulu direktiivin 2 artiklan 2 kohdan c-alakohdan soveltamisalan piiriin, vaan 2 artiklan 2 kohdan f-alakohdan piiriin.

4.2.2.1 Rautatieliikenne

Rautatieliikenteen osalta esteettömyysdirektiivi koskee rautatieyrityksiä, joilla on direktiivin 2012/34/EU mukainen toimilupa sekä asemanhaltijoita, joita ovat esimerkiksi VR ja useat kunnat. Julkisen sektorin toimijoita koskee myös digipalvelulaki, joten esteettömyysdirektiivi ei tuo heille uusia vaatimuksia verkkokaupan ja vuorovaikutteisten automaattien osalta. Rataverkolla

harjoitettavan museoliikenteen matkustajia esteettömyysdirektiivi ei koske. VR on jo myös pääsääntöisesti toteuttanut sähköisten matkalippujen ja matkalippupalveluiden saavutettavaksi tekemisen verkkosivujen uudistamisen yhteydessä.

VR:llä on runsaasti lippuautomaatteja, jotka kaikki kuuluvat tämän direktiivin piiriin. Direktiivissä on kuitenkin rajattu, että jo käytössä olevia automaatteja saa käyttää käyttökänsä loppuun tai enintään 20 vuotta. Näin ollen, mikäli lippuautomaatteja ei lähdetä tässä kohtaa aktiivisesti uudistamaan, ei direktiivi aiheuta suuria kustannuksia lyhyellä aikavälillä.

4.2.2.2 Vesiliikenne

Vesiliikenteen osalta esteettömyysdirektiiviä sovelletaan meri- ja sisävesiliikenteen kaupalliseen aikataulun mukaiseen liikenteeseen. Sisävesiliikenteessä on markkinaehtoista, aikataulun mukaista tarjontaa lähinnä Vuoksen, Kymijoen ja Kokemäenjoen vesistöissä. Sisävesiliikenteessä on kuitenkin myös paljon mikroyritysten tuottamaa palvelua. Näitä esteettömyysdirektiivin palveluja koskevat määräykset eivät koske. Direktiivissä 'mikroyrityksellä' tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Vesiliikenteen osalta direktiivi koskee myös henkilöliikennesatamia, joista osa on julkisomisteisina jo aiemmin kuulunut digipalvelulain piiriin.

Direktiivin taloudelliset vaikutukset kohdistuvat vesiliikenteen osalta suurimpiin suomalaisiin tai Suomessa tytäryhtiötä pitäviin varustamoihin, jotka eivät ole kuuluneet digipalvelulain piiriin. Sisävesiliikenteessä, rannikkojen edustojen yhteysliikenteessä ja yksityisessä lossiliikenteessä useimmat (muutamaa poikkeusta luukuunottamatta) toimijat, heidän aluksensa ja/tai miehistönsä ovat niin pieniä, että he jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, retkien ja kiertojelujen tavoin. Tästä syystä suurimmat taloudelliset vaikutukset kohdistuvat neljään suuren varustamoon Finnlines Oyj, Eckerö Line Ab Oy, Viking Line Abp Oyj ja Tallink Silja Oy, joiden tulee uudistaa direktiivin myötä verkkosivustot, mobiilisovellukset ja sähköiset matkaliput ja matkalippupalvelut esteettömiksi. Satamissa direktiivin vaikutukset jäävät pieniksi, vaikka näissä saattaa olla maihinnousuportteja, vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä ja itsepalvelupäätteitä, jotka kuuluvat direktiivin soveltamisalan piiriin.

4.2.2.3 Lentoliikenne

Lentoliikenteen henkilöliikennepalveluihin kuuluvat kaupalliset lentoliikennepalvelut, joiden lähtö-, kauttakulku- tai saapumispaikka sijaitsee EU:n alueella. Suomen näkökulmasta direktiivi koskee siis käytännössä kaikkea maan sisäistä, Suomesta lähtevää tai Suomeen saapuvaa kaupallisen henkilöliikenteen matkustusta, myös kauttakulkuliikennettä. Suomalaisia reittilentoliikenteen palveluja tarjoavia lentoyhtiöitä on kaksi, Finnair ja Finnairin osittain omistama ja sen brändin alla operoiva Nordic Regional Airlines. Direktiivin kansallinen täytäntöönpano ei kuitenkaan tule koskemaan ainoastaan niitä, vaan kaikkia Suomessa ja Suomeen operoivia lentoyhtiöitä. Lisäksi direktiivi tulee koskettamaan myös lentoasemia operoivia yrityksiä.

Direktiivin vaikutukset suomalaisiin lentoliikenteen palveluihin, suomalaisiin palveluntuottajiin ja markkinaan ovat selvityksen mukaan pieniä. Koska Finavia on jo digipalvelulain piirissä ja Finnair on myös omaehtoisesti aloittanut verkkosivustojen saattamisen saavutettaviksi, ovat suomalaisten toimijoiden verkkosivustojen palveluosaan kohdistuvat direktiivin aiheuttamat kustannukset suhteellisen pieniä tältä osin. Koska suomalaisista lentoyhtiöistä ainoastaan

Finnair myy lippuja verkossa, koskettaa direktiivi suomalaisista toimijoista sähköisten matkalippujen osalta ainoastaan Finnairia.

Lentoasemilla sijaitsee runsaasti lähtöselvitysautomaatteja, jotka ovat lentoyhtiöiden hankkimia ja ylläpitämiä. Lähtöselvitysautomaattien avulla matkustaja voi suorittaa lähtöselvityksen, tulostaa mairinnouskortin ja osasta myös matkatavaralipukkeet. Direktiivin mahdollistaman pitkän itsepalvelupäätteitä koskevan siirtymäajan ansiosta lyhyellä aikavälillä näiden saattamisesta esteettömäksi ei aiheudu kustannuksia. Vuorovaikutteisia tiedotusnäyttöjä ei puolestaan ole suurta määrää lentoliikenteen käytössä, joten näiden saattaminen saavutettavaksi ei aiheuta suurta kuluerää.

4.2.2.4 Linja-autoliikenne

Linja-autoliikenteen osalta direktiiviä sovelletaan säännölliseen linja-autoliikenteeseen. Esteettömyysdirektiivissä tarkoitettu kaupunki- ja esikaupunkiliikenne sekä alueellinen liikenne tarkoittaa käytännössä toimivaltaisten viranomaisten hankkimaa ostoliikennettä, jota koskee jo nykyinen digipalvelulaki. Esteettömyysdirektiivi tuo kuitenkin uusia vaatimuksia myös tähän liikenteeseen siltä osin kuin on kyse verkkokaupasta ja vuorovaikutteisista automaateista

Esteettömyysdirektiivin taloudelliset vaikutukset linja-autoliikenteen kaukoliikenteen palveluihin ja palvelutuottajiin jäänevät vähäisiksi muutoin kuin yksittäisen linja-autoyhtiöiden verkkosivustojen muutosten osalta. Suomessa kaukoliikenteen verkkokaupat ovat keskittyneet käytännössä muutamaankin verkkokauppaan, joista Matkahuollon ja Onnibussin verkkokaupat ovat suurimpia. Yksittäisten kaukoliikenteessä toimivien linja-autoyhtiöiden sivut ovat usein varsin yksinkertaiset, koska harvalla yhtiöllä löytyy sivuiltaan itse ylläpitämään aikataulu- tai lipunostopalveluja. Tästä syystä verkkosivujen tekemisestä saavutettavaksi ei koidu merkittäviä kuluja yksittäisille bussiyhtiöille, mutta kokonaisuutena kaikkien yhtiöiden sivustojen muutokset tuovat alalle suuria kustannusvaikutuksia.

Lähiliikenteessä (kaupunki-, esikaupunki ja alueliikenteessä) lippuautomaatteja käytetään edelleen runsaasti. Direktiivin mahdollistaman pitkän itsepalvelupäätteitä koskevan siirtymäajan ansiosta selvityksessä päädytään siksi toteamaan, että lyhyellä aikavälillä näiden saattamisesta esteettömäksi ei aiheudu erityisiä kustannuksia.

4.2.3 Tarkemmin sähköisten viestinnän palvelujen osalta

Liikenne- ja viestintäministeriö tilasi erikseen selvityksen esteettömyysdirektiivin vaikutuksista sähköisen viestinnän palveluihin. Selvityksen teki Dittmar&Indrenius Attorneys Ltd.

Vaikutustenarvioinnissa on kiinnitetty erityistä huomiota direktiivin soveltamisalan monitulkintaisuuteen sekä vaikutuksiin, joita direktiivin erilaajuisilla kansallisilla implementoinneilla voisi olla. Direktiivin tavoitteena on saavuttaa sähköinen esteettömyys direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen kysynnän lisääntyessä, kun vammaisten ja muiden toimintarajoitteisten henkilöiden osuus väestössä kasvaa.

4.2.3.1 Taloudelliset vaikutukset

Direktiivin kansallinen implementointi voi tuoda haasteita erityisesti direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluville talouden toimijoille, kun ne joutuvat mukauttamaan tuotteitaan ja palveluitaan

esteettömyysvaatimusten mukaisiksi. Toisaalta, mitä paremmin esteettömyysasiat on huomioitu jo tässä vaiheessa, on kustannusten nousu mahdollisesti hyvin maltillista. Euroopan komission arvion mukaan ETA-alueelle kohdistuvat ylimääräiset tuotantokustannukset ovat hyvin matalia tai niitä ei ole lainkaan. Mahdollisten hyötyjen uskotaan olevan kaikille talouden toimijoille suurempia kuin esteettömyyteen liittyvät mahdolliset kustannukset.³

Direktiivin vaikutustenarvioinnissa on perusteltua ja tärkeää arvioida myös sääntelyn mahdollisia kustannusvaikutuksia, sillä direktiivi asettaa uusia tai entistä tiukempia vaatimuksia tuotteiden valmistajille, maahantuojille, jakelijoille sekä palveluntarjoajille. Kustannusten arviointi on kuitenkin tässä vaiheessa varsin haastavaa, sillä kansallista lainsäädäntöä ei vielä ole. Esimerkiksi haastatellut yritykset tai järjestöt eivät pysty tällä hetkellä antamaan realistista arviota esteettömyysdirektiivistä todennäköisesti seuraavista kustannusvaikutuksista. Voidaan kuitenkin todeta, että yleisesti kustannukset tulevat nousemaan direktiivin seurauksena ainakin niillä toimijoilla, jotka eivät ole aiemmin huomioineet esteettömyysseikkoja tuotteissaan ja palveluissaan. Intressijärjestöt ovat toisaalta tuoneet esiin näkemyksiä siitä, että lisäkustannusten määrä on ainakin osittain direktiivin soveltamisalaan kuuluvan toimijan omassa vaikutuspiirissä. Varhaisessa vaiheessa vaatimusten täyttämistä aloittaville toimijoille ei välttämättä aiheudu merkittäviä lisäkustannuksia, kun taas hitaammille toimijoille uudet vaatimukset saattavat käydä hyvinkin kalliiksi. Kustannusvaikutukset ovat riippuvaisia myös yrityksen toimialasta.

Haastatellut organisaatiot ovat esittäneet eriäviä näkemyksiä siitä, onko esteettömyysvaatimusten täyttämistä aiheutuvia kustannuksia mahdollista vierittää eteenpäin asiakkaiden kannettavaksi. Osan mielestä on selvää, että kuluttajahinnat tulevat nousemaan. Toisten näkemysten mukaan yhtenäiset markkinat ja lisääntyvä kysyntä ja tarjonta tarkoittavat sen sijaan alhaisimpia hintoja tuotteiden ja palvelujen loppukäyttäjille. Esimerkiksi Ruotsin esteettömyyslainsäädännön esitöissä on todettu, että universaalinen muotoilu voi johtaa alempiin kustannuksiin.⁴ Eri-laisia mahdollisia skenaarioita lisäkustannusten jakautumisesta esimerkiksi toimijoiden hankintaketjussa ja loppukäyttäjien kesken on lukuisia. On myös mahdollista, että vaikka esteettömien tuotteiden ja palvelujen hinnat saattavatkin laskea entuudestaan, tämä voi kuitenkin tarkoittaa yleisen hintatason nousemista niille asiakkaille, jotka eivät aikaisemmin ole käyttäneet esteettömiä tuotteita ja palveluja. Kilpailuilla toimialoilla kuitenkin osa lisäkustannuksista voi jäädä tuottajan kustannettavaksi, toisin sanoen lisäkustannukset alentavat toiminnan kannattavuutta ja palvelutarjontaa voi myös karsiutua (lakata tai keskittyä) sen vuoksi. Jossain tapauksissa lisäkustannukset siirretään kokonaan kuluttajille.

Kustannusten osalta voidaan todeta, että myös yleinen teknologinen kehitys yhteiskunnassa vaikuttaa esteettömien tuotteiden ja palvelujen kehittymiseen.⁵ Mikäli esteettömyysvaatimusten kehittäminen saadaan kulkemaan käsi kädessä tuotteiden ja palvelujen yleisen kehityksen kanssa, pelkästään esteettömyysvaatimuksista johtuvat kustannukset laskevat. Konkreettinen esimerkki tästä on järjestelmämuutokset, jotka saattavat olla hyvin kalliita.

Direktiivin kansallisessa implementoinnissa olisi tärkeää löytää tasapaino vaatimusten yksiselitteisyyden ja joustavuuden välillä. Kansallisessa esteettömyyslainsäädännössä tulisi kiinnittää

---

³ Euroopan komissio. European Accessibility Act – Improving the accessibility of products and services in the single market. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14869&langId=en>, luettu 29.9.2021.

⁴ SOU 2021:44, s. 438–439.

⁵ SOU 2021:44, s. 432.

erityistä huomiota säännösten soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen yksiselitteisyyteen. Direktiivin soveltamisalan yksiselitteisyyden lisäksi myös eri tuotteisiin ja palveluihin kohdistuvien esteettömyysvaatimusten tulee olla selkeitä. Selkeyden ja yksiselitteisyyden tavoittelu ei saa kuitenkaan johtaa säännösten tarpeettomaan joustamattomuuteen tai liialliseen kasuistisuuteen – kansallisten säännösten ei tule muodostaa esteitä uudelle innovoinnille. Tästä näkökulmasta säännösten tulisi olla käyttökelpoisia ja ajankohtaisia myös ajan kuluessa ja tuotteiden sekä palvelujen kehittyessä.

Kustannusvaikutusten osalta on myös tärkeää huomioida, että direktiivin johdanto-osan 66 perustelukappaleen mukaan esteettömyysvaatimusten täyttämistä toimijalle aiheutuvat liialliset taloudelliset lisärasitteet voivat olla peruste soveltaa direktiivin 14 artiklan sisältämää kohtuuttoman rasitteen poikkeusperustetta.

4.2.3.2 Markkinavaikutukset

Esteettömyysvaatimusten vaikutukset tuotteiden ja palvelujen markkinoihin sekä kilpailuun ovat myös herättäneet eriäviä mielipiteitä. Joidenkin toimijoiden mielestä vaikutukset markkinoihin tulevat olemaan vähäisiä, kun taas toiset tahot katsovat, että uudet esteettömyysvaatimukset tulevat yhtenäistämään pirstaleisia markkinoita ja lisäävät tehokkaammin toimivien markkinoiden myötä myös kilpailua. Yhtenäisten markkinoiden ja aktiivisen kilpailun myötä toimijoiden olisi helpompi harjoittaa liiketoimintaa samanaikaisesti myös koko EU-alueen markkinoilla, mikä on myös direktiivin tarkoitus.

Direktiivin minimitasoa laajempi kansallinen implementointi muun muassa sen määrittelemien käsitteiden osalta voi vaikuttaa negatiivisesti Suomen kilpailukykyyn suhteessa muihin EU-jäsenvaltioihin. Intressijärjestöt ovat toisaalta esittäneet vastakkaisen näkemyksen, jonka mukaan Suomella on hyvät edellytykset direktiivin minimivaatimustason ylittämiseksi. Järjestöjen mukaan tällaiseen minimitasoon ylittävään implementointiin tulisi itse asiassa pyrkiä, jotta direktiivin merkitys ja tarkoitus eivät vesittyisi. Haasteena on kuitenkin taata pienten ja keski suurten yritysten toimintaedellytykset sekä varmistaa reilun kilpailun edellytykset direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävien mikroyritysten kanssa.

Esteettömien tuotteiden ja palvelujen tarjoajia on tällä hetkellä vähän. Direktiivin mahdollinen riski on, että talouden toimijat kokevat esteettömyysvaatimusten täyttämisen liian vaikeaksi. Hypoteettisena uhkakuvana on tilanne, jossa ainoastaan pieni määrä markkinoilla toimivista tahoista pystyy tarjoamaan esteettömyysvaatimusten mukaisia tuotteita ja palveluja ja laajaa kilpailua ei koskaan muodostu. Mikäli edellä kuvatun kaltainen tilanne syntyy, on mahdollista, että markkinoilla pärjäävät vain suurimmat toimijat, joiden resurssit riittävät direktiivin asettamien vaatimusten täyttämiseksi. Tämän seurauksena markkinoilla tarjolla olevat vaihtoehdot saattaisivat jopa vähentyä, eikä direktiivillä saavutettaisi esimerkiksi sen tarkoitusta lisätä kilpailua ja tuoda kuluttajien saataville laajemmat tuote- ja palvelutarjonnat. Yhtä lailla riskinä on se, että toimijat vetäisivät tuotteita ja palveluja pois markkinoilta sen sijaan, että saattaisivat ne esteettömiksi.

Toisaalta esteettömien tuotteiden ja palvelujen tarjonta voi kuitenkin parantua direktiivin implementoinnin myötä. Esteettömien tuotteiden ja palvelujen kysynnän ja tarjonnan kasvaessa yrityksillä on mahdollisuus kasvattaa asiakaskuntaansa. Parhaimmassa tapauksessa, ja direktiivin johdanto-osan 1 perustelukappaleen tarkoituksen mukaisesti, sisämarkkinat toimivat esteettömien tuotteiden ja palvelujen osalta vapaasti. Euroopan komissio on arvioinut, että ennen

kaikkea pienet ja keski-suuret yritykset tulevat hyötymään hajautuneen markkinatilanteen aiheuttamasta esteiden poistamisesta direktiivin asettamien yhtenäisten vaatimusten ansiosta.⁶

Kansallista lainsäädäntöä valmisteltaessa on syytä huomioida jo olemassa olevat säädökset ja pyrkiä välttämään päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi SVPL sisältää jo sähköiseen ohjelmaoppaaseen ja audiovisuaalisten mediapalvelujen sisältöön liittyviä esteettömyyssäännöksiä. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti audiovisuaalisiin mediapalveluihin sekä niihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Esiin nousee toimiva ja esteettömyysvaatimusten mukainen palveluketju, jossa jokainen osa tukee muiden osien toimivuutta. Konkreettinen esimerkki tästä on päätelaitteiden ja apuvälineiden esteetön käyttö. Esteettömyysdirektiivin vaatimuksia ja sen implementoinnin mahdollisia vaikutuksia on tulkittu haastattelussa hyvin eri tavoin. Kaikki haastateltavat ovat kuitenkin toivoneet selkeyttä ja läpinäkyvyyttä kansallisessa implementoinnissa. Lainsäädännön tulisi lisäksi sisältää riittävä joustovara tulevaisuuden teknologian kehitystä silmällä pitäen, jotta voidaan saada aikaiseksi toimiva ja direktiivin tarkoitusta kunnioittava lainsäädäntö. Se olisi myös omiaan toteuttamaan vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden oikeuksia uudella tavalla ja parantamaan heidän mahdollisuuksiaan yhdenvertaiseen ja itsenäiseen elämään.

4.2.4 Hätäviestit

Tällä hetkellä hätäilmoituksen voi tehdä suullisesti, hätätekstiviestillä sekä Kelan tuottaman keuhkuvaiheessa olevan palvelun avulla suomalaisella viittomakielellä tulkin välityksellä. Kukin näistä yhteydenottotavoista on toisistaan erillisiä, eikä eri kommunikaatiotapoja ole mahdollista synkronoida yhteen. Esteettömyysdirektiivin toimeenpano edellyttää tästä syystä uusien toiminnallisten yhteydenotto- ja vastausmuotojen kehittämistä yleiseen hätänumeroon vastaamisessa.

Puheen ja tekstin välittäminen reaaliaikaisesti hätäilmoitusten käsittelyssä on teknisesti helpoin toteuttaa 112 Suomi -sovelluksen kautta. Tämä olisi mahdollista toteuttaa vuoden 2024 aikana ja kustannukset siitä ovat arviolta 0,5 – 1,0 miljoonaa euroa. 112 Suomi sovelluksen käyttö edellyttää kyseisen applikaation lataamista ennen kuin sitä voi käyttää. Tässä vaiheessa on vielä epäselvää, onko tämä applikaation lataamisvaatimus yhdenmukainen esteettömyysdirektiivin esteettömyysvaatimusten kanssa.

Mikäli puheen ja tekstin välittämistä reaaliaikaisesti hätäilmoitusten käsittelyssä ei voida toteuttaa 112 Suomen kautta, on muun teknisen ratkaisun mahdollisuus kartoitettava. 112 chat tai RTT (real time text) -toiminnallisuuden kehittämisen karkea kokonaishinta-arvio on noin 2,0 miljoonaa euroa.

Teknisestä ratkaisumallista huolimatta, hätäilmoituksen tekijän olinpaikka tulee välittää AML (Advanced Mobile Location) -standardin mukaisella tarkkuudella. Erityisesti taajama-alueiden ulkopuolella paikantamistoiminto on kriittinen tekijä nopean avun välittämiseksi sitä tarvitsevalle.

Hätätekstiviestien käytön lisääntymisestä rekisteröintivelvoitteesta luovuttaessa ei voida antaa tarkkaa ennustetta. Tällä hetkellä hätätekstiviestien käsittelyyn on varattu noin 4 henkilötyö-

---

⁶ Euroopan komissio. European Accessibility Act – Improving the accessibility of products and services in the single market. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14869&langId=en>

vuotta. Mikäli tekstiviestin määrä kaksinkertaistuisi, tarvittaisiin noin 4 henkilötyövuoden lisäys Turun hätäkeskukseen. Tämä tarkoittaa vuotuisten palkkakustannusten kasvua Hätäkeskuslaitokselle noin 63 115 euroa vuodessa jokaista uutta henkilötyövuotta kohden. Hätätekstiviestin määrän kaksinkertaistuessa Hätäkeskuslaitoksen henkilöstökuluihin tulisi 252 460 euron kustannuslisäys.

4.2.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.5.1 Vaikutukset lasten asemaan

Ehdotuksella on vaikutuksia vammaisten ja toimintarajoitteisten lasten asemaan. Ehdotukset ovat positiivisia ja lisäävät lasten yhdenvertaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Vaikutukset keskittyvät siihen, että tuote tai palvelu sisältää esteettömyysominaisuuksia ja tiedon niiden toiminnasta. Ehdotuksella edistetään lasten mahdollisuuksia käyttää tuotteita tai palveluita julkisen sektorin lisäksi myös yksityisellä sektorilla.

Ehdotus edistää lasten mahdollisuutta osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa lapsuudesta lähtien. Ehdotus edistää myös lasten oikeutta tiedonsaantiin, viestintään ja liikkumiseen. Ehdotus tukee lapsen osallistumista koulutukseen ja myöhemmässä elämänvaiheessa työelämään, kun tuotteiden ja palveluiden itsenäinen käyttö ja opettelu mahdollistuvat jo lapsuudessa.

Yleiseen hätänumeroon vastaamiseen liittyvät muutokset edistävät lasten oikeuksien toteutumista. Hätätekstiviestin ennakorekisteröinnistä luopuminen mahdollistaa alaikäisen lapsen hätätailmoituksen tekemisen tekstiviestillä. Lapsen vanhemmat eivät aina välttämättä syystä tai toisesta rekisteröi lastaan hätätekstiviestin käyttäjäksi ja voimassa olevan sääntelyn mukaan vasta 18 vuotta täyttänyt henkilö voi rekisteröityä itsenäisesti palveluun. Lapsilla ei myös aina ole pankkitunnuksia eivätkä he siten voi tunnistautua palveluun. Esitys parantaa lasten yhdenvertaisuutta hätäkeskuspalvelujen käyttöön yhdenvertaisesti aikuisten loppukäyttäjien kanssa.

Alle 16-vuotiaan lapsen omavaltaisessa huostaanotossa, lapsikaappauksessa tai tilanteessa, jossa joku ulkopuolinen tai tuntematon henkilö kaappaa lapsen tai riistää tämän vapauden, hätätekstiviestin lähettäminen ilman ennakorekisteröintiä voi pelastaa jopa lapsen hengen.

Vuonna 2019 viranomaisten tietoon tulleissa perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa kaikista uhreista alaikäisiä oli 24,6 prosenttia. Kaikista alaikäisistä uhreista 21 prosenttia oli alle 5-vuotiaita, 40 prosenttia oli 5–9-vuotiaita, 26 prosenttia 10–14-vuotiaita ja 13 prosenttia oli 15–17-vuotiaita. Vanhempien lapsiinsa kohdistama tilastoitu perhe- ja lähisuhdeväkivalta on lisääntynyt. Vuonna 2019 vanhempien lapsiinsa kohdistamaa väkivaltaa tuli tietoon 2 600 tapausta, mikä on 24,3 prosenttia kaikesta tietoon tulleesta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta. Vuoteen 2018 verrattuna kasvua on 200 tapausta. Sisaruksien välistä väkivaltaa tuli ilmi vajaat 600 tapausta. Näistä vajaassa 30 prosentissa tapauksista uhri oli alaikäinen. Kaikista alaikäisistä uhreista 52,2 prosenttia oli poikia. Poikien osuus on noussut vuodesta 2009 muutaman prosenttiyksikön. Alle 10-vuotiaista uhreista poikia on hieman alle 60 prosenttia. Tyttöjen osuus kasvaa uhrin iän kasvaessa: 10–14-vuotiaista uhreista jo hieman yli 50 prosenttia ja 15–17-vuotiaista hieman yli 60 prosenttia on tyttöjä. Hätätekstiviestin rekisteröitymisvelvollisuudesta luopuminen parantaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun erityisesti perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa ja vaikutukset kohdistuvat erityisesti alle 10 vuotiaiden poikien ja yli 10 vuotiaiden tyttöjen turvallisuuteen ja avun saantiin.

4.2.5.2 Yhdenvertaisuusvaikutukset

Kansainvälisellä tasolla esteettömyyden lähtökohtana on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, joka takaa kaikille ihmisille yhdenvertaiset oikeudet tuotteisiin ja palveluihin niin, että ne vastaavat myös vammaisten henkilöiden tarpeita. Kansallisella tasolla lähtökohtana on perustuslain turvaamat perusoikeudet yhdenvertaisuudesta (6 §), liikkumisvapaudesta (9 §), sananvapaudesta (12 §) ja kielellisistä oikeuksista (17 §). Palvelujen tarjoamisen yhdenvertaisuus on erityisesti turvattu yhdenvertaisuuslaissa, joka koskee myös yksityisiä toimijoita. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan kohdan 1 mukaan direktiivin tarkoituksena on lisätä esteettömien tuotteiden ja palvelujen saatavuutta EU:n sisämarkkinoilla ja parantaa asiaankuuluvien tietojen esteettömyyttä. Tällä hetkellä vammaisella henkilöllä ei välttämättä ole mahdollisuutta valita, mitä tuotetta tai palvelua hän käyttää, sillä suurinta osaa tuotteista tai palveluista ei ole tarjolla esteettöminä. Lisäksi direktiivin johdanto-osan 7 perustelukappaleen mukaan kuluttajille tarjottavat esteettömät tuotteet ja palvelut ovat kalliita, koska toimittajien välinen kilpailu on vähäistä.

Vammaisten tai toimintarajoitteisten henkilöiden määrää ei tilastoida Suomessa. YK:n vammaisyleissopimuksen mukainen vammaisen henkilön määritelmä on laaja. Siinä vamma ei määrity henkilön diagnoosin kautta, vaan suhteessa ympäristöön ja niihin esteisiin, jotka voivat estää täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan. Viitteitä vammaisten henkilöiden määrästä voi saada esimerkiksi vammaispalvelujen käyttäjien tai Kelan vammaisetuksien saajien määrästä. Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2019 tekemän kuntakyselyn perusteella kyselyyn vastanneissa kunnissa vammaispalvelujen käyttäjiä oli yhteensä noin 125 600 henkilöä. Kelan vammaistukien saajia oli vuoden 2020 lopussa yhteensä 261 900 eli 4,7 % koko väestöstä. Kelan vammaisten tulkkauspalveluita sai vuonna 2020 5875 henkilöä. Eri tavoin toimintarajoitteisten henkilöiden määrä on kuitenkin huomattavasti tätä suurempi.

Ehdotuksella on merkittäviä vaikutuksia kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseen tuotteiden ja palvelujen käyttömahdollisuuksissa. Ehdotukset edistävät kaikkien mahdollisuuksia käyttää tuotteita ja palveluja esteettömästi ja saavutettavasti. Vammaisten henkilöiden lisäksi esteettömät ja saavutettavat tuotteet ja palvelut edistävät laajasti eri tavoin toimintarajoitteisten ja esimerkiksi monien ikääntyneiden henkilöiden mahdollisuuksia käyttää tuotteita ja palveluita. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän merkittävästi vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti tuotteiden ja palvelujen käytöstä ja toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan. Vaikutukset henkilöiden ja eri väestöryhmien yhdenvertaisuuteen ovat positiivisia.

Ehdotuksella on positiivisia vaikutuksia myös ikääntyvien oikeuksien toteutumiseen. EU:n vammaisten henkilöiden oikeuksien strategiassa todetaan, että lähes puolet yli 65-vuotiaista henkilöistä ilmoittaa jonkinlaisesta vammasta. Väestön ikääntyessä ja elinajan kasvaessa ikääntyneen väestön ja sitä myötä esteettömyydestä ja saavutettavuudesta hyötyvien määrä kasvaa entisestään.

Sähköisen viestinnän palvelut

Sähköisten viestintäpalvelujen taloudellisia vaikutuksia käsittelevässä jaksossa, todetulla tavalla tarjonnan kasvaessa esteettömien tuotteiden ja palvelujen hintataso saattaa laskea. Tämä voi kuitenkin tarkoittaa tuotteiden ja palvelujen yleisen hintatason nousua niille asiakkaille, jotka eivät ole aikaisemmin käyttäneet esteettömiä tuotteita tai palveluja. Hintatason lasku esteettömien tuotteiden ja palveluiden osalta tarkoittaa kuitenkin sitä, että esteettömät tuotteet ja

palvelut ovat niille henkilöille paremmin saavutettavissa, jotka esteettömiä tuotteita tai palveluita tarvitsevat. Tämä tukee yhteiskunnan yhdenvertaistumista. Myös direktiivin johdanto-osan 2 mukaan yhteiskunnasta tulee yhdenvertaisesti osallistavampi ja vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden itsenäinen elämä helpottuu, kun tuotteista ja palveluista tehdään esteettömämpiä. Toisaalta esteettömien tuotteiden ja palvelujen hintatason nousu suhteessa esteellisiin vastaaviin hyödykkeisiin heikentää erityisesti vähävaraisempien kansalaisten mahdollisuuksia hankkia mainittuja tuotteita ja palveluja esteellisten, edullisempien vaihtoehtojen poistuttua markkinoilta.

Liikenteen palvelut

Liikenteen palvelujen ja niitä koskevien tietojen esteettömyys vaikuttavat merkittäväällä tavalla yhdenvertaisuuteen. Liikkumispalvelut vaikuttavat niin henkilöiden työssäkäyntiin kuin myös sosiaaliseen elämään. Uudet esteettömyysvaatimukset kasvattavat tältä osin yhdenvertaisuutta. Vaikka kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen osalta vaatimukset ovat rajoitetummat ja koskevat erityisesti vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä, on hyvä huomioida, että Suomessa tällainen liikenne on usein julkisesti järjestettyä liikennettä, joita koskevat jo saavutettavuusdirektiivin vaatimukset.

Hätäviestit

Hätätekstiviestin käyttäjiksi on rekisteröitynyt noin 3900 henkilöä. Hätätekstiviestiä käyttävät muun muassa kuurot, huonokuuloiset ja puhevammaiset henkilöt. Ennakkorekisteröinnistä luopuminen edistää vammaisten henkilöiden yhdenvertaista asemaa muiden yleisen hätänumeron loppukäyttäjien kanssa. Vaikka ennakkorekisteröinti on alun perin tarkoitettu turvaamaan vammaisten henkilöiden hätäkeskuspalvelujen saaminen, on kyseinen mukautus kuitenkin osalle vammaisia henkilöitä esteellinen. Rekisteröinnin poistaminen toteuttaa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen velvoitteita esteettömyydestä. Esitys toteuttaa hätäilmoitusten yhteydenottotavoissa universaalia ja kaikkia palvelevaa tapaa, jolloin kaikki ihmiset voivat käyttää myös hätäkeskuspalveluja mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua.

Vammaisten henkilöiden mahdollisuus ottaa yhteyttä yleiseen hätänumeroon hätätekstiviestillä ilman ennakkorekisteröitymistä edistää erityisesti kuulovammaisen, huonokuuloisen tai puhevammaisen henkilön mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä ja saada apua hätätilanteessa yhdenvertaisesti kuulevien ja puhuvien loppukäyttäjien kanssa. Hätätekstiviestin ennakkorekisteröinnistä luopumisella on siten suora vaikutus vammaisten henkilöiden henkeen ja terveyteen sekä omaisuuden suojaan.

Esitys vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeuksia ja mahdollisuuksia käyttää hätäviestejä yleiseen hätänumeroon 112 yhdenvertaisesti muiden loppukäyttäjien kanssa. Puheella ja reaaliaikaisella tekstillä sekä mahdollisuuksien mukaan tulevaisuudessa muilla eri tavoin hätäilmoituksen tekeminen ja siihen vastauksen saaminen varmistaa, että eri kommunikointitapoja käyttävät vammaiset henkilöt saavat yhteyden hätäkeskukseen ainakin yhdellä tavalla, jonka käyttö ei edellytä näkökykyä tai kuuloa tai puheen tuottamista. Erilaisten toimintojen, käytäntöjen, toimintamallien, menettelyjen ja mukautusten tavoitteena on ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja samalla universaali kaikille sopiva palvelu edistää myös ikääntyvien ihmisten sekä lasten yhdenvertaisuutta.

Sähkökirjat

Opetus- ja kulttuuriministeriö tilasi jatkoselvityksen Owl Group Oy:ltä koskien sähkökirja. Vaikutusarvioinnin mukaan sähkökirjojen osalta suurelle käyttäjäjoukolle, jotka eivät tarvitse saavutettavuutta, direktiivin uskotaan kuitenkin parantavan käytettävyyttä. Tällä tarkoitetaan lukuohjelmien käytettävyyden ja selkeyden kehittymistä ja helpottumista. Lisäksi katsottiin, että haavoittuvassa asemassa olevat kansalaiset voivat saada paremmin ja nopeammin palveluita silloin kun on tarve käyttää saavutettavaa aineistoa. Esteettömyysdirektiivi hyödyttää myös ikääntyneitä ihmisiä helppokäyttöisyyden ja saavutettavuuden kautta.

Näkövammaisten kirjasto Celian rooli saavutettavuusosaamisessa on merkittävä. Mikäli esteettömyysvaatimusten täyttäminen osoittautuu joidenkin julkaisujen, kuten esimerkiksi matemaattisia kaavoja sisältävien teostyyppien osalta kohtuuttomaksi, voi Celia kuitenkin valmistaa kappaleen lukemisesteiselle henkilölle saavutettavassa muodossa tekijänoikeuslain rajoitussäännöksen nojalla ja ehdoin.

Esteettömyysdirektiivin vaatimusten toimeenpanossa tulee haastateltavien mukaan ottaa huomioon yhteiskunnallinen näkökulma vaatimuksia toimeenpantaessa, jolloin esimerkiksi vanhojen historiallisten teosten sähkökirja -versiot ovat haastavia muokata esteettömään muotoon, kun paperisivut on skannattu ja translitteroitu digitaaliseen tiedostomuotoon kaikkine alkupe- räisine tekstivirheineen. Tältä osin on huomattava, että direktiivin vaatimuksia tulisi soveltaa vain siinä määrin, kun niiden noudattaminen ei edellytä merkittävää muutosta tuotteeseen tai palveluun tai aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaisille talouden toimijalle.

Haastattelussa arvioitiin, että teknologian kehittyessä kaupallinen äänikirjamarkkina voi myös kehittyä siten, että entistä enemmän uutuskirjoja tuotetaan myös äänikirjoiksi. Lisäksi mahdollinen koneluenta voi kehittyä niin, että se parantaa myös sähkökirjojen tarjontaa (äänikirjojen lisätuotteena).

Jotta sähkökirjoihin olisi mahdollisimman yhdenvertainen pääsy, on kiinnitettävä erityistä huomiota myös metatietoon, eli koneluettavaan tietoon siitä formaatista, jossa sähkökirjoja on tarjolla. Haastatteluiden mukaan kirjastojen käytännöt teknisen ja kuvailevan metatiedon käytössä sähkökirjapalveluissa vaihtelevat. Tämän hetkisen tiedon mukaan metatieto ei ole niin täsmällistä, kuin mitä sen pitäisi olla. Metatiedon osittaisen puutteellisuuden vuoksi esteettömyysdirektiivin vaatimien toimien lisääminen metatiedon edellyttää aineistojen tuotantoprosessien standardoimista ja määriteltyjen spesifikaatioiden noudattamista yhteisesti.

4.2.5.3 Vaikutukset sukupuolten yhdenvertaisuuteen

Esteettömyydestä hyötyvät vammaisten henkilöiden lisäksi myös henkilöt, joilla on toimintarajoitteita, kuten ikääntyneet henkilöt ja raskaana olevat naiset. On arvioitu, että Euroopan unionissa vammaisuus on yleisempää naisten kuin miesten keskuudessa. Myös ikääntyneistä naisia on miehiä enemmän.

Hätätekstiviestin käyttömahdollisuus ilman ennakkorekisteröitymistä vaikuttaa suoraan erityisesti naisiin. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2019 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 600 uhria. Aikuisiin kohdistuneesta perhe- ja lähisuhdeväkivallasta puolet oli avio- tai avopuolisoiden välistä. Aikuisista uhreista 76,8 prosenttia

oli naisia. Esitys mahdollistaisi, että myös väkivallan uhri tai väkivallan uhan alla olevat naiset voisivat ottaa yhteyttä yleiseen hätänumeroon ilman ennakkorekisteröitymistä.

4.2.5.4 Vaikutuksen kielellisten oikeuksien toteutumiseen

Ehdotuksella on jonkin verran vaikutuksia kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Kielellisten oikeuksien toteuttamisessa on säädetty kuitenkin erikseen kielilainsäädännössä, eikä ehdotettavat muutokset vaikuta välittömästi kielellisesti oikeuksien toteuttamiseen.

Sen sijaan muutoksilla arvioidaan olevan positiivisia vaikutuksia tuotteiden ja palvelujen esteettömyystiedon antamisen osalta, koska tiedon antamiseen liittyy ymmärrettävyyden vaatimus. Ymmärrettävyyksvaatimukset liittyvät pääosin siihen, että tieto on esitetty ohjelmallisesti oikein.

4.2.6 Esityksen vaikutukset viranomaistoimintaan

4.2.6.1 Vaikutukset tuotteiden ja palvelujen valvontaa suorittavalle

Ehdotetut muutokset lisäävät viranomaistehtäviä. Varsinaisesti uutta valvontaviranomaista ei ehdoteta perustettavaksi, mutta olemassa olevien valvovaa tekevien viranomaisten tehtäväkenttä laajenisi osin hyvinkin merkittävästi. Tehtävät liittyisivät tuotteiden markkinavalvontaan ja palvelujen valvontaan sekä hätäviestiin vastaamisen valvontaan. Valvonta perustuisi kuitenkin nykyiseen sääntelyyn valvonnan keinoista. Markkinavalvontaa tehtäisiin horisontaalisen markkinavalvonnan keinoin. Palvelujen valvottaisiin digipalvelulain mukaisesti ja lain sähköisten viestinnän palveluja mukaisesti.

Valvovan viranomaisen tehtäviin liittyy merkittävästi talouden toimijoiden ja myös tuotteiden ja palvelujen käyttäjien neuvontaa ja ohjausta. Valvovan viranomaisen on myös hyvä osallistua käynnissä olevaan standardointityöhön. Yhdenmukaisia standardeja myös päivitetään ja tässä työssä valvovan viranomaisen ja sidosryhmien osallistaminen on tärkeässä roolissa. Myös valvovien viranomaisten keskinäinen yhteistyö on merkittävässä roolissa, jotta valvonta on yhdenmukaista.

Säännösmuutos voi lisätä jonkin verran valitusten käsittelyyn liittyviä tehtäviä valvovissa viranomaisissa sekä jatkokäsittelyä tuomioistuimissa.

4.2.6.2 Vaikutukset Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö

Ehdotetut muutokset lisäävät merkittävästi Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvontayksikön tehtäviä nykyisestä saavutettavuusvalvonnan tehtävistä. Ehdotettavat muutokset laajentaisivat digipalvelulain soveltamisalaa ja valvontatehtäviä merkittävästi myös yksityissektorin digitaalisiin palveluihin, esim. yksityisiin verkkokauppoihin (pl. mikroyritykset). Ehdotettavien muutosten myötä saavutettavuusvalvontaan liittyvät lakisäätteiset tehtävät lisääntyisivät ja siksi on tarpeen lisätä myös valvontatehtäviä tekevän viranomaisen resursseja ja osamista.

Digitaalisten palvelun lakiin ehdotettavat muutokset edellyttäisivät alustavan arvion perusteella vähintään kuuden pysyvän henkilötyövuoden lisäystä Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan nykyisiin resursseihin, yhteensä noin 700 000 euroa vuodessa. Tämän

lisäksi valvontatehtävä edellyttäisi pysyvää määrärahakorosta valvontatehtävien ja ohjauksen toteuttamiseksi. Määrärahakorotuksen taso täsmentyy lainvalmistelun edetessä ja valvontatehtävien sekä ohjaustoiminnan laajuuden tarkentuessa. Arvioidut pysyvät lisäresurssitarpeet kohdistuisivat alustavasti seuraavasti: vuoden 2022 aikana kolmen henkilötyövuoden lisäys painotuen (ennakoivaan) ohjaukseen ja viestintään sekä vuoden 2025 alusta alkaen ratkaisupäätösten valmistelu sekä hallinnollisen ja teknisen valvonnan suorittamiseen. Alustava arvio ehdotuksen vuotuisista kustannuksista Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimintamenoihin vuodesta 2025 alkaen olisi noin 700 000 euroa.

4.2.6.3 Vaikutukset, markkinavalvontaviranomainen

Esteettömyysdirektiivin tuotteiden valvonta on markkinavalvontaa. Tuotteen valmistaja vastaa siitä, että tuote on esteettömyysvaatimusten mukainen, siinä on CE-merkintä ja vaadittava EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus. Vastuuta on myös valtuutetulla edustajalla, maahantuojalla ja jakelijalla. Tuotteiden valvontaan sovelletaan markkinavalvontalakia ja markkinavalvonta-asetusta.

Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanoon liittyvässä valmistelussa tarkastellaan edelleen eri vaihtoehtoja viranomaisvalvonnan järjestämiseksi. Tavoitteena valvovan viranomaisen valinnassa on pidetty sitä, että hyödynnetään kansallisesti olemassa olevaa osaamista. On kuitenkin tunnistettu, että yhdelläkään olemassa olevalla viranomaisella ei ole juuri kyseiseen tehtävään vaadittavaa osaamista. Lisäksi tavoite on ollut myös valtavirtaistamaa saavutettavuus/esteettömyysosaamista eli valvonta on siellä missä sitä tehdään vastaaville palveluille tai tuotteille tällä hetkellä. Näin voidaan hyödyntää myös valvontaviranomaista, joilla on olemassa olevia verkostoja/kontakteja. Markkinavalvonnan tulee olla tehokas ja toimiva ja valvonnan tulee olla vaikuttavaa. Valvontaa suorittavalla tulee olla riittävät resurssit. Yhteistyötä tulee tehdä valvovien viranomaisten välillä kuin myös sidosryhmien kanssa. Markkinavalvontaviranomaisen tulee olla selvä käyttäjille, jotta käyttäjät tietävät minne voi kannella tai ilmoittaa puutteesta sekä saada neuvontaa ja ohjausta. Markkinavalvontaviranomaisen tulee olla selvä talouden toimijoille, jotta tiedetään, kuka neuvoo, ohjaa ja valvoo.

ESAVI (saavutettavuusvalvonta)	Tukes	Traficom	Säteilyturvakeskus	Fimea	Kilpailu- ja kuluttajavirasto	Tulli	Suomen ympäristökeskus
Ei tee markkinavalvontaa	Akut, paristot, hissit, kemikaalit, kulutustavarat,	Ajoneuvot, renkaiden merkinnot, laivavarustus-	Säteily, laser, radioaktiivisuus tavaroissa	Lääkinlaineet	Ei tee markkinavalvontaa	Valvontaa tehdään tuonnin, viennin ja kuljetuksen	Kylmä- ja ilmastointilaitteet

ESAVI (saavutettavuusvalvonta)	Tukes	Traficom	Säteilyturvakeskus	Fimea	Kilpailu- ja kuluttajavirasto	Tulli	Suomen ympäristökeskus
	kuluttajapalvelut.	teet, radiolaitteet.				yhteydessä	

Taulukossa on esimerkkejä siitä, minkälaista markkinavalvontaa tietyt viranomaiset tekevät tällä hetkellä. Taulukossa listaukset valvottavista tuotteista eivät ole tyhjentäviä.

Valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja:

- A. Traficom valvoo suurinta osaa tuotteista ja Tukes valvoo itsepalvelupäätteitä (näiden käyttöikä pitkä).
- B. Traficom valvoo lain sähköisen viestinnän palveluista mukaisia tuotteita ja ESAVI muita tuotteita. Valvonta jakautuu siis sen mukaan, mikä toimija valvoo vastaavia palveluja.
- C. Traficom valvoo kaikkia tuotteita / Tukes valvoo kaikkia tuotteita / ESAVI valvoo kaikkia tuotteita.

Tuotteiden markkinavalvonnan resurssitarve on hiukan pienempi kuin palvelujen valvonta. Palvelujen valvonta on kokonaisvaltaisempaa koko palveluketjun valvontaa. Palvelun valvontaan voi myös liittyä tuote, jolloin tuotteeseen kohdistuu markkinavalvontaa.

4.2.6.4 Vaikutukset Liikenne- ja viestintäviraston toimintaan

Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanoon liittyvässä valmistelussa tarkastellaan edelleen eri vaihtoehtoja viranomaisvalvonnan järjestämiseksi. Liikenne- ja viestintävirasto on alustavasti arvioinut vaikutuksia, joita sähköisen viestinnän palveluista ja liikenteen palveluista annettuihin lakeihin sisältyvistä valvontatehtävistä aiheutuisi.

Liikenne- ja viestintävirastolle sähköisen viestinnän palveluista ja liikenteen palveluista annettuihin lakeihin sisältyvät valvontatehtävät olisivat täysin uudenlaisia - sekä juridista että erityistä esteettömyyteen/saavutettavuuteen liittyvää teknistä asiantuntemusta edellyttäviä - tehtäviä, josta virastolla ei ole entuudestaan kokemusta. Virastolla ei ole osoitettavissa resursseja esteettömyysdirektiivin edellyttämien tehtävien hoitamiseen olemassa olevista resursseista.

Sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin ehdotetuilla säännöksillä olisi vaikutuksia sähköisiä viestintäpalveluja tarjoaviin teleyrityksiin ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyä tarjoaviin palveluntarjoajiin. Direktiivin mukaisia av-sisältöpalveluun pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavat muun muassa televisiopalveluja jakelevat antenni- kaapeli- ja iptv-operaattorit ja -palveluntarjoajat sekä tilausohjelmajärjestelmien tarjoajat, jotka muiden teleyritysten ohella kuu-

luvut jo voimassa olevan sääntelyn kautta viraston valvottavana olevien yritysten joukkoon. Esteettömyysdirektiivin myötä viraston valvottavana olevien yritysten määrä kasvaisi uusilla palveluntarjoajilla direktiivin kattaessa mm. verkkosivustojen, verkkosovellusten, digisovittimien sovellusten ja mobiilisovellusten tarjoajat. Direktiivistä ei suoraan käy ilmi, sovelletaanko sitä ainoastaan kussakin jäsenvaltiossa sinne sijoittautuneisiin palveluntarjoajiin vaiko myös muualle sijoittautuneisiin, mutta kyseisessä jäsenvaltiossa palveluja tarjoaviin palveluntarjoajiin. Direktiivin asettamien vaatimusten perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että sitä on tarkoitus soveltaa myös tiettyssä jäsenvaltiossa kuluttajille palveluja tarjoaviin yrityksiin. Näin ollen Liikenne- ja viestintäviraston valvottavana olevien yritysten määrä kasvaisi merkittävästi sisältäen mm. Whatsappia ja muita vastaavia sovelluksia tarjoavia sähköisen viestinnän palveluntarjoajia. AV-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palveluntarjoajien joukko kasvaisi mm. Netflixin, HBO Nordicin ja Viaplayn kaltaisilla monikansallisilla yrityksillä.

Direktiivin mukainen sääntely olisi Liikenne- ja viestintävirastolle kaikkienensa täysin uudenlaista eri käyttäjäryhmien tarpeisiin liittyvää osaamista edellyttävää sääntelyä. Virastolla ei entuudestaan ole kokemusta muun muassa eri vammaisryhmien tarvitsemista apuvälineistä eikä niiden edellyttämistä vaatimuksista. Mikäli tehtävä annettaisiin Liikenne- ja viestintävirastolle, valvoisi virasto sähköisille viestintäpalveluille ja av-sisältöpalveluille asetettujen yleisten esteettömyys/saavutettavuusvaatimusten noudattamisen ohella kyseisiin palveluihin soveltuvia erityisiä vaatimuksia. Yleiset vaatimukset liittyvät mm. siihen, miten palvelun toiminnasta ja siihen liittyvistä esteettömyysominaisuuksista annetaan tietoja ja miten verkkosivuista, mobiilisovelluksista ja tukipalveluista tehdään saavutettavia. Sähköisiä viestintäpalveluita koskevat erityiset vaatimukset liittyvät muun muassa reaaliaikaisen tekstityksen ja eri viestintämuotojen (video, reaaliaikainen teksti ja ääni) täydellisen interaktiivisuuden varmistamiseen. AV-sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaville palveluille asetetaan vaatimuksia muun muassa sähköisten ohjelmaoppaiden ominaisuuksiin ja toimintavarmuuteen liittyen. Audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyyspalvelut tulee myös välittää kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina.

Viraston tehtävät liittyisivät palvelujen vaatimustenmukaisuuden ja toisaalta niistä poikkeamisen arviointeihin. Palvelujen vaatimuksenmukaisuutta arvioitaisiin muun muassa palveluja koskevien yhdenmukaistettujen standardien pohjalta. Viraston panostus ja osallistuminen standardintyöhön riippuisi virastolle mahdollisesti tulevien tehtävien sisällöstä ja laajuudesta sekä kulloinkin valmisteltavana olevasta standardista. Varsinaisen valvonta- ja tarkastustyön ohella viraston tulisi myös seurata tehtyjen valitusten ja raporttien käsittelyä.

Liikenteen palveluista annetun lain mukainen valvonta kohdistuisi erityisesti henkilöliikenteen harjoittajiin, terminaalin pitäjiin, lentoaseman pitäjiin ja asemanhaltijoihin. Valvonnan toteuttamismuodot riippuisivat käytettävissä olevista resursseista ja kuluttajien aktiivisuudesta. Valvontaviranomaisen olisi reagoitava kuluttajilta saapuviin yhteydenottoihin. Näiden määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Yhteydenottojen määrään vaikuttaa esimerkiksi se, miten onnistuneesti kuluttajille viestitään toimintaa koskevista vaatimuksista, miten tuotteet, järjestelmät ja teknologia alalla kehittyvät ja miten toimijat kehittävät palveluitaan. Yhteydenottoihin reagoivan valvonnan lisäksi toimintaa voisi valvoa myös järjestelmällisemmin, jos tähän on annettujen resurssien puitteissa kuluttajayhteydenottojen käsittelyn lisäksi mahdollisuus.

Myöskään liikenteeseen liittyvien tehtävien osalta Liikenne- ja viestintävirastolla ei ole valmiita resursseja käytettävissä, vaan nämä uudet tehtävät edellyttäisivät uuden asiakokonaisuuden halluunoton, uusiin tehtäviin liittyvien toimintamallien kehittämisen ja viranomaisvalvonnan ja

neuvonnan ylläpitämisen. Esteettömyysdirektiivin sanamuoto on varsinkin sen liikenteen esteettömyystietoja koskevien vaatimusten osalta epäselvä. EU:n matkustajanoikeuksia laajempi soveltamisala merkitsisi sitä, että viraston valvonnan piiri laajenisi huomattavasti. Valvonnan piiriin tulisi aivan uusia toimijoita, kun vain osa toimijoista, kuten henkilöliikenteen harjoittajat ja lentoaseman pitäjät kuuluvat nykyään Liikenne- ja viestintäviraston asiakaskuntaan. Esimerkiksi terminaalipitäjistä valtaosa ei tällä hetkellä kuulu Liikenne- ja viestintäviraston valvonnan piiriin, jolloin osana valvontaa joudutaan ensinnäkin selvittämään, mikä taho yksittäisestä terminaalista tai asemasta vastaa.

Esteettömyysdirektiivin edellyttämät sähköiseen viestintään ja liikenteeseen liittyvät uudet viranomaistehtävät edellyttäisivät Liikenne- ja viestintäviraston käsityksen mukaan vuositasolla yhteensä vähintään 4-5 htv:n suuruista lisäresurssia (noin 520 000 - 650 000 euroa / vuosi). Resurssitarvetta olisi kuitenkin tarkasteltava uudelleen siinä vaiheessa, kun nähdään, minkä verran kuluttajayhteydenottoja asiaan liittyen saadaan, minkä verran viranomaisen neuvontaa ja valvontaa todellisuudessa tarvitaan sekä millaista panostusta virastolta edellytettäisiin direktiivin mukaisessa standardointityössä.

4.2.6.5 Vaikutukset viranomaisten toimintaan (häätviestit)

Hätätekstiviestien rekisteröintivelvoitteen poistamisella on suora vaikutus Hätäkeskuslaitoksen toimintaan ja henkilöstöön. Hätätekstiviestien rekisteröintivelvoitteen poistaminen ei lisää konkreettisten hätätilanteiden tai hätäilmoitusten määrää, mutta se voi siirtää hätäilmoitusten tekemistä puheluista tekstiviesteihin etenkin ruuhkatilanteissa. Kaikki hätätekstiviestit, noin 4000 kappaletta vuodessa, käsitellään Turun hätäkeskuksessa. Tekstiviestimuotoisen hätäilmoituksen käsittely vaatii yleensä huomattavasti enemmän käsittelyaikaa kuin puheella vastaanotettu hätäilmoitus. Mikäli viestien määrä kasvaa merkittävästi, niiden käsittely voi olla tarpeen hajauttaa useampaan hätäkeskukseen.

Reaaliaikainen tekstitys ja tekstiviestimuotoinen hätäilmoituksen käsittely tulee sisällyttää omana kokonaisuutenaan hätäkeskuspäivystäjien peruskoulutukseen. Vastaavasti Hätäkeskuslaitoksen päivystyshenkilöstö on koulutettava reaaliaikaisen tekstityksen käyttöön. Koulutus on mahdollista sisällyttää nykyiseen hätäkeskuspäivystäjän koulutukseen, josta vastaa pelastusopisto.

On todennäköistä ja oletettavaa, että hätätekstiviestit vähenevät jatkossa merkittävästi uuden reaaliaikaisen tekstityksen tullessa käyttöön. Reaaliaikaisen tekstityksen ja teknologian kehityksen myötä nykyisen sms hätätekstiviestin olemassaolo voi jäädä tarpeettomaksi vaihtoehtoisena hätäilmoitustapana. Tässä tapauksessa hätäkeskusten sms tekstiviestin käsittelyyn varattu henkilöstö voi siirtyä reaaliaikaisen tekstityksen kautta tulevien hätäilmoitusten käsittelyyn.

Videokuvalla voidaan välittää kuvaa onnettomuus- tai rikospaikalta, jolloin päivystäjän nähtäväksi voi tulla henkisesti hyvinkin raskasta materiaalia. Jo nykyisellään työ on henkisesti kuormittavaa ja se näkyy runsaina poissaoloina. Videohäätäviestin käyttö voi vaikuttaa hätäkeskuspäivystäjien työn henkisen kuormittumisen kasvuun siten, että se lisää poissaolojen määrää.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyydestä vastaa Hätäkeskuslaitos. Esteettömyysdirektiivi edellyttää esteettömyyden valvontaa, joka säädettäisiin sisäministeriön vastuulle. Tällä hetkellä Hätäkeskuslaitokseen tulee vuosittain noin 40 kanteluasiaa yleiseen hätä-

numeroon 112 vastaamiseen liittyen. Hätänumeron esteettömyyden osalta kanteluja voidaan arvioida tulevan vuosittain vain murto-osa kaikista kanteluista. Esteettömyyttä koskevat kantelut käsiteltäisiin sisäministeriössä. Valvova viranomaisena osallistuu lisäksi komission työryhmään, jonka tehtävänä on muun muassa edistää tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa viranomais-ten ja asiaankuuluvien sidosryhmien välillä sekä edistää viranomaisten ja asiaankuuluvien si-dosryhmien yhteistyötä direktiivin täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa. Valvonta lisää sisämi-nisteriön pelastusosaston laillisuusvalvontatyötä sekä työryhmätyöskentelyä komission työryh-mässä jossain määrin, mutta tehtävät voidaan hoitaa nykyisillä sisäministeriön resursseilla.

4.2.7 Vaikutukset palvelun tuottajiin

4.2.7.1 Vaikutukset palvelun tuottajiin (hätäviestit)

Hätätekstiviestien avaaminen kaikkien käyttöön sekä reaaliaikaisen tekstityksen toiminnan varmistaminen edellyttää toimenpiteitä myös operaattoreiden taholta. Nykyisillä teknisillä järjes-telyillä hätätekstiviestejä ei voida reitittää puheluiden tapaan, joten operaattoreiden olisi tehtävä tarvittavat muutokset järjestelmiinsä.

4.2.7.2 Vaikutukset palvelun tuottajiin (sähkökirjat)

Kirjastot ovat sähkökirja-alalla merkittävä kanava, kun viestitään yksittäisille lukijoille ja laa-jalle yleisölle esteettömyyttä käsittelevistä asioista. Tiedottamista voisi edistää mm. lukemisen edistämisen kampanjoiden yhteydessä. Tällä hetkellä kirjastoissa ei ole kaikilta osin selvää, mitä uutta esteettömyysdirektiivin vaatimuksista syntyy suhteessa digipalvelulain vaatimuksiin. Siksi on tärkeää, että kirjastoille tuotetaan täsmällistä tietoa eri direktiivien vaatimuksista. Koska esteettömyysdirektiivin vaatimukset eivät ole kovin tarkkarajaiset ei vaikutuksia kuiten-kaan voida arvioida tarkkaan.

Ylipäätään vaikutukset tulevat kohdistumaan koko tuotantoketjuun ja eri toimijoihin tässä tuo-tantoketjussa, jolloin myös viestinnän ja koulutuksen tulisi kohdistua kaikkiin näihin toimijoi-hin. Koko tuotantoketjun ajattelu auttaisi hahmottamaan jokaisen toimijan omaa roolia osana ketjua ja omaa rooliaan esteettömien sähkökirjojen tuottamisessa ja esteettömyysvaatimusten varmistamisessa. Yhteisten koulutustilaisuuksien toteuttaminen esteettömyysdirektiivistä on nähty hyvänä potentiaalisena keinona edistää sähkökirjojen koko tuotantoketjua koskevaa sekä kirja-alan tietoisuutta. Tällöin eri toimivat voivat matalalla kynnyksellä vaihtaa kokemuksia ja oppia toisiltaan hyviä käytäntöjä.

Vaikutukset palveluntarjoajiin ovat vähäisemmät, mitä selkeämmin direktiivin vaatimukset voi-daan täyttää. Direktiivin vaatimuksen mukaisuusolettaman mukaisesti, ”tuotteita ja palveluja, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden tuotetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä tämän direktiivin esteettömyysvaatimusten mukaisina siltä osin, kuin kyseiset standardit tai niiden osat kattavat nämä vaatimukset.” Siten standardeilla on keskeinen vaikutus esteettömyysvaatimusten toteut-tamisessa. Komissio on pyytänyt yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistetun standardin (15. artikla), joka voisi sisältää myös ehdotuksen yh-teentoimivasta metatiedon kuvauksista sähkökirjan osalta.

4.2.7.3 Vaikutukset digitaalisten palvelujen tarjoajille

Digipalvelulaki säättää saavutettavuusvaatimukset digitaalisille palveluille. Digipalvelulaki koskee tällä hetkellä pääasiassa julkisen sektorin toimijoita. Esteettömyysdirektiivin kautta tietyille digitaalisille palveluille tulee uusia vaatimuksia, joiden arvioidaan olevan osittain samoja kuin digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset mutta osin myös lisävaatimuksia saavutettavuusvaatimuksiin nähden. Lisäksi esteettömyysdirektiivi koskee myös yksityistä sektoria.

Nyt voimassa olevan digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset on laajennettu koskemaan osaa yksityistä sektoria, kuten osaa finanssialan toimijoista ja lain vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016, jäljempänä erityisalojen hankintalaki) soveltamisalaan kuuluvat toimijat. Kyseessä oleva kansallinen laajennus on tehty saavutettavuusdirektiivin implementoinnin yhteydessä ja sillä pyrittiin huomioimaan jo ennakkoon esteettömyysdirektiivin kautta tulevaa uutta sääntelyä. Edellä on tuotu esille se, että esimerkiksi finanssiala täyttää jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset, joiden voidaan katsoa olevan osin samoja kuin esteettömyysdirektiivin vaatimukset.

Digipalvelulaki kattaa osin samoja palveluja kuin esteettömyysdirektiivi edellyttää. Nämä palvelut ovat siis jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten mukaisia. Näin ollen on lain systematiikan, ymmärrettävyyden ja lain soveltamisen kannalta olisi perusteltua, että myös uusilta palveluilta vaaditaan digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksia ja sen lisäksi esteettömyysdirektiivin lisävaatimuksia. Tämä lisää jonkin verran palveluntarjoajien työtä esimerkiksi tiedonantamisen osalta. Koska kuitenkin merkittävimmät vaatimukset tulevat jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksista, ei lisävaatimusten arvioida olevan merkittäviä.

Digipalvelulain lisävaatimus uusille palveluille konkretisoituisi esimerkiksi vaatimuksessa toteuttaa digitaaliseen palveluun palautekanava. Toisaalta tämä vastaisi esteettömyysdirektiivin vaatimusta esteettömistä tukipalveluista, joka liitteen I jakson III alakohdan d mukaan palveluntarjoajan on tukipalvelujen kautta tarjottava tietoa palvelun saavutettavuudesta saavutettavaa palvelukanavaa käyttäen. Direktiivi velvoittaa siten rakentamaan jonkun saavutettavan kanavan, mitä kautta palvelun käyttäjä saa tietoa digitaalisen palvelun saavutettavuudesta. Digipalvelulaki asettaisi kuitenkin tiettyjä vaatimuksia palautekanavalle, kuten sen, että palautteeseen tulee vastata kahden viikon kuluessa. Kyseessä olisi näin ollen kansallista lisäsääntelyä. Tämän arvioidaan lisäävän jonkin verran palveluntarjoajien velvoitteita, mutta ei merkittävästi. Usein palveluntarjoajilla on jo olemassa olevia palautekanavia, joihin kyseessä olevan palautekanavan voi yhdistää. Esteettömyys- ja saavutettavuus on kaiken taustalla, joten palautekanavan itessään tulee olla sellainen myös. Tässä vaiheessa ei ole voitu täysin kattavasti arvioida sitä, mikä vaikutus tämän kanavan luomisesta palveluntarjoajille aiheutuu. Selvää on kuitenkin se, että koska osa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista palveluista sisältyy myös saavutettavuusdirektiivin soveltamisalaan, näillä toimijoilla on jo olemassa kyseinen palautekanava voimassa olevan lain nojalla. Kansallinen lisäsääntely koskisi siten osaa verkkokaupan, sähkökirjojen sekä henkilöliikenteen palvelujen palveluntarjoajia. Koska vastaamisajasta ei arvioida aiheutuvan merkittäviä vaikutuksia, voitaisiin katsoa perustellusti, että saavutettavuus-palautteeseen vastaamisen rajaaminen pois tiettyjen palveluntarjoajien osalta ei olisi tarkoituksenmukaista direktiivin implementoinnin näkökulmasta.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Tuotteet ja palvelut

Tähän esitykseen sisältyvät säädösehdotukset täytäntöönpanisivat esteettömyysdirektiivin pakkavaa sääntelyä. Esityksen valmistelussa on arvioitu myös sitä, missä määrin direktiivin täytäntöönpanossa olisi tarpeellista säätää rakennettua ympäristöä edistävästä toimenpiteistä tai velvoitteista, ottaen kuitenkin huomioon direktiivin täytäntöönpanoa edellyttämän aikataulun. Arviointia on tehnyt sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä.

Tavoitteena esteettömyysdirektiivin kansallisessa toimeenpanossa pidettiin alusta lähtien sitä, että laaditaan yksi yhtenäinen hallituksen esitys. Lisäksi alusta asti oli selvää, että vaatimukset tulevat vaikuttamaan useaan voimassa olevaan lakiin. Alla on arvioitu eri toteuttamisvaihtoehtoja tuotteiden ja palveluiden osalta ja erikseen rakennetun ympäristön sekä hätäviestien osalta.

Lainvalmistelussa on selvitetty, voitaisiinko esteettömyyssääntely sisällyttää aihealueen keskeisiin voimassa olevaan säädöksiin.

Tässä mallissa markkinaevalvontalain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan vaadittavia tuotekohtaisia lakeja. Soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden osalta jokaista alakohtaista substanssilainsäädäntöä tulisi myös muuttaa niin, että esteettömyysvaatimukset otetaan huomioon. Eri viranomaisille tulisi mahdollisesti antaa asetuksenantovalta esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksista. Myöhemmin voimaan tulevat mahdollisesti standardit, joita sovellettaisiin, kun niiden viitetiedot on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä. Mallissa digipalvelulaki säätäisi pääosin digitaalisten palveluiden saavutettavuudesta, sen soveltamisala ja vaatimukset kuitenkin laajenisivat. Tässä vaihtoehdossa ei säädettäisi uutta lakia. Haasteena tässä mallissa olisi sääntelyn hyvin laaja hajautuminen. Esteettömyysvaatimuksista olisi haastava ottaa selvää. Mallissa keskitetty valvonta olisi haastavampi toteuttaa. Myös kansalaisille esteettömyysvaatimusten tai oikeuksien selvittäminen voisi olla haastavaa.

Lainvalmistelussa on selvitetty, voitaisiinko esteettömyyssääntely toteuttaa säätämällä uusi laki tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista. Esteettömyysdirektiivin liitteen I tuotteita ja palveluita koskevat esteettömyysvaatimukset kirjattaisiin tähän yleislakiin tai sen perusteella annettavaan asetukseen tai tekemällä suora viittaus esteettömyysdirektiivin esteettömyysvaatimuksia koskevaan liitteeseen I. Myöhemmin voimaan tulevat mahdollisesti standardit, joita sovellettaisiin, kun niiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Tässä vaihtoehdossa olisi yksi selkeä yleislaki, joka säätäisi esteettömyysvaatimukset soveltamisalaan kuuluville tuotteille ja palveluille. Tämä malli ei hyödyntäisi voimassa olevaa digipalvelulakia, joka säätää digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. Malli ei myöskään erottaisi tuotteita ja palveluita, joille on kuitenkin osin erilaiset esteettömyysvaatimukset esteettömyysdirektiivin liitteen I mukaisesti. Kyseessä oleva vaihtoehto vaatisi edelleen viittauksia esim. markkinaevalvontalakiin ja muihin liittännäislakeihin. Valvonta olisi tässä mallissa mahdollista keskittää selkeästi yhdelle viranomaiselle.

Lainvalmistelussa on selvitetty, voitaisiinko esteettömyyssääntely toteuttaa säätämällä uusi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Esteettömyysdirektiivin liitteen I tuotteita koskevat esteettömyysvaatimuksista säädettäisiin tässä laissa tai sen perusteella annettavassa asetuksessa

tai tekemällä suora viittaus esteettömyysdirektiivin esteettömyysvaatimuksista säätävään liitteeseen I. Myöhemmin voimaan tulevat mahdollisesti standardit, joita tulee soveltaa, kun niiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Tässä vaihtoehdossa olisi yksi selkeä yleislaki, joka säätäisi esteettömyysvaatimukset soveltamisalaan kuuluville tuotteille. Palveluiden esteettömyysvaatimukset säädettäisiin pääosin digipalvelulaissa, joka säätää tällä hetkellä digitaalisten palveluiden saavutettavuusvaatimuksista. Digipalvelulaki laajenisi soveltamisalan osalta, mutta myös sovellettavien vaatimusten osalta, kun otettaisiin huomioon uudet esteettömyysvaatimukset. Tuotteita koskevasta uudesta yleislaista tehtäisiin tarvittavat viittaukset liitännäislakeihin eli esim. markkinavalvontalakiin. Valvonta jakaantuisi selkeästi tuotteita koskevaan markkinavalvontaan ja palveluita koskevaan valvontaa esteettömyysdirektiivin mukaisesti.

Tässä vaihtoehdossa erotetaan tuotteet ja palvelut, joilla on erilaisia vaatimuksia esteettömyysdirektiivissä. Lisäksi tässä mallissa huomioidaan voimassa oleva lainsäädäntö saavutettavuusvaatimuksesta. Edelleen myös terminologia, joka Suomessa on käytössä, otetaan huomioon. Saavutettavuus koskee digitaalisia palveluja ja esteettömyys fyysisiä tuotteita ja ympäristöä.

Edellä esitetyistä vaihtoehdoista esteettömyysdirektiivin kansallinen täytäntöönpano esitetään tehtäväksi omana, uutena lakinaan esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden osalta. Kysessä oleva laki lisittäisiin markkinavalvontalain soveltamisalaan, koska tuotteiden valvontaan kohdistuu markkinavalvontaa. Tuotteiden markkinavalvontaa hoitaisivat nykyiset markkinavalvontaa tekevät taho tai myöhemmin erikseen nimettävä viranomainen tai viranomaiset.

Digipalvelulaissa säädetään digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. Näin huomioidaan myös digipalvelulain valmistelun aikana tehdyt kirjaukset ja huomiot esteettömyysdirektiivistä johtuvasta sääntelystä ja se, että saavutettavuusvaatimusten valvontaviranomainen hoitaisi myös uusien digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimusten valvontaa. Nyt voimassa olevan digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset on laajennettu koskemaan osaa yksityistä sektoria, kuten osaa finanssialan toimijoista ja lain vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016, jäljempänä erityisalojen hankintalaki) soveltamisalaan kuuluvat toimijat. Kyseessä oleva kansallinen laajennus saavutettavuusdirektiivin implementoinnin yhteydessä huomioi jo ennakkoon esteettömyysdirektiivin kautta tulevaa uutta sääntelyä. Mikäli esteettömyysdirektiivin johdosta tulutta lisäsääntelyä saavutettavuusvaatimuksille ei implementoitaisi digipalvelulakiin, johtaisi se käytännön soveltamishaasteisiin siltä osin, että kansallisesti saavutettavuussääntely hajaantuisi useaan eri lainsäädäntöön. Osa esteettömyysdirektiivin soveltamisalan piirissä olevista digitaalisista palveluista kuuluu jo nyt digipalvelulain soveltamisalan piiriin, joten siltä osin olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa lisäsääntely myös digipalvelulakiin yhdenmukaisen sääntelyn näkökulmasta.

Saavutettavuusdirektiivin kansallisen toimeenpanon yhteydessä todettiin, että sääntelyn hajanaisuus voi myös toimia esteenä niille henkilöille saada selko omista oikeuksistaan, joita lainsäädäntö nimenomaisesti on säädetty turvaamaan. Lainvalmistelussa ja Euroopan unionin säädösten kansallisessa implementoinnissa on otettava huomioon lainsäädännön laatu ja erityisesti tässä tarkoituksessa sääntelyyn sisältyvien oikeuksien, mutta myös velvollisuuksien selkeys ja helppo löydettävyys. Yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistävän sääntelyn hajanaisuus ei edistä lainsäädännön laatuun sisältyviä vaatimuksia. Uusien direktiivien implementoinnissa tulisikin ottaa huomioon se, miten tältä osin yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä ja

saavutettavuutta edistävä ja toteuttava lainsäädäntö muodostaa lainsäädännön yhteentoimivuutta edistävän kokonaisuuden, jossa yksilö pystyy muodostamaan selkeän kuvan omista oikeuksistaan. Samalla myös ne toimijat, joilla on velvollisuus edistää ja toteuttaa yhdenvertaisuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistäviä toimenpiteitä, saavat helposti selon omista velvollisuuksistaan.

Esteettömyysdirektiivin kansallisella toimeenpanolla voidaan todeta olevan vastaavat tavoitteet. Soveltamisalan laajuus luo haasteen yhteentoimivan kokonaisuuden muodostamiselle. Osin sääntelyä ja erityisesti valvontaa voisi hajauttaa, jotta voidaan hyödyntää olemassa olevaa osaamista ja esimerkiksi valtavirtaistaa vaatimusten valvontaa hyödyntäen olemassa olevaa osaamista markkinavalvontatehtävissä ja saavutettavuusvalvonnan tehtävissä sekä kansalaisten oikeuksien käyttämisessä.

Lainvalmistelussa on arvioitu, miten digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset ja tulevat esteettömyysvaatimukset eroavat ja kuinka paljon uusia vaatimuksia talouden toimijoille tulee esteettömyysvaatimuksen kansallisen toimeenpanon myötä. Lainvalmistelussa päädyttiin siihen, että esteettömyysdirektiivin mukaisesti esteettömyysvaatimukset koskevat vain valikoituja tuotteita ja palvelua. Esteettömyysvaatimuksia ei siis lähtökohtaisesti laajenneta koskemaan kaikkia lain digitaalisten palvelujen tarjoamisesta soveltamisalaan kuuluvia digitaalisia palveluja.

5.1.2 Rakennettu ympäristö

Esteettömyysdirektiivin vaatimukset rakennetulle ympäristölle on esitetty direktiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisesti siitä, otetaanko rakennettua ympäristöä koskeva liite kansallisen lainsäädännön soveltamisalaan. Jäsenvaltiot voivat siis päättää kansallisesti, onko rakennetun ympäristön täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset.

Euroopan komissio antaa erikseen esteettömyysvaatimukseen liittyvistä standardeista täytäntöönpanopäätökset. Ensimmäinen eurooppalainen rakennetun ympäristön esteettömyyteen liittyvä standardi (EN 17210:2021) julkaistiin kesäkuussa 2021. Kuten esteettömyysdirektiivin liitteen III vaatimukset rakennetulle ympäristölle, myös standardi määrittelee yleiset edellytykset esteettömyyden toteutumiselle. Standardin pohjalta on tarkoitus valmistella yhdenmukaistettu standardi esteettömyysdirektiivin soveltamisen tueksi. Yhdenmukaistettujen standardien on tuettava direktiivin esteettömyysvaatimusten soveltamista ja niissä on esitettävä yksityiskohtaiset tekniset eritelmät esteettömyysvaatimuksista, jotta niitä voidaan noudattaa.

Rakennetun ympäristön osalta on lainvalmistelussa tunnistettu kolme toteuttamisvaihtoehtoa:

- a) rakennettua ympäristöä koskevat vaatimukset otettaisiin heti mukaan kansalliseen toimeenpanoon liitteen III mukaisesti,
- b) rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan kansalliseen toimeenpanoon, tai
- c) rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan hallituksen esitykseen palveluja koskevasta kansallisesta lainsäädännöstä, vaan sen soveltamisesta päätettäisiin myöhemmin.

Direktiivin tavoitteena on parantaa vammaisten ihmisten itsenäisen asioinnin mahdollisuutta, mikä edellyttää myös rakennetun ympäristön esteettömyyttä. Rakennetun ympäristön ottamisella osaksi soveltamisalaa, joko nyt tehtävien lakimuutosten myötä tai myöhemmässä vaiheessa, voidaan olettaa olevan myönteinen vaikutus kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen käyttäjinä. Esteetön palvelu, joka sijaitsee esteettömässä ympäristössä, on helppokäyttöinen ja toimiva kaikille käyttäjille. Rakennetun ympäristön esteettömyys edistää myös ikääntyneiden henkilöiden mahdollisuuksia käyttää palveluita. Mikäli rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan kansalliseen toimeenpanoon, voisi se mahdollistaa esteettömyysdirektiivin mukaisen palvelun tarjoamisen myös ympäristössä, jonka esteettömyyttä ei ole varmistettu. Rakennettu ympäristö uudistuu hitaasti ja on vielä monin paikoin esteellinen, eikä tarjoa yhdenvertaisia toimimismahdollisuuksia kaikille.

Tällä hetkellä esteettömyyden tarkastelu rakennetussa ympäristössä toteutuu siinä vaiheessa, kun rakennuslupa myönnetään. Esteettömyyden toteutumisen tarkastelu yksin rakentamisen lainsäädännön kautta ei kuitenkaan riittävällä tavalla kata esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien palvelujen sijoittamiseen liittyviä tilanteita, sillä valtioneuvoston asetusta rakennuksen esteettömyydestä (241/2017) sovelletaan vain rakennuslupaa edellyttävään uudis- ja korjausrakentamiseen. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvia palveluja voitaisiin sijoittaa rakennettuun ympäristöön ilman, että muutos edellyttää rakennuslupaa. Yhdenvertaisuuslain kohtuulliset mukautukset eivät myöskään sovellu kokonaisia ihmisryhmiä koskevan perusesteettömyyden toteuttamiseen.

Velvoitteet rakennetulle ympäristölle on määritelty direktiivin liitteessä varsin yleisellä tasolla. Ne velvoittavat esteettömyyden huomioon ottamiseen, mutta eivät määrittele tarkkoja kriteerejä tai anna esimerkkejä velvoitteet toteuttavista hyväksyttävistä ratkaisuista. Direktiivi myös kohdentaa vaatimukset palvelun tarjoajan vastuulla olevaan rakennettuun ympäristöön, mutta direktiivissä ei kuitenkaan määritellä tarkasti, mitä vastuulla olevalla ympäristöllä tarkoitetaan. Määrittelyllä on kustannusten ohella merkittävä vaikutus myös siihen, miten rakennetun ympäristön esteettömyyden voidaan olettaa kehittyvän direktiivin vaikutuksesta. Koska sijoitettaessa esteettömyysdirektiivin mukaista palvelua vastuu esteettömyyden toteutumisesta olisi palvelun tarjoajalla, ei direktiivi ei asettaisi uusia tai nykyisestä poikkeavia velvoitteita rakennushankkeeseen ryhtyvälle rakennuslupaa edellyttävässä uudis- tai korjausrakentamisessa eikä asettaisi rakennuksen omistajalle velvoitteita esteettömyyskorjausten toteuttamiseen.

Rakentaminen ja muutokset rakennetussa ympäristössä aiheuttavat yleensä kustannuksia. Kansallisen toimeenpanon valmistelun yhteydessä teetetyssä vaikutusten arvioinnissa rakennettu ympäristö oli rajattu tarkastelun ulkopuolelle, mutta osa arvioinnin havainnoista on sovellettavissa myös rakennettuun ympäristöön. Vaikutusten arvioinnin yhteydessä toteutetuissa haastatteluissa tuli esiin, että rakennetun ympäristön sisällyttämisen kansalliseen lainsäädäntöön pelätään aiheuttavan lisäkustannuksia. Direktiivin mukaan esteettömyysvaatimuksia on kuitenkin tulkittava ja sovellettava siten, että otetaan huomioon rakennetun ympäristön nykytila. Koska direktiivin velvoitteita tarkastellaan kohtuullisuuden kautta, varmistaa se taloudellisten vaikutusten kohtuullisuuden myös rakennettuun ympäristöön kohdistuvien muutostarpeiden osalta.

Direktiivistä aiheutuviin kustannuksiin vaikuttaa myös se, millä aikataululla olemassa oleva rakennettu ympäristö, jossa palvelu tarjotaan ja joka on palvelun tarjoajan vastuulla, tulee muuttua esteettömiksi. Siirtymätoimenpiteiden avulla voitaisiin säätää mahdollisuudesta jatkaa palvelu-

jen tarjoamista niiden taloudellisen käyttöön loppuun saakka ilman muutoksia. Toisaalta esteettön rakennettu ympäristö voi tehdä palveluista helpommin käytettäviä kaikille ja sitä kautta vähentää kustannusten syntymistä toisaalla, esimerkiksi toissijaisissa palveluissa. Esteettömyysdirektiivin rakennetusta ympäristöstä yksittäiselle toimijalle aiheutuvia kustannuksia on nykytilanteessa vaikea arvioida, koska direktiiviin velvoitteiden täsmentämiseksi tarkoitettua standardia ei ole vielä yhdenmukaistettu.

Rakennettua ympäristöä koskevien säännösten ei tarvitse olla implementoituna kansalliseen lainsäädäntöön vielä kesäkuussa 2022. Lisäksi rakennettuun ympäristöön liittyvien velvoitteiden vaikutusten huolellinen ja riittävän kattava arviointi vaatii aikaa. Vaikutusten arviointia rakennetun ympäristön osalta tulisi jatkaa, jotta löydettäisiin tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas tapa esteettömyyden varmistamiseksi palveluja tarjottaessa. Samalla tulisi selvittää vaihtoehdot rakennetun ympäristön soveltamiseksi kansallisessa lainsäädännössä direktiivin soveltamisalaan liittyvien palveluiden osalta sekä tarve direktiivin liitettä yksityiskohtaisempaan kansalliseen sääntelyyn esteettömyyden kehittämiseksi. Lisäksi tulisi odottaa standardin sisällön täsmentymistä. Siirtymäaikaa jäisi toisaalta vähemmän, sillä soveltaminen alkaisi kuitenkin direktiivin edellytysten mukaisesti vuonna 2025. Toisaalta siirtymätoimenpiteiden avulla voidaan myös säätää mahdollisuudesta jatkaa palvelujen tarjoamista niiden taloudellisen käyttöön loppuun saakka ilman muutoksia. Näillä perusteilla lainvalmistelussa ollaan päädytty vaihtoehtoon c).

5.1.3 Yleinen hätänumero

Hätäkeskuslaissa voitaisiin säätää, että Hätäkeskuslaitos vastaa yleiseen hätänumeroon tuleviin hätäilmoituksiin, jotka tulevat puheviestinnän ja tekstiviestinnän kautta. Muulla vastaavalla hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen väliseen vuorovaikutukseen tarkoitettulla tavalla tehtyihin hätäilmoituksiin vastaamisen osalta sekä yleiseen hätänumeroon vastaamisen tavoista voitaisiin vaihtoehtoisesti antaa valtioneuvoston asetuksenantovaltuutus ja asioista säätää tarkemmin asetuksella. Tämä mahdollistaisi, että asetuksessa voitaisiin säätää tarkemmin, että yleiseen hätänumeroon on vastattava asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa eli reaaliaikaista puhetta ja tekstiä tai jos viestinnän mahdollisuutena on videokuva, interaktiiviseksi synkronoitua puhetta, tekstiä sekä videokuvaa. Jatkossa asetukseen olisi mahdollista lisätä muita teknisiä kommunikaatiotapoja ja niihin vastaamisen tapoja. Tätä vaihtoehtoa tukisi se, että asetusta on kevyempi ja nopeampi muuttaa tekniikan kehittymisen myötä ja tekniset vastaamistavat olisivat sellaista teknistä yksityiskohtaa, josta olisi perusteltuakin säätää asetuksen tasolla.

Esteettömyysdirektiivin vaatimusten täytäntöönpano laintasoisella säätelyllä on kuitenkin ensisijaista, joten siitä syystä on valittu esityksen mukainen vaihtoehto lain muuttamisesta ja säätämällä asetuksenantovaltuutuksesta. Hätäkeskuslain muutosehdotukseen on sisällytetty esteettömyysdirektiivin vaatimukset kokonaisuudessaan. Käytännössä tällä hetkellä ei ole muita hätäilmoituksen vastaanottamisen ja vastaamisen tapoja, kuin puhe, teksti ja kokeiluluontoisesti video, joten asetuksella asiasta tarkempi säätäminen ei tässä vaiheessa ole välttämätöntä. Pykäläehdotus on lisäksi muotoiltu siten, että se mahdollistaa tulevaisuuden teknologisen kehityksen niin, että yhteydenottotapaa ei ole sidottu kommunikaatiovälineeseen vaan kommunikaatiotapaan ja sääntely mahdollistaa Hätäkeskuslaitoksen osalta hätäilmoitusten vastaanottamisen ja vastaamisen toiminnallisen kehittämisen.

Tämän esityksen mukaiset hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutokset voitaisiin vaihtoehtoisesti saattaa voimaan jo 26.8.2025 eli ilman direktiivin mahdollistamaan 2 vuoden siirtymäaika. Suurin haaste reaaliaikaisen tekstin toteutuksessa hätäviestinnässä on tällä hetkellä standardin puute. Ei ole olemassa kansainvälisesti määriteltyä toteutustapaa, joten asian toteuttaminen eri valmistajien puhelimiin ja eri maista olevien liittymien yhteyteen on teknisesti ratkaisematta. Hätäviestintään liittyvä esteettömyyden standardointityö on vasta alkamassa komissiossa. Tästä syystä tässä esityksessä on päädytty hyödyntämään direktiivin antaman siirtymäajan mahdollisuus yleiseen hätänumeroon vastaamisessa. Siirtymäaika on kuitenkin tarkoitus käyttää vain vuoden verran, koska reaaliaikainen tekstitys on arvioiden mukaan mahdollista toteuttaa vuoden 2025 loppuun mennessä. Vuoden siirtymäaika mahdollistaa yllättävien teknisten haasteiden ratkaisemisen asetetussa määräajassa.

Tämän esityksen lisäksi vaihtoehtona olisi säätää velvoittavasti videoyhteyden tarjoamista hätäilmoituksen muotona. Tämä sääntely turvaisi videovälitteisen tulkkauksen käytön suomenkielisille viittomakielisille henkilöille yleiseen hätänumeroon 112 olevana yhteydenotto-/vastaamisvaihtoehtona. Esteettömyysdirektiivi ei kuitenkaan edellytä videokuvan tarjoamista. Direktiivi edellyttää, että jos videokuva tarjotaan, mukana tulee olla täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitua puhetta ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) sekä videokuva. Koska hankkeelle asetetulla aikataululla ei ole ollut mahdollista saada selvyyttä siihen, millaisia tietoteknisiä muutoksia nyt kokeilussa oleva videovälitteinen tulkkauksen palvelu yhteiseen hätänumeroon soittaessa vaatisi direktiivistä johtuen tai onko Kansaneläkelaitoksen ja Hätäkeskuslaitoksen mahdollista vakinaistaa sopimus videovälitteisestä tulkkauksen palvelusta tai miten muutoin videotulkkauksen voitaisiin järjestää tai mitä direktiivin vaatimusten mukainen videovälitteinen tulkkauksen palvelu tulee maksamaan, ei esityksessä esitetä pakollista videovälitteistä yhteydenottoa yleiseen hätänumeroon. Ehdotettu sääntely kuitenkin mahdollistaa videovälitteisen tulkkauksen tarjoamisen sekä muiden toimintatapojen kehittämisen tulevaisuudessa.

Videohätäviestin mahdollistaminen puhelimella ja tietokoneella edellyttäisi hätäkeskustietojärjestelmään teknisiä muutoksia. Videopuheluiden kehittäminen on nähty hätäkeskustoiminnan normaaliin kehittämiseen kuuluvana toimintana, jossa asiassa eteneminen tulisi voida aikatauluttaa Hätäkeskuslaitoksen resurssien ja rahoituksen antamissa rajoissa. Samalla voidaan arvioida toteutuksen vaikuttavuutta hätäkeskustoiminnan tuloksellisuuteen ja seurata teknisten ratkaisujen mahdollisuuksia. Tämän lisäksi videopuheluiden toteuttamiseen liittyy merkittäviä toiminnallisia haasteita huomioiden mm. riskinarvion toteuttaminen videokuvapohjaisena, hätäkeskuspäivystäjien henkisen kuorman kasvu, tietoturvakysymykset, tallennusratkaisut, järjestelmän kapasiteettitarpeet sekä mittavat ohjeistus- ja koulutustarpeet.

Yleisen hätänumeron esteettömyyden valvonta voitaisiin keskittää Etelä-Suomen aluehallintovirastoon tai Traficomiin sisäministeriön sijasta. Lakia digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sovelletaan 3 §:n nojalla Hätäkeskuslaitoksen digitaalisiin palveluihin eli verkkosivustoon tai mobiilisovelluksiin sekä niihin liittyviin toiminnallisuuksiin. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo ko. lain noudattamista myös Hätäkeskuslaitoksen osalta. Traficom puolestaan valvoo teleoperaattoreita sähköisen viestinnän palveluista annetun lain nojalla ja valvonta sisältää yleisen hätänumeron toimivuuden. Hätänumeroon vastaamisen esteettömyysvaatimukset kuuluvat esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen vastuulle. Koska sisäministeriö suorittaa Hätäkeskuslaitoksen laillisuusvalvontaa muutoinkin, eivätkä aluehallintovirasto tai Traficom valvo sinällään Hätäkeskuslaitoksen hätäilmoituksiin vastaamista, on perusteltua keskittää yleisen hätänumeron 112 vastaamisen esteettömyyden valvonta sisäministeriön laillisuusvalvonnan yhteyteen.

5.1.4 Pankkipalvelut

[Huomioitava, että keskeiset ehdotukset ovat puutteelliset pankkipalveluiden osalta.]

Esteettömyysdirektiivin kuluttajille tarjottavien pankkipalveluiden määritelmä on palvelulähtöinen, kun taas aikaisemmin kansallisesti on säädetty digitaalisten rahoituspalveluiden saavutettavuudesta instituutiokohtaisesti. Lisäksi kansallisesti ei ole aikaisemmin tehty jakoa saavutettavuuden osalta kuluttajien ja yritysten välille. Koska kansallisesti on tarve pyrkiä yhteensovittamaan kansallinen lainsäädäntö yhteen esteettömyysdirektiivin vaatimusten kanssa, voidaan tämä tehdä eri tavoin.

Yksi vaihtoehto olisi, että kumottaisiin nykyinen digipalvelulain soveltamisala rahoituspalveluiden tarjoajien osalta ja otettaisiin soveltamisala suoraan tai lähes suoraan esteettömyysdirektiivin määritelmästä esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvien toimijoiden osalta ja vietäisiin määritelmä sellaisenaan kansalliseen lainsäädäntöön yhdessä esteettömyysvaatimusten kanssa. Tällainen ratkaisu supistaisi nykytilaa heikentämällä digitaalisten rahoituspalveluiden saavutettavuutta. Esimerkiksi vain tiettyjä sijoituspalveluita koskisi esteettömyysvaatimus verrattuna nykytilaan, jossa kaikkien digitaalisesti annettavien sijoituspalveluiden on annettava saavutettavasti. Lisäksi nykytilassa myös yrityksille digitaalisesti tarjottavien palveluiden on oltava saavutettavia, mitä esteettömyysdirektiivin säännökset eivät velvoita. Toki on huomioitava, että esteettömyysdirektiivin vaatimukset ovat osin tiukempia verrattuna nykyisiin saavutettavuusvaatimuksiin. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalan toimeenpano sellaisenaan heikentäisi nykytilaa. Tällainen toimeenpanovaihtoehto kuitenkin vastaisi eniten EU-direktiivin vaatimuksia ja siten olisi todennäköisesti samankaltainen muiden jäsenvaltioiden ratkaisujen kanssa. Toisaalta voidaan katsoa, että toimeenpano olisi ristiriidassa esteettömyysdirektiivin päätavoitteen kanssa.

Toinen vaihtoehto olisi laajentaa digipalvelulain rahoituspalveluita sisältämää soveltamisalaa kansallisessa lainsäädännössä tarvittavin osin vastaamaan esteettömyysdirektiivin vaatimuksia, kuten lisätä soveltamisalaan tietyt maksupalveluntarjoajat, kuluttajaluottoja tarjoavat luotonantajat ja luotonvälittäjät sekä säätää soveltamisala kattamaan myös fyysisen palvelun. Tällainen ratkaisu ei heikentäisi nykytilaa tarjottavien palveluiden tai esimerkiksi elinkeinonharjoittajille tarjottavien palveluiden osalta, vaan itse asiassa myös esteettömyysvaatimukset koskisivat muun muassa yrityksille kasvokkain annettavia palveluja. Tämän toimeenpanon haastavuutena on se, ettei pakolla kaikkia yrityksille tarjottavia esimerkiksi yritysluotto- tai sijoituspalveluita voi toteuttaa esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisesti, kuten B2-kielitasolla. Toisaalta vaihtoehdossa taattaisiin esteettömien palveluiden tarjonta laajasti.

Lisäksi toimeenpanossa on huomioitava, että esimerkiksi esteettömyysdirektiivin soveltamisala ei kata vakuutuksiin liittyviä palveluita, joiden digitaalisesti tarjottavan palvelun saavutettavuudesta on säädetty jo digipalvelulaissa. Osaa vakuutuspalveluista koskee saavutettavuusdirektiivin vaatimukset, joten niihin on sovellettava ainakin tältä osin saavutettavuusdirektiivin vaatimuksia. Ainakin kuluttajien tai heihin rinnastettavien vakuutuksenottajien sekä vakuutettujen näkökulmasta olisi perusteltua, että myös esteettömyysvaatimukset koskisivat vakuutusyhtiöitä ja muita vakuutuksen tarjoajia. Monet vakuutusyhtiöt ovat osa finanssikonserneja, joiden osaa palveluista esteettömyysdirektiivin vaatimukset joka tapauksessa koskevat.

On tiedostettava, että esimerkiksi Ruotsi on tulkinnut esteettömyysdirektiiviä sillä tavoin, että sen soveltamisala koskee vain kuluttajille digitaalisesti tarjottuja pankkipalveluita. Esteettömyysdirektiivistä tällainen ei käy ilmi, mutta suurin osa tarkemmista vaatimuksista soveltuu ennemmin digitaaliseen maailmaan kuin fyysisesti annettavaan rahoituspalveluun.

Lausuntokierroksen aikana on tarkoitus virkatyönä tarkastella vielä muiden kuin digitaalisten rahoituspalveluiden esteettömyyttä sekä muun muassa B2-kielitasovaatimukseen liittyviä haasteita.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Yleistä

Esteettömyyttä koskevaa sääntelyä on voimassa vaihtelevasti eri maissa. Euroopan unionin jäsenvaltioissa on EU:n lainsäädäntöä voimassa esim. liikenteen, matkustamisen ja rakentamisen osalta. Esteettömyysdirektiivin osalta muissa jäsenmaissa kansallinen täytäntöönpano on vielä kesken marraskuussa 2021. Alla lyhyesti tietoa muutaman maan kansallisen täytäntöönpanon tilanteesta.

5.2.2 Yleistä hätäviesteihin liittyen

Eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2018/1972 EU) eli niin sanotun teledirektiivin 109 artiklassa säädetään hätäviestinnästä ja eurooppalaisesta hätänumerosta. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että palvelujen käyttäjät voivat tavoittaa hätäpalvelut hätäviesteillä veloitusetta ja ilman, että heidän tarvitsee käyttää minkäänlaista maksuvälinettä, käyttämällä yhteistä eurooppalaista hätänumeroa 112 ja jäsenvaltioiden määrittelemiä kansallisia hätänumeroita. Joulukuusta 2008 lähtien missä tahansa Euroopan Unionin alueella on saanut yhteyden hätäpalveluihin numeroon 112 soittamalla. Yleiseurooppalaisen hätänumeron rinnalla on käytössä myös kansallisia numeroita.

Hätäkeskusjärjestelyt organisaatiotasolla vaihtelevat. Euroopan unionin alueella hätänumeroon 112 vastaa pääsääntöisesti joko terveys-, pelastus- tai poliisiviranomainen. Jäsenmaista vain Suomessa, Virossa, Islannissa ja Liettuassa on olemassa itsenäinen hätäkeskusviranomainen. Näissä maissa hätäkeskuslaitokset ovat itsenäisiä valtion viranomaisia, jotka vastattuaan hätäpuheluun ja tehtyään riskinarvion, hälyttävät tarvittavat viranomaiset. Niissä maissa, joissa erillistä hätäkeskusviranomaista ei ole, puheluihin vastaajat ovat viranomaisia niille kuuluvien toimivaltuuksien. Joissakin maissa, kuten Isossa-Britanniassa ja Irlannissa, teleoperaattori tai kaupallinen yritys vastaa ensiksi hätäpuheluun, minkä jälkeen se siirretään hälyttämistä varten viranomaisen omaan hätäkeskukseen.

5.2.3 Saksa

Saksassa on tällä hetkellä sekä liittovaltion että osavaltioiden tasolla useita esteettömyyttä koskevia kansallisia lakeja. Laki joka säätää vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuudesta (Behindertengleichstellungsgesetz) vaatii julkisia toimijoita varmistamaan verkkosivustojen esteettömyyden ja tarjoamaan informaation ja yhteydenpidon, kuten päätökset ja kirjeet, esteettömästi. Se myös edellyttää julkisia toimijoita varmistamaan esteettömän pääsyn rakennuksiin.

Syrjinnän kieltävästä laista säättää Allgemeines Gleichstellungsgesetz.

Saksa on implementoinut esteettömyysdirektiivin kansalliseen lakiin (Barrierefreiheitsstärkungsgesetz). Konkreettiset esteettömyysvaatimukset, jotka ovat esteettömyysdirektiivin liitteessä I, tullaan implementoimaan asetukseen, jota työstetään syksyn 2021 aikana.

Behindertengleichstellungsgesetz and Barrierefreiheitsstärkungsgesetz laeissa on erityistä sääntelyä siitä, miten kansalainen voi käyttää oikeuksiaan. Oikeuksien käyttäminen vaihtelee sovitelumenettelystä valituksiin hallinto-oikeuteen. Saksan siviililaki soveltuu suureen osaan esteettömyysvaatimuksista. Näin myös uuden lain, joka täytäntöönpanee esteettömyysdirektiivin (Barrierefreiheitsstärkungsgesetz).

Saksan liittovaltiossa on useita vastuullisia valvontaa suorittavia tahoja osavaltiotasolla. Esteettömyysdirektiivin osalta Saksassa ei vielä tiedetä minkälaisia valvontatahoja esteettömyysvaatimusten osalta tulee olemaan. Barrierefreiheitsstärkungsgesetz kuitenkin säättää, että liittovaltion työturvallisuus- ja työterveyslaitos on valvontaa koordinoiva, päävastuullinen taho.

Lisää tietoa Saksan tilanteesta [BMAS - Participation and inclusion BMAS - Barrierefreiheitsstärkungsgesetz](#)

5.2.4 Tanska

Tanskan lainsäädäntö esteettömyyden osalta perustuu pääosin EU-tasoiseen sääntelyyn eri sektoreilla. Esteettömyyttä koskevaa lainsäädäntö on myös rakennetun ympäristön säädöksissä. Näiden säännösten tarkoitus on varmistaa rakennusten tekniset vaatimukset ja esimerkiksi saniteettilojen esteettömyys. Edelleen joillain aloilla on vapaaehtoisia sopimuksia, joilla parannetaan esteettömyyttä vammaisille henkilöille. Näin on esimerkiksi finanssialalla, jossa käydään jatkuvaa dialogia vammaisalan järjestöjen kanssa.

Teollisuus-, elinkeino- ja talousministeriöllä on kokonaisvastuu esteettömyysdirektiivin kansallisesta toimeenpanosta. Lainsäädännön laatimisesta ja viranomaisten välisestä koordinoinnista vastaa Tanskan turvallisuustekniikan viranomaisen. Yhteensä seitsemän viranomaista työskentelee esteettömyysdirektiivin parissa.

Tanska aikoo säätää uuden horisontaalisen lain, joka kattaa koko esteettömyysdirektiivin soveltamisalan. Poikkeuksen muodostaa hätänumeroa koskeva osuus, joka tullaan implementoimaan olemassa olevaan lakiin.

Tanskassa tulee suunnitelmien mukaan olemaan useita eri markkinavalvontaviranomaisia, jotka käyttävät samoja perusteita tehdessään valvontaa. Asianomaisten viranomaisten vastualueet on määritelty nykyisen hallituksen vastuualueittain. Toisin sanoen valvonnassa tulee olemaan sektorikohtainen lähestymistapa. Tanskan turvallisuusteknologiavirasto vastaa kuitenkin markkinavalvonnasta useimmilla esteettömyysdirektiivin soveltamisalan alueilla.

5.2.5 Norja

Norjassa kulttuuriministeriö koordinoi yhdessä kunta- ja uudistusministeriön kanssa esteettömyysdirektiivin kansallista toimeenpanoa. Useat ministeriöt, joiden sektorikohtaiseen lainsäädä-

däntöön esteettömyysdirektiivi vaikuttaa, ovat työssä mukana. Kulttuuriministeriö on valmisteellut kuulemismuistion, jossa on ehdotukset esteettömyysdirektiivin kansalliseksi toimeenpanemiseksi. Ministeriö on hyödyntänyt muistion laatimisessa kahta ulkoista raporttia.

Kuulemismuistio on lähetetty lausunnolle 7 kesäkuuta 2021. Kuulemiskirje ja vastaukset: [Høring - gjennomføring av tilgjenge-lighetsdirektivet - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/horing-gjennomforing-av-tilgjenge-lighetsdirektivet)

Esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon tilannetta voi seurata Norjan hallituksen verkkosivulta: [EUs Tilgjengelighetsdirektiv - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/tilgjengelighetsdirektiv)

5.2.6 Ruotsi

Ruotsi on tehnyt laajan selvityksen, jossa käydään läpi toteuttamisvaihtoehtoja esteettömyysdirektiivin kansalliseksi toimeenpanoksi. Selvityksessä arvioidaan, että esteettömyysdirektiivin kansallinen toimeenpano on paras tehdä säätämällä uusi kattava laki tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Tämä uusi laki säätäisi yleisistä määräyksistä ja velvoitteiden asettamisesta talouden toimijoille. Esteettömyysdirektiivin liitteen 1 esteettömyysvaatimukset säädettäisiin erikseen asetuksen tasolla.

Rakennetun ympäristön osalta Ruotsissa on voimassa olevaa lainsäädäntöä, eikä Ruotsi katso aiheelliseksi ottaa esteettömyysdirektiivin liitettä III käyttöön.

Ruotsin selvityksen mukaan esteettömyysvaatimusten valvontatehtävä olisi jaettava muutaman viranomaisen välillä. Tämä edellyttää kuitenkin selkeitä rajoja eri valvontaviranomaisten välillä, eikä jako saa aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia talouden toimijoille tai kyseiselle valvontaa suorittaville viranomaiselle. Valvontaviranomaisten tehtävissä pyritään hyödyntämään olemassa olevaa tietoa ja osaamista esteettömyyskysymyksistä. Ruotsin suunnitelman mukaan posti- ja televiestintävirasto (PTS) valvoo kaikkia aloja, joille ei ole erikseen nimettyä valvontaviranomaista. Posti- ja televiestintävirasto olisi myös valvontaa koordinoiva valvontaviranomainen.

Lehdistön, radion ja television viranomainen (MPRT) valvoisi vaatimuksia audiovisuaalisten mediapalvelujen osalta. Ruotsin kuluttajavirastolla ja Ruotsin liikennevirastolla olisi valvontavastuu sähköisestä lipunmyynnistä, reaaliaikaisista matkustajatiedoista ja muista liikennepalvelutiedoista. Valvontavastuu henkilöliikenteen matkustajasäännösten osalta noudattaisi olemassa olevia jakoja valvontaviranomaisten välillä.

Lisää tietoa Ruotsin tilanteesta löytyy täältä: [Tillgänglighetsdirektivet - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/tillganglighetsdirektivet)

Ruotsissa hätäkeskustoimintaa hoitaa valtion ja kuntien yhdessä omistama osakeyhtiö SOS Alarm, joka vastaa koko maassa 112-numeroon soitettuihin hätäpuheluihin sekä tekstiviesteihin (SMS). Tekstiviestin käyttö on rajattu vammaisille henkilöille ja hätätekstiviestinkäyttäjien tulee ennakkoerätyä palvelun käyttäjiksi.

Toiminta on verkottunutta eli hätäilmoituksiin voi vastata mistä tahansa 15 hätäkeskuksesta. Keskuksia on jaettu kolmeen tuotantoalueeseen ja alueiden valtakunnallisesta ohjauksesta ja johtamisesta vastaa Tukholmassa sijaitseva tilannekeskus. Videolla tapahtuvaa hätäilmoituksen vastaanottojärjestelmää tai viittomakielistä tulkkausta ei ole käytössä.

112-numeron kautta saa kiireellistä apua pelastustoimen ja terveystoimen tehtävissä, mutta poliisitehtävien osalta puhelu ohjataan poliisin omaan hälytyskeskukseen riskinarvioita ja hälyttämistä varten. SOS Alarm vastaanottaa myös hälytyksiä tekstiviesteinä kuulovammaisilta ja muilta erityisryhmiltä, jotka ovat ennakkorekisteröityneet tähän palveluun. Kaikkiaan Ruotsissa toimii tällä hetkellä 40 erilaista hätä- tai hälytyskeskusta, jotka osallistuvat eri tavoin hätäilmoitusten käsittelyyn.

Ruotsissa on tehty [selvitys liittyen esteettömyysdirektiivin vaatimuksiin ja voimassa olevaan lainsäädäntöön](#). Ruotsissa ei ole tarkoitus tehdä lainmuutoksia yleiseen hätänumeroon vastaamisen ja vastaamisen esteettömyyteen liittyen. Esteettömyyden varmistamisen katsotaan olevan SOS Alarmin ja valtion välinen sopimusasia.

5.2.7 Viro

Virossa esteettömyysdirektiivin toimeenpanosta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Taustalla on viiden ministeriön työryhmä, joka koostuu talous- ja viestintäministeriöstä, sisäministeriöstä, valtiovarainministeriöstä ja kulttuuri- ja sosiaaliministeriöstä.

Viro on säätämässä uutta laki, joka säätää esteettömyysdirektiivin vaatimuksista. Myös muutama voimassa olevaan lakiin on tulossa muutoksia.

Suunnitelman mukaan valvonta on keskitetty ja kuluttajansuoja- ja tekninen sääntelyviranomaisen vastaisi tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden valvonnasta.

Virossa hätäkeskusjärjestelmä on hyvin samankaltainen Suomen Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Viron Hätäkeskuslaitos (Häirekeskus) on sisäministeriön alainen itsenäinen viranomaisen, joka vastaa neljästä eri hätäkeskuksesta verkottuneesti 112- hätäpuheluihin, tekee riskinarvion ja hälyttää asianomaisen viranomaisen. Hätäkeskuslaitos palvelee palo- ja pelastustointia, kiireellistä sairaankuljetusta sekä koko poliisitointia ja meripelastusta. Poliisin toiminta on kuitenkin eriytetty sen omaan johtoon, vaikka nämä toiminnot ovat Häirekeskuksen kanssa fyysisesti samassa tilassa. Viron hätäkeskuslaitoksella on Suomeen verrattuna myös muita tehtäviä, kuten palvelunumero Tallinnan kaupungin alueelle sekä neuvontaa ympäristöasioissa. Hätäkeskuslaitos on järjestänyt myös palvelunumeron ulkomailta tulevia yhteydenottoja varten tilanteissa, joissa hätätilanne on Virossa. Hätäkeskuspäivystäjien koulutusjärjestelmä on hyvin samankaltainen kuin Suomessa.

Virossa hätäilmoituksiin vastataan puheella (soitto 112), tekstiviestillä (SMS) ja e-call:n avulla (autoista tulevat automaattihälytykset). Lisäksi hätäilmoituksia ovat paloilmoinnista tulevat hälytykset. Virossa on kehitystyön alla reaaliaikainen tekstiviestimahdollisuus, jonka tavoiteaikataulu on 2025. Videolla tapahtuvaa hätäilmoituksen vastaanottojärjestelmää ei ole käytössä, mutta myös sen tekninen kehittämistyö on meneillään ja tarjolla on useita ohjelmia. Viittomakielistä palvelua ei ole, koska Virossa on pula viittomakielentulkeista.

Esteettömyysdirektiiviin liittyen Virossa on luonnosvaiheessa oleva yleislaki, joka kattaa tuotteet ja palvelut, sekä myös hätäilmoituksen. Virossa ei ole omaa hätäkeskuslainsäädäntöä, vaan se siihen liittyvät säännökset on sisällytetty pelastuslainsäädäntöön. (Linkkejä: [Rescue Act, Viro](#); [Consumer Protection and Technical Regulatory Authority, Viro](#); [Viron pelastuslaki \(viron kielellä\)](#)).

5.2.8 Latvia

Latviassa esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon osalta on perustettu ministeriöiden välinen työryhmä, johon kuuluu seitsemän vastuullista ministeriötä (sosiaali-, liikenne-, talous-, kulttuuri-, sisä-, rahoitus- ja terveysministeriö) ja useita alajärjestöjä. Sosiaaliministeriö vastaa valmistelun koordinoinnista ja valmistelee lakia, jonka ongelmallisista kohdista keskustellaan työryhmän säännöllisissä kokouksissa.

Latvia on päättänyt valmistella horisontaalisen lain, joka kattaa suurimmaksi osaksi esteettömyysdirektiivin vaatimukset. Lisäksi osa esteettömyysdirektiivin säännöksistä lisätään alakohdittaiseen lainsäädäntöön, kuten hankintalakiin ja sähköisiä viestintäpalveluja koskevaan lakiin.

Esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimukset on tarkoitus tuoda kokonaisuudessaan voimaan asetuksen tasolla.

Latvian suunnitelmien mukaan tuotteiden valvontaa hoitaisi kuluttajansuojakeskus, mutta palveluiden valvontaa hoitaisi usea taho - kukin omalla alallaan (julkisen sektorin toimikunta, kansallinen sähköisen median neuvosto, siviili-ilmailuvirasto, tieliikenne- tai valtion rautatiehallinto, kuluttajansuojakeskus).

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Lain tavoitteena olisi edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, jotta kaikkien ja erityisesti vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä ja osallistuminen yhteiskuntaan helpottuu.

Ehdotettavalla lailla tuotteiden esteettömyysvaatimuksista saatettaisiin kansallisesti voimaan esteettömyysdirektiivi ja sen vaatimukset valikoiduille tuotteilla. Esteettömyysvaatimukset koskevat tuotteita, jotka ovat erityisen merkityksellisiä vammaisille henkilöille ja joista EU:n sisällä jäsenvaltiot ovat antaneet tai saattavat antaa toisistaan poikkeavia, sisämarkkinoiden toiminnalle vahingollisia kansallisia säännöksiä. Direktiivi edistää täysimääräistä ja tehokasta osallistumista parantamalla sellaisten yleisten tuotteiden saatavuutta, jotka alkuperäisessä muodossaan tai myöhemmin mukautettuina vastaavat vammaisten henkilöiden erityistarpeisiin.

Esteettömistä tuotteista hyötyisivät kaikki. Erityisesti niistä hyötyisivät vammaiset henkilöt, mutta myös henkilöt, joilla on toimintarajoitteita, kuten ikääntyneet henkilöt, raskaana olevat naiset ja matkatavaroiden kanssa matkustavat henkilöt. Käsite ”toimintarajoitteiset henkilöt” kattaa esteettömyysdirektiivissä henkilöt, joilla on sellainen fyysinen, psyykinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, ikääntymiseen liittyvä vamma taikka jokin muu ihmiskehon toimin-

taan liittyvä pysyvä tai tilapäinen tekijä, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa rajoittaa kyseisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää tuotteita ja palveluja, minkä vuoksi kyseisiä tuotteita ja palveluja on mukautettava heidän erityistarpeisiinsa.

Esteettömyysdirektiivin 1 artiklan mukaan tarkoituksena on edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa lähentämällä jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka koskevat tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia, erityisesti poistamalla ja ehkäisemällä esteitä, joita jäsenvaltioiden erilaiset esteettömyysvaatimukset aiheuttavat tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen vapaalle liikkuvuudelle. Direktiivin johdanto-osan 5 mukaan erot jäsenvaltioiden sellaisten lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten välillä, jotka koskevat vammaisten henkilöiden käyttämien tuotteiden ja palvelujen esteettömyyttä, muodostavat esteitä tuotteiden ja palveluiden vapaalle liikkuvuudelle sekä vääristävät toimivaa kilpailua sisämarkkinoilla.

Direktiivin johdanto-osan 15 mukaan Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen eli vammaisyleissopimuksen voimaantulo jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä tarkoittaa sitä, että jäsenvaltioiden on annettava täydentäviä kansallisia säännöksiä tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Ilman unionin toimia nämä säännökset johtaisivat entistä suurempiin eroihin jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten välillä.

Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 23 mukaan toiminnalliset esteettömyysvaatimukset olisi säädettävä pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja, jotta voidaan luoda oikeudellisesti sitovia velvoitteita, ja riittävän yksityiskohtaisia, jotta voidaan arvioida vaatimustenmukaisuutta ja varmistaa siten sisämarkkinoiden moitteeton toiminta tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen osalta, ja niissä olisi jätettävä joustovaraa innovointia varten. Tarkoituksena ei siis ole rajoittaa talouden toimijan mahdollisuuksia tarjota tuotteita markkinoilla, vaan niiden tuottamisessa pitäisi ottaa huomioon esteettömyysvaatimuksen ja esimerkiksi vaihtoehtoiset tavat saada tieto käyttäjälle.

Tuotteisiin kohdistuu markkinavalvontaa, joten lailla säädettäisiin myös markkinavalvonnan perusteista.

2 §. Määritelmät. Lain 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi lain keskeisten käsitteiden määritelmät, jotka perustuisivat pääosin esteettömyysdirektiiviin 3 artiklan mukaisiin määritelmiin.

Organisatorisen soveltamisalan määrittämiseksi on tarpeellista määritellä talouden toimija ja mikroyritys. Organisatorisesti laki koskee sekä julkista että yksityistä sektoria, kun toimijat tarjoavat lain soveltamisalaan kuuluvia tuotteita ja palveluja kuluttajille.

Esteettömyysvaatimuksia tulee koskemaan yhdenmukaistettu standardi, joten sen käsite on hyvä määritellä tarkkarajaisuuden vuoksi. Samaa määritelmää käytetään laajasti eri alojen lainsäädännössä.

Soveltamisalan osalta tulee määritellä kuluttaja, reaaliaikainen tekstitys samoin kuin eri viestintämuotojen täydelliseen interaktiivisuuteen perustuvat palvelut. Myös avustava teknologia tulee määritellä, koska se liittyy moneen esteettömyysvaatimukseen. On huomioitavat, että so-

veltamisalaa koskevassa lain kohdassa avattaisiin useita tämän lain mukaisia määritelmiä, esimerkiksi se, mitä tarkoitetaan audiovisuaalisten mediapalvelujen käyttöön tarkoitetuilla kuluttajapäätelaitteella. Toiston välttämiseksi näitä termejä ei määritellä erikseen. Määritelmä tulee esille asiayhteydessä eli käytännössä soveltamisalan yhteydessä. Lisäksi lakiin liittyy useita termejä, jotka ovat yhteisiä markkinavalvonnalle ja ne on määritelty markkinavalvontalaissa. Näitä ovat esimerkiksi asettaminen markkinoille saataville ja markkinoille saattaminen.

Ehdotetun lain 2 §:n 1 kohdassa määriteltäisiin kuluttajan käsite. Kuluttajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä, joka hankkii asiaankuuluvan tuotteen tai vastaanottaa asiaankuuluvan palvelun tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino-, liike-, käsiteollisuus- tai ammattitoimintaansa.

Tämä käsite on tärkeä, koska esteettömyysdirektiivi koskee tuotteiden tarjoamista kuluttajille. On tärkeää huomioida, että usein muillekin kuin kuluttajille tarjotut tuotteet on hyvä tarjota esteettömästi ja näin edistetään kaikkien mahdollisuuksia käyttää tuotteita yhdenvertaisesti, vaikka niitä ei nimenomaisesti tarjottaisi kuluttajille. Kuluttajille tarjottavien tuotteiden määrittely voi toisinaan olla myös hankalaa, jos kuluttajien lisäksi tuotteita tarjotaan esimerkiksi ammattitoimintaa varten. Laki kuitenkin velvoittaisi esteettömyyttä vain kuluttajille tarjottavien tuotteiden osalta.

Ehdotetun lain 2 §:n 2 kohdassa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan reaaliaikaisella tekstityksellä. Direktiivin 3 artiklan 14 kohdan mukaan reaaliaikaisella tekstityksellä tarkoitetaan pisteestä pisteeseen (PP) -tilanteissa tai monipisteneuvotteluissa käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua, jossa lisättävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana. Kyseessä oleva ominaisuus on merkittävä sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamiseen käytettävissä kuluttajapäätelaitteissa, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia. Tällainen tuote tulee varustaa reaaliaikaisella tekstitysominaisuudella. Lisäksi tuotteessa tulee olla esimerkiksi hifi-äänentoiston tuki, jos tällaisissa tuotteissa käytetään äänen lisäksi tekstiä.

Lain 2 §:n 3 kohdassa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan eri viestintämuotojen täydellisellä interaktiivisuudella. Tämä termi on määritelty direktiivin (EU) 2018/1972 (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä) 2 artiklan 35 alakohdassa. Kohdan mukaan ”eri viestintämuotojen täydelliseen interaktiivisuuteen perustuvilla palveluilla” tarkoitetaan reaaliaikaista multimedialpalvelua, jolla toteutetaan liikkuvan videokuvan, reaaliaikaisen tekstin sekä äänen kaksisuuntainen, symmetrinen ja reaaliaikainen siirto kahdessa tai useammassa paikassa olevan käyttäjän välillä. Näin ollen, jos tuotteissa käytetään tekstin ja äänen lisäksi tai niihin yhdistettynä video-ominaisuuksia, niissä tulee olla täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation) eli synkronoidut ääniominaisuudet, reaaliaikainen tekstitys ja viittomakielisen viestinnän mahdollistavaa resoluutiota käyttävä videokuva. Tuotteiden osalta termi on merkittävä sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamiseen käytettävien kuluttajapäätelaitteiden osalta, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia. Jos tällaista tuotetta käytetään tekstin ja äänen lisäksi tai niihin yhdistettynä video-ominaisuuksia, tulee varmistaa, että niissä on täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation), synkronoidut ääniominaisuudet, reaaliaikainen tekstitys ja viittomakielisen viestinnän mahdollistavaa resoluutiota käyttävä videokuva mukaan luettuina.

Lain 2 § 4 *kohdassa* määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan talouden toimijalle tässä laissa. Talouden toimija olisi tuotteen valmistaja, maahantuoja, jakelija tai valtuutettu edustaja. Talouden toimijan velvoitteet olisi määritelty ehdotetun lain neljännessä luvussa. Talouden toimija voi olla myös palveluntarjoaja, jota tarkoitetaan, kun on kyse palvelujen tarjoamisesta digipalvelulain mukaisesti.

Lain 2 §:n 5 *kohdassa* määriteltäisiin mikroyritys. Direktiivin 3 artiklan 23 kohdan mukaan 'mikroyrityksellä' tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Mikroyrityksen määritelmä olisi tärkeä, koska mikroyrityksiin kohdistuu kevennettyjä vaatimuksia esimerkiksi kohtuuttoman rasitteen arvioinnin dokumentoinnin osalta.

Lain 2 §:n 6 *kohdassa* määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan yhdenmukaistetulla standardilla. Yhdenmukaistetun standardin käsitettä käytetään myös muualla eri alojen lainsäädännössä. Yhdenmukaistetulla standardilla tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 25 kohdan mukaan asetuksen (EU) N:o 1025/2012 2 artiklan 1 alakohdan c alakohdassa määriteltyä yhdenmukaistettua standardia. Tuon asetuksen mukaan standardilla tarkoitetaan tunnustetun standardointielimen toistuvaa tai jatkuvaa käyttöä varten vahvistamaa teknistä eritelmaa, jonka noudattaminen ei ole pakollista. Alakohdan c mukaan yhdenmukaistetulla standardilla tarkoitetaan eurooppalaista standardia, joka on vahvistettu komission esittämän pyynnön perusteella unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamiseksi. Määritelmä olisi tärkeä, koska komission on esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti laatinut pyynnön standardointitoimistoille standardien laatimiseksi esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksista. Vaatimuksenmukaisuuden voisi siis jatkossa osoittaa, ainakin osittain, noudattamalla yhdenmukaisia standardeja.

Ehdotetun lain 2 §:n 7 *kohdassa* määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan avustavalla teknologialla. Määritelmä perustuu esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 37 kohtaan, jonka mukaan avustavalla teknologialla tarkoitetaan, mitä tahansa osaa, laitetta, palvelua tai tuotejärjestelmää, ohjelmistot mukaan luettuina, jota käytetään vammaisten henkilöiden toiminnallisten valmiuksien lisäämiseen, ylläpitämiseen, korvaamiseen tai parantamiseen taikka lievittämään ja kompensoimaan vammoja, toimintarajoitteita tai osallistumista rajoittavia tekijöitä. Apuvälineitä ovat esimerkiksi kuulemista edistävät teknologiat, kuten kuulolaitteet, T-ohjelmat, sisäkorvaistutukset ja kuulemisen apuvälineet.

3 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotetun lain 3 §:ssä säädettäisiin asiallisesta soveltamisalasta. Kyseessä oleva pykälä vastaisi esteettömyysdirektiivin soveltamisalaa, joka on määritelty 2 artiklan 1 kohdassa eli vastaavat tuotteet olisivat tämän lain soveltamisalassa. Näihin valikoituihin tuotteisiin sovelletaan esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksossa I vahvistettuja esteettömyysvaatimuksia. Lisäksi kaikkien tuotteiden, lukuun ottamatta itsepalvelupäätteitä, on oltava liitteessä I jaksossa II vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia. Kyseessä olevat esteettömyysvaatimukset ovat pakollisia esteettömyysvaatimuksia, eivätkä ne mahdollista kansallista liikkumavaraa.

Soveltamisen kannalta on tärkeää, että vaatimuksia sovellettaisiin tuotteisiin, jotka saatetaan markkinoille 28 päivänä kesäkuuta 2025 jälkeen. Markkinoille saattamisella tarkoitetaan tuotteen asettamista ensimmäistä kertaa saataville unionin markkinoilla. Kaikkia esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa kokonaisuudessaan, ellei ole perusteltua vedota poikkeukseen tietyn esteettömyysvaatimuksen osalta. Poikkeuksia ovat kohtuuton rasite ja perusteellinen muutos.

Lain 3 §:n 1 momentin *1 kohdan* mukaan, tätä lakia sovellettaisiin esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 1 a kohdan mukaisesti yleiskäyttöisiin tietokonelaitteistoihin ja laitteistojen tietokonejärjestelmiin. Direktiivin johdanto-osan 25 mukaan kyseessä on kuluttajille tarkoitettut yleiskäyttöiset tietokonelaitteistot. Jotta kyseiset laitteistot toimisivat esteettömästi, myös niiden käyttöjärjestelmien olisi oltava esteettömiä. Kulutuselektroniikkatuotteisiin sulautetut erityis-tietokoneet eivät olisi kuluttajille tarkoitettuja yleiskäyttöisiä tietokonelaitteistoja. Direktiivin johdanto-osan mukaan määritelmän ei olisi katettava tapauskohtaisesti tiettyä toimintoa toteut-tavia yksittäisiä osia, kuten emolevyjä tai muistisiruja, joita käytetään tai saatetaan käyttää mai-nituissa laitteistoissa.

Kuluttajien käyttöön tarkoitettulla yleiskäyttöisellä tietokonelaitteistolla tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 39 kohdan mukaan koko tietokoneen muodostamaa laitteistoyhdistelmää, joka on luonteeltaan monitoiminen, jolla voidaan asianmukaisilla ohjelmistoilla varustettuna suorittaa yleisimpiä kuluttajien haluamia tietojenkäsittelytehtäviä ja joka on tarkoitettu kuluttajien käyt-töön. Näitä ovat esimerkiksi henkilökohtaiset tietokoneet, erityisesti pöytätietokoneet, kannet-tavat tietokoneet, älypuhelimet ja taulutietokoneet.

Käyttöjärjestelmällä tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 38 kohdan mukaan ohjelmistoa, joka muun muassa toimii rajapintana oheislaitteistoon, ajoittaa tehtäviä, osoittaa tallennustilaa ja esittää käyttäjälle oletuskäyttöliittymän, jos käynnissä ei ole sovellusohjelmaa, jossa on oma graafinen käyttöliittymänsä, riippumatta siitä, onko tällainen ohjelmisto kuluttajien käyttöön tarkoitettuna yleiskäyttöisen tietokonelaitteiston erottamaton osa vai muodostaako se itsenäisen ohjelmiston, jota on tarkoitus käyttää kuluttajien käyttöön tarkoitettussa yleiskäyttöisessä tieto-konelaitteistossa, mutta tällaisiin ohjelmistoihin eivät kuulu käyttöjärjestelmän latausohjelmat, BIOS-ohjelmat (Basic Input-Output System) tai muut laiteohjelmistot, joita tarvitaan käyttöjär-jestelmän käynnistykseen tai asennukseen.

Pykälän *2 kohdan* mukaisesti lakia sovellettaisiin itsepalvelupääteperiaatteella toimiviin mak-supäätteisiin. Maksupäätteellä tarkoitettaisiin esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 29 alakohdan mukaisesti laitetta, jonka päätarkoitus on mahdollistaa maksujen suorittaminen käyttämällä di-rectiivin (EU) 2015/2366 4 artiklan 14 alakohdassa määriteltyjä maksuvälineitä fyysisessä myyntipisteessä muttei virtuaaliympäristössä.

Maksuvälineellä tarkoitetaan henkilökohtaista laitetta ja/tai menettelytapoja, joista maksupal-velunkäyttäjä ja -tarjoaja ovat sopineet keskenään ja joita käytetään maksutoimeksiannon anta-miseen.

Pykälän *3 kohdan* mukaisesti lakia sovellettaisiin itsepalvelupääteperiaatteella toimiviin itse-palvelupäätteisiin, jotka on tarkoitettu esteettömyysdirektiivin mukaisten palvelujen tarjoami-seen. Näistä esteettömyysdirektiivin määrittelemistä palveluista olisi säädetty kansallisesti di-gipalvelulain 3 §:n 3 momentissa. Soveltamisen alaan kuuluisi siis esimerkiksi pankkiautomaatit, pankkien konttorien jonotuslippuautomaatit, tiettyihin palveluihin oikeuttavia lippuja toi-mittavat lippuautomaatit ja lähtöselvitysautomaatit.

Pykälän *4 kohdan* mukaan lakia sovellettaisiin tietojen tarjoamiseen käytettäviin vuorovaikut-teisiin itsepalvelupäätteisiin pois lukien ajoneuvojen, ilma-alusten laivojen tai liikkuvan kalus-ton kiinteiksi osiksi asennetut päätteet, koska ne muodostavat osan kyseisistä ajoneuvoista, len-tokoneista, laivoista tai liikkuvasta kalustosta. Näidenkin itsepalvelupäätteiden osalta kyse olisi

niistä vuorovaikutteisista itsepalvelupäätteistä, jotka on tarkoitettu esteettömyysdirektiivin mukaisten palvelujen tarjoamiseen. Näistä esteettömyysdirektiivin määrittelemistä palveluista olisi säädetty kansallisesti digipalvelulaissa (3 §:n 3 momentissa). Kohdassa säädettäisiin erityisesti kaupunki- ja esikaupunkiliikennepalveluja ja alueellisia liikennepalveluja tarjoavista vuorovaikutteisista itsepalvelupäätteistä. Kaupunki- ja esikaupunkiliikennepalvelut olisi määritelty liikennepalvelulain 2 §:n 13 kohdassa ja alueellisen liikenteen palvelut kyseisen lain 2 §:n 14 kohdassa.

Vuorovaikutteisuus tarkoittaisi sitä, että itsepalvelupäätteen käyttäjä voi esimerkiksi tehdä valintoja käyttäessään laitetta. Soveltamisen alaan ei kuuluisi esimerkiksi palveluntarjoajan äänestysautomaatit (palaute palvelusta), koska kyseessä ei olisi digipalvelulain 3 § 3 momentin mukaisen palvelun tarjoamisesta.

Pykälän 5 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin sähköisiin viestintäpalveluihin käytettäviin kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia.

Näitä tuotteita käytettäisiin ensisijaisesti sähköisiin viestintäpalveluihin pääsemiseksi. Kyseisiin laitteisiin olisi luettava reitittimen tai modeemin kaltaiset laitteet, joita käytetään osana sähköisten viestintäpalvelujen käyttöjärjestelyjä.

Vuorovaikutteisilla tietojenkäsittelyominaisuuksilla tarkoitetaan toimintoja, jotka tukevat ihmisen ja laitteen välistä vuorovaikutusta ja joiden avulla voidaan käsitellä ja siirtää tietoja, ääntä tai videokuvaa tai niiden yhdistelmiä.

Ehdotetun lain 3 §:n 6 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja. Direktiivin johdanto-osan 31 mukaan pääsyllä audiovisuaalisiin mediapalveluihin olisi tarkoitettava sitä, että audiovisuaaliseen sisältöön pääsy on esteetöntä ja käytössä on mekanismeja, joiden ansiosta vammaiset henkilöt voivat käyttää avustavia teknologioita. Soveltamisalaa ei siis kuulu tarjoamisen kohteena olevat audiovisuaaliset sisällöt. Audiovisuaalisista mediapalveluista ja niiden sisällöstä säädetään AVMS-direktiivissä sekä kansallisella tasolla laissa sähköisen viestinnän palveluista.

Audiovisuaalisten mediapalvelujen käyttöön tarkoitetuilla kuluttajapäätelaitteen tarkoitetaan päätelaitteita, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia. Laissa sähköisen viestinnän palveluista 3 §:n 2 kohdan mukaisesti audiovisuaalisella sisältöpalvelujen määritelmällä (direktiivissä ”audiovisuaalinen mediapalvelu”) tarkoitetaan palvelua tai siitä erotettavissa olevaa osaa, jonka pääasiallinen tarkoitus on tärkeitä vltöille televisiolähetys- tai tilausohjelmapalveluja elinkeinotoiminnassa ja joista audiovisuaalisen sisältöpalvelun tarjoaja on toimituksellisessa vastuussa. Tässä laissa kyse on siis tuotteesta eli laitteista, joiden päätarkoitus on tarjota pääsy audiovisuaalisiin mediapalveluihin. Pää tarkoitus viittaa siihen, että kyse on nimenomaisesti niistä laitteista, joilla tarjotaan pääsy audiovisuaalisiin mediapalveluihin, esimerkiksi digiboksista.

Ehdotetun lain 3 §:n 7 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin sähköisiin lukulaitteisiin. Määritelmä vastaisi direktiivin määritelmää, jonka mukaan sähköisellä lukulaitteella tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 42 kohdan mukaan erityislaitetta, sen laitteisto ja ohjelmisto mukaan luettuina, jonka avulla käsitellään, luetaan ja käytetään sähkökirjatiedostoja ja navigoidaan niissä.

Tässäkin tapauksessa sähkökirjaan liittyviä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan niihin sähköisiin lukulaitteisiin, jotka on erityisesti suunniteltu mahdollistamaan sähkökirjan lukeminen, käyttäminen ja navigointi. Sähkökirjasta puhutaan usein myös e-kirjana. Tällainen sähköinen lukulaite on esimerkiksi Kindle lukulaite.

Lain 4 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Ehdotetun lain 4 §:n 1 momentissa viitattaisiin digipalvelulakiin, jossa säädettäisiin saavutettavuusvaatimuksista digitaalisille palveluille. Saavutettavuus tarkoittaa digitaalisten palvelujen esteettömyyttä. Digitaalisten palvelut ovat verkkosivustoja, mobiilisovelluksia ja niihin liittyviä toiminnallisuksia. Kyseinen termin on määritelty digipalvelulain 2 §:n 3 kohdassa. Kyseessä olisi osin informatiivinen viittaus, joka selkeyttää esteettömyysdirektiivin soveltamisalaa, joka koskee tuotteita ja palveluja. Digipalvelulain mukaisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin tuotteisiin sovellettaisiin tämän lain mukaisia esteettömyysvaatimuksia. Direktiivin johdanto-osan 19 kohdan mukaan soveltamisalaan kuuluvien palvelujen esteettömyyden varmistamiseksi olisi vastaavasti edellytettävä, että kyseisten palvelujen tarjoamisessa käytettävät tuotteet, joiden kanssa kuluttaja on vuorovaikutuksessa, täyttävät sovellettavat esteettömyysvaatimukset. Näin ollen mikä tahansa tuote ei kuulu soveltamisen alaan vaan sellainen, jonka kanssa kuluttaja on vuorovaikutuksessa. Ehdotetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan tämän lain mukaisia vaatimuksia sovellettaisiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin tuotteisiin, kun kuluttaja on niiden kanssa vuorovaikutuksessa. Näin ollen myös tuote, joka ei kuulu edellä tämän ehdotetun lain 3 §:n soveltamisen alaan suoraan, voi tulla tuotteita koskevien esteettömyysvaatimusten piiriin, jos tuotetta käytetään esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvan palvelun tarjoamiseen. Tuotteiden osalta kyse on kuitenkin vain niistä tuotteista, joiden kanssa kuluttaja on vuorovaikutuksessa käyttäessään palvelua. Tällainen tuote voi olla esimerkiksi pankin tarjoama tunnistautumisväline. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista digitaalisista palveluista säädettäisiin edellä 1 momentin mukaisesti laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Lisäksi sähköisen viestinnän palveluista ja palveluista, jotka tarjoavat pääsyn audiovisuaalisiin mediapalveluihin, säädettäisiin laissa sähköisen viestinnän palveluista. Edellä mainittujen palvelujen osalta tuotteet kuuluvat jo lähtökohtaisesti tämän lain 3 §:n mukaiseen soveltamisen alaan, joten asiasta ei ole tarpeen säätää erikseen.

Ehdotetun lain 4 §:n 2 momentissa säädettäisiin tuotteiden CE-merkinnälle asetettavista vähimmäisvaatimuksista, jotka on määritelty tuotteiden CE-merkinnälle asetettavista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 765/2008, annettu 9 päivänä heinäkuuta 2008, akkreditoinnin vaatimusten vahvistamisesta ja asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta, jäljempänä NLF-asetus. CE-merkinnästä säädetään NLF-asetuksen 30 artiklassa. Esteettömyysdirektiivin 17 artiklassa todetaan, että tuotteiden CE-merkintään sovelletaan kyseessä oleva asetuksen yleisiä periaatteita. Esteettömyysdirektiivin mukaisesti kyseessä olevaa asetusta sovelletaan vain CE-merkinnän osalta, mutta sitä ei sovelleta akkreditointien osalta. Direktiivin johdanto-osan 79 mukaan tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin osalta tässä direktiivissä olisi käytettävä päätöksen N:o 768/2008/EY liitteessä II vahvistettua sisäisen tuotannonvalvonnan menettelyä (moduuli A), koska sen avulla talouden toimijat voivat osoittaa ja toimivaltaiset viranomaiset varmistaa ilman aiheetonta rasitetta, että markkinoilla saataville asetettavat tuotteet täyttävät esteettömyysvaatimukset. Tuon mallin mukaan sisäinen tuotannonvalvonta on vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely, jossa valmistaja täyttää 2 (tekniset asiakirjat), 3 (valmistus) ja 4 (yhdenmukaisuusmerkintä ja vaatimuksenmukaisuusvakuutus) kohdassa säädetyt velvollisuudet ja varmistaa ja vakuuttaa yksinomaisella vastuullaan, että kyseiset tuotteet täyttävät niihin sovellettavan säädöksen vaatimukset.

Valmistaja vastaa siis siitä, että vaatimuksenmukaisuus on arvioitu ja esteettömyysvaatimukset täyttyvät. Esteettömyysvaatimusten osalta ei ole nimettyjä arviointitehtäviä hoitavia laitoksia. Ulkopuolisen asiantuntijan tekemä riippumaton arvio on kuitenkin hyvä lähtökohta esteettömyyden arvioinnille. Tässä vaiheessa akkreditoitujen toimijoiden hyödyntäminen on kuitenkin vapaaehtoista, eikä laki velvoita käyttämään arvioinnissa kolmatta osapuolta. Asiaa on syytä tarkastella uudestaan, kun mahdolliset standardit julkaistaan.

Tämän lain mukaisiin tuotteisiin kohdistuu markkinavalvontaa. Ehdotetun lain 4 §:n 3 momentissa viitattaisiin EU:n markkinavalvonta-asetukseen. Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1020/2019 eli markkinavalvonta-asetuksessa. Kyseessä on informatiivinen viittaus. EU:n markkinavalvonta-asetus on sellaisenaan velvoittavaa sääntelyä jäsenvaltioissa, ja sisältää viranomaisia koskevia säännöksiä markkinavalvontaan liittyvistä toimista, kuten vakavaa riskiä aiheuttavien tuotteiden poistamisesta markkinoilta, tullitarkastuksista sekä tiedonvaihdosta ja yhteydenpidosta muiden Euroopan unionin jäsenmaiden ja Euroopan komission kesken.

Koska esteettömyysdirektiiviä ei mainita markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalassa (sen liitteessä I), tulee asiasta säätää erikseen kansallisessa laissa. Esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden valvontaan sovellettaisiin markkinavalvonta-asetuksessa vahvistettuja sääntöjä sen mukaan kuin ne on lueteltu esteettömyysdirektiivin 19 artiklan kohdissa 1 ja 3. Tämä tarkoittaa, että markkinavalvonta-asetusta sovelletaan osittain esteettömyysdirektiivin tekemän rajauksen vuoksi. Käytännössä esteettömyysdirektiivissä viitataan NLF-asetukseen (EY N:o 765/2008), jota on markkinavalvonta-asetuksella muutettu. Markkinavalvonta-asetuksesta tulee suoraan sovellettaviksi artikkelit 2 (3), 10 (2,5,6), 11 (2, 5 ja 6), 14 (1 ja 2), 17, 18, 22, 34 (1, 3 a ja 4).

Markkinavalvonta-asetus on edellyttänyt markkinavalvontalain säännöksiin muutoksia. Koska markkinavalvontalakia sovellettaisiin nyt säädettävän uuden lain tarkoittamiin tuotteisiin, tulisivat nämä markkinavalvonta-asetuksen artikkelit suoraan sovellettavaksi markkinavalvontalain kautta. Näitä ovat 11 artiklan alakohta 3, jota vastaa markkinavalvontalain 6 §, 14 artiklan kohdan 4 alakohtat a, b, e ja j, joita vastaavat markkinavalvontalain 8, 9 ja 10 a §, sekä 16 artiklan 3 kohdan alakohta g, jota vastaa markkinavalvontalain 22 §. Lisäksi asetuksen 29 artiklan mukainen verkosto liittyy markkinavalvontalain 4 a §:n mukaisen yhteyspisteen toimintaan, eikä komission tehtävistä siinä ole tarpeen säätää erikseen tässä laissa (33 artikla alakohtat i ja k). Myöskään erillisistä kohdista koskien verkoston toimintaa ei ole tarpeen säätää tässä laissa (31 artikla kohta 2 alakohtat f, g, m ja o).

Sen sijaan tulee erikseen antaa säännökset markkinavalvonta-asetuksen muiden artikloiden perusteella edellä olevan mukaisesti. Näitä ovat siis 2 artiklan kohta 3, joka viittaa tuoteturvallisuusdirektiiviin, 10 artiklan kohdat 2,5 ja 6 markkinavalvontaviranomaisen nimeämisestä, 11 artiklan kohdat 2, 5 ja 6 testiraporttien hyväksymisestä ja muiden maiden toimien hyväksymisestä, 14 artiklan kohdat 1 ja 2 markkinavalvontaviranomaiselle annettavasta toimivallasta ja tehokkaasta tavasta toteuttaa valvonta, 17 artikla tietojen käytöstä ja liike- ja ammattisalaisuuksien suojasta, 18 artikla talouden toimijoiden menettelyllisistä oikeuksista, 22 artikla keskinäisestä avunannosta sekä artikla 34 kohdat 1, 3a ja 4, joissa säädetään tieto- ja viestintäjärjestelmästä unionin alueella.

Ehdotetun lain 4 §:n 4 *momentin* mukaan markkinavalvonnasta, markkinavalvonta-asetuksen 25–28 artiklan mukaisesta ulkorajavalvonnasta, valvontaviranomaisista ja muutoksenhausta valvontaviranomaisten päätöksiin säädetään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016) (jäljempänä markkinavalvontalaki). Markkinavalvontalaki on horisontaalinen ja tiettyjä sektoreita koskeva valvonnan yleislaki. Markkinavalvontalaissa todetun mukaisesti sektorilaissa voi olla tarkempia säännöksiä. Myös tässä laissa olisi tarkentavia säännöksiä valvonnalle. Markkinavalvontalain soveltamisalaa on laajennettu sen voimaantulon jälkeen koskemaan muita tuoteryhmiä sekä muiden hallinnonalojen lainsäädäntöä. Myös kyseessä oleva uusi laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista tulisi lisätä markkinavalvontalain soveltamisen alaan, sen 1 §:ään. Markkinavalvontalaissa määritellään esimerkiksi oikeuksista tehdä tarkastuksia, oikeudesta ottaa tuote tutkittavaksi, markkinavalvonnan yhteyspisteestä ja tehtävien hoidosta ja tärkeysjärjestyksestä. Markkinavalvonnan säännösten perusteella esimerkiksi kuluttajalla on oikeus tehdä ilmoitus havaitsemastaan puutteesta tuotteen esteettömyydessä ja markkinavalvontaviranomaisen tulee hoitaa asia tarkoituksenmukaisella tavalla. Markkinavalvontalaissa säädetään myös valvonnan toimenpiteistä ja esimerkiksi uhkasakon määräämisestä kielon tai määräyksen tehosteeksi.

Ehdotetun lain 4 §:n 5 *momentin* mukaan CE-merkintää koskevien säännösten rikkomisen seuraamuksista säädetään CE-merkintärikkomuksesta annetussa laissa (187/2010). Kyseessä on informatiivinen viittaus muuhun lainsäädäntöön, joka tulee ottaa huomioon tätä lakia sovellettaessa.

5 §. Valvonta. Ehdotetun lain 5 §:ssä määriteltäisiin tämän lain mukaisten tuotteiden markkinavalvonnasta vastaava viranomainen. Tehtävää hoitaisi A. Kyseessä oleva markkinavalvontaviranomainen tulisi ilmoittaa komissiolle markkinavalvonta-asetuksen 10 ja 34 artiklojen mukaisesti ja kyseessä olevan viranomainen osallistuisi esteettömyysdirektiivin 28 artiklan mukaiseen työryhmän työskentelyyn. Kyseessä oleva valvontaviranomainen lisättäisiin markkinavalvontalain 4 §:ään, jossa säädetään valvontaviranomaisista. Muutos on tarpeen, jotta tämän lain mukaisilla valvontaviranomaisilla olisi käytettävissään markkinavalvontalaissa säädetyt toimivaltuudet.

6 §. Valvonnan ohjaus. Ehdotetun lain 6 §:ssä säädettäisiin tämän lain mukaisen markkinavalvonnan johdosta ja ohjauksesta. Ehdotuksen mukaisesti se kuuluisi A-ministeriölle. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 87 kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi voitava nimetä erikoistunut elin täyttämään tämän direktiivin mukaiset markkinavalvontaviranomaisten ja palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkastamisesta vastaavien viranomaisten velvoitteet. Palvelujen vaatimuksenmukaisuudesta säädetään digipalvelulaissa ja laissa sähköisen viestinnän palveluista.

2 luku **Tuotteiden esteettömyysvaatimukset**

7 §. Tuotteiden esteettömyysvaatimukset ja niiden täyttäminen. Pykälässä säädettäisiin tuotteiden yleisistä esteettömyysvaatimuksista. Pykälässä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 4 artikla. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että talouden toimijat saattavat markkinoille ainoastaan tuotteita, jotka täyttävät liitteessä I vahvistetut esteettömyysvaatimukset tuotteille.

Direktiivin johdanto-osan 22 kohdassa todetaan, että on tarpeen täsmentää esteettömyysvaatimukset tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen markkinoille saat-

tamista varten, jotta voidaan varmistaa kyseisten tuotteiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla. Edelleen kohdassa 23 todetaan, että tässä direktiivissä olisi tehtävä toiminnalliset esteettömyysvaatimukset pakollisiksi, ja ne olisi laadittava yleisten tavoitteiden muodossa. Kyseisten vaatimusten olisi oltava riittävän tarkkoja, jotta voidaan luoda oikeudellisesti sitovia velvoitteita, ja riittävän yksityiskohtaisia, jotta voidaan arvioida vaatimustenmukaisuutta ja varmistaa siten sisämarkkinoiden moitteeton toiminta tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen osalta, ja niissä olisi jätettävä joustovaraa innovointia varten.

Kaikkien tämän lain mukaisten tuotteiden on oltava liitteessä I olevassa I jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Lisäksi kaikkien tuotteiden, lukuun ottamatta itsepalvelupäätteitä, on oltava liitteessä I olevassa II jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Ehdotetun 7 §:n 2 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuus, jossa säädetään tarkemmin esteettömyysdirektiivin liitteen 1 vaatimukset tuotteille. Esteettömyysvaatimusten mukaan tuotteessa tulee antaa tiedot tuotteen toiminnasta ja esteettömyysominaisuuksista. Tuotteen käyttöohjeet tulee esittää tuotteessa esteettömästi, digitaalisissa palveluissa saavutettavasti. Käyttöliittymän toiminnallisuuden tulee olla käyttäjän helposti käytettävä, havaittava, hallittava, ymmärrettävä ja ohjattava. Tukipalvelujen tulee kertoa tuotteen esteettömyydestä ja toiminnasta apuvälineteknologian kanssa. Valtioneuvoston asetuksella määrätään tarkemmin tuotteen esteettömyysominaisuuksista.

Ehdotetun lain 7 §:n 3 *momentin* mukaan tuotteet, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukainen, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä niiden 2 momentissa vahvistettujen olennaisten vaatimusten mukaisena, jotka kyseiset standardit tai niiden osat kattavat.

Komissio voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti standardointitoimistoja laatimaan yhdenmukaiset standardit esteettömyysvaatimuksista. Komissio on käyttänyt mandaattiaan artiklan määräajan mukaisesti eli 28 päivänä kesäkuuta 2021 mennessä ja pyytänyt yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä tuotteiden esteettömyysvaatimuksia varten. Sama pyyntö on tehty myös palvelujen esteettömyysvaatimuksista. Komission tavoite on, että standardit olisivat voimassa, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025. Tämä tulee ottaa huomioon myös nyt valmisteltaessa uutta lakia tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.

Ne tuotteet, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä tämän direktiivin esteettömyysvaatimusten mukaisina siltä osin, kuin kyseiset standardit tai niiden osat kattavat nämä vaatimukset. Standardin osilla tarkoitetaan komission julkaisemista viitetiedoista ilmeneviä standardien osia, joita sovelletaan direktiivin soveltamisalan mukaisesti. Säännös ei tarkoita mahdollisuudesta säätää kansallisesti, miltä osin standardia noudatetaan.

Mikäli lisävaatimukset sisällytettäisiin yhdenmukaistettuihin standardeihin, asetus voitaisiin kumota siltä osin. Käytännössä voi olla myös tilanne, että standardit eivät kata kaikkia esteettömyysvaatimuksia, jotka on lueteltu esteettömyysdirektiivin liitteessä I. Joka tapauksessa kaikkia

liitteen I esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa myös jatkossa. Eli jos standardi ei kata kaikkia esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksia tuotteille, sovelletaan edelleen esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksia näiltä osin.

Lain 7 §:n 4 momentissa olisi viittaussäännön hankintalainsäädäntöön vastaavasti kuin digipalvelulaissa. Lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden olisi täytettävät vaadittavat esteettömyysvaatimukset, kun tuotteita hankintaan. Säännösehdotuksen mukaan talouden toimijan olisi huomioitava julkisia hankintoja toteuttaessaan saavutettavuusvaatimukset siten kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 71 §:n 1 momentissa ja erityisalojen hankintalain 75 §:n 1 momentissa säädetään.

Direktiivin johdanto-osan 90 kohdan mukaan direktiivissä olisi vahvistettava sen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palvelujen pakolliset esteettömyysvaatimukset. Esteettömyysvaatimukset eivät sido tuotteita ja palveluja, jotka eivät kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan. Kyseisten esteettömyysvaatimusten käyttäminen muissa unionin säädöksissä kuin tässä direktiivissä vahvistettujen asiaankuuluvien velvoitteiden täyttämiseen kuitenkin helpottaisi esteettömyyden toteuttamista ja edistäisi osaltaan oikeusvarmuutta ja esteettömyysvaatimusten lähentämistä unionissa. Viranomaisia ei olisi estettävä vahvistamasta direktiivin liitteessä I vahvistettuja esteettömyysvaatimuksia tiukempia vaatimuksia. Edelleen johdanto-osan 91 mukaan direktiivillä ei olisi muutettava muissa unionin säädöksissä olevien, esteettömyyttä koskevien säännösten pakollista tai vapaaehtoista luonnetta.

Jotta koko julkinen hankinta olisi esteetön tulee julkisten hankintojen osalta ottaa huomioon esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VI vaatimukset. Niiden mukaan alla olevien ehtojen on täyttyvä, jotta voidaan olettaa, että tuotteiden ominaisuuksia, osia ja toimintoja koskevat, muissa unionin säädöksissä vahvistetut asiaankuuluvat velvoitteet täyttyvät:

1) tuotteen toimintaa ja esteettömyysominaisuuksia koskevat tiedot ovat esteettömiä esteettömyysdirektiivin liitteessä olevan I jakson 1 kohdassa vahvistettujen vastaavien osien mukaisesti; näitä ovat tuotteessa itsessään olevat käyttötiedot sekä tuotteen käyttöohjeet, jotka eivät ole itse tuotteessa vaan jotka asetetaan saataville tuotteen käytön tai muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla;

2) tuotteen käyttöliittymän ominaisuuksien, osien ja toimintojen esteettömyys sekä tuotteen toiminnallisuus täyttävät tällaista käyttöliittymää tai toiminnallisuutta koskevat, esteettömyysdirektiivin liitteessä olevan I jakson 2 kohdassa vahvistetut vastaavat esteettömyysvaatimukset;

3) tuotteen pakkaus, mukaan lukien siinä annetut tiedot sekä tuotteen asennusta, huoltoa, varastointia ja hävittämistä koskevat ohjeet, jotka eivät ole itse tuotteessa vaan jotka asetetaan saataville muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla, itsepalvelupäätteitä lukuun ottamatta, on esteettömyysdirektiivin liitteessä olevassa II jaksossa vahvistettujen esteettömyysvaatimusten mukaisesti esteetön.

Direktiivin johdanto-osan 92 kohdan mukaan direktiiviä olisi sovellettava vain hankintamenettelyihin, joita varten on lähetetty tarjouskilpailukutsu tämän direktiivin soveltamisen alkamispäivän jälkeen, tai, jos tarjouskilpailukutsua ei ole tarkoitus lähettää, hankintamenettelyihin, jotka hankintaviranomainen tai -yksikkö on aloittanut tämän direktiivin soveltamisen alkamispäivän jälkeen. Tämän lain esteettömyysvaatimuksia alettaisiin soveltaa 28.6.2025 alkaen.

8 §. *Tuotteen perusteellinen muutos ja kohtuuton rasite.* Ehdotetun lain 8 §:ssä säädettäisiin kahdesta poikkeusmahdollisuudesta. Direktiivin johdanto-osan 21 kohdassa todetaan, että esteettömyysvaatimukset olisi muotoiltava niin, että ne aiheuttavat talouden toimijoille ja jäsenvaltioille mahdollisimman pienen rasitteen. Konkreettisesti kohtuuttomuutta arvioitaisiin tämän ehdotetun 8 §:n mukaisten poikkeuksien perusteella. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan vaatimukset tuotteille.

Suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava ainoastaan siinä määrin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle talouden toimijalle, tai siinä määrin, kuin ne eivät edellytä tuotteiden ja palvelujen perusteellista muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia tämän direktiivin mukaisesti. Direktiivin johdanto-osan 64 mukaan käytössä olisi oltava valvontamekanismeja, joilla voidaan tarkistaa, onko poikkeaminen esteettömyysvaatimusten soveltamisesta ollut oikeutettua.

Ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin perusteellisen muutoksen tai kohtuuttoman rasitteen perusteella tehtävistä esteettömyysvaatimuksista poikkeamisesta sekä tähän liittyvästä osoitus- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

Ehdotetun lain 8 § *1 momentin* mukaan talouden toimijan talouden toimija voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se voi arvioinnillaan osoittaa, että 7 §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa:

1) sen tuotteelle merkittävän muutoksen, minkä seurauksena tämän perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti;

2) kohtuuttoman rasitteen.

Kyseessä olevat poikkeukset voidaan nähdä toisistaan erillisinä eikä molempien vaatimusten tarvitse täytyä yhtä aikaa.

Pykälän 1 momentin *1 kohta* tarkoittaa tilannetta, jossa jonkun esteettömyysvaatimuksen noudattaminen aiheuttaisi sen, että tuote muuttuisi perusluonteeltaan toisenlaiseksi. Esimerkiksi pieninäppäimistöiseen puhelimeen ei tarvitse tehdä suuria näppäimiä, koska se muuttaisi tuotteen tarkoituksen perustavanlaatuisesti toisenlaiseksi.

Ehdotetun lain 8 §:n 2 momentin mukaan *kohdan 2* arvio tulisi tehdä esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Ehdotetussa laissa tehtäisiin suora viittaus esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI. Vastaavaa liitettä käytetään palvelujen osalta, kun arvioidaan kohtuutonta rasitetta talouden toimijalle esteettömyys- tai saavutettavuusvaatimuksen noudattamisen osalta.

Liitteen VI mukaisesti talouden toimijan tulee arvioida, aiheuttaako yksittäisen esteettömyysvaatimuksen noudattaminen kohtuuttoman rasitteen. Arviossa esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksia tulisi arvioida suhteessa tuotteen valmistamisesta, jakelusta tai maahantuonnista aiheutuviin kokonaiskustannuksiin (toiminta- ja pääomakustannukset). Kertaluonteisia kustannuksia arvioitaessa otetaan huomioon lähenkilöstön tarve, koulutuksen ja osamisen hankkimisen tarve, prosessien kehittäminen (tuotekehitys), ohjemateriaalinen laatimisen tarve ja kertaluonteiset kustannukset, jotka liittyvät tarpeeseen ymmärtää lain vaatimukset. Juoksevia tuotanto- ja kehityskustannuksia laskettaessa otetaan huomioon kustannukset jotka

liittyvät tuotteen suunnitteluun, valmistusprosessiin, tuotteen testaamiseen ja dokumentaation laatimiseen.

Lisäksi tulisi tehdä kustannus-hyötyarviot, jossa otetaan huomioon tuotantoprosessit ja investoinnit. Näitä tulisi verrata nimenomaan vammaisille henkilöille aiheutuviin hyötyihin ottaen huomioon tietyn tuotteen käytön määrä ja käyttötiheys.

Edelleen tulisi arvioida nettokustannukset suhteessa talouden toimijan nettoliikevaihtoon. Tässäkin arvioinnissa otetaan kertaluonteisina osatekijöinä huomioon lisähenkilöstön tarve, koulutuksen ja osaamisen hankkimisen tarve, prosessien kehittäminen (tuotekehitys), ohjemateriaalinen laatimisen tarve ja kertaluontoiset kustannukset, jotka liittyvät tarpeeseen ymmärtää lain vaatimukset. Juoksevia tuotanto- ja kehityskustannuksia laskettaessa otetaan huomioon kustannukset, jotka liittyvät tuotteen suunnitteluun, valmistusprosessiin, tuotteen testaamiseen ja dokumentaation laatimiseen.

Arvioinnissa tulisi siis laskea kertaluontoisia kustannuksia ja juoksevia kustannuksia. Arvioinnissa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää kyseistä tuotetta (direktiivin johdanto-osa 66). Mitä suurempi toimija on kyseessä ja mitä suurempi määrä tuotteella on käyttäjiä, sitä vaikeampi on vedota kohtuuttomaan rasitteeseen.

Direktiivin johdanto-osan 66 kohdan mukaan kohtuuttoman rasitteen aiheuttavien toimenpiteiden olisi katsottava olevan sellaisia, joista talouden toimijalle aiheutuisi liiallinen organisatorinen tai taloudellinen lisärasite, kun otetaan huomioon toimenpiteistä vammaisille henkilöille todennäköisesti koituvat edut tässä direktiivissä säädettyjen perusteiden mukaisesti. Oikeuteutiksi perusteiksi ei olisi katsottava sitä, että asiaa ei pidetä tärkeänä, kuten ei myöskään ajan tai tiedon puutetta. Talouden toimijan tulee arvioida itse perusteellisen muutoksen ja kohtuuttoman rasitteen toteutumista sen hetkisillä tiedoilla ja osaamisella, jotka ovat talouden toimijan käytettävissä arvioinnin ajankohtana. Poikkeaminen tulee pyrkiä rajaamaan niin lyhyeksi kuin on mahdollista.

Ehdotetun lain 8 §:n 3 *momentin* mukaan kohtuuttomaan rasitteeseen ei voi vedota, jos talouden toimija saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Olisi myös huomioitava edellä 7 §:n mukaan julkiset hankinnat on tehtävä noudattaen esteettömyysvaatimuksia. Tämän momentin tarkoitus on nimenomaisesti korostaa, että ehdotetun lain 8 §:n mukaiseen poikkeukseen ei voi vedota lainkaan, jos tuotetta varten on saanut rahoitusta, joka on myönnetty erityisesti sitä varten, että tuotteen esteettömyysvaatimuksia parannetaan.

Edelleen tulee huomioida, että kohtuuttomaan rasitteen voi vedota vain osittain, ei koko tuotteen osalta. Eli jos poikkeustapauksissa tämän direktiivin esteettömyysvaatimukset aiheuttaisivat kohtuutonta rasitetta talouden toimijoille, talouden toimijoita olisi vaadittava noudattamaan kyseisiä vaatimuksia vain siltä osin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta. Tällaisissa asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa talouden toimijan ei olisi kohtuudella mahdollista soveltaa täysin yhtä tai useampaa tämän direktiivin esteettömyysvaatimusta. Näin ollen poiketa voi vain niiden esteettömyysvaatimusten osalta, jotka on arvioitu kohtuuttomiksi noudattaa. Niiden esteettömyysvaatimusten osalta, joiden osalta kohtuuttoman rasitteen edellytykset eivät arvioinnin perusteella täyty, on noudatettava (direktiivin johdanto-osan 66 kohta).

9 §. Ilmoitusvelvollisuus ja poikkeuksen dokumentointi. Ehdotetun lain 9 §:n 1 momentin mukaan, jos talouden toimija vetoaa tietyn tuotteen osalta ehdotetun lain 8 §:n poikkeukseen, sen on lähetettävä kyseiset tiedot asiaankuuluville markkinavalvontaviranomaisille. Kyseessä olevalla kohdalla saatettaisiin kansallisesti voimaan esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 8 kohta.

Edelleen lain sallimaan poikkeukseen vetoamiseen arviointi tulee dokumentoida (1 kohta). Talouden toimijan olisi 2 kohdan mukaan vasta asiaankuuluvien viranomaisten pyynnöstä toimitettava arvioinnista kopio, jossa selvitetään, miksi sen tuote tai palvelu ei ole täysin esteetön, ja toimitettava näyttöä kohtuuttomasta rasisiteesta tai perusteellisesta muutoksesta tai molemmista. Talouden toimijan on 3 kohdan säilytettävä asiakirjoja viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi asettanut tuotteen saataville markkinoille.

Yleinen arvio kohtuuttomasta rasisiteesta olisi tehtävä käyttämällä liitteessä VI vahvistettuja perusteita. Talouden toimijan olisi dokumentoitava kohtuutonta rasisitettä koskeva arvio ottamalla huomioon asiaankuuluvat perusteet. Tuotteiden osalta arvio on tehtävä, kun tuote on asetettu viimeksi markkinoille ja näin ollen myös ilmoitettava poikkeukseen vetoaminen heti markkinavalvontaviranomaiselle, kun tuote on asetettu markkinoille. Palveluiden osalta kohtuuttomuutta tulee arvioida aina uudestaan, jos tarjottavaa palvelua muutetaan, joka tapauksessa vähintään viiden vuoden välein. Tuotteiden osalta voidaan ajatella vastaavasti, vaikka tuotetta ei useinkaan enää muuteta, kun se saatetaan markkinoille. Tulee myös huomioida, että jos tietyn vaatimuksen noudattaminen on myöhemmin mahdollista, ei kohtuuttoman rasisitteen edellytykset enää välttämättä täyty. Arviota tulee silloin päivittää tältä osin.

Lain 9 §:n 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuus joka olisi säädetty 1 momentissa ei koske mikroyrityksiä. Myöskään dokumentointivaatimus ei koskisi tuotteita käsitteleviä mikroyrityksiä. Mikroyritysten tulisi kuitenkin pyynnöstä toimittaa markkinavalvontaviranomaiselle arviointia koskevat asianmukaiset tiedot. Kyseisellä kohdalla implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 4 kohta, jonka mukaan arvioinnin dokumentointia koskeva velvoite ei koske tuotteita käsitteleviä mikroyrityksiä. Tuotteita käsittelevien mikroyritysten, jotka ovat päättäneet vedota perusteelliseen muutokseen tai kohtuuttomaan rasisiteeseen, on kuitenkin markkinavalvontaviranomaisen pyynnöstä toimitettava arviointia koskevat asianmukaiset tiedot. Esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 8 kohdan toisen alakohdan mukaan mikroyrityksien ei tarvitse lähettää tietoa siitä, että vetoaa perusteelliseen muutokseen tai kohtuuttomaan rasisiteeseen.

3 luku **EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja CE-merkintä tuotteille**

10 §. EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus. Ehdotetun lain 10 §:ssä määriteltäisiin, että EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksessa olisi ilmoitettava mitkä esteettömyysvaatimukset täyttyvä ja lisäksi yksilöitävä ne vaatimukset, joiden osalta talouden toimija vetoaa 8 §:n mukaiseen poikkeukseen.

Ehdotetun 10 §:n 2 momentin mukaan EU:n vaatimustenmukaisuusvakuutus olisi laadittava päätöksen N:o 768/2008/EY liitteessä II olevan mallin mukaisesti. Kyseessä on Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 768/2008/EY, tehty 9 päivänä heinäkuuta 2008, tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta. Kyseessä olevassa päätöksessä säädetään yhteisistä periaatteista ja viitesäännöksistä, joita on tarkoitus soveltaa kaikessa alakohteisessa lainsäädännössä, jotta voidaan tarjota johdonmukainen perusta kyseisen lainsäädännön tarkistamista tai uudelleenlaatimista varten. Päätös muodostaa

luonteeltaan monialaiset yleiset puitteet tuotteiden kaupan pitämisen ehtojen yhdenmukaistamista koskevaa tulevaa lainsäädäntöä.

Esteettömyysdirektiivin mukaan vakuutuksen tulee sisältää selvitys tuotteelle soveltuvista saatavuusvaatimuksista. Arvioinnin olisi tarvittavassa laajuudessa sisällettävä myös kuvaus tuotteen suunnittelusta, valmistuksesta ja toiminnasta esteettömyysdirektiivin liitteen IV mukaisesti.

Ehdotetun 10 §:n 3 *momentin* mukaan tuotteiden EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen tulee sisältää esteettömyysdirektiivin liitteen IV mukaiset osatekijät ja sitä on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla. Ehdotetussa laissa olisi suora viittaus kyseessä olevaan esteettömyysdirektiivin liitteeseen IV.

Liitteen IV mukaisesti sisäinen tuotannonvalvonta olisi vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettely, jossa valmistaja täyttää tekniset asiakirjat, valmistuksen ja vastaa velvoitteista CE-merkinnän ja EU-vaatimuksenmukaisuuden osalta.

Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 79 mukaan tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin osalta tässä direktiivissä olisi käytettävä päätöksen N:o 768/2008/EY liitteessä II vahvistettua sisäisen tuotannonvalvonnan menettelyä (moduuli A), koska sen avulla talouden toimijat voivat osoittaa ja toimivaltaiset viranomaiset varmistaa ilman aiheutonta rasitetta, että markkinoilla saataville asetettavat tuotteet täyttävät esteettömyysvaatimukset. Kyseessä olevan liitteen mukaan sisäinen tuotannonvalvonta ja valvottu tuotetestaus on vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely, jossa valmistaja täyttää säädetyt velvoitteet ja varmistaa ja vakuuttaa yksinomaisella vastuullaan, että kyseiset tuotteet täyttävät niihin sovellettavat säädöksen vaatimukset.

Valmistajalla ei ole siis velvoitetta käyttää kolmatta osapuolta arvioinnin tekemiseksi.

Valmistajan tulisi varmistaa ja vakuuttaa yksinomaisella vastuullaan, että kyseinen tuote täyttää tämän lain esteettömyysvaatimukset, joita tuotteeseen sovelletaan.

Liitteen IV kohdan 2 mukaan valmistajan olisi laadittavat tekniset asiakirjat, joiden perusteella tulee voida arvioida, onko tuote tämän lain 7 §:ssä tarkoitettujen asiaankuuluvien esteettömyysvaatimusten mukainen. Jos valmistaja on vedonnut 8 §:n mukaiseen poikkeukseen, tulisi teknisten asiakirjojen perusteella voida arvioida, että asiaankuuluvien esteettömyysvaatimusten täyttäminen aiheuttaisi perusteellisen muutoksen tai asettaisi kohtuuttoman rasitteen. Teknisissä asiakirjoissa täsmennettäisiin sovellettavat vaatimukset ja niiden tulisi kattaa tuotteen suunnittelu, valmistus ja toiminta siinä määrin kuin se on olennaista arvioinnin kannalta.

Vaatimusten täyttämiseksi talouden toimija voi osittain tai kokonaan soveltaa yhdenmukaistettuja standardeja ja teknisiä eritelmiä, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Teknisissä asiakirjoissa tulisi olla ainakin tuotteen yleinen kuvaus ja luettelo kokonaan tai osittain sovelletuista yhdenmukaisista standardeista tai teknisistä eritelmistä, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Lisäksi teknisissä asiakirjoissa tulisi olla kuvaus tämän lain 7 §:ssä tarkoitettujen asiaankuuluvien esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi valituista ratkaisuksista, jos edellä kuvattuja yhdenmukaisia standardeja tai teknisiä eritelmiä ei ole sovellettu. Jos yhdenmukaisia standardeja tai teknisiä eritelmiä on sovellettu osittain, tulisi teknisissä asiakirjoissa täsmentää ne osat, joita on sovellettu.

Esteettömyysdirektiivin liitteen IV kohdan 3 mukaan vaatimuksenmukaisuuden arviointimenetelyn mukaan valmistajan olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että valmistusprosessilla ja sen valvonnalla taattaisiin, että tuote on teknisissä asiakirjoissa kuvatus lainen ja ehdotetun lain esteettömyysvaatimusten mukainen.

Edelleen liitteen IV kohdan 4 mukaan valmistajan tulisi huolehtia siitä, että CE-merkintä kiinnitetään jokaiseen yksittäiseen tuotteeseen, joka täyttää tämän lain esteettömyysvaatimukset.

Valmistajan olisi laadittava kirjallinen EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus tuotemallille. Siinä olisi yksilöitävä tuote, jota varten se on laadittu. EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen jäljennös on toimitettava pyynnöstä asiasta vastaaville viranomaisille.

Valtuutettu edustaja voi täyttää valmistajan puolesta ja tämän vastuulla CE-merkintää ja EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksesta säädetty valmistajan velvollisuudet (liitteen IV kohta 4) edellyttäen, että ne on eritelty toimeksiannossa.

Jos tuotteeseen sovelletaan useampia unionin säädöksiä, joissa edellytetään EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta, kaikkien kyseisten unionin säädösten osalta laaditaan yksi ainoa EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus. EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksessa on mainittava kyseisten säädösten tunnistetiedot, mukaan lukien niiden julkaisuviitteet.

Pykälän 4 momentin mukaan EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus on käännettävä sen jäsenvaltion kielelle tai kielille, jossa tuote saatetaan markkinoille tai jonka markkinoilla se asetetaan saataville.

Valmistajan on säilytettävä tekniset asiakirjat ja EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus viiden vuoden ajan sen jälkeen, kun tuote saatettiin markkinoille. Valmistaja on vastuussa maahan-tuojalle siitä, että se antaa markkinavalvontaviranomaisille pääsyn näihin asiakirjoihin.

11 §. CE-merkintä. Ehdotetun lain 9 §:n mukaan CE-merkintään sovelletaan NLF-asetuksen 30 artiklan säännöksiä.

Lisäksi ehdotetun lain 2 momentin mukaan säädettäisiin lisävaatimuksista tämän lain mukaisten tuotteiden CE-merkinnälle. CE-merkintä tulisi kiinnittää tuotteeseen tai sen merkintäkilpeen näkyvästi, helposti luettavasti ja pysyvästi. Jos tämä ei tuotteen luonteen vuoksi ole mahdollista tai perusteltua, se olisi kiinnitettävä pakkaukseen ja liiteasiakirjoihin.

Ehdotetun lain 9 §:n 3 momentin mukaan CE-merkintä tulisi kiinnittää ennen tuotteen markkinoille saattamista.

4 luku **Tuotteita käsittelevien talouden toimijoiden velvoitteet**

12 §. Valmistaja. Ehdotetun lain 12 §:llä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 7 artikla, jonka mukaan saattaessaan tuotteitaan markkinoille valmistajien on varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisesti. Direktiivin johdanto-osan 58 mukaan valmistajalla on parhaat mahdollisuudet suorittaa täydellinen vaatimustenmukaisuuden arviointi, koska sillä on yksityiskohtaiset tiedot suunnittelu- ja valmistusprosessista.

Ehdotetun lain 12 §:n *1 momentin* mukaan valmistajan olisi varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu tämän lain esteettömyysvaatimusten mukaisesti, myös sarjatuotannossa. Valmistajan tulee varmistaa, että sarjatuotannossa on menettelyjä sen takaamiseksi, että esteettömyysdirektiivin vaatimukset täyttyvät. Muutokset tulee ottaa asianmukaisesti huomioon.

Pykälän *2 momentin* mukaan valmistajan on laadittava lain 10 §:n mukaisesti EU-vaatimusten mukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä tuotteeseen CE-merkintä lain 11 §:n mukaisesti. Valmistajien on laadittava tekniset asiakirjat liitteen IV mukaisesti ja suoritettava tai suorituttava kyseisessä liitteessä vahvistettu vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely. Vaatimuksenmukaisuuden arvioinnin voi tehdä itse tai sen voi teettää ulkopuolella. Vastuu arvioinnin oikeellisuudesta säilyy valmistajilla. Kun tuotteen vaatimustenmukaisuus sovellettavien esteettömyysvaatimusten suhteen on osoitettu tällaisella menettelyllä, valmistajien on laadittava EU-vaatimusten mukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä CE-merkintä edellä, ehdotetun 11 §:n mukaisesti.

Pykälän *3 momentin* mukaan valmistajan on säilytettävä tekniset asiakirjat ja EU-vaatimusten mukaisuusvakuutus viiden vuoden ajan siitä, kun tuote saatettiin markkinoille.

Pykälän *4 momentin* mukaan valmistajan olisi varmistettava, että tuotteeseen on kiinnitetty tyyppi-, erä- tai sarjanumero tai muu merkintä, jolla se voidaan tunnistaa. Jos tuotteen koko tai luonne ei tätä salli, niiden on varmistettava, että vaadittu tieto on annettu pakkauksessa tai tuotteen mukana seuraavassa asiakirjassa. Lisäksi valmistajan tulisi ilmoittaa tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden. Nämä ilmoitettavat tiedot ovat vastaavanlaisia kuin valmistajalta muutoinkin edellytetään erilaisten tuotteiden markkinoille saattamisen yhteydessä, esim. painelaitelaisissa tai laissa radiolaitteista.

Pykälän *5 momentin* mukaan valmistajan tulee ilmoittaa tuotteessa ohjeet ja turvallisuustiedot selkeästi, ymmärrettävästi ja helpotajuisesti. Myös tämä vaatimus on muuallakin vastaavissa tuotteita koskevissa markkinavalvontaan liittyvissä laeissa. Ehdotetun lain osalta tuotteen tietojen antamiseen liittyy myös esteettömyysvaatimukset liitteen I mukaisesti. Esteettömyysvaatimukset olisi kuvattu tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa ja nämä esteettömyysvaatimukset liittyvät lähinnä siihen, miten tieto esitetään teknisesti oikein ja ymmärrettävällä tavalla tai miten tieto annetaan vaihtoehtoisella tavalla niin, että annetaan ohjeita äänen ja tekstin avulla tai asennetaan näppäimistöön koho-opasteita, jotta sokeat tai huonokuuloiset henkilöt voivat olla vuorovaikutuksessa tuotteen kanssa.

13 §. Valtuutettu edustaja. Ehdotetun lain 13 §:n mukaan valmistaja voisi nimetä erikseen valtuutetun edustajan, joka säilyttää vaadittavia asiakirjoja ja toimittaa ne perustellusta pyynnöstä markkinavalvontaviranomaiselle.

Ehdotetun lain 13 §:n *1 momentin 1 kohdan* mukaan valtuutettu edustaja pitää EU:n vaatimusten mukaisuusvakuutus ja tekniset asiakirjat kansallisille markkinavalvontaviranomaisille viiden vuoden ajalta tuotteen markkinoille saattamisesta.

Ehdotetun lain 13 §:n *1 momentin 2 kohdan* mukaan toimivaltaisen kansallisen markkinavalvontaviranomaisen perustellusta pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot ja asiakirjat jotka osoittavat,

että tuote on vaatimusten mukainen. Edelleen *3 kohdan* mukaan valtuutettu edustajan olisi tehtävä yhteistyötä toimivaltaisten kansallisten markkinavalvontaviranomaisten kanssa mahdolliset esteettömyyspuutteiden korjaamiseksi.

Pykälän *2 momentin* mukaan valtuutettu edustaja ei voisi vastata tuotteen valmistuksesta eikä valmistaja voi vaatia, että valtuutettu edustaja vastaa tuotteen suunnittelusta ja valmistuksesta tuotteeseen sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisesti.

14 §. Maahantuojat. Ehdotetun lain 14 §:n *1 momentin* mukaan maahantuojat saisi saattaa markkinoille ainoastaan esteettömyysvaatimusten mukaisia tuotteita. Ennen tuotteen saattamista markkinoille maahantuojien on varmistettava, että valmistaja on suorittanut liitteessä IV vahvistetun vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn. Niiden on varmistettava, että valmistaja on laatinut mainitussa liitteessä vaaditut tekniset asiakirjat, että tuotteeseen on kiinnitetty CE-merkintä, että sen mukana on vaaditut asiakirjat. Direktiivin johdanto-osan 60 mukaan maahantuojien olisi varmistettava, että kolmansista maista peräisin olevat tuotteet, jotka tulevat unionin markkinoille, ovat tämän direktiivin mukaisia, ja etenkin, että valmistajat ovat tehneet asianmukaisia vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyitä kyseisten tuotteiden osalta.

Pykälän *1 momentin* mukaan maahantuojan tulisi varmistaa, että valmistaja on merkinnyt tuotteeseen tyyppi-, erä- tai sarjanumeron tai muun merkinnän, jolla tuote voidaan tunnistaa. Tai jos tuotteen koko tai luonne ei tätä salli, niiden on varmistettava, että vaadittu tieto on annettu pakkausessa tai tuotteen mukana seuraavassa asiakirjassa. Lisäksi maahantuojan tulee varmistaa, että valmistaja on ilmoittanut nimensä, rekisteröidyn toiminimensä tai rekisteröidyn tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden. Tiedot tulee olla merkittynä helposti ymmärrettävällä kielellä.

Pykälän *2 momentin* mukaan maahantuojan olisi tuotetta markkinoille saattaessaan ilmoitettava tuotteesta helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta maahantuojaan saa yhteyden.

Pykälän *3 momentin* mukaan, jos maahantuojat katsoo, ettei tuote täytä esteettömyysvaatimuksia, maahantuojat ei saa asettaa tuotetta markkinoille ennen kuin tuote on saatettu vaatimusten mukaiseksi. Jos tuote ei ole esteettömyysvaatimusten mukainen, maahantuojan on ilmoitettava siitä valmistajalle ja markkinavalvontaviranomaisille.

Pykälän *4 momentin* mukaan maahantuojan tulisi varmistaa, että tuotteessa on selkeät, ymmärrettävät ja helppotajuiset ohjeet ja turvallisuustiedot. Lisäksi maahantuojan on varmistettava, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Pykälän *5 momentin* mukaan maahantuojan olisi pidettävä viiden vuoden ajan jäljennös EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksesta markkinavalvontaviranomaisen saatavilla ja varmistettava että tekniset asiakirjat ovat pyynnöstä markkinavalvontaviranomaisen saatavilla.

Pykälän *6 momentin* mukaan edellä 12 §:n mukaisia valmistajien velvollisuuksia sovelletaan maahantuojiin, jotka saattavat tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttavat jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa vaatimustenmukaisuuteen suhteessa tämän lain esteettömyysvaatimuksiin.

15 §. Jakelija. Ehdotetun lain 15 §:n 1 momentin mukaan jakelijan olisi noudatettava asianmukaista huolellisuutta.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen kuin jakelija toimittaisi tuotteen markkinoille sen on tarkistettava, että tuotteessa on CE-merkintä ja mukana tarvittavat asiakirjat, käyttöohjeet ja turvallisuusohjeet. Lisäksi jakelijan tulee varmistaa, että valmistaja on noudattanut velvollisuuttaan merkitä tuotteeseen tyyppi-, erä- tai sarjanumeron tai muun merkinnän, jolla tuote voidaan tunnistaa. Tai jos tuotteen koko tai luonne ei tätä salli, niiden on varmistettava, että vaadittu tieto on annettu pakkauksessa tai tuotteen mukana seuraavassa asiakirjassa. Lisäksi jakelijan tulee varmistaa, että valmistaja on ilmoittanut nimensä, rekisteröidyn toiminimensä tai rekisteröidyn tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden. Tiedot tulee olla merkittynä helposti ymmärrettävällä kielellä. Jakelijan tulee myös varmistaa, että maahantuoja on ilmoittanut tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta maahantuojaan saa yhteyden.

Pykälän 3 momentin mukaan jakelijan tulisi varmistua, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattamista. Tätä on avattu myös direktiivin johdanto-osan 62 kohdassa, jonka mukaan jakelijoiden olisi varmistettava, että niiden tuotteelle suorittama käsittely ei vaikuta haitallisesti tuotteen vaatimustenmukaisuuteen suhteessa esteettömyysvaatimuksiin.

Pykälän 4 momentin mukaan edellä 12 §:n mukaisia valmistajien velvollisuuksia sovelletaan jakelijoihin, jotka saattavat tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttavat jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa vaatimustenmukaisuuteen suhteessa tämän lain esteettömyysvaatimuksiin.

16 §. Yhteiset vaatimukset. Ehdotettavan 16 §:n mukaan talouden toimijoille on joitakin yhteisiä vaatimuksia. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sellaisista toiminta- ja yhteistyövelvoitteista, jotka koskevat kaikkia talouden toimijoita.

Pykälän 1 momentin mukaan talouden toimijan on pyynnöstä toimitettava markkinavalvontaviranomaiselle tunnistetiedot viimeisen viiden vuoden ajalta niiden toimittamista tuotteista toiselle talouden toimijalle tai niiden vastaanottamista tuotteista toiselta talouden toimijalta. Näillä tiedoilla tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin 12 artiklan mukaisia tietoja. Tuotteen jäljitettävyyden varmistaminen koko toimitusketjussa on tärkeää, jotta esteettömyysvaatimusten vastaisesta tuotteista vastaavat toimijat voidaan saada selville. Talouden toimijoiden tulisi siksi myös säilyttää tietoja niistä talouden toimijoista, joilta ne ovat hankkineet tuotteen tai jolle ne ovat toimittaneet tuotteen.

Pykälän 2 momentin mukaan valmistaja, jakelija tai maahantuoja, joka katsoo tai jolla on syytä uskoa, että heidän markkinoille saattama tuote ei täytä vaatimuksia tuotteeseen sovellettavasta esteettömyydestä, olisi välittömästi toteutettava vaadittavat korjaavat toimet tuotteen saattamiseksi vaatimusten mukaiseksi tai tarvittaessa sen vetämiseksi pois. Kaikilla talouden toimijoilla on velvollisuus oma-aloitteisesti ryhtyä tarvittaviin korjaaviin toimiin, jos niillä on syytä epäillä, ettei markkinoilla oleva tuote ole vaatimusten mukainen. Korjaavia toimenpiteitä olisivat markkinoilta poistaminen, jolla tarkoitettaisiin kaikkia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on estää toimitusketjussa olevan tuotteen asettaminen saataville markkinoilla. Lisäksi korjaavan toimenpiteenä olisi palautusmenettely, jolla tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on saada loppukäyttäjien saataville jo asetetut tuotteet takaisin. Lisäksi on tiedotettava kaikkien

niiden jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisia, jonne tuote on asetettu saataville. Valmistajan ja maahantuojan on pidettävä näistä tuotteista kirjaa mukaan lukien niihin kohdistuvista valituksista.

Pykälän 3 *momentin* mukaan valmistajan, maahantuojan ja jakelijan on tehtävä markkinavalvontaviranomaisen pyynnöstä yhteistyötä antamalla kaikki tarpeelliset tiedot, jotka toteutetaan niiden markkinoille saattamiin tuotteisiin sovellettavien esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi, erityisesti saattamalla tuotteet sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaisiksi. Talouden toimijoiden on muun muassa toimitettava viranomaisten pyynnöstä tarpeelliset asiakirjat sen osoittamiseksi, että tuote on esteettömyysvaatimusten mukainen.

Käytännössä markkinavalvontaviranomainen kohdistaisi toimenpiteet sen toimivallan piirissä oleviin talouden toimijoihin. On oletettavaa, että Suomessa suurin osa talouden toimijoista olisi maahantuojan tai jakelijan roolissa. Näihin myös markkinavalvontaviranomaisen toimenpiteet useimmiten kohdistettaisiin, jos talouden toimijat eivät oma-aloitteisesti olisi ryhtyneet korjaaviin toimiin.

Esteettömyysdirektiivin mukaisesti asiakirjat voidaan toimittaa viranomaisen helposti ymmärtämällä kielellä. Säännöksen tavoitteena on helpottaa asiointia viranomaisen kanssa, siksi viranomaiselle toimitettavien asiakirjojen kieltä ei ole rajattu suomen ja ruotsin kieleen. Ainakin standardoinnissa yleisesti työkielenä käytettyä englantia voi suomen ja ruotsin ohella käyttää asiointikielenä myös viranomaisen kanssa. Jos asianosainen haluaa toimittaa asiakirjoja jollain muulla kielellä, sen soveltuvuuden ja ymmärrettävyyden voi varmistaa etukäteen viranomaiselta.

5 luku **Valvonta**

17 §. *Esteettömyysvaatimusten markkinavalvonta.* Markkinavalvontaa tehtäisiin markkinavalvontalain mukaisesti. Markkinavalvontalakiin tulisi tehdä viittaus ehdotetun lain 4 §:ssä. Valvontaa voidaan suorittaa ennakkollisesti ja riskiperusteisesti. Käyttäjän kannalta on ensinnäkin tärkeää, että tuotteessa on tiedot, joiden kautta saa yhteyden tuotteen valmistajan ja/tai maahantuojaan. Markkinavalvontaviranomainen vastaanottaa käyttäjien ilmoituksia, jos tuote ei täytä vaadittavia esteettömyysvaatimuksia. Markkinavalvontaviranomaisen tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin. Yleensä markkinavalvontaviranomaisten markkinavalvontatoimet havaitaan tarkastuksissa ja niistä saadaan tieto asiakkaiden ilmoitusten kautta.

EU:n markkinavalvonta-asetus edellyttää, että kussakin jäsenvaltiossa laaditaan markkinavalvontaa varten valvontaohjelma. Suomessa yleisen, suomalaista markkinavalvontaa kuvaavan ohjelman, on valmistellut työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa. Tästä on säädetty markkinavalvontalain 7 §:ssä.

Markkinavalvonnan toimenpiteistä säädetään markkinavalvontalain 3 luvussa. Luvussa säädetään viranomaisen oikeudesta saada tietoja talouden toimijalta, oikeudesta tehdä tarkastuksia, oikeudesta ottaa tuote tutkittavaksi ja esimerkiksi oikeudesta käyttää ulkopuolista asiantuntija-apua. Markkinavalvontaviranomainen voi antaa markkinavalvontalain 17 – 22 §:ssä tarkoitetun määräyksen tai kiellon, jos osoittautuu, että tuote ei ole vaadittavien esteettömyysvaatimusten mukainen. Kyseessä olevia määräyksiä tai kieltoja ovat toimenpidemääräys, kieltö, palautusmenettely ja väliaikainen kieltö. Lisäksi markkinavalvontalaissa säädetään esimerkiksi maastaviennin kieltäminen, toimenpiteen teettäminen ja hävittämismääräys.

Markkinavalvontaviranomaisen tulee noudattaa valvonnassa hallintolain säännöksiä esimerkiksi asianosaisen kuulemisesta.

Markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella markkinavalvontalain 4 luvun mukaisesti.

Ehdotetun lain 17 §:n *1 momentin 1 kohdan* mukaan markkinavalvontaviranomaisen tulee erityisesti tarkastaa, että vaadittavia esteettömyysvaatimuksia noudatetaan ja *2 kohdan* mukaan, että talouden toimija on tehnyt vaadittavan perustellun arvion 9 §:n mukaisesti, jos talouden toimija on vedonnut tämän lain soveltamisalaan kuuluvan tuotteen osalta 8 §:n mukaiseen poikkeukseen.

Ehdotetun *3 kohdan* mukaan markkinavalvontaviranomaisen tulee huolehtia, että tiedot tuotteista, jotka eivät ole esteettömyysvaatimusten mukaisia julkaistaan julkisten tietojen osalta. Esteettömyysdirektiivin 19 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että markkinavalvontaviranomaisten hallussa olevat tiedot siitä, noudattavatko talouden toimijat tämän lain mukaisia esteettömyysvaatimuksia, sekä 9 §:ssä säädetystä arvioinnista, asetetaan pyynnöstä kuluttajien saataville esteettömässä muodossa, paitsi jos kyseisiä tietoja ei voida antaa markkinavalvonta-asetuksen 17 artiklan mainituista luottamuksellisuussyistä. Arvio tulee siis olla julkisten tietojen osalta saatavilla esteettömässä muodossa.

Ehdotetun pykälän *2 momentissa* säädettäisiin siitä, että markkinavalvontaviranomaisen on tarvittaessa tehtävä tuotteen kattava arviointi, jos sillä on riittävä syy epäillä, että tuote ei täytä vaadittavia esteettömyysvaatimuksia. Jos tässä arvioinnissa käy ilmi, että tuote ei täytä vaatimuksia ja markkinavalvontaviranomaiset katsovat, ettei vaatimustenvastaisuus rajoitu pelkästään oman jäsenvaltion alueeseen, niiden on ilmoitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille arvioinnin tuloksista ja toimenpiteistä, jotka ne ovat vaatineet talouden toimijaa toteuttamaan. Tästä menettelystä säädetään kansallisesti markkinavalvontalain 27 §:ssä, joten siitä ei olisi tarpeen säätää erikseen tässä laissa. Sen sijaan *4 momentissa* olisi tarpeen säätää esteettömyysdirektiivin mukaisesti siitä, että jos kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta mikään jäsenvaltio tai komissio ei ole esittänyt vastalauseita jonkin jäsenvaltion toteuttamasta väliaikaisesta toimenpiteestä, toimenpiteen katsotaan olevan oikeutettu.

Pykälän *3 momentin* mukaan, jos markkinavalvontaviranomainen havaitsee puutteita 8 ja 9 §:ien perusteella tehdyssä arvioinnissa, sen tulee kehottaa talouden toimijaa korjaamaan havaitut puutteet. Markkinavalvontaviranomaisen on määritettävä ajanjakso, jonka kuluessa tällaisten toimenpiteiden on oltava toteutettuja. Ajan tulee olla kohtuullinen aika, jotta muutos voidaan tehdä, mutta sen tulee olla myös tehokas niin, että muutoksella on vaikutusta.

Ehdotetun 17 §:n *4 momentissa* viitataan markkinavalvontalain 27 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään ilmoittamisesta Euroopan komissiolle ja muille Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen jäsenvaltiolle. Kansallisiin toimenpiteisiin sovelletaan muutoin, mitä suojalauseke- ja suojaamenettelvstä säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä, jolla yhdenmukaistetaan tuotteiden kaupan pitämisen ehtoja. Suojalausekemenettelyn tarkoituksena on, että kaikki jäsenvaltioiden kansalliset markkinavalvontaviranomaiset saavat tiedon vaarallisista tuotteista ja että tarvittavat rajoitukset saadaan näin koskemaan kaikkia jäsenvaltioita, jotta varmistetaan samantasoinen suoja koko EU:ssa. Menettelyn avulla komissio voi lisäksi ottaa kantaa tuotteiden va-

paata liikkuvuutta rajoittaviin kansallisiin toimenpiteisiin sisämarkkinoiden toiminnan varmistamiseksi. Suojalausekemenettelyllä turvataan tuotteiden vapaata liikkuvuutta ja varmistetaan sitä, onko tuotteen vapaata liikkuvuutta rajoittava kansallinen toimenpide oikeutettu. Suojamenettely käynnistetään ainoastaan, kun jokin toinen jäsenvaltio vastustaa toimenpidettä, joka on toteutettu kyseessä olevan tuotteen osalta. Jos toteutetusta rajoittavasta toimenpiteestä ei ole erimielisyyttä, kaikkien jäsenvaltioiden on toteutettava soveltuvat toimet omalla alueellaan.

Ehdotetulla pykälällä pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin 19, 20 artiklan ja 21 artiklat.

18 §. Muodollinen vaatimustenvastaisuus. Ehdotetun lain 18 §:n mukaan markkinavalvontaviranomaisen on, jonkin seuraavista havainnoista tehdessään, vaadittava asianomaista talouden toimijaa korjaamaan vaatimustenvastaisuus, sanotun kuitenkaan rajoittamatta edellä 8 §:n soveltamista:

- 1) CE-merkintä on kiinnitetty tämän lain 11 §:n vastaisesti;
- 2) CE-merkintää ei ole kiinnitetty;
- 3) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu;
- 4) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu oikein;
- 5) edellä 12 §:n 4 momentin 2 kohdassa tai 14 §:n 2 momentissa tarkoitetut valmistajan ja maahantuojan tiedot puuttuvat tai ne ovat virheellisiä tai epätäydellisiä;
- 6) mitä tahansa muuta 12 tai 14 §:ssä säädettyä hallinnollista vaatimusta ei ole täytetty.

Jos edellä 1 momentissa tarkoitettu vaatimustenvastaisuus jatkuu, markkinavalvontaviranomaisen on ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin tuotteen markkinoilla saataville asettamisen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi tai sen varmistamiseksi, että se poistetaan markkinoilta.

Edellä olevalla ehdotettavalla 18 §:llä implementoidaan esteettömyysdirektiivin 22 artikla.

19 §. Seuraamukset. Ehdotetun lain 19 §:ssä säädetään seuraamuksista.

Markkinavalvontalain 3 luvussa on säädetty niistä toimenpiteistä, joilla markkinavalvontaviranomainen voi puuttua vaatimustenvastaisuuteen. Ensinnäkin, jos talouden toimija ei noudata tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, markkinavalvontaviranomaisen on kehotettava toiminnanharjoittajaa korjaamaan puutteen määräajassa.

Jos puutteet tai laiminlyönnit ovat vakavia tai olennaisia eikä annetusta kehotuksesta huolimatta puutteita tai laiminlyöntejä ei ole koriattu, markkinavalvontaviranomainen voi kieltää talouden toimijaa valmistamasta, saattamasta markkinoille, asettamasta saataville markkinoilla tai muuten luovuttamasta tuotetta.

Kun kyse on vakavista puutteista, markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määrävstä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Uhkasakosta ja teettämisuhausta säädetään uhkasakko-laissa (1113/1990).

Markkinavalvonnassa ilmoitus ja toimet kohdistuva talouden toimijaan. Tässä laissa samoin kuin digipalvelulaissa voisi ratkaisun tai päätöksen tehosteeksi asettaa uhkasakon.

Ehdotettava laki, digipalvelulaki ja SVPL koskevat lähtökohtaisesti yleisesti tuotteen esteettömyyttä tai palvelun saavutettavuutta. Tavaroiden tai palvelujen tarjoajaa ja vammaista henkilöä koskien voi yksittäistapauksessa tulla kyseeseen myös yhdenvertaisuuslain 15 §:n kohtuulliset mukautukset ja niiden epäämisessä voi olla kyse yhdenvertaisuuslain mukaisesti syrjinnästä.

Pykälän mukaan CE-merkintärikkomuksesta säädetään CE-merkintärikkomuksesta annetussa laissa (187/2010).

6 luku Voimaantulo

20 §. Voimaantuloa ja siirtymäsäännökset. Ehdotetun lain 20 §:ssä säädettäisiin lain voimaantulosta, joka olisi 28 päivänä kesäkuuta 2022.

Ehdotettavaan lakiin liittyy siirtymäaikoja.

Pykälän 2 *momentin* mukaan palveluntarjoajat voivat edelleen tarjota palvelujaan 28.6.2030 asti käyttäen tuotteita, joita ne käyttivät laillisesti ennen kyseistä päivää heidän palvelujen tarjoamiseen. Kyseessä on siis ne tuotteet, joilla käytetään esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisia palveluja. Nämä on implementoitu lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista.

Pykälän 3 *momentin* mukaan itsepalvelupäätteet, joita palveluntarjoajat käyttävät laillisesti palvelujen tarjoamiseen ennen 28.6.2025 voidaan edelleen käyttää vastaavien palvelujen tarjoamisessa 20 vuoden ajan niiden käytön aloittamisesta.

Pykälän 4 *momentissa* todettaisiin, että ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Näitä ovat esimerkiksi viranomaisen ohjaus ja neuvonta talouden toimijoille esteettömyysvaatimuksista sekä markkinavalvontaviranomaisen osallistuminen esteettömyysdirektiivin 28 artiklan mukaiseen työryhmään.

7.2 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

1 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin soveltamisalaan viittaus tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annettavaan lakiin. Näin ollen tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valvontaan sovellettaisiin myös markkinavalvontalakia, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä. Markkinavalvontalain soveltamisalan laajentaminen tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin on perusteltua, jotta markkinavalvontaa koskeva sääntely olisi myös kansallisella tasolla jatkossa mahdollisimman yhdenmukaista. Lakia sovellettaisiin markkinavalvonta-asetusta täydentävästi markkinavalvonnan toimenpiteisiin. Markkinavalvonta-asetus korvaa jatkossa NLF-asetuksen markkinavalvontaa koskevat 15–24 artiklat, joita on sovellettu osalla niistä tuotesektoreista, jotka kuuluvat markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalaan.

4 §. Valvontaviranomaiset. [Pykälän momentti] lisättäisiin tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukainen markkinavalvontaviranomainen. [viranomainen] toimisi markkinavalvontaviranomaisena tuotteiden esteettömyysvaatimusten osalta ja voisi kohdistaa tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukaisiin tuotteisiin markkinavalvontatoimenpiteitä.

7.3 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

2 §. Määritelmät. Lain 2 §:n soveltamisalaan ehdotetaan säädettäväksi uusia määritelmiä, jotka pohjautuvat esteettömyysdirektiivin sääntelyyn. Määritelmiä käytettäisiin apuna määriteltäessä lain 3 a luvun mukaista soveltamisalaa. 3 a luvun soveltamisalan kohdentamiseksi määriteltäisiin pykälässä uusina kohtina kuluttaja, verkkokauppa, sähkökirja sekä henkilöliikenteen palvelu.

Pykälään lisättäisiin uusi *10 kohta*, jossa määriteltäisiin kuluttajan käsite. Esteettömyysdirektiivin tavoitteena on edistää esteettömien tuotteiden ja palvelujen tarjoamista kuluttajille. Esteettömyysdirektiivin sääntely tulee siten sovellettavaksi ainoastaan 2 artiklan 2 kohdan mukaisiin digitaalisiin palveluihin siltä osin, kuin niitä tarjotaan kuluttajille. Määritelmän mukaan kuluttajalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä, joka käyttää palvelua tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino-, liike-, käsiteollisuus- tai ammattitoimintaansa. Mikäli digitaalista palvelua tarjotaan muussa tarkoituksessa, kuin kuluttajalle suunnattuna palveluna, ei esteettömyysdirektiivin sääntely tulisi sovellettavaksi.

Pykälään lisättäisiin uusi *11 kohta* verkkokaupan määritelmästä. Kohdan myötä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan f alakohda, jossa säädetään direktiiviä sovellettavan verkkokaupan palveluihin. Esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 30 kohdan määritelmässä verkkokaupan palveluilla tarkoitetaan etäpalveluna sähköisessä muodossa verkkosivustoilla ja mobiililaitteipohjaisina palveluina kuluttajan omasta pyynnöstä toimitettavia palveluja kuluttajasopimuksen tekemiseksi. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 42 mukaan kyseisessä määritelmässä ilmaisulla ”etäpalvelu” tarkoitetaan palvelua, joka toimitetaan siten, että osapuolet eivät ole samanaikaisesti läsnä. Ilmaisulla ”sähköisessä muodossa” tarkoitetaan palvelua, joka lähetetään alun perin lähetyspaikasta ja vastaanotetaan määränpäässä tietoja elektronisesti käsittelevien (mukaan lukien digitaalinen pakkaaminen) ja tallentavien laitteiden avulla ja joka lähetetään, siirretään ja vastaanotetaan kokonaan linjoja, radioyhteyttä, optisia tai muita elektromagneettisia välineitä käyttäen. Ilmaisulla ”kuluttajan omasta pyynnöstä” tarkoitetaan palvelua, joka toimitetaan omasta pyynnöstä.

Verkkokaupalla tarkoitettaisiin sähköisen viestinnän palvelusta annetun lain (917/2014) 3 §:n 1 momentin 29 kohdassa tarkoitettua kuluttajalle tarjottavaa tietoyhteiskunnan palvelua, joka on tarkoitettu kuluttajasopimuksen tekemiseksi. Tietoyhteiskunnan määritelmä on tarkemmin määritelty hallituksen esityksessä laiksi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 194/2001 vp, s. 26-28). Hallituksen esityksessä tietoyhteiskunnan määritelmän mukaisesti tietoyhteiskunnan palvelulle on ominaista neljä tekijää: palvelu toimitetaan 1) etäpalveluna, 2) sähköisesti, 3) vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tapahtuvana tiedonsiirtona ja 4) tavallisesti vastiketta vastaan. Jotta kyseessä olisi lain soveltamisalaan kuuluva tietoyhteiskunnan palvelu, sen on täytettävä kaikki neljä määritelmän kriteeriä.

Tietoyhteiskunnan palvelu sisältää samat ominaisuudet kuin esteettömyysdirektiivissä tarkoitettu verkkokauppa. Jotta kansallisesti tarkoitettaisiin yhdenmukaisia määritelmiä, verkkokaupalla tarkoitettaisiin kuluttajalle tarjottavaa tietoyhteiskunnan palvelua. Verkkokauppaan ei sovellettaisi esteettömyysdirektiivin sääntelyä, mikäli sitä tarjottaisiin muille kuin kuluttajille.

Pykälään lisättäisiin uusi *12 kohta*, jossa säädettäisiin sähkökirjoista. Esteettömyysdirektiivissä tarkoitetaan ”sähkökirjoilla ja niiden lukemiseen tarkoitetuilla ohjelmistoilla” palvelua, jolla tarjotaan digitaalisia tiedostoja, joilla kirjan sähköinen versio välitetään siten, että sitä voidaan käsitellä, lukea ja käyttää ja siinä voidaan navigoida”. Sähkökirjan määritelmässä sähkökirjalla tarkoitettaisiin kuluttajalle tarjottavaa tiedostoa, joka on yksilöity julkaisuun liittyvällä pysyvällä tunnisteella.

Sähkökirjoissa on useimmiten tunniste (ISBN tai muu) ja sellainen annetaan myös on demand –julkaisuille, mutta määritelmän kannalta keskeistä on, että sisältö on julkaistu, eli kun sen kappaleita on saatettu yleisön saataviin tekijän suostumuksella. Kustantajan tehtävä on hankkia julkaisuilleen ISBN- tai ISMN-tunnus. ISBN-tunnus ei ole lakisääteinen, mutta suurin osa kustantajista käyttää sitä, koska ISBN identifioi kirjan ja sen kustantajan yksiselitteisesti. Lomakkeella voi hakea tunnuksen mm. omakustanteelle, väitöskirjalle tai pienkustantajan yksittäiselle kirjalle. Tunnus tulee hakea ennen kuin kirja painetaan tai julkaistaan verkossa.

Soveltamisalaan kuuluisi kaikki digitaalisessa muodossa julkaistut kirjalliset teokset kuten kauno- tieto- ja oppikirjat mukaan lukien matemaattisia kaavioita sisältävät kirjat riippumatta siitä, onko kirja julkaistu myös fyysisessä muodossa. Tietokirjoja ovat myös ammatilliset digikirjastot ja ”verkkokirjahyllyt”, jossa kuukausimaksulla selaimen tai mobiilisovelluksen kautta pääsee lukemaan e-kirjoja.

Sähkökirjatiedostot perustuvat sähköiseen tietokonekoodaukseen, jonka avulla pääosin teksti- tai graafisessa muodossa olevaa kirjallista teosta voidaan lukea ja levittää. Muuta kuin tekstiä sisältävien julkaisujen kuten sarjakuvien, lastenkirjojen ja taidekirjojen, ominaispiirteitä olisi tarkasteltava kaikkien sovellettävien saavutettavuusvaatimusten osalta. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea metatadassa huomioitavaa rakenteista tietoa sisällöstä ja saavutettavuusvaatimusten mukaisuudesta.

Saavutettavuusvaatimukset soveltuvat sähkökirjoihin riippumatta onko kyseessä yksityinen vai julkinen toimija, joka niitä julkaisee. Sähkökirjoja tarjotaan niin kirjastoista kuin osana oppilaitosten oppimateriaaleja. Viranomaisten julkaisut eivät kuitenkaan ole sähkökirjoja, ellei niitä ole nimenomaisesti suunnattu kuluttajalle.

Käytännössä direktiivi vaikuttaa digitaalisiin sähkökirjatiedostoihin, sähköisten kirjojen tilauspalveluihin, näitä tarjoaviin toimijoihin sekä verkkosivuihin ja mobiiliapplikaatioihin, joissa sähköisiä kirjoja voidaan lukea.

Lisäksi esteettömyysvaatimukset koskevat myös ohjelmistoa, muun muassa sellaisia mobiililaitepohjaisia palveluja, mobiilisovellukset mukaan lukien, jotka on tarkoitettu kyseisten digitaalisten tiedostojen käsittelyyn, lukemiseen ja käyttöön ja niissä navigointiin.

Sähkökirjojen lukemiseen tarkoitettut ohjelmistot ovat mobiililaitepohjaisia palveluja ja mobiilisovelluksia, jotka on tarkoitettu digitaalisten tiedostojen käsittelyyn, lukemiseen ja käyttöön

ja niissä navigointiin paitsi ohjelmistoa, jotka kuuluvat sähköisten lukulaitteiden määritelmän soveltamisalaan.

Mobiilisovelluksella tarkoitetaan samanlaisia sovellusohjelmistoja, jotka määritellään digipalvelulain 2 §:n 2 momentissa ja jotka ovat erillisiä, esimerkiksi verkkosivustolta tai sovelluskau-pasta päätelaitteeseen ladattavia sovelluksia. Tämän lain soveltamisalaan kuuluvana mobiilisovelluksena ei pidettäisi sovelluksia tai käyttöjärjestelmiä, joilla käyttäjä ohjaa tai hallitsee päätelaitetta. Tämä vastaa esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 41 kohdan loppuosaa, joka toteaa, että sähkökirjan ja sen lukemiseen tarkoitettuun ohjelmistoon ei lueta ohjelmistoa, joka kuuluu 42 alakohdan määritelmän soveltamisalaan, eli fyysiseen lukulaitteeseen, kuten Kindleen.

Saavutettavan sähkökirjan valmistus edellyttää teoksen erilaisten olennaisten osatekijöiden määrittelyä ja sen rakenteen standardoitua kuvausta. Esteettömyysdirektiivin voimaantulon jälkeen sähkökirjatiedostojen metatiedot kuvauksiin tulee sisällyttää kuvaus sähkökirjan saavutettavuusominaisuuksista. Esteettömyysdirektiivi ei koske varsinaista metatiedon tekemistä esteettömäksi vaan metatiedon kuvausrakenteeseen tulee sisällyttää tiedoston esteettömyysominaisuuksista kertova oma rakenne ja sisältö.

Sähköisen kirjan määritelmään eivät kuuluisi:

1. äänikirjat, koska esteettömyysdirektiivi toteaa, että sähkökirja on pääosin teksti- tai graafisessa muodossa oleva kirjallinen teos kun äänikirja on tekijänoikeuslaissa tarkoitettu ääntä tallentamalla valmistettu kappale kirjallisesta teoksesta;
2. sanomalehdet, aikakauslehdet ja vastaavat, koska vaikka nämä täyttävätkin sähköisinä versioina esteettömyysdirektiivin määritelmän ”sähköinen tiedosto”, ne eivät ole ”kirjoja” ja ne myös pääsääntöisesti julkaistaan aikaperusteisesti;
3. tilapäiseen käyttöön tarkoitettut aineistot, kuten mainospainotuotteet, esitteet, hinnastot, vuosikertomukset ja ohjelmat sekä;
4. rakennustietokorttisarjat, jotka pääosin sisältävät matemaattisia kaavoja, kuten CAD-aineistoja ja GDL-objekteja vaikeasti esteettömäksi saatettavia sisältöjä.

Pykälään lisättäisiin uusi *13 kohta*, jossa, määriteltäisiin henkilöliikenteen palvelut. Esteettömyysdirektiivin 3 artiklan mukaan direktiivin henkilöliikennepalvelut koskevat EU:n matkustajanoikeusasetuksissa tarkoitettuja henkilöliikennepalveluja. EU:n matkustajanoikeusasetukset määriteltäisiin liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa. Niillä tarkoitettaisiin vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1371/2007, jonka korvaa 7.6.2023 alkaen rautatie-liikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/782, , matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1177/2010 sekä matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.

EU:n matkustajenoikeusasetukset sisältävät velvoitteita liikenteenharjoittajia kohtaan, mutta myös erilaisia velvoitteita terminaalipitäjille sekä asemanhaltijoille ja lentoaseman pitäjille. Velvoitteet vaihtelevat liikennemuodosta riippuen. Myös matkatoimistoja, matkanjärjestäjiä ja lipunmyyjiä koskevat velvoitteet vaihtelevat eri liikennemuodoissa. Esimerkiksi voimassa olevista asetuksista vain linja-auto- ja vesiliikennettä koskevissa asetuksissa velvoitetaan selkeästi liikenteenharjoittajat, matkatoimistot ja matkanjärjestäjät varmistamaan, että yleiset tiedot matkasta ovat saatavilla, myös verkkovaraus- ja verkkotietopalveluissa asianmukaisessa ja vammaisille ja liikuntarajoitteisille henkilöille sopivassa muodossa.

Määritelmään kuuluisi näissä asetuksissa tarkoitettujen henkilöliikennepalvelujen osana tarjottavat digitaaliset palvelut, joiksi tunnistetaan direktiivissä erityisesti verkkosivut, mobiililaitteepohjaiset palvelut ja mobiilisovellukset, sähköiset matkalippupalvelut ja sähköiset liput. Sähköisinä matkalippuina pidetään myös sähköisiä matkakortteja, joihin voidaan ladata verkkosivuilta, mobiilisovelluksesta, palveluja tuottavan yrityksen tai sen asiamiehen toimipisteestä. Matkakortit ja lukulaitteet toimivat joko RFID tai NFC teknologialla.

Matkatiedoilla tarkoitetaan yleisesti reitti-, pysäkki-, aikataulu-, hinta- ja saatavuustietoja mukaan lukien tietoja liikennehäiriöistä, liityntäpalveluista ja jatkoyhteyksistä. Soveltamisalaan kuuluisi siten esimerkiksi liikennehäiriöstä palveluntarjoajan verkkosivuilla tai mobiilisovelluksessa ilmoitetut tiedot.

Kuljetuspalveluja koskevia tietoja ja reaaliaikaisia matkatietoja välitetään nykyään useimmiten mobiilisovellusten kautta tai, kuten esimerkiksi lentoliikenteessä edelleen, myös tekstiviestitse. Tietoja tarjoavat paitsi varsinaiset kuljetuspalveluja tarjoavat yritykset, mutta myös useat kolmannet osapuolet, kuten esimerkiksi Google. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan ei kuitenkaan kuulu kolmannen osapuolen sisältö, jota asianomainen talouden toimija ei rahoita eikä kehitä ja joka ei ole sen valvonnassa, joten lakia ei sovellettaisi tällaiseen toimijaan.

Rautatieliikenteen osalta kyseinen lainkohta soveltuisi rautatieyrityksiin, joilla on direktiivin 2012/34/EU mukainen toimilupa. Käytännössä, koska muita rautatieyrityksiä Suomessa ei ainakaan vielä toimi henkilöliikenteessä, lakia sovellettaisiin vain VR-Yhtymä Oy:n matkustajaliikenteeseen. Julkisen sektorin toimijana laki koskee VR:n kotimaan liikennettä jo nykyisin, joten uusi vaatimus koskisi paitsi sen markkinaehtoista liikennettä, myös yhtiön verkkokauppaa ja vuorovaikutteisia automaatteja yleensä. Rataverkolla harjoitettavaa museoliikennettä laki ei matkustajanoikeusasetuksen soveltamisalan rajoituksen vuoksi koskisi.

Vesiliikenteen osalta lakia sovellettaisiin meri- ja sisävesiliikenteen kaupalliseen, aikataulun mukaiseen liikenteeseen kuten autolauttaliikenteeseen Ruotsin ja Suomen sekä Viron ja Suomen välillä. Sisävesiliikenteessä on lähinnä Vuoksen, Kymijoen ja Kokemäenjoen vesistöissä markkinaehtoista, aikataulun mukaista tarjontaa, johon lakia myös sovellettaisiin.

Lakia ei EU:n meri- ja sisävesiliikennettä koskevan matkustajaoikeusasetuksen perusteella sovellettaisi matkustajiin, jotka matkustavat:

- enintään 12 matkustajan kuljettamiseen tarkoitetuille aluksilla joiden käytöstä vastaava miehistö koostuu enintään kolmesta henkilöstä;
- liikenteessä, jonka yhdensuuntainen kokonaismatka on alle 500 metriä tai;

- muulla retkellä tai kiertoajelulla kuin risteilyllä matkustaviin
- muulla kuin konevoimalla kulkevilla aluksilla tai historiallisilla aluksilla tai niiden ennen vuotta 1965 rakennetuilla kaksoiskappaleilla.

Sisävesiliikenteessä on paljon mikroyritysten tuottamaa palvelua, joihin tätä lakia ei sovellettaisi. Vesiliikenteen osalta lakia sovelletaan jo nykyisin niihin henkilöliikennesatamiin, jotka ovat julkisomisteisia. Uutta lakia sovellettaisiin myös muihin henkilöliikennesatamiin.

Lentoliikenteen henkilöliikennepalveluihin kuuluvat EU:n lentoliikennettä koskevan matkustaja-asetuksen mukaan kaupalliset lentoliikennepalvelut, joiden lähtö-, kauttakulku- tai saapumisaika sijaitsee EU:n alueella. Suomen näkökulmasta laki koskisi siis käytännössä kaikkea maan sisäistä, Suomesta lähtevää tai Suomeen kaupallisen henkilöliikenteen matkustusta saapuvaa liikennettä mukaan lukien kauttakulkuliikennettä.

Suomalaisia lentoliikenteen palveluja tarjoavista lentoyhtiöistä vaatimukset koskettaisivat erityisesti Finnair Oyj.:ä ja Finnairin osittain omistamaa ja sen brändin alla operoivaa Nordic Regional Airlinesia. Suomessa on lisäksi eräitä muita yhtiöitä, joilla on oikeus kuljettaa henkilöliikennettä, mutta vaikutukset näihin yhtiöihin jäävät vähäisiksi yhtiöiden koon tai toiminnan laadun johdosta. Lain vaatimus koskisi suomalaisten yhtiöiden lisäksi myös ulkomaisia Suomessa ja Suomeen operoivia lentoyhtiöitä. Lisäksi lakia sovellettaisiin, kuten jo nykyisin, myös lentoasemia operoivaan Finavia Oyj:n, sekä Enontekiön, Mikkelin, Lappeenrannan ja Seinäjoen lentoasemiin, joita Finavia ei hallinnoi.

Linja-autoliikennettä koskevan EU:n matkustajanoikeusasetuksen mukaan asetusta sovelletaan säännölliseen liikenteeseen. Lakia sovellettaisiin myös esimerkiksi Oy Matkahuolto Ab:n, jolle varsinaisia liikkumisen palveluja tarjoavat yritykset maksavat palvelun ylläpidosta ja kehittämisestä. Tilausajoliikennettä uudet vaatimukset eivät EU asetuksen rajauksen vuoksi koskisi.

Kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen palveluita koskevia vaatimuksia sovelletaan direktiivin mukaisesti raide-, linja-auto-, metro-, raitiovaunu- ja johdinautoliikenteeseen.

3 §. Lain soveltamisala. Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Pykälää ehdottaa muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin uuden 3 a luvun soveltamisalasta. Voimassa oleva 3 momentti siirtyisi uudeksi 4 momentiksi.

Lain 3 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa olisi 3 a luvun soveltamisalaa rajaava säännös. Lain 3 a luvun nojalla täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset direktiivin soveltamisalaa sisällyville digitaalisille palveluille. Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista palveluista c-f alakohtien mukaisten palvelujen voidaan katsoa olevan kuluttajille suunnattuja digitaalisia palveluja ja siten tarkoituksenmukaista implementoida digipalvelulakiin. Tällaisia digitaalisia palveluja olisivat henkilöliikennepalvelut, sähkökirjat, kuluttajapankkipalvelut sekä verkkokaupan palvelut. Henkilöliikennepalvelut, sähkökirja sekä verkkokaupan palvelu määriteltäisiin edellä 2 §:n 11-13 kohdissa.

Esteettömyysdirektiivin digitaalisia palveluja koskeva sääntely olisi lisäsääntelyä suhteessa nykyiseen digipalvelulain 3 luvussa säädettyyn. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 46 mu-

kaan osassa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten kautta toteutettavasta toiminnasta, kuten henkilöliikennepalveluissa tai verkkokaupan palveluissa olisi lisäksi noudatettava esteettömyysdirektiivin sovellettavia esteettömyysvaatimuksia sen varmistamiseksi, että tuotteiden ja palveluiden verkko- myynti on vammaisten henkilöiden saavutettavissa riippumatta siitä, onko myyjä julkinen vaiko yksityinen talouden toimija. Lisäksi johdanto-osan mukaan direktiivin esteettömyysvaatimusten olisi oltava yhdenmukaisia direktiivin (EU) 2016/2102 vaatimusten kanssa, lukuun ottamatta eroja esimerkiksi seurannassa, raportoinnissa ja täytäntöönpanon valvonnassa. Tältä osin katsottaisiin digipalvelulain soveltamisalan osalta tarpeenmukaiseksi soveltaa sekä 3 että 3 a luvun säännöksiä esteettömyysdirektiivin soveltamisalan piiriin kuuluviin digitaalisiin palveluihin, jotta näiden kahden direktiivin sääntely olisi yhdenmukaista. Esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista palveluista pankkipalveluihin, osaan henkilöliikenteen sekä verkkokaupan palveluista sovelletaan jo nyt digipalvelulain sääntelyä. Pykälässä ehdotettaisiin sääntelyn selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi kansallisesti sovellettavan digipalvelulakia kokonaisuudessaan kaikkiin digitaalisiin palveluihin, mukaan lukien esteettömyysdirektiivin mukaiset digitaaliset palvelut. Esteettömyysdirektiivin mukaisia lisävaatimuksia sen sijaan sovellettaisiin vain direktiivissä tarkoitettuihin palveluihin.

Lain 3 momentissa sisällytettäisiin esteettömyysdirektiivissä tarkoitettut kuluttajapankkipalvelut 3 a luvun soveltamisalaan digitaalisesti tarjottavan palvelun osalta. Kansallisesti esteettömyysdirektiivin soveltamisala näiden palveluiden osalta on kuluttajansuojalain (38/1978) 7 tai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluvat kuluttajaluotot, sijoituspalvelulain (747/2012) 1 luvun 15 §:n 1, 2, 4 ja 5 luetelmakohdassa tarkoitettut sijoituspalvelut ja 2 luvun 3 §:n 1 momentin 1, 3, 4 ja 7 luetelmakohdissa tarkoitettut oheispalvelut, maksupalvelulain (290/2010) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettut maksupalvelut, lain luottolaitostoiminnasta (610/2014) 15 luvun 6 a §:n 1 momentissa tarkoitettu perusmaksutili ja siihen liittyviin palvelut sekä maksulaitoslain (297/2010) 1 luvun 5 §:n 6a luetelmakohdassa tarkoitettu sähköinen raha. Kuluttajaluotot sisältävät sekä asuntoluotot ja muut kuluttajaluotot. Seuraavat sijoituspalvelut ja niiden oheispalvelut kuuluisivat soveltamisalan piiriin: rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen välittäminen sekä niiden toteuttaminen, omaisuudenhoito, sijoitusneuvonta, rahoitusvälineiden säilyttäminen ja hoito asiakkaan lukuun, sijoituspalveluun liittyvien luottojen ja muun rahoituksen myöntäminen, sijoituspalveluun liittyvän valuuttapalvelun tarjoaminen sekä sijoitustutkimusten, rahoitusanalyysien ja muiden vastaavanlaisten tuottaminen ja levittäminen. Muiden kuin edellä mainittujen rahoituspalveluiden, mukaan lukien myös pykälän 1 momentin 6 luetelmakohdassa lueteltujen palveluntarjoajien tarjoamien muiden kuin edellä mainittujen rahoituspalveluiden, osalta nykytila säilyisi ennallaan.

Edelleen lain 3 §:n 3 momentissa poissuljettaisiin mikroyritykset 3 a luvun soveltamisalasta. Esteettömyysdirektiivin 4 artiklan 5-kohdan mukaisesti esteettömyysvaatimukset ja kyseisten esteettömyysvaatimusten noudattamiseen liittyvät velvoitteet eivät koske palveluja tarjoavia mikroyrityksiä. Pykälässä olisi viittaus lakiin tuotteiden esteettömyysvaatimuksista, jossa määriteltäisiin esteettömyysdirektiivin mukainen mikroyritys. Valvontaviranomaisen olisi kuitenkin toiminnassaan tarjottava mikroyrityksille ohjeita ja välineitä, jotka helpottaisivat mikroyritysten saavutettavuusvaatimusten soveltamista. Valvontaviranomaisen olisi kehitettävä kyseisiä ohjeita ja välineitä asiankuuluvia sidosryhmiä kuullen.

Uuden 3 momentin lisäämisen johdossa voimassa olevan pykälän 3 momentti siirtyisi uudeksi 4 momentiksi. Muilta osin pykälään ei ehdoteta muutosta.

3 a luku Eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuus

10 a §. *Saavutettavuusvaatimukset eräille digitaalisille palveluille.* Pykälässä säädettäisiin 3 a luvun soveltamisalan piiriin kuuluville digitaalisille palveluille säädetyistä esteettömyysdirektiivin lisävaatimuksista. Vaatimukset olisivat lisäsääntelyä suhteessa voimassa olevaan digipalvelulain saavutettavuussääntelyyn.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin palveluntarjoajan yleisestä veloitteesta varmistaa, että sen tarjoamat digitaaliset palvelut täyttävät esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset. Pykälässä implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 1-kohta, jonka mukaan palveluntarjoajien on varmistettava, että niiden palvelut suunnitellaan ja tarjotaan direktiivin vaatimusten mukaisesti. Esteettömyysdirektiivin nojalla annettavat digitaalisia palveluja koskevat saavutettavuusvaatimukset on määritelty esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksossa III ja IV. Lisäksi pykälässä huomioitaisiin yhdenmukaistetut standardit. Pykälässä viitattaisiin lain 7 §:ssä säädettyyn. Palveluntarjoajan olisi tarjotessaan digitaalisia palveluja huomioitava sekä 7 §:n saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttäminen että esteettömyysdirektiivin lisävaatimukset. Tarjotessaan esteettömyysdirektiivin mukaisia digitaalisia palveluja, palveluntarjoajan tulisi esteettömyysdirektiivissä säädetyin mukaisesti yhtä lailla ottaa huomioon julkisia hankintoja toteuttaessaan saavutettavuusvaatimukset. Viittaamalla 7 §:ssä säädettyyn, velvoite ulotettaisiin koskemaan myös 3 a luvun mukaisia palveluja.

Voimassa olevat saavutettavuusvaatimukset on määritelty eurooppalaisessa standardissa EN 301 549 V2.1.2 ”Tieto- ja viestintäteknikan tuotteiden ja palvelujen saavutettavuusvaatimukset” (2018-08). Esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaan digitaalisia palveluja, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimusten mukaisina siltä osin, kuin kyseiset standardit tai niiden osat kattavat kyseiset vaatimukset. Lisäksi direktiivin liitteen V, kohdan 2 mukaan palveluntarjoaja voi esteettömyysvaatimukset täyttääkseen osittain tai kokonaan soveltaa yhdenmukaistettuja standardeja ja teknisiä eritelmiä, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Sovellettavaa standardia ei kuitenkaan ole vielä yhdenmukaistettu, joten direktiivissä standardin noudattaminen on vielä vapaaehtoista. Komissio voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti standardointitoimistoja laatimaan yhdenmukaiset standardit esteettömyysdirektiivin mukaisista vaatimuksista. Komissio on käyttänyt mandaattiaan artiklan määräajan mukaisesti eli 28 päivänä kesäkuuta 2021 mennessä ja pyytänyt yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä palvelujen esteettömyysvaatimuksia varten. Koska yhdenmukaistetut standardit eivät lain kirjoittamisen vaiheessa ole kuitenkaan vielä voimassa, digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimusten yhdenmukaisuuden vuoksi kansallisesti sovellettaisiin voimassa olevaa standardia 7 §:n mukaisesti siihen asti, että standardit ovat yhdenmukaistettu. Komission standardoimispyyntö koskee EN 301 549: V3.2.2 standardia. Standardien yhdenmukaistamisen jälkeen esteettömyysdirektiivin saavutettavuutta koskevat lisävaatimukset sisältyisivät soveltuvin osin standardiin.

Sovellettaessa 7 §:n vaatimuksia, täytäntöönpantaisiin lisäksi esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III c-alakohda, jossa säädetään palveluntarjoajan veloitteesta tehdä verkkosivustoista, muun muassa niihin liittyvistä verkkosovelluksista, ja mobiililaitepohjaisista palveluista, myös mobiilisovelluksista, saavutettavia johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat

varmasti. Lain 7 §:n 1 momentin mukaan palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Kyseinen vaatimus on siten sama kuin esteettömyysdirektiivissä säädetty ja tulisi sovellettavaksi pykälän nojalla.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III ja IV lisävaatimuksista digitaalisille palveluille. Lain valmisteluvaiheessa ei ole tietoa siitä, tuleeko yhdenmukaistetut standardit jatkossa kattamaan myös liitteen I mukaiset lisävaatimukset. Mikäli lisävaatimukset sisällytettäisiin yhdenmukaistettuihin standardeihin, asetus voitaisiin kumota siltä osin. Käytännössä voi kuitenkin olla tilanne, että standardit eivät kata kaikkia saavutettavuusvaatimuksia, jotka on lueteltu esteettömyysdirektiivin liitteessä I. Mikäli standardi ei kattaisi jatkossa esteettömyysdirektiivin liitteen I saavutettavuusvaatimuksia digitaalisille palveluille, sovellettaisiin edelleen asetuksen vaatimuksia näiltä osin.

Liite I sisältää vaatimukset sekä tuotteille että palveluille ja liitteen kaikkia vaatimuksia ei sovelleta digitaalisiin palveluihin. Digitaalisten palvelujen osalta vaatimukset määräytyvät liitteen I jakson III ja IV mukaan. Asetuksella annettaisiin tarkemmat määräykset siitä, miltä osin liitteiden vaatimuksia sovelletaan kuhunkin digitaaliseen palveluun ja mitä lisävaatimuksilla tarkoitetaan. Liitteessä III säädetään tarkemmasta tietojen antamisen veloitteesta, jos digitaalisen palvelun käyttäjä on vuorovaikutuksessa tuotteen kanssa palvelua käyttäessään. Digitaalisten palvelujen osalta tämä velvoite tulisi käytännössä harvoin sovellettavaksi, koska digitaaliseen palveluun ei liity palveluntarjoajan tarjoamaa tuotetta toisin kuin esimerkiksi fyysiseen asiointiin usein liittyy. Liite IV sisältää digitaalisen palvelun tarjoamiseen liittyviä vaatimuksia, jotka luetellaan palvelukohtaisesti. Asetuksella tarkennettaisiin sitä, mitä liitteen vaatimuksia palvelussa tulisi huomioida ja mitä vaatimuksilla tarkoitetaan.

10 b §. Poikkeaminen saavutettavuusvaatimuksista. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin saavutettavuusvaatimuksista poikkeamista kohtuuttoman rasitteen lisäksi perusteellisen muutoksen nojalla. Palveluntarjoajan tulisi arvioinnillaan osoittaa poikkeuserusteiden soveltumisesta kyseiseen digitaaliseen palveluun. Palveluntarjoajan tulisi arvioida itse perusteellisen muutoksen ja kohtuuttoman rasitteen toteutumista sen hetkisillä tiedoilla ja osaamisella, jotka ovat palveluntarjoajan käytettävissä arvioinnin ajankohtana. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 1 - 2, 6 ja 8 kohta. 14 artiklan mukaan palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista, mikäli digitaalisen palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti tai vaatimusten noudattaminen aiheuttaisi kohtuuttoman rasitteen. Lain 8 §:ssä säädetään voimassa olevan saavutettavuussäätelyn nojalla kohtuuttomasta rasitteesta, joten siltä osin sovellettaisiin, mitä 8 §:ssä säädetään.

Palveluntarjoajan tulisi arvioida mahdollisuudet poiketa saavutettavuusvaatimuksista. Perusteellista muutosta tulisi arvioida digitaalisen palvelun perusluonteen muuttumisen perusteella. Arvio digitaalisen palvelun perusteellisesta muutoksesta tulisi tehdä tapauskohtaisesti. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 64 mukaan suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava ainoastaan siinä määrin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle palveluntarjoajalle, tai siinä määrin, kuin ne eivät edellytä tuotteiden ja palvelujen perusteellista muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia direktiivin vaatimusten mukaisesti. Näin ollen palveluntarjoajan tulisi pyrkiä soveltamaan saavutettavuusvaatimuksia digitaalisen palvelun osalta siinä määrin, kuin se ei aiheuta digitaalisen palvelun

perusteellista muutosta. Jos yhden saavutettavuusvaatimuksen soveltaminen johtaisi digitaalisen palvelun perusteelliseen muutokseen, olisi kuitenkin muita saavutettavuusvaatimuksia sovellettava siltä osin kuin ne eivät aiheuta perusteellista muutosta.

Pykälän 2 *momentin* mukaisesti kohtuutonta rasitteen arvioinnissa ja dokumentoinnissa olisi otettava huomioon 8 §:ssä säädetyn lisäksi esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaiset perusteet. Direktiivin liitteessä VI arviointiperusteet jakautuvat kolmeen pääluokkaan palveluntarjoajan osalta:

1. esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksiin suhteessa palvelun tarjoamisesta talouden toimijoille aiheutuviin kokonaiskustannuksiin;
2. palveluntarjoajan kustannus-hyötyarviot verrattuna arvioon vammaisille aiheutuvasta hyödystä ottaen huomioon tietyn palvelun käytön määrä ja käyttöiheys, sekä;
3. esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannukset suhteessa palveluntarjoajan nettoliikevaihtoon.

Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 66 kohdan mukaisesti kohtuuttoman rasitteen aiheuttavien toimenpiteiden olisi katsottava olevan sellaisia, joista palveluntarjoajille aiheutuisi liiallinen organisatorinen tai taloudellinen lisärasite, kun otetaan huomioon toimenpiteistä vammaisille henkilöille todennäköisesti koituvat edut esteettömyysdirektiivissä säädettyjen perusteiden mukaisesti.

Pykälän 3 *momentin* mukaisesti kohtuuttomaan rasitteeseen ei voitaisi vedota, mikäli palveluntarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään saavutettavuuden parantamiseen. Säännöksellä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 6 kohta.

10 c §. Menettelyt saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiseksi. Pykälässä säädettäisiin menettelyistä, joihin palveluntarjoajan tulisi ryhtyä poiketessaan 10 b §:n nojalla saavutettavuusvaatimuksista. Pykälä täydentäisi 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti 10 b §:ssä säädettyjä vaatimuksia palveluntarjoajan vedotessa perusteelliseen muutokseen taikka kohtuuttomaan rasitteeseen.

Pykälän 1 *momentin* mukaan palveluntarjoajan olisi ilmoitettava saavutettavuusvaatimuksista poikkeamisen johdosta vaaditut tiedot valvontaviranomaiselle. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 68 kohdan perusteella palveluntarjoajan on ilmoitettava asiaankuuluville viranomaisille, että se on soveltanut perusteellista muutosta ja/tai kohtuutonta rasitetta koskevia esteettömyysdirektiivin säännöksiä. Palveluntarjoajan olisi 1 momentin 1 kohdan mukaan dokumentoitava 10 b §:ssä säädetty arviointi. Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla palveluntarjoajan olisi toimitettava kyseinen arvio valvovalle viranomaiselle, mikäli viranomainen sitä nimenomaisesti pyytää. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa edellytettäisiin palveluntarjoajaa säilyttämään saavutettavuusvaatimusten poikkeamisen johdosta tehty dokumentoitu arviointi viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut digitaalista palvelua.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin kohtuuttomaan rasitteeseen liittyvän arvioinnin uusimisesta esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Kohtuuttomaan rasitteeseen vedotessaan palveluntarjoajan tulisi uusia arvio, kun tarjottavaa digitaalista palvelua muutetaan, kun

valvova viranomainen niin pyytää ja joka tapauksessa vähintään viiden vuoden välein. Palveluntarjoajan tulisi huolehtia siitä, ettei kohtuuttomaan rasitteeseen vetoaminen olisi lopullinen ratkaisu digitaalisen palvelun osalta, vaan palvelua tulisi arvioida erityisesti muutosten yhteydessä sekä vähintään viiden vuoden välein saavutettavuusvaatimusten sisällyttämiseksi osaksi digitaalista palvelua.

10 d §. *Tietojen antaminen digitaalisen palvelun saavutettavuusvaatimusten täyttämistä.* Pykälässä säädettäisiin tietojen antamisesta sen osalta, kuinka digitaalinen palvelu täyttää saavutettavuusvaatimukset. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 2 kohta, jonka mukaan palveluntarjoajan on laadittava tarvittavat tiedot liitteen V mukaisesti ja selitettävä, miten palvelu täyttää sovellettavat saavutettavuusvaatimukset. Esteettömyysdirektiivin mukainen tiedonantovelvollisuus digitaalisen palvelun saavutettavuusvaatimusten täyttämistä sisältää osin samat velvoitteet kuin saavutettavuusdirektiivin mukainen saavutettavuusseloste, jossa kuvataan, miltä osin digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia. Voidaan katsoa direktiivin tarkoituksen toteutuvan noudattamalla, mitä saavutettavuusselosteesta on säädetty, sekä huomioimalla lisäksi esteettömyysdirektiivistä tulevat uudet tiedonantovelvoitteet. Liitteessä V edellytetään palveluntarjoajaa antamaan yleinen kuvaus palvelusta saavutettavassa muodossa. Palveluntarjoajan olisi 9 §:ssä säädetyn lisäksi julkaistava saavutettavuusselosteella yleinen kuvaus digitaalisesta palvelusta sekä selvitys siitä, miten palvelu täyttää esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset.

Saavutettavuusselosteen mallista säädetään komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2018/1523, jonka liitteeseen kuuluu jakson I mukaiset saavutettavuusselosteen pakollista sisältöä koskevat vaatimukset sekä jakson II mukainen vapaaehtoinen sisältö. Pykälän tarkoituksena olisi täsmentää, että palveluntarjoaja voi hyödyntää täytäntöönpanopäätöksen jakson II mukaisen vapaaehtoisen sisällön kohtaa 7 (muu tarpeelliseksi katsottava tieto) sen osoittamiseksi, että digitaalinen palvelu täyttää myös esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimukset.

Saavutettavuusselosteen myötä jokaisella olisi oikeus 10 §:n nojalla lähettää palautetta saavutettavuusselosteesta ilmenevään palveluntarjoajan sähköiseen yhteystietoon digitaalisessa palvelussa havaitsemistaan saavutettavuusvaatimusten poikkeamista tai pyytää tarkennuksia kohtuuttoman rasitteen perusteluihin. Esteettömyysdirektiivin mukaisissa digitaalisissa palveluissa tulisi yhtä lailla mahdollistaa saavutettavuuspalautteen lähettäminen saavutettavuusselosteen nojalla. Saavutettavuuspalautteen edellyttämisen nojalla implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III d alakohdan mukainen vaatimus, jonka mukaan tukipalvelujen on tarvittaessa annettava tietoja palvelun saavutettavuudesta saavutettavia viestintätapoja käyttäen. Saavutettavuuspalautteen edellyttämisen voitaisiin tulkita täyttävän kyseisen vaatimuksen digitaalisten palvelujen osalta.

Lain 10 §:n ulottaminen myös esteettömyysdirektiivin mukaisiin digitaalisiin palveluihin sisältäisi osin kansallista lisäsääntelyä saavutettavuuspalautteeseen vastaamisen osalta. Esteettömyysdirektiivi ei tarkemmin säätele siitä, millä tavalla ja minkä ajan sisällä palveluntarjoajan olisi annettava tietoa palvelun saavutettavuudesta. Lain 10 §:n 3 momentissa kuitenkin edellytetään, että palveluntarjoajan on lähetettävä palautteen vastaanottamisesta lähettäjälle sähköinen vastaanottokuittaus, josta ilmenee palautteen vastaanottoaika. Palveluntarjoajan on lisäksi vastattava palautteisiin ja pyyntöihin viipymättä, mutta viimeistään kahden viikon kuluessa yhteydenotosta. Jos pyyntö saada tiedot saavutettavuusvaatimukset täyttävässä muodossa koskee laajaa digitaalisen palvelun sisältöä, palveluntarjoaja voi jatkaa vastausaikaa enintään kahdella viikolla. Lisäajasta on myös ilmoitettava pyynnön tehneelle palvelun käyttäjälle. Edelleen 10 §:n

4 momentin mukaan, jos palveluntarjoaja ei anna 2 momentissa tarkoitetun pyynnön perusteella digitaalisen palvelun sisällöstä tietoja saavutettavassa muodossa, sen on laadittava tästä pyynnön tehneelle palvelun käyttäjälle kirjallinen perusteltu todistus.

Osassa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvissa digitaalisissa palveluissa on jo saavutettavuusseloste ja sitä myötä saavutettavuuspalautte mahdollistettuna siltä osin, kun palvelu kuuluu saavutettavuusdirektiivin soveltamisalaan. Kansallisen sääntelyn sekä digitaalisten palvelujen saavutettavuussääntelyn yhdenmukaistamiseksi sekä palvelujen käyttäjien yhdenvertaisen kohtelun johdosta saavutettavuuspalautteisiin vastaamiseen liittyvä sääntely tulisi ulottaa koskemaan kaikkia digitaalisia palveluja. Vaatimuksen ulottaminen myös esteettömyysdirektiivin mukaisiin palveluihin ei olisi vastoin esteettömyysdirektiivin tavoitteita ja sääntelyä.

10 e §. *Digitaalisen palvelun saavutettavuuspuutteet ja niiden korjaaminen.* Pykälässä säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuuksista saattaa digitaalinen palvelu saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi tilanteessa, jossa palvelu ei täytä kaikkia esteettömyysdirektiivin mukaisia vaatimuksia. Pykälällä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 3 ja 4 kohdat, joiden mukaan vaatimustenvastaisuustapauksissa palveluntarjoajan on toteutettava tarvittavat korjaavat toimenpiteet palvelun saattamiseksi sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta toteuttaa korjaavat toimenpiteet tilanteessa, jossa digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia. Korjaavilla toimenpiteillä tarkoitettaisiin kaikkia sellaisia toimia, joiden myötä voidaan katsoa digitaalisen palvelun olevan saavutettava.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos palvelu ei täyttäisi saavutettavuusvaatimuksia, palveluntarjoajan olisi välittömästi tiedotettava tästä niiden jäsenvaltioiden asiasta vastaaville toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, joissa kyseistä digitaalista palvelua tarjotaan. Lisäksi palveluntarjoajan olisi ilmoitettava yksityiskohtaiset tiedot digitaalisen palvelun vaatimustenvastaisuudesta sekä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä kyseisille viranomaisille. Palveluntarjoajan olisi tehtävä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa tarvittavien tietojen toimittamiseksi. Palveluntarjoajan olisi toimivaltaisen viranomaisen perustellusta pyynnöstä toimitettava tälle kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, että digitaalinen palvelu on sovellettavien saavutettavuusvaatimusten mukainen. Säännös velvoittaisi palveluntarjoajaa tekemään yhteistyötä kyseisen viranomaisen kanssa kyseisen viranomaisen pyynnöstä kaikissa toimissa, joilla digitaalinen palvelu saatetaan saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi.

4 luku **Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja**

11 §. *Saavutettavuuskantelu ja -selvityspyyntö.* Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa pykälää vastaavasti jokaiselle oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle myös sellaisesta palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut uudessa 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus 3 a luvun mukaisiin palveluntarjoajiin. Muutoksella implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin 29 artikla, jonka mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että direktiivin noudattamisen varmistamiseksi on olemassa riittävät ja tehokkaat keinot. Tällaisiin keinoihin kuuluvat artiklan 2 kohdan a ja b alakohtien mukaan kansalliset säännökset, joiden nojalla kuluttaja voi viedä asian tuomioistuimen tai toimivaltaisen hallinto-

viranomaisen käsiteltäväksi, jotta voidaan varmistaa direktiivin täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten noudattaminen sekä kansalliset säännökset, joiden nojalla julkiset elimet tai yksityiset yhdistykset, järjestöt tai muut oikeushenkilöt, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen, voivat aloittaa tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa hallintoviranomaisessa direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi säädetyn oikeudellisen tai hallinnollisen menettelyn joko kantajan puolesta tai kantajaa tukeakseen tämän suostumuksella.

Muutoksen johdosta jokaisella olisi oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia. Pykälän 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa saavutettavuuskantelun tekeminen olisi jokaisen oikeus silloin, kun olisi selvää, ettei lain organisatoriseen soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja olisi noudattanut digitaalisessa palvelussa saavutettavuusvaatimuksia tai noudattanut saavutettavuusvaatimukseen liittyviä tietojen antamisen laadinta- ja ylläpitovelvollisuutta taikka palveluntarjoaja ei ole vastannut tiedusteluun saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiselle. Saavutettavuuskanteluiden käsittelyyn sovellettaisiin hallintokantelun käsittelyyn koskevia säännöksiä, joten viittaus hallintolain 8 a lukuun säilyisi sellaisenaan.

Pykälän 1 momentissa säädetyn saavutettavuuskantelun johdosta valvontaviranomainen voisi antaa kanteluratkaisussaan hallinnollista ohjausta palveluntarjoajalle myös 3 a luvun vaatimusten ja velvollisuuksien toteuttamiseksi. Jos palveluntarjoaja ei noudattaisi hallinnollista ohjausta, voisi valvontaviranomainen suorittaa lain 12 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitetun tarkastuksen ja määrätä tällä perusteella palveluntarjoajan saattamaan digitaalinen palvelu saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Tämä kuitenkin tapahtuisi omana prosessinaan kanteluasian käsittelyn jälkeen, jos on ilmeistä, ettei saavutettavuusvaatimuksia toteuteta palveluntarjoajan digitaaliseen palveluun hallinnollisesta ohjauksesta huolimatta. Lain 11 §:n 1 momentin perusteella tehtävien saavutettavuuskantelujen johdosta valvontaviranomainen voisi pyytää selvitystä 3 a luvun mukaiselta palveluntarjoajalta saavutettavuusvaatimuksista havaituista puutteista sekä ohjata palveluntarjoajaa saavutettavuusvaatimusten toteuttamiseksi tai saavutettavuusvaatimukseen liittyvien tietojen antamisen laatimiseksi. Tällaiseen tilanteeseen liittyen valvontaviranomaisen toimenpiteet kohdistuvat palveluntarjoajaan, jolla on vain välillinen vaikutus saavutettavuuskantelun tekijän oikeuksiin. Tältä osin ei ole erikseen tarvetta turvautua muutoksenhakuineihin. Valvontaviranomaisen toimenpiteet saavutettavuuskantelun johdosta eivät olisi sellaisia, joiden perusteella kantelun tekijä tai palveluntarjoaja olisi hallintolainkäyttölain mukaisen oikeussuojan tarpeessa. Jos kantelun tekijä katsoo valvontaviranomaisen toimenpiteiden olevan riittämättömiä, hän voi kannella valvontaviranomaisen toimista ylimmille laillisuusvalvojille siten kuin erikseen lainsäädännössä säädetään.

Palvelun käyttäjä voisi tehdä saavutettavuus selvityspyynnön valvontaviranomaiselle 3 a luvun mukaisesta palveluntarjoajasta siten, kuin pykälän 2 momentissa säädetään.

12 §. Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus valvontaviranomaisen valvontatehtävien ulottamisesta 3 a luvun mukaisiin palveluihin. Jatkossa Etelä-Suomen aluehallintoviraston tulisi puuttua myös 3 a luvun mukaisten palvelujen vaatimuksenvastaisuustilanteisiin. Muutoksen myötä valvontaviranomaiselle ei ehdoteta uusia toimivaltuuksia, vaan valvontaviranomainen valvoisi jatkossa sekä 3 luvussa että 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Pykälän 2 momentin *1 kohtaan* lisättäisiin valvontaviranomaiselle tehtäväksi antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa myös 3 a luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta. Valvontaviranomaisen tehtäviin kuuluisi antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa myös 3 a luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta sekä palveluntarjoajille että palvelujen käyttäjille saavutettavuusvaatimusten poikkeamisen perusteista ja palvelun saavutettavuusvaatimusten tiedonantovelvoitteen laatimisesta. Yleinen ohjaus ja neuvonta olisi vastaavaa teknistä ja sisällöllistä opastusta kuin 3 luvun mukaisten palvelujen kanssa.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin *6 kohta*, jonka nojalla valvontaviranomaisen tehtävänä olisi valvoa ja tarkastaa, että 3 a luvussa säädetty vaatimukset on toteutettu. Tehtävä liittyy esteettömyysdirektiivin 23 artiklan 1 kohdan a-c -alakohtiin, joiden mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava riittävät menettelyt sen mahdollistamiseksi, että voidaan tarkistaa, ovatko palvelut esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisia. Direktiivin mukaisesti valvontaviranomaisen olisi seurattava valitusten ja raporttien käsittelyä, jotka koskevat tapauksia, joissa digitaaliset palvelut eivät täytä esteettömyysdirektiivin vaatimuksia sekä lopuksi todentaa, että korjaavat toimenpiteet on tehty.

Valvontaviranomaisen tulisi seurata 3 a luvun nojalla tehtyjen kanteluasioiden käsittelyä ja korjaavien toimenpiteiden edistymistä. Valvontatehtävään liittyisi erityisesti tilanteet, joissa palveluntarjoaja on poikennut saavutettavuusvaatimuksista 10 b §:n mukaisesti. Viranomaisen tulisi tarkistaa, että vaadittava arvio on tehty ja arvioinnissa on käytetty oikeita ja riittäviä perusteita esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Momentin 6 kohdan perusteella valvontaviranomainen voisi lisäksi tehdä oma-aloitteista valvontaa ja siihen liittyviä tarkastuksia esimerkiksi kanteluasian käsittelyn jälkeen, jos palveluntarjoaja ei olisi ryhtynyt hallinnollisesta ohjauksesta huolimatta toimiin digitaalisen palvelun saattamiseksi saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Pykälässä lisäksi säädettäisiin valvontaviranomaiselle velvollisuus todentaa, että palveluntarjoaja on tehnyt vaaditut korjaavat toimenpiteet.

Pykälän *3 momenttiin* lisättäisiin valvontaviranomaiselle keino varmistaa saavutettavuusvaatimusten täyttyminen sekä palvelujen käyttäjien oikeuksien toteutuminen myös 3 a luvun mukaisten palvelujen osalta. Pykälään lisättäisiin valvontaviranomaiselle mahdollisuus määrätä 2 momentin 6 kohdan mukaisia tehtäviä suorittaessaan palveluntarjoajan saattamaan kohtuullisessa määräajassa digitaalisen palvelun vastaamaan säädettyjä saavutettavuusvaatimuksia siten, kuin voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään.

5 luku **Voimaantulo.**

17 §. Siirtymäsäännökset. Lain 17 §:ään lisättäisiin esteettömyysdirektiivin mukaiset siirtymäsäännökset, jotka vastaisivat direktiivissä olevia siirtymäsäännöksiä uusien saavutettavuusvaatimusten soveltamiseksi 3 a luvun mukaisissa digitaalisissa palveluissa.

Pykälään lisättäisiin uusi *7 momentti*, jossa säädettäisiin esteettömyysdirektiivin mukaisesta soveltamisajankohdasta sekä palvelusopimusten jatkamisesta siirtymäajan jälkeen. Esteettömyysdirektiivin sääntelyä sovelletaan 28 päivästä kesäkuuta 2025 lukien. Kuitenkin direktiivin 32 artiklan 1 kohdan mukaan palvelusopimuksia, joista on sovittu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään

kuin viisi vuotta kyseisestä päivämäärästä. Direktiivin 2 artiklan 4 kohdan e alakohdan mukaisesti saavutettavuussäätelyä ei sovelleta verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisältöihin, jotka on arkistoitu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Siirtymäsäännösten mukaan palvelusopimukset, jotka ovat voimassa ennen 28.6.2025 saavat olla voimassa viisi vuotta siitä, kun ne on solmittu. Kuitenkaan 28.6.2030 jälkeen ei enää sallita palvelusopimuksia, jotka eivät ole saavutettavuusvaatimusten mukaisia. On siis mahdollista, että viimeistään 28.6.2025 on solmittu palvelusopimus digitaalisen palvelun tarjoamisesta, jonka ehdot eivät edellytä saavutettavuutta. Tämän palvelusopimuksen mukainen digitaalinen palvelu saa olla saatavilla enintään 28.6.2030 asti. Toisin sanoen uusia palvelusopimuksia saa edelleen sopia lain voimaantulon jälkeen (28.6.2022) ns. vajailla saavutettavuusvaatimuksilla, mutta ne ovat voimassa enintään 28.6.2030 saakka. Enimmillään siirtymäaika on 8 vuotta.

Sähkökirjojen osalta siirtymäsäännöksiä sovelletaan esteettömyysdirektiivin tavoitteen mukaisesti, eli esteiden asteittaiseksi poistamiseksi esteettömien tuotteiden ja palveluiden tarjoamiselle. Näin ollen lain voimaantullessa markkinoilla tarjolla olevia sähkökirjoja, mukaan lukien vanhoja ”backlist-teoksia” ei tarvitse tehdä saavutettavaksi. Sen sijaan, sitä mukaa kun palvelusopimus tietyn kustantajan ja sähkökirjojen tarjoajan kanssa uusitaan, olisi uudet julkaisut muutettava asteittain saavutettavuutta tukevaan formaattiin. Vanhojen teosten osalta tämä velvoite koskee tilannetta, jossa kyseisen teoksen tehnyt kirjailija tulee uudelleen ajankohtaiseksi, niin, että kirja tehdään uudelleen sähkökirjaksi. Näin voisi käydä esimerkiksi silloin, kun kirjailijan vanhempi tuotanto nousee erityisen kiinnostuksen kohteeksi esimerkiksi kirjailijan saaman kirjallisuuspalkinnon takia. Tällöin on varsin todennäköistä, että kustantaja tuottaisi muutenkin aiemmin julkaistuista teoksista uuden, saavutettavan version.

Kustannussopimukset eivät ole palvelusopimuksia, eikä niihin näin ollen sovelleta direktiivin palvelusopimuksia koskevaa siirtymäsäännöstä. Tämä tarkoittaa sitä, että sähkökirjojen kappaleita, joita voi olla saatavilla myös erikseen ladattavina tiedostoina esimerkiksi verkkosivuilla, ilman erillistä palvelua, eivät kuulu esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Tästä huolimatta, voidaan kustannusalan yhteisissä periaatteissa sopia, että kaikki 28 kesäkuuta 2025 jälkeen julkaistut sähkökirjat ovat saavutettavia. Sellaisten teosten osalta, joita ei ole saatavilla saavutettavana, voi olla yhteydessä tekijänoikeuslain 17 b §:ssä tarkoitettuun valtuutettuun yhteisöön, kuten Celiaan, joka voi valmistaa kappaleen saavutettavassa muodossa sitä lukemisesteen vuoksi tarvitsevalle henkilölle.

Pykälään lisättäisiin uusi *8 momentti*, jonka nojalla tämän lain 3 a lukua sovellettaisiin valmiiksi tallennettuun aikasidonnaiseen mediaan 28 päivästä kesäkuuta 2025 lukien. Säännös perustuu esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 4 kohdan a alakohtaan, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta valmiiksi tallennettuun aikasidonnaiseen mediaan, joka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Pykälään lisättäisiin uusi *9 momentti*, jossa olisi siirtymäsäännös verkkosivustoilla ja mobiilisovelluksissa oleviin toimisto-ohjelmien tiedostoihin, jotka on julkaistu 28 päivänä kesäkuuta 2025 tai sen jälkeen. Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 4 kohdan mukaan saavutettavuusvaatimuksia ei sovelleta verkkosivustojen ja mobiilisovellusten toimisto-ohjelmien tiedostoihin, jotka on julkaistu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025. Mikäli digitaalisessa palvelussa on ennen 28 päivää kesäkuuta 2025 julkaistu toimisto-ohjelmistojen tiedostoja, ei niihin sovelleta 3 a luvun saavutettavuussäännöksiä, vaikka muuten digitaalista palvelua koskisi saavutettavuusvaatimukset.

7.4 Laki sähköisen viestinnän palveluista

3 §. Määritelmät: Pykälään ehdotettaisiin uutta audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavan palvelun määritelmää. Uuden 2 c kohdan audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavalla palvelulla tarkoitetaan sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavia palveluja, joiden avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja palvelujen esteettömyyttä direktiivin 2010/13/EU 7 artiklan mukaisesti edistävien toimenpiteiden toteuttamisen tuloksena toimitettuja ominaisuuksia, joita ovat esimerkiksi kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitettut tekstitykset, kuvailutulkkaus, puhuttu tekstitys ja viittomakielen tulkkaus, sekä vastaanotetaan näitä palveluja ja ominaisuuksia koskevia tietoja; ja joihin kuuluvat sähköiset ohjelmaoppaat. Määritelmän mukaisia palveluja ovat direktiivin johdanto -osan 31 perustelukappaleen mukaan verkkosivustot, verkkosovellukset, digisovittimen sovellutukset, ladattavat sovellukset, mobiililaitepohjaiset palvelut - muun muassa mobiilisovellukset ja niihin liittyvät mediatoistimet - sekä hybriditeleviopalvelut.

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavat palvelut tulee erottaa audiovisuaalisista sisällöistä. Pääsillä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin tarkoitetaan direktiivin johdanto-osan 31 perustelukappaleen mukaan sitä, että audiovisuaaliseen sisältöön pääsy on esteetöntä ja käytössä on mekanismeja, joiden ansiosta vammaiset henkilöt voivat käyttää avustavia teknologioita.

Säännös vastaa esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 6 kohtaa.

22 a luku. *Palveluihin sovellettavat esteettömyysvaatimukset:* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 22 a luku, joka sisältäisi säännökset palveluihin sovellettavista esteettömyysvaatimuksista

194 a §. Soveltamisala: Ehdotettaisiin säädettäväksi 22 a luvun mukaisten esteettömyysvaatimusten soveltamisalan määrittävä pykälä. Pykälän 1 momentin mukainen luvun soveltamisala vastaa esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtien mukaista soveltamisalaa. Lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu esteettömyysdirektiivin 4 artiklan 5 kohdan mukaisesti palveluja tarjoavat mikroyritykset.

Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 4 kohdassa on luettelo sellaisista verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisällöistä, joihin esteettömyysdirektiiviä ei sovelleta. Poikkeuksissa on kysymys verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisällöstä eli digitaalisten palveluiden saavutettavuudesta ja siten poikkeuksista on riittävää säätää digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019). Esteettömyysdirektiivin soveltamisalan poikkeukset vastaavat osin saavutettavuusdirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102) 1 artiklan 4 kohdan soveltamisalan rajoituksia. Saavutettavuusdirektiivin 1 artiklan 3(a) kohdassa on lisäksi rajattu soveltamisalan ulkopuolelle julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajan digitaaliset palvelut. Esteettömyysdirektiivissä tällaista poikkeusta ei kuitenkaan ole. 22 a luvun mukaiset esteettömyysvaatimukset soveltuvat siten myös julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajan sellaiseen palveluun, joka tarjoaa pääsyn audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin. Tällaisen palvelun, esimerkiksi verkkosivuston tai mobiilisovelluksen tai digisovittimen sovelluksen, tulee siten täyttää audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavalle palvelulle asetetut yleiset ja erityiset esteettömyysvaatimukset. Huomattava kuitenkin on, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen eli televisiolähetysten ja tilausohjelmopalveluiden ohjelmistojen esteettömyydestä säädetään lain 211 §:ssä.

194 b §. *Yleiset esteettömyysvaatimukset:* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan yleisestä velvoitteesta varmistaa, että sen tarjoamat palvelut tarjotaan esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisesti. Pykälällä täytetään pantaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 1 kohta.

Esteettömyysdirektiivin nojalla annettavat sähköisiä viestintäpalveluja ja audiovisuaalisiin sisältöihin pääsyn tarjoavia palveluja koskevat yleiset esteettömyysvaatimukset määräytyvät esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III mukaisesti. Lain 22 a luvun mukaisten palvelujen on oltava kyseisessä liitteessä I olevassa III jaksossa vahvistettujen vaatimusten mukaisia. Lisäksi palvelujen on täytettävä IV jakson tiettyihin palveluihin liittyvät esteettömyyttä koskevat lisävaatimukset, joista säädetään tarkemmin lain 194 b §:ssä ja 194 c §:ssä

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin palvelujen vaatimuksenmukaisuusolettamasta. Momentin mukaisesti palvelut, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai jotka ovat komission täytäntöönpanosäädöksissä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä 22 a luvun asettamien vaatimusten mukaisena,

Komissio voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti standardointitoimistoja laatimaan yhdenmukaiset standardit esteettömyysvaatimuksista. Komissio on käyttänyt mandaattiaan artiklan määräajan mukaisesti eli 28 päivänä kesäkuuta 2021 mennessä yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä palvelujen esteettömyysvaatimuksia varten. Komission tavoite on, että standardit olisivat voimassa, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025. Tämä tulee ottaa huomioon myös nyt valmisteltaessa uusia vaatimuksia 22 a luvun mukaisille palveluille.

Käytännössä voi olla myös tilanne, että standardit eivät kata kaikkia esteettömyysvaatimuksia, jotka on lueteltu esteettömyysdirektiivin liitteessä I. Joka tapauksessa kaikkia liitteen I esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa myös jatkossa. Eli jos standardi ei kata kaikkia esteettömyysdirektiivin liitteen I esteettömyysvaatimuksia palvelulle, sovelletaan edelleen liitteen I vaatimuksia näiltä osin.

Edelleen pykälän 3 momentissa säädettäisiin yleisten esteettömyysvaatimusten soveltamisala. Soveltamisala vastaa 22 a luvun soveltamisalaa, mutta momentissa on avattu tarkemmin viestintäpalveluja, joihin yleisiä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan.

Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia määräyksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III yleisistä esteettömyysvaatimuksista ja palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamisesta.

Digitaalisia palveluja koskee lisäksi esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimukset, joista säädetään kansallisesti laissa digitaalisten palveluiden tarjoamisesta. (306/2019). Tässä vaiheessa kuitenkin sen arviointi, kuuluuko sähköisen viestintäpalvelulain soveltamisalaan kuuluviin palveluihin digitaalisia palveluja, on kesken.

194 c §. *Viestintäpalveluun sovellettavat erityiset esteettömyysvaatimukset:* Pykälä sisältää henkilöiden välisiin sähköisiin viestintäpalveluihin sovellettavat erityiset vaatimukset. Säännöstä sovelletaan sekä numeroihin perustuviin, että numeroista riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin.

Säännöksen 1 momentin mukaan kyseisten palvelujen on tarjottava reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi ja tarjottava täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation), kun puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuvaa. Puheviestinnän lisäksi olisi siten aina tarjottava reaaliaikainen tekstitys. Täydellisten interaktiivisuusominaisuuksien, eli samanaikaisen reaaliaikaisen tekstin, äänen ja videon tarjoamista taas vaaditaan silloin, kun palveluntarjoaja tarjoaa videokuvaa puheviestinnän lisäksi.

Reaaliaikaisella tekstityksellä tarkoitetaan henkilöltä henkilölle (pisteestä pisteeseen) -tilanteissa tai ryhmäkeskustelussa (monipisteneuvotteluissa) käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua, jossa lisättävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana. Direktiivin II liitteessä on esitetty esimerkkinä, että on varmistettava, että huonokuuloiset henkilöt voivat kirjoittaa ja vastaanottaa tekstin vuorovaikutteisesti ja reaaliajassa. Reaaliaikaisella tekstityksellä teksti lähetetään kirjain kirjaimelta sellaisenaan. Tämä tarkoittaa käytännössä, että vastaanottaja voi lukea tekstin samanaikaisesti, kun sitä kirjoitetaan.

Eri viestintämuotojen täydelliseen interaktiivisuuteen perustuvilla palveluilla tarkoitetaan reaaliaikaista multimediapalvelua, jolla toteutetaan liikkuvan videokuvan, reaaliaikaisen tekstin sekä äänen kaksisuuntainen, symmetrinen ja reaaliaikainen siirto kahdessa tai useammassa paikassa olevan käyttäjän välillä (total conversation, (EU) 2018/1972 2 artiklan 35 alakohta). Palvelulla tarkoitetaan tekniikkaa, jonka avulla videota, tekstiä ja puhetta voidaan käyttää samanaikaisesti samassa keskustelussa. Palvelun avulla on mahdollista valita itse viestintätapa sen mukaan, mikä toimii parhaiten kyseisessä tilanteessa ja kyseiselle käyttäjälle. Viittomakieltä käyttävä kuulovammaisen henkilö voi kommunikoida muiden viittomakielisten ihmisten kanssa. Viittomakieltä käyttävä kuurosokea henkilö voi kommunikoida toisen kuulovammaisen henkilön kanssa siten, että kuurosokea henkilö käyttää viittomakieltä ja kuulovammaisen henkilö kirjoittaa kuurosokealle henkilölle.

Pykälän 1 momentilla pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin 1 liitteen IV jakson a alakohta.

Pykälän 2 momentin perusteella sitä sovelletaan numeroihin perustuviin ja numeroista riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Säännöstä ei sovelleta internetyhteyspalveluihin eikä laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

Pykälän 3 momentin mukaan direktiivin 1 liitteen IV jakson a alakohdan vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

194 d §. *Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavat erityiset esteettömyysvaatimukset:* Pykälässä säädetään audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavista vaatimuksista. Vaatimuksilla varmistetaan, että vammaiset henkilöt pystyvät käyttämään audiovisuaalisia sisältöpalveluja mahdollisimman laajasti. Palvelujen tarjoamisessa on käytettävä toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita, menettelyjä sekä mukautuksia, joilla otetaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistetaan yhteen toimivuus avustavien teknologioiden kanssa.

Säännöksen mukaisesti audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavissa palveluissa on tarjottava sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka niissä tarjottavine tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja sekä annettava tietoa esteettö-

myysominaisuuksien saatavuudesta. Direktiivin II liitteen mukaan on esimerkiksi varmistettava, että sokeat henkilöt voivat valita televisio-ohjelmia. Havaittavuus, hallittavuus, ymmärrettävyys ja toimintavarmuus ovat WCAG-standardiin kuuluvat neljä peruseriaatetta, jotka esteettömän verkkopalvelun tulee täyttää. Havaittavuudella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että informaatio ja käyttöliittymäkomponentit tulee esittää tavoilla, jotka käyttäjä voi havaita ja esimerkiksi tietoja sisältävien kuvien vaihtoehtona on tekstiä, joka välittää samaa tietoa. Hallittavuus tarkoittaa, että käyttöliittymäkomponenttien ja navigoinnin pitää olla hallittavia ja sivustoa pitää voida esimerkiksi käyttää pelkän näppäimistön avulla. Ymmärrettävyys tarkoittaa, että tekstisisältöjen tulee olla luettavia ja ymmärrettäviä. Toimintavarmuudella tarkoitetaan sitä, että sisällön tulee olla riittävän lujatekoinen, jotta se voidaan luotettavasti tulkita laajalla joukolla asiakasohjelmia, mukaan lukien avustavat teknologiat.

Lisäksi audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavissa palveluissa on varmistettava, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyyspalvelut välitetään kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä. Audiovisuaalisten sisältöpalveluiden esteettömyyspalveluilla tarkoitetaan mm. kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitettuja tekstityksiä, kuvailutulkkausta, puhuttua tekstitystä (äänitekstitystä) ja viittomakielen tulkkausta. Palvelussa olisi esimerkiksi tuettava mahdollisuutta valita, räätelöidä ja esittää näitä esteettömyyspalveluita. Palvelussa olisi lisäksi tarjottava keinot järjestää langaton yhteys kuulemista edistävään teknologiaan sekä tarjottava käyttäjälle audiovisuaalisia sisältöpalveluja varten "esteettömyyspalvelut" aktivoivat hallintasäätimet yhtä näkyvästi kuin päämedian säätimet.

Vaatimukset voisivat tarkoittaa esimerkiksi sitä, että palvelun, joka tarjoaa pääsyn audiovisuaaliseen mediapalveluun, olipa kyseessä sitten verkkosivusto, mobiilisovellus tai sähköinen ohjelmaopas, on tuettava teknisiä ratkaisuja sekä esitettävä esteettömyystoiminnot selkeällä ja helposti saatavilla olevalla tavalla. Jälkimmäinen tarkoittaa sitä, että helppokäyttötoimintojen käyttäjän ohjaimia ei pitäisi "piilottaa", vaan niiden on oltava helposti löydettävissä. Vaatimus esteettömyyspalveluiden välittämisestä riittävän laadukkaina voidaan ymmärtää vaatimuksena, jonka mukaan esimerkiksi tekstitykset ja / tai kuvailutulkkaus on synkronoitava sen ohjelman kanssa, johon se kuuluu, eli tekstitykset eivät saa tulla liian myöhään tai liian aikaisin suhteessa ohjelmaan, johon toiminnot kuuluvat. Vaatimus, jonka mukaan käyttäjän tulee voida hallita toimintojen käyttöä, liittyy osittain siihen, että käyttäjä voi aktivoida ja deaktivoida toiminnot, ja osittain siihen, että käyttäjä voi säätää esimerkiksi tekstitysten kokoa, taustaa ja kontrastia ja kuvailutulkkauksen äänenvoimakkuutta suhteessa ohjelman muihin ääniin.

Säännöksellä pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin I liitteen IV jakson b alakohdan vaatimukset.

Pykälän 2 momentin mukaan direktiivin 1 liitteen IV jakson b alakohdan vaatimuksista voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

194 e §. Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista: Pykälässä säädettäisiin perusteista poiketa esteettömyysvaatimusten noudattamisesta 22 a luvun soveltamisalaan kuuluvien palveluiden osalta sekä näitä koskevasta arvioinnista, ilmoituksista ja dokumentoinnista. Pykälällä täytäntöön pantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan kohdat 1 - 3, 6 ja 8.

Lain 194 e §:n 1 momentti koskee esteettömyysvaatimuksista poikkeamista kahdella erillisellä perusteella. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti luvun 22 a soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja voi vedota palvelun perusteelliseen muutokseen poiketakseen esteettömyysvaatimuksista. Palvelun voidaan katsoa muuttuvan perusteellisesti, mikäli esteettömyysvaatimuksen noudattaminen aiheuttaa sen, että palvelun perusluonne muuttuu perustavanlaatuisesti. Esteettömyysdirektiivissä ei ole kuvattu tarkemmin, millä perusteilla palvelun perusluonteen muutosta arvioidaan, joten arvio olisi tehtävä tapauskohtaisesti. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 64 kohdan mukaan suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava ainoastaan siinä määrin, kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle palveluntarjoajalle, tai siinä määrin, kuin ne eivät edellytä tuotteiden ja palvelujen perusteellista muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia tämän direktiivin mukaisesti. Näin ollen palveluntarjoajan tulee pyrkiä soveltamaan esteettömyysvaatimuksia palvelun osalta siinä määrin kuin se ei aiheuta palvelun perusteellista muutosta. Jos yhden esteettömyysvaatimuksen soveltaminen johtaisi palvelun perusteelliseen muutokseen, olisi kuitenkin muita esteettömyysvaatimuksia sovellettava siltä osin kuin ne eivät aiheuta perustavanlaatuista muutosta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisesti palveluntarjoaja voi vedota kohtuuttomaan rasitteeseen. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 66 kohdan perusteella palveluntarjoajan olisi tehtävä esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluva palvelu mahdollisimman esteettömäksi soveltamalla kyseisiä vaatimuksia siinä määrin, kuin niistä ei aiheudu kohtuutonta rasitetta. Suhteellisuuteen liittyvistä syistä palveluntarjoaja voisi vedota kohtuuttomaan rasitteeseen vain osittain, ei koko palvelun osalta. Lisäksi direktiivin johdanto-osan 66 perusteella kohtuuttomaan rasitteeseen voidaan vedota vain oikeutetun perusteen perusteella, joksi ei voida katsoa esimerkiksi ajan tai tiedon puutetta. Palveluntarjoajan tulee arvioida kohtuutonta rasitetta 1 momentin nojalla silloin, kun ilmenee syitä, joiden perusteella palveluntarjoaja ei voi täyttää esteettömyysvaatimuksia.

Pykälän 2 momentin nojalla kohtuuttomaan rasitteeseen ei voi vedota, jos palveluntarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Säännöksellä täytäntöönpantaisiin esteettömyysdirektiivin 14 artiklan 6 kohta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös palveluntarjoajan ilmoitusvelvollisuudesta esteettömyysvaatimuksista poikkeamisesta koskevista tiedoista. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 68 kohdan perusteella palveluntarjoajan on ilmoitettava asiaankuuluville viranomaisille, että se on soveltanut perusteellista muutosta ja/tai kohtuutonta rasitetta koskevia tämän direktiivin säännöksiä. Palveluntarjoajan tulee ilmoittaa tiedot sen jäsenvaltion asiaankuuluville palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkistamisesta vastaaville viranomaisille, jossa kyseistä palvelua tarjotaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuuksista arvioinnin suorittamisessa, mikäli esteettömyysvaatimuksista poiketaan pykälän 1 momentin 2 kohdan perusteella. Palveluntarjoajan poiketessa esteettömyysvaatimuksista kohtuuttoman rasitteen perusteella tulee arvioinnissa noudattaa esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisia perusteita.

Pykälän 4 momentissa säädetään dokumentointivelvollisuudesta palveluntarjoajan vedotessa 1 momentin mukaisiin poikkeusperusteisiin. Momentissa säädettäisiin myös palveluntarjoajan velvollisuudesta säilyttää dokumentoitu arviointi. Direktiivin liitteessä VI arviointiperusteet jakautuvat kolmeen pääluokkaan palveluntarjoajan osalta: 1. Esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannukset suhteessa palvelun tarjoamisesta palveluntarjoajien kokonaiskustannuksiin;

2. Palveluntarjoajan kustannus-hyötyarviot verrattuna arvioon vammaisille aiheutuvasta hyödystä ottaen huomioon tietyn palvelun käytön määrä ja käyttöiheys; ja 3. Esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannukset suhteessa palveluntarjoajan nettoliikevaihtoon. Esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 66 kohdan mukaisesti kohtuuttoman rasitteen aiheuttavien toimenpiteiden olisi katsottava olevan sellaisia, joista palveluntarjoajille aiheutuisi liiallinen organisatorinen tai taloudellinen lisärasite, kun otetaan huomioon toimenpiteistä vammaisille henkilöille todennäköisesti koituvat edut tässä direktiivissä säädettyjen perusteiden mukaisesti. Pykälän 3 momentin mukaan palveluntarjoajan olisi vasta palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkistamisesta vastaavien viranomaisten pyynnöstä näille kopio dokumentoidusta arviosta, jossa selvitetään, miksi sen palvelu ei ole täysin esteetön.

Ehdotetussa 5 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen tehtävistä, mikäli se havaitsee puutteita tämän pykälän perusteella tehdyssä arvioinnissa sekä arvioin uudelleen suorittamisesta. Ehdotetun momentin mukaisesti valvontaviranomaisen tulee kehottaa palveluntarjoajaa korjaamaan havaitut puutteet sekä määrittävä ajanjakso, jonka aikana toimenpiteiden on oltava toteutettuja. Lisäksi valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajan suorittamaan uuden arvioinnin. Momentissa säädettäisiin myös, että arviointi tulisi suorittaa uudelleen, mikäli palvelua muutetaan. Joka tapauksessa arviointi tulisi suorittaa uudelleen vähintään viiden vuoden välein.

194 f §. Tietojen antaminen esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi: Pykälässä säädettäisiin, että palveluntarjoajan on julkaistava tiedot esteettömyysdirektiivin liitteen V mukaisesti sen arvioimiseksi, kuinka 22 a luvun soveltamisalaan kuuluva palvelu täyttää esteettömyysvaatimukset. Pykälällä pantaisiin täytäntöön esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 2 kohta.

Ehdotetussa 194 f §:n 1 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta antaa tiedot siitä, kuinka palvelu täyttää sovellettavat esteettömyysvaatimukset. Näiden tietojen antamisessa tulee noudattaa esteettömyysdirektiivin liitteen V vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuus koskisi myös sitä, mitä esteettömyysvaatimuksia palvelu ei täytä, jos palveluntarjoaja on vedonnut lain 194 e §:n 1 momentissa tarkoitettuihin poikkeusperusteisiin. Esteettömyysdirektiivin 23 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on luotava ja toteutettava riittävät menettelyt sekä säännöllisin väliajoin ajantasaistettava niitä, jotta voidaan tarkistaa, ovatko palvelut esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisia, mukaan lukien 14 artiklassa tarkoitettu arviointi esteettömyysvaatimuksista poikkeamiselle. Menettelyihin sovelletaan direktiivin 19 artiklan 2 kohtaa soveltuvin osin, joka koskee markkinavalvontaviranomaisen tarkistusvelvollisuutta tuotteiden osalta poikkeusperusteiden arvioinnista ja esteettömyysvaatimusten noudattamisesta. Koska palveluita koskevilla menettelyillä on yleisesti samoja piirteitä kuin tuotteita koskevilla menettelyillä EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen osalta, voidaan palveluntarjoajan edellyttää antavan myös palvelun osalta tiedot siitä, mitä esteettömyysvaatimuksia palvelu ei täytä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta säilyttää 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja palvelun esteettömyysvaatimusten täyttämiseksi. Tietoja tulisi säilyttää niin kauan kuin asianomaista palvelua tarjotaan.

194 g §. Velvollisuudet vaatimustenvastaisuustapauksissa: Pykälässä säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuuksista vaatimustenvastaisuustapauksissa. Pykälällä täytäntöön pantaisiin esteettömyysdirektiivin 13 artiklan 3 ja 4 kohdat.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta toteuttaa korjaavat toimenpiteet, jotta palvelu voidaan saattaa vastaamaan sovellettavia esteettömyysvaatimuksia. Jos palvelu ei täyttäisi esteettömyysvaatimuksia, palveluntarjoajan on välittömästi tiedotettava tästä niiden jäsenvaltioiden asiasta vastaaville toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, joissa niiden palvelua tarjotaan. Lisäksi palveluntarjoajan olisi ilmoitettava yksityiskohtaiset tiedot palvelun vaatimustenvastaisuudesta sekä toteutetuista korjaavista toimenpiteistä kyseisille viranomaisille.

Ehdotetun 2 momentin mukaisesti palveluntarjoajan olisi vasta toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä toimitettava tälle kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, että palvelu on sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukainen. Säännös velvoittaisi palveluntarjoajat tekemään yhteistyötä kyseisen viranomaisen kanssa kyseisen viranomaisen pyynnöstä kaikissa toimissa, joilla palvelu saatetaan kyseisten vaatimusten mukaiseksi.

304 §. Liikenne- ja viestintäviraston erityiset tehtävät: Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 momentin 18 kohta. Momentin uudessa kohdassa tarkennetaan Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviä 22 a luvun esteettömyysvaatimusten valvonnassa.

Ehdotetuilla lisäyksillä pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin 23 artiklan 1 kohdan a-c alakohdat.

308 §. Yhteistyö eri viranomaisten kanssa: Pykälään ehdotettaisiin lisättävän maininta yhteistyöstä Etelä-Suomen aluehallintoviraston kanssa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on digipalvelulain (306/2019) mukainen lain soveltamisalaan kuuluvien digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimusten valvontaviranomainen. Digipalvelulain mukaiset saavutettavuusvaatimukset ovat osin samoja kuin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaiset vaatimukset ja on tärkeää varmistaa näiden vaatimusten yhdenmukainen soveltaminen. Liikenne- ja viestintävirasto voisi esimerkiksi pyytää Etelä-Suomen aluehallintovirastolta lausuntoa verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuusvaatimusten täyttämistä, kun kysymys on sähköisen viestinnän palveluista annetun lain soveltamisalaan kuuluvasta palvelusta.

313 §. Valvonta-asioiden käsittely Liikenne- ja viestintävirastossa: Ehdotetaan muutettavaksi 313 § 1 momenttia valvonta-asioiden tutkittavaksi ottamisesta. Ehdotetun 313 §:n muutoksen mukaan jokaisella asianosaisella ja muulla taholla, jolla on asiassa oikeutettu intressi olisi oikeus tehdä tutkintapyyntö valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut 22 a luvussa säädettyjä vaatimuksia. Pykälässä tarkoitettussa tilanteessa tutkintapyynnön tekeminen olisi jokaisen oikeus silloin, kun olisi selvää, ettei 22 a luvun soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja olisi noudattanut esteettömyysvaatimuksia tai palveluntarjoaja ei ole vastannut tiedusteluun esteettömyysvaatimuksista poikkeamiselle. Muulla taholla, jolla on asiassa oikeutettu intressi, tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin 29 artiklan 2 b kohdan mukaisia julkisia elimiä, yksityisiä yhdistyksiä, järjestöjä ja muita oikeushenkilöitä, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen.

Ehdotetulla muutoksella pannaan täytäntöön esteettömyysdirektiivin 29 artikla.

352 § Siirtymäsäännökset: Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 22 a luvun esteettömyysvaatimuksia koskevat siirtymäsäännökset. Ehdotetut siirtymäajat vastaavat esteettömyysdirektiivin 32 artiklassa määriteltyä siirtymäaikoja.

7.5 Laki hätäkeskustoiminnasta

10 a §. *Yleiseen hätänumeroon 112 vastaaminen.* Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta. Lain muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimuksia yleiseen hätänumeroon vastaamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112. Sääntely vastaa voimassa olevaa tilannetta, koska voimassaolevan lain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskuspalvelujen tuottamisesta ja 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos vastaanottaa hätäilmoitukset. Esityksen mukaan hätäilmoitus olisi voitava tehdä vähintään reaaliaikaisella puheella ja reaaliaikaisella tekstillä. Puheella tehtävät ilmoitukset ovat esimerkiksi yleiseen hätänumeroon 112 soitetut puhelut sekä e-Call ilmoitukset. Lisäksi vaihtoehtona olisi tarjottava reaaliaikaisen tekstityksen käyttömahdollisuus. Esteettömyysdirektiivissä määritellään 'reaaliaikainen tekstitys', jolla tarkoitetaan pisteestä pisteeseen (PP) -tilanteissa tai monipisteneuvotteluissa käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua, jossa liittävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana.

Esitys mahdollistaisi, että Hätäkeskuslaitos voisi ottaa vastaan hätäilmoituksia myös muilla vuorovaikutuksen mahdollistavilla tavoilla, kuten esimerkiksi nykyisin käytössä oleva 112-tekstiviesti tai pikaviestit, videoviestintä tai muut näihin verrattavissa oleva, tyypillisesti IP-pohjaiseen tiedonsiirtoon perustuva viesti hätäkeskukseen. Esitys mahdollistaisi teknologian kehittymisen myötä mahdollisesti tulevaisuuden muut yhteydenotto- ja vastaamistavat. Hätäilmoitus olisi tehtävä kuitenkin vuorovaikutuksen mahdollistavalla tavalla, koska muutoin hätäkeskuspäivystäjät ei pysty tekemään riskinarviota tai arvioimaan kenelle yhteistyöviranomaiselle tehtävä tulisi välittää ja millä kiireellisyydellä.

Puheviestintä on nopein kommunikaatiotapa hätätilanteissa ja se olisi edelleen ensisijaisesti suositeltava yhteydenottotapa niille henkilöille, jotka pystyvät kommunikoimaan puheella. Tekstiviestinnän ja mahdollisten muiden yhteydenottotapojen, kuten esimerkiksi videoyhteyden tarjoamisen tavoitteena on, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada yhteys yleiseen hätänumeroon 112 ilman erillistä rekisteröitymistä. Erilaisien kommunikaatiotapojen mahdollistavien yhteydenottotapojen tavoitteena on varmistaa, että hätäkeskuspalvelut ovat hätäilmoituksen välityksellä vammaisten loppukäyttäjien saatavilla muiden loppukäyttäjien käyttömahdollisuuksia vastaavalla tavalla. Tämä edellyttää, että vaihtoehdot yhteydenottotavat eivät ruuhkaudu niiden käyttäjien toimesta, jotka voivat käyttää puhetta kommunikoinnissaan. Tietyissä hätätilanteissa, kuten kaappaus-, perheväkivalta- tai vapaudenriistotilanteissa, tekstitys tai video voi kuitenkin olla ainoa tapa myös puheella kommunikoivalle ottaa yhteyttä Hätäkeskuslaitokseen.

Teleyritys olisi jatkossakin velvollinen huolehtimaan siitä, että käyttäjät saavat puhelimitse, tekstiviestillä sekä hätäkeskustoiminnasta annetussa laissa säädetyllä tavalla yhteyden maksutta yleiseen hätänumeroon 112. Liikenne- ja viestintävirasto voisi antaa edelleen tarkempia määräyksiä tämän velvollisuuden täyttämiseksi välttämättömistä teknisistä toimenpiteistä.

Pykälän 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäilmoituksiin asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä Hätäkeskuslaitokseen on otettu yhteyttä. Käytännössä reaaliaikaiseen puheeseen tulisi siten vastata reaaliaikaisella puhella, tekstiviestiin tekstiviestillä ja reaaliaikaiseen tekstitykseen reaaliaikaisella tekstityksellä. Videokuvan tarjoaminen hätäilmoituksen tekotapana ei olisi pakollista,

mutta jos videokuvaa tarjotaan, videoon vastattaessa videokuvan lisäksi mukana tulisi olla täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuutuksesta. Nopeasti muuttuvat tietotekniikan vaatimukset ja mahdollisuudet olisi perusteltua säätää tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Tietotekniikka kehittyy nopeasti ja komissio on aloittamassa standardointityön, jossa tullaan määrittämään tarkemmin myös yleiseen hätänumeroon vastaamiseen liittyvät standardit. Näistä standardeista voi olla tarvetta säätää jatkossa asetuksessa. Standardointityössä otetaan mahdollisesti kantaa tarkemmin siihen, mitä interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys tarkoittaa. tarvittaessa näistä vaatimuksista voitaisiin siten säätää valtioneuvoston asetuksella.

10 b §. *Yleisen hätänumeron esteettömyys.* Pykälän 1 momentin mukaan Häätäkeskuslaitos voisi toteuttaa yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyviä 11 a §:ssä määriteltyjä esteettömyysvaatimuksia Häätäkeskuslaitokselle parhaiten sopivalla tavalla. Tällä tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 44 kohdan mukaan sitä, että hätäviesteihin vastaamisen esteettömyyteen liittyvät toimenpiteet olisi toteutettava rajoittamatta hätäpalvelujen organisointia ja vaikuttamatta kyseisten palvelujen organisointiin, joka kuuluu edelleen jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. Esimerkiksi kirjoitustulkkaus tai videovälitteinen viittomakielinen tulkkauspalvelu olisi mahdollista hankkia ulkopuoliselta toimijalta. Häätäkeskuslaitoksen ei esimerkiksi olisi välttämätöntä toteuttaa videovälitteistä tulkkausta oman henkilökuntansa toimesta. Jos esimerkiksi videotulkkaus järjestettäisiin ulkopuolisen palveluntarjoajan kautta, ei videokuvaa edellytettäisi viittomakielen tulkin ja hätäkeskuksen päivystäjän välillä. Viittomakielen tulkin ja yhteydenottajan välisessä viestinnässä olisi oltava videokuvan lisäksi täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys.

Pykälän 2 momentin mukaan esteettömyysvaatimusten noudattamista ja toteuttamista yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisessa valvoisi sisäministeriö. Voimassa olevan lain 3 §:n mukaan sisäministeriö ohjaa ja valvoo Häätäkeskuslaitosta. Sisäministeriön toteuttama laillisuusvalvontaa sisältää muun muassa hallintokanteluiden ja kansalaiskirjeiden käsitteleminen sekä laillisuusvalvontatarkastukset. Sisäisen laillisuusvalvonnan tehtävänä on valvoa, että viranomaistoiminta on lainmukaista ja että siinä noudatetaan virkavelvollisuuksia ja ohjeistusta. Ministeriön suorittamaa laillisuusvalvontaa on perusteltua suunnata sellaiseen toimintaan, joka liittyy perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Koska yleisestä hätänumerosta 112 säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 278 §:ssä, on kyseessä sähköinen palvelu. Teleyritysten valvonta myös esteettömyyden osalta kuuluisi jatkossakin Traficomille. Lakia digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) sovelletaan 3 §:n nojalla Häätäkeskuslaitoksen digitaalisiin palveluihin eli verkkosivustoon tai mobiilisovelluksiin sekä niihin liittyviin toiminnallisuuksiin. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo ko. lain noudattamista näiltä osin jatkossakin.

13 b §. *Hätätekstiviesti.* Esityksellä kumottaisiin hätätekstiviestiä koskeva sääntely ja hätäilmoituksen voisi tehdä hätätekstiviestillä ilman erillistä palveluun rekisteröitymistä. Rekisteröitymisvelvoitteesta luopuminen tarkoittaisi, että yleiseen hätänumeroon 112 voisi ottaa yhteyttä tekstiviestillä ilman ennakkorekisteröitymistä. Muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimusta vammaisten henkilöiden yhdenvertaisesta mahdollisuudesta käyttää yleistä hätänumeroa.

Pykälän kumoaminen ja uuden 10 a §:n säätäminen yhtäaikaaisesti mahdollistaisi hätätekstiviestistä luopumisen, mikäli reaaliaikainen tekstitys ja muu tietotekninen kehitys aiheuttaisi sen, että hätätekstiviestin olemassaolo kävisi tarpeettomaksi. Hätätekstiviestipalvelu olisi kuitenkin mahdollista säilyttää uuden 10 a §:n 1 momentin nojalla.

25 a §. Hätätekstiviestin käyttäjärekisteri. Esityksessä ehdotetaan kyseisen pykälän kumoamista. Kun ennakkorekisteröintivelvoite hätätekstiviestin käyttäjiltä poistetaan, ei tarvita myöskään hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä. Muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimusta vammaisten henkilöiden yhdenvertaisesta mahdollisuudesta käyttää yleistä hätänumeroa.

7.6 Laki liikenteen palveluista

2 §. Määritelmät. Pykälään ehdotettaisiin kolmea uutta määritelmää. Esteettömyysdirektiivin soveltamisala on henkilöliikenteen palveluiden osalta määritelty viittauksilla EU:n matkustajanoikeusasetuksiin, jotka on yksilöity liikenteen palveluista annetun lain 186 §:ssä, joka sisältyy viranomaisten toimintaa kuvaavaan 22 lukuun. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan matkustajanoikeusasetuksia käsiteltäviksi myös henkilöliikennepalveluja käsittelevässä lain 17 luvussa.

EU:n matkustajanoikeusasetuksia on neljä ja niillä on pitkät nimet.⁷ Lain luettavuuden ja ymmärrettävyyden kannalta olisi tarkoituksenmukaista käyttää asetusten kokonaisuudesta nimitystä EU:n matkustajanoikeusasetukset. Koska niihin viitattaisiin useammassa luvussa, olisi määritelmä sijoitettava lain alkuun. Rautatieliikenteen matkustajanoikeusasetus 1371/2007 on jo kumottu sen uudistavalla rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2021/782, mutta vuoden 2007 asetusta sovelletaan 6.6.2023 saakka.

Lisäksi määritelmäpykälään ehdotetaan lisättäväksi uusiksi 13 ja 14 kohdiksi kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen määritelmät. Esteettömyysdirektiiviin sisältyy erityissääntelyä kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen osalta. Direktiivissä nämä määritellään viittaamalla yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2012/34/EU). Esteettömyysdirektiivin 3 artiklan 35 ja 36 kohdissa tarkennetaan, että määritelmä koskee seuraavia liikennemuotoja: raide-, linja-auto-, metro-, raitiovaunu- ja johdinautoliikenne. Tämä tarkennus on sikäli merkityksellinen,

---

⁷ Lentoliikenteessä sovelletaan vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006, rautatieliikenteessä rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1371/2007, jonka korvaa 7.6.2023 alkaen rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/782, meri- ja sisävesiliikenteessä sovelletaan matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1177/2010 ja linja-autoliikenteessä matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.

että edellä mainitut matkustajanoikeusasetukset eivät koske kaupunkiraideliikennettä (raitiovaunu- ja metroliikennettä), joten esteettömyysdirektiivin soveltamisala muodostuu tältä matkustajanoikeusasetusten soveltamisalaa laajemmaksi.

Koska nämä määritelmät ovat toistaiseksi koskeneet vain rautatieliikennettä, ei niiden soveltamisesta siis toistaiseksi ole luonnollisestikaan kokemuksia muuta kuin rautatieliikenteen osalta. Jonkinlaisen tulkinnan siitä, mitä Suomessa on ainakin katsottu tällaiseksi liikenteeksi, voi löytää tällainen rautatiekuljetuslain (1119/2000) 8 a §:n 3 momentista, joka kuuluu seuraavasti: Rautatievastuuasetuksen 10 artiklaa matkatietojärjestelmistä ja varausjärjestelmistä, 17 artiklaa matkalipun hinnan korvaamisesta sekä 18 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtaa ateria- ja majoittamisvelvollisuudesta ei sovelleta taajamajunaliikenteeseen seuraavilla rataosuuksilla:

- 1) Helsinki–Kirkkonummi;
- 2) Helsinki–Karjaa;
- 3) Helsinki–Vantaankoski–Lentoasema–Hiekkaharju–Helsinki;
- 4) Helsinki–Riihimäki–Tampere;
- 5) Helsinki–Lahti;
- 6) Lahti–Riihimäki.

Käytännössä linja-autoliikenteen puolella nämä kaupunki- ja esikaupunkiliikennettä sekä alueellista liikennettä koskevat säännökset kohdistuisivat erityisesti sopimusliikenteeseen eli toimivaltaisten viranomaisten hankkimaan liikenteeseen.

150 §. Henkilöliikennepalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus. Pykälän 1 momentin 5 kohta, joka koskee esteettömyyteen liittyvien tietojen tarjoamista, ehdotetaan kumottavaksi, koska tarkoituksena on keskittää liikenteenharjoittajille, terminaalipitäjiä, lentoaseman pitäjiä ja asemanhaltijoita koskevat esteettömyyteen liittyvät säännökset erilliseen pykälään. Pykälään esitetään uutta 4 momenttia, joka korvaisi nykyisen 5 kohdan, koskisi vain sellaisten henkilöliikennepalvelun tarjoajia, joihin ei sovelleta 150 a §:ssä tarkoitettuja, tarkempia tiedonantovelvoitteita, kuten henkilöliikenneluvan haltijoita, joilla on lupa harjoittaa taksiliikennettä- tai jotka tuottavat vain kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen taikka alueellisen liikenteen palveluja.

150 a §. Henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevat tiedot ja tietojen esteettömyys. Pykälä olisi uusi. Pykälän tarkoituksena olisi panna täytäntöön esteettömyysdirektiivin liitteen IV jakson c kohdan erityisvaatimukset henkilöliikennepalveluja koskevista esteettömyystiedoista ja näiden tietojen esteettömyydestä. Kyseisen liitteen kohdan mukaan palvelujen tarjoamisessa on otettava käyttöön toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita ja menettelyjä sekä mukautuksia, joilla pyritään ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistamaan yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa. Mainitun c-kohdan mukaan lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalveluissa tulee varmistaa, että ajoneuvojen, ympäröivän infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön esteettömyyttä ja vammaisille henkilöille tarjottavaa apua koskevat tiedot ovat saatavilla sekä varmistaa, että saatavilla on tiedot älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä ja reaaliaikaisista matkustustiedoista sekä tiedot liikennehäiriöistä, liityn-

täpalveluista ja jatkoyhteyksistä muita liikennemuotoja käyttäen sekä palvelua koskevat lisätiedot. Tämä vaatimus ei kuitenkaan koske kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen palveluja eikä myöskään alueellisen liikenteen palveluja.

Direktiivin 3 artiklan määritelmien mukaan direktiivissä henkilöliikennepalveluilla tarkoitetaan EU:n matkustajien oikeuksia koskevissa asetuksissa tarkoitettuja palveluja. Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin, että EU:n matkustajanoikeusasetuksien mukaisia lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalveluja tarjoavien yritysten sekä asetuksissa tarkoitettujen asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjien on, kunkin omalta osaltaan, tarjottava hallussaan olevat tiedot palvelun tuottamisessa käytettävien liikennevälineiden esteettömyydestä, liikennepalveluja ympäröivän infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön, kuten asemien, terminaalien ja satamien sekä pysäkkien esteettömyydestä, vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta, tiedot älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä, reaaliaikaiset matkustustiedot mukaan lukien erityisesti aikataulutiedot, tiedot liikennehäiriöistä, liityntäpalveluista ja jatkoyhteyksistä muita liikennemuotoja käyttäen sekä palvelun käyttöä koskevat lisätiedot kuten tiedot asemien henkilöstöstä, epäkunnossa olevista hisseistä tai palveluista, jotka eivät tilapäisesti ole saatavilla. Hallussaan olevilla tiedoilla tarkoitetaan sellaisia esteettömyystietoja, joita palvelun tarjoajalla on jo saatavilla, ja joita kyseinen henkilöliikennepalveluja tarjoava toimija matkustajille tarjoaa. Pykälässä ei siten asetettaisi velvoitetta uusien esteettömyystietojen tuottamiseen.

Lentoliikenteen matkustajanoikeusasetusten osalta tämä pykälä velvoittaisi lentoliikenteen harjoittajia ja lentoaseman pitäjää. Näin ollen lentoyhtiön olisi tarjottava tiedot esimerkiksi vammaisille henkilöille tarjoamastaan avusta ja lentoaseman pitäjän olisi tarjottava hallussaan olevaa tietoa terminaalien esteettömyydestä. Rautatieliikenteen matkustajanoikeusasetuksen osalta vaatimus koskisi rautatieyritystä ja aseman haltijaa. Merenkulun matkustajanoikeusasetuksen osalta tämä tarkoittaisi liikenteenharjoittajaa ja terminaalipitäjää. Linja-autoliikenteen matkustajanoikeusasetuksen osalta vastuutahoina olisivat vastaavasti liikenteenharjoittaja ja terminaalipitäjä.

Käytännössä työnjako ja vastuu tietojen tuottamisesta jakautuisi luontevasti niin, että liikenteen harjoittajat tuottavat esimerkiksi tiedon käyttämiensä liikennevälineiden esteettömyydestä ja niissä vammaisille henkilöille mahdollisesti tarjottavasta avusta sekä tiedot älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä, ja aikataulutiedoista. Terminaalipitäjät, lentoaseman pitäjät sekä asemanhaltijat puolestaan tuottaisivat tiedot hallinnoimiensa tilojen esteettömyydestä ja siellä tarjottavasta avusta. Pitkämatkainen linja-autoliikenne hyödyntää sekä valtion maantieverkon linja-autopysäkkejä että kuntien katuverkon pysäkkejä. Valtion maantieverkon pysäkeistä vastaavat alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja kuntien katuverkon pysäkeistä kunnat. Täten olisi luontevaa, että vastuu pysäkkejä koskevista tiedoista olisi pysäkkien ylläpitäjillä. Liikennehäiriöistä tietoa tuottavat puolestaan liikenteen ohjauskeskukset, erityisesti Fintraffic.

Pykälän 2 momentissa edellytettäisiin, että nämä 1 momentissa asetetut tiedot on tarjottava sähköisesti pykälässä veloitettun tahon verkkosivuilla ja mobiilisovelluksilla siten kuin digitaalisista palveluista annetussa laissa edellytetään. Liitteen 1 IV jakson c kohdan velvoite poikkeaa tietojen esteettömyyden eli esimerkiksi näkö- ja kuulovammaisille saavutettavuuden osalta olennaisesti muista direktiivin tietoa koskevista vaatimuksista. Tämän veloitteen mukaan palvelussa, jossa esteettömyystietoja, kuten tietoja kaukoliikenteen linja-autopalveluissa käytetyn kaluston matalalattiaisuudesta, ilmoitetaan, tulee ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tar-

peet ja varmistaa yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa. Tämän vuoksi olisi riittävä, että pykälässä velvoitettujen tahojen osalta edellytettäisiin, että esimerkiksi tiedot liikennevälineiden ja terminaalien esteettömyydestä ilmoitettaisiin kyseisten tahojen verkkosivuilla ja mahdollisissa mobiilisovelluksissa siten kuin digipalvelulain 7 §:ssä niiden saavutettavuudesta edellytetään.

[186 a §. Henkilöliikennepalveluita koskevien esteettömyystietojen ja näiden tietojen saavutettavuutta valvova viranomainen. Pykälä olisi uusi. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo nykyisin EU:n matkustajaoikeusasetusten noudattamista siltä osin kuin on kyse liikematkustajien ja vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien oikeuksista. Ehdotettu 150 a § sisältää uusia itse liikennepalvelun esteettömyyttä koskevia tiedonantovelvoitteita, joilla on liittymäpintaa matkustajaoikeusasetusten vaatimuksiin. Viraston tehtäviin ei kuitenkaan kuulu valvoa verkkosivujen tai mobiilisovellusten esteettömyyttä eli saavutettavuutta. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo jo nykyisin digitaalista palveluista annetun lain mukaan verkkosivujen ja mobiilisovellusten esteettömyyttä esimerkiksi VR:n osalta Tämän vuoksi on luontevaa, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto olisi 150 a §:n velvoitteita valvova viranomainen myös esimerkiksi lentoyhtiöiden verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuuden osalta.]

Valvontaviranomaiseen sovellettaisiin lain 197 §:ssä säädettyjä valvontaviranomaisen tiedon-
saantioikeuksia. Valvontansa tehosteeksi viranomainen voisi asettaa lain 255 §:ssä tarkoitetun
uhkasakon, teettämisuhan tai keskeyttämisuhan.]

8 Lakia alemman asteinen sääntely

8.1 Valtioneuvoston asetus tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

Esteettömyysdirektiivin liitteen I mukaisesti tuotteiden esteettömyysvaatimusten mukaan tuotteessa tulee antaa tiedot tuotteen toiminnasta ja esteettömyysominaisuuksista. Tuotteen käyttöohjeet tulee esittää tuotteessa esteettömästi, digitaalisissa palveluissa saavutettavasti. Käyttöliittymän toiminnallisuuden tulee olla käyttäjän helposti käytettävä, havaittava, hallittava, ymmärrettävä ja ohjattava. Tukipalvelujen tulee kertoa tuotteen esteettömyydestä ja toiminnasta apuvälineteknologian kanssa.

Sisältö tulee kattamaan alla olevan ja mahdollisesti esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VII.

1. Tiedonantovaatimukset:

a) tuotteessa itsessään olevien tuotteen käyttötietojen (merkintöjen, ohjeiden ja varoitusten) on oltava

i) saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

ii) esitetty ymmärrettävässä muodossa;

iii) esitetty käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) esitetty käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjasin-kokoa, asianmukaista kirjasinlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettyä kirjasin-, rivi- ja kappaleväliä;

b) tuotteen käyttöohjeet, muun muassa ohjeet tuotteen esteettömyystoimintojen käytöstä, niiden aktivoinnista ja niiden yhteentoimivuudesta tukiratkaisujen kanssa, jos ne eivät ole itse tuotteessa vaan ne asetetaan saataville tuotteen käytön tai muiden välineiden kuten verkkosivuston avulla, on asetettava julkisesti saataville, kun tuote saatetaan markkinoille, ja lisäksi niiden on

i) oltava saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

ii) oltava esitetty ymmärrettävässä muodossa;

iii) oltava esitetty käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) oltava esitetty käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjainkokoja, asianmukaista kirjainlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjain-, rivi- ja kappaleväliä;

v) oltava saatavilla tekstimuodossa, joka soveltuu niiden sisällön esittämiseen myös vaihtoehtoisissa avustavissa muodoissa usealla eri tavalla ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

vi) oltava muun kuin tekstisisältönsä osalta saatavilla myös vaihtoehtoisessa esitysmuodossa;

vii) sisällettävä tuotteen käyttöliittymän kuvaus (käsittely, komennot ja palaute, syöte ja tuloste)

viii) sisällettävä tuotteen toiminnallisuuden kuvaus toiminnoilla, joilla pyritään vastaamaan vammaisten henkilöiden tarpeisiin

ix) sisällettävä kuvaus tuotteen ohjelmistosta ja laitteistosta, jonka välityksellä tuote liitetään apuvälineisiin; kuvaukseen on sisällytettävä luettelo apuvälineistä, joiden toimivuus tuotteen kanssa on testattu.

2. Käyttöliittymä ja toiminnallisuus:

Tuotteen, muun muassa sen käyttöliittymän, osissa ja toiminnoissa on oltava ominaisuuksia, joiden avulla tuote on vammaisten henkilöiden kannalta helposti käytettävä, havaittava, hallittava, ymmärrettävä ja ohjattava.

Tätä varten on varmistettava, että

a) jos kyseessä on viestintätuote, henkilöiden välinen viestintä, sen hallinta, siihen liittyvien tietojen välittäminen sekä sen ohjaaminen ja orientaatio mukaan luettuina, tuote mahdollistaa kyseiset toiminnot useamman kuin yhden aistikanavan kautta; tähän kuuluvat näkö-, kuulo- ja tuntoaistiin sekä puheeseen perustuvien toimintojen vaihtoehdot;

b) jos tuotteessa käytetään puheeseen perustuvia toimintoja, siinä on viestintää, käytön ohjausta ja orientaatiota varten vaihtoehtoisia ratkaisuja puhe- ja äänitoiminnoille;

c) jos tuotteessa käytetään visuaalisia elementtejä, sen viestintään, tiedonvälitykseen ja hallintaan liittyviä elementtejä on helppo suurentaa ja niiden kirkkautta ja kontrastia on helppo säätää ja varmistaa yhteentoimivuus ohjelmien ja apuvälineiden kanssa käyttöliittymässä navigointia varten;

d) jos tuotteessa välitetään tietoja, ilmaistaan toimia, edellytetään vastausta tai osoitetaan elementtejä värien avulla, se sisältää väreille vaihtoehtoiset toteutustavat;

e) jos tuotteessa välitetään tietoja, ilmaistaan toimia, edellytetään vastausta tai osoitetaan elementtejä äänimerkkien avulla, se sisältää äänimerkeille vaihtoehtoiset toteutustavat;

f) jos tuotteessa käytetään visuaalisia elementtejä, siinä on joustavat keinot selkeyttää näkyviä merkkejä;

g) jos tuotteessa käytetään ääniominaisuuksia, käyttäjä voi säätää tuotteen äänenvoimakkuutta ja äänen nopeutta ja tuotteessa on tehostettuja ääniominaisuuksia esimerkiksi ympäröivistä tuotteista tulevien häiritsevien äänisignaalien vähentämiseksi sekä äänen selkeyden parantamiseksi;

h) jos tuotetta käytetään ja ohjataan käsin, siinä on sekvenssiohjaus ja vaihtoehdot hienomoto-riikkaa vaativalle ohjaukselle, jotta tuotteen hallinta ei edellyttäisi usean eri ohjaimen samanaikaista käyttöä; lisäksi tuotteessa on käytettävä tuntoaistin avulla erottuvia osia;

i) tuotteen käyttötavat eivät edellytä laajaa ulottuvuutta ja suurta voimaa;

j) tuotteessa vältetään valoherkkyyskohtauksille altistavia käyttötapoja;

k) tuote suojaa käyttäjän yksityisyyttä tämän käyttäessä esteettömyysominaisuuksia;

l) tuotteessa on biometriselle tunnistukselle ja hallinnalle vaihtoehtoinen toteutustapa;

m) tuotteen toiminnot ovat johdonmukaisia ja käyttäjän toimille on varattu riittävästi aikaa;

n) tuotteessa on oltava ohjelmisto ja laitteisto, jonka välityksellä tuote liitetään apuvälineisiin;

o) tuote on seuraavien alakohtaisten vaatimusten mukainen:

i) itsepalvelupäätteet:

- tuotteessa on tekstistä puheeksi -ominaisuus;
- tukevat omien kuulokkeiden käyttöä;
- ilmoittavat käyttäjälle useamman kuin yhden aistikanavan kautta, kun käyttäjältä edellytetään oikea-aikaista vastausta;
- antavat mahdollisuuden pidentää vastausaikaa;

- on varustettava sormin koskettamalla erottuvilla näppäimillä ja ohjaimilla, jos tuotteessa on näppäimiä ja ohjaimia, ja lisäksi tuotteessa on oltava riittävä kontrasti;
- on suunniteltava niin, että esteettömyysominaisuuksia tarvitsevien käyttäjien ei erikseen tarvitse ottaa ominaisuuksia käyttöön;
- on suunniteltava yhteensopiviksi unionin tasolla saatavilla olevan apuväline-tekniologian kanssa, jos tuotteessa käytetään ääniominaisuuksia tai äänimerkkejä; tällaisia apuvälineitä ovat esimerkiksi kuulemista edistävät teknologiat, kuten kuulolaitteet, T-ohjelmat, sisäkorvaistutteen ja kuulemisen apuvälineet;

ii) sähköiset lukulaitteet: tuotteessa on tekstistä puheeksi -ominaisuus;

iii) sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamiseen käytettävät kuluttajapäätelaitteet, joissa on vuorovaikuttavia tietojenkäsittelyominaisuuksia:

- on varustettava reaaliaikaisella tekstitysominaisuudella ja hifi-äänentoiston tuella, jos tällaisissa tuotteissa käytetään äänen lisäksi tekstiä;
- jos tuotteissa käytetään tekstin ja äänen lisäksi tai niihin yhdistettynä videoominaisuuksia, niissä on täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation), synkronoidut ääniominaisuudet, reaaliaikainen tekstitys ja viittomakielisen viestinnän mahdollistavaa resoluutiota käyttävä videokuva mukaan luetuina;
- on kyettävä yhdistämään langattomasti kuulemista edistävään teknologiaan;
- eivät saa aiheuttaa häiriötä apuvälineille;

iv) kuluttajapäätelaitteiden, joissa on vuorovaikuttavia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja, on tuotava vammaisten henkilöiden käyttöön audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoajan valikoimaan kuuluvat esteettömyysominaisuudet, jotka liittyvät käyttöön, valintaan, hallintaan, henkilökohtaiseen räätälöintiin ja apuvälineisiin tehtävään tiedonsiirtoon.

3. Tukipalvelut: Tukipalvelujen (neuvontapalvelut, puhelinkeskukset, tekninen tuki, välityspalvelut ja koulutuspalvelut) on tarvittaessa annettava tietoja tuotteen esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuväline-tekniologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen.

Tuotteen pakkaus, mukaan lukien siinä annetut tiedot (esim. avaaminen, sulkeminen, käyttö ja hävittäminen) sekä mahdolliset tuotteet esteettömyysominaisuuksia koskevat tiedot, on suunniteltava esteettömiksi. Tiedot on lisäksi mahdollisuuksien mukaan annettava tuotteen pakkauksessa, esimerkiksi pakkauksessa ilmoitetaan, että puhelimesta on esteettömyysominaisuuksia vammaisia henkilöitä varten.

Tuotteen käyttöä, asennusta, huoltoa, varastointia ja hävittämistä koskevien ohjeiden, jotka eivät ole itse tuotteessa vaan jotka asetetaan saataville muiden välineiden kuten verkkosivuston

avulla, on oltava julkisesti saatavilla, kun tuote saatetaan markkinoille ja lisäksi täytettävä seuraavat vaatimukset:

- 1) Ohjeet saatavilla useamman kuin yhden aistikanavan kautta eli esimerkiksi toimitetaan sähköiset tiedostot, joita tietokone voi lukea käyttämällä näytönlukijoita.
- 2) Tiedot esitetään ymmärrettävässä muodossa. Esimerkiksi käytetään johdonmukaisia samoja sanoja tai esitetään tiedot selkeästi ja loogisesti rakentuen.
- 3) Tiedot esitetään käyttäjälle tavoilla, joita ja voivat havaita. Esimerkiksi esitetään sormin tuntuva kohokuvio tai toistetaan ääni tekstimuotoisen varoituksen yhteydessä.
- 4) Tiedot esitetään käyttäen ennakoitavaa käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjaisinkokoja, asianmukaista kirjaisinlajeja ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjaisin-, rivi- ja kapaleväliä.
- 5) Ohjeiden sisällön on oltava saatavilla tekstimuodossa, jotka soveltuvat sellaisten vaihtoehtoisten avustavien muotojen tuottamiseen, jotka voidaan esittää eri tavoin ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta. Esimerkiksi tulostetaan tiedot pistekirjoituksella.
- 6) Muuta kuin tekstisisältöä käsittävien ohjeiden on oltava saatavilla myös sisällön vaihtoehtoisissa esitysmuodoissa. Esimerkiksi liitetään kaavioihin tekstikuvaus kaavion keskeisistä osista ja toimista (alt-teksti).

8.2 Valtioneuvoston asetus digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista

Esteettömyysdirektiivin liitteen I mukaisesti palvelujen esteettömyysvaatimusten mukaan tuotteessa tulee antaa palvelun toiminnasta tuotteiden ja apuvälineiden kanssa. Digitaaliset palvelut tulee toteuttaa saavutettavuusvaatimusten mukaisesti.

Sisältö tulee kattamaan alla olevan ja mahdollisesti esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VII.

Jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, esteettömyys on otettava huomioon kyseisten palvelujen tarjonnassa seuraavasti:

- a) varmistetaan, että palvelun tarjoamiseen käytettävät tuotteet ovat tämän liitteen I ja tarvittaessa myös II jaksossa vahvistettujen sääntöjen mukaiset;
- b) annetaan tietoa palvelun toiminnasta, ja jos palvelun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annetaan tietoa siitä, miten kyseiset tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa, seuraavien seikkojen osalta:
  - i) annetaan tiedot saataville useamman kuin yhden aistikanavan kautta;
  - ii) esitetään tiedot ymmärrettävässä muodossa;
  - iii) esitetään tiedot käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) annetaan tietosisältö saataville tekstimuodoissa, jotka soveltuvat sellaisten vaihtoehtoisten avustavien muotojen tuottamiseen, jotka voidaan esittää eri tavoin ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

v) esitetään tiedot käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjasinkokoa, asianmukaista kirjasinlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjasin-, rivi- ja kappaleväliä;

vi) täydennetään tietoja muun kuin tekstisisältönsä osalta esittämällä sisältö myös vaihtoehtoisessa muodossa; ja vii) annetaan palvelun tarjoamisessa tarvittavat sähköiset tiedot johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

c) Tehdään verkkosivustoista, muun muassa niihin liittyvistä verkkosovelluksista, ja mobiililaitte pohjaisista palveluista, myös mobiilisovelluksista, esteettömiä johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

d) Tukipalvelujen (neuvontapalvelut, puhelinkeskukset, tekninen tuki, välityspalvelut ja koulutuspalvelut) on tarvittaessa annettava tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen.

Tiettyihin digitaalisiin palveluihin liittyvät lisävaatimukset:

Jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, on palvelujen tarjoamisessa otettava käyttöön toimintoja, käytäntöjä, toimintaperiaatteita ja menettelyjä sekä mukautuksia, joilla pyritään ottamaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet ja varmistamaan yhteentoimivuus avustavien teknologioiden kanssa:

a) kuluttajapankkipalvelut:

i) tarjotaan tunnistustapoja, sähköisen allekirjoittamisen tapoja, turvallisuusominaisuuksia ja maksupalveluja, jotka tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja;

ii) varmistetaan, että tiedot ovat ymmärrettäviä siten, että vaikeusaste on enintään Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-taso;

b) sähkökirjat:

i) varmistetaan, että sekä ääntä että tekstiä sisältävä sähkökirja tarjoaa synkronoitua tekstiä ja ääntä;

ii) varmistetaan, että sähkökirjan digitaaliset tiedostot eivät estä avustavaa teknologiaa toimimasta moitteettomasti;

iii) varmistetaan pääsy sisältöön, navigointi tiedostosisällössä ja näkymässä, dynaaminen näkymä mukaan luettuna, sekä sisällön esittäminen selkeällä, joustavalla tavalla käyttäjän valintojen mukaan;

iv) mahdollistetaan sisällön vaihtoehtoiset esittämistavat ja sen yhteentoimivuus eri avustavien teknologioiden kanssa siten, että sisältö on havaittavissa, ymmärrettävissä, hallittavissa ja toimivaa;

v) tehdään sähkökirjat helpommin löydettäviksi välittämällä metadatan avulla tietoa niiden esteettömyysominaisuuksista;

vi) varmistetaan, että digitaalisten oikeuksien hallintamenetelmät eivät estä esteettömyysominaisuuksien toimintaa;

c) verkkokaupan palvelut:

i) annetaan tietoa myytävien tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä, jos siitä vastuussa oleva talouden toimija on toimittanut kyseiset tiedot;

ii) varmistetaan, että tunnistus-, suojaus- ja maksutoiminnot ovat esteettömiä, jos ne toimitetaan osana palvelua eikä erillisenä tuotteena tekemällä ne sellaisiksi, että ne on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti;

iii) tarjotaan tunnistustapoja, sähköisen allekirjoittamisen tapoja ja maksupalveluja, jotka tietoisesti ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja.

8.3 Valtioneuvoston asetus saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimuksista sähköisen viestinnän ja audiovisuaalisen median palveluissa

Esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III mukaisesti palvelujen esteettömyysvaatimusten mukaan tuotteessa tulee antaa palvelun toiminnasta tuotteiden ja apuvälineiden kanssa. Sähköisen viestinnän palvelut tulee toteuttaa vaatimusten mukaisesti. Lisäksi palveluille on lisävaatimuksia liitteen I jaksossa IV.

Sisältö tulee kattamaan alla olevan ja mahdollisesti esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson VII.

Jotta vammaisten henkilöiden voidaan ennakoida pystyvän käyttämään palveluja mahdollisimman laajalti, esteettömyys on otettava huomioon kyseisten palvelujen tarjonnassa seuraavasti:

a) varmistetaan, että palvelun tarjoamiseen käytettävät tuotteet ovat tämän liitteen I ja tarvittaessa myös II jaksossa vahvistettujen sääntöjen mukaiset;

b) annetaan tietoa palvelun toiminnasta, ja jos palvelun tarjoamiseen käytetään tuotteita, annetaan tietoa siitä, miten kyseiset tuotteet liittyvät palveluun, millaiset esteettömyysominaisuudet niillä on sekä miten ne toimivat yhdessä apuvälineiden ja -järjestelyjen kanssa, seuraavien seikkojen osalta:

i) annetaan tiedot saataville useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

ii) esitetään tiedot ymmärrettävässä muodossa;

iii) esitetään tiedot käyttäjille tavoilla, jotka he voivat havaita;

iv) annetaan tietosisältö saataville tekstimuodoissa, jotka soveltuvat sellaisten vaihtoehtoisten avustavien muotojen tuottamiseen, jotka voidaan esittää eri tavoin ja useamman kuin yhden aistikanavan kautta;

v) esitetään tiedot käyttäen ennakoitaviin käyttöolosuhteisiin nähden riittävän suurta kirjasinkokoa, asianmukaista kirjasinlajia ja riittävää kontrastia sekä säädettävää kirjasin-, rivi- ja kappaleväliä;

vi) täydennetään tietoja muun kuin tekstisisältönsä osalta esittämällä sisältö myös vaihtoehtoisessa muodossa; ja vii) annetaan palvelun tarjoamisessa tarvittavat sähköiset tiedot johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

c) Tehdään verkkosivustoista, muun muassa niihin liittyvistä verkkosovelluksista, ja mobiililaitteopohjaisista palveluista, myös mobiilisovelluksista, esteettömiä johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

d) Tukipalvelujen (neuvontapalvelut, puhelinkeskukset, tekninen tuki, välityspalvelut ja koulutuspalvelut) on tarvittaessa annettava tietoja palvelun esteettömyydestä ja sen yhteensopivuudesta apuvälineteknologian kanssa esteettömiä viestintätapoja käyttäen.

Palveluihin liittyvät lisävaatimukset:

a) sähköiset viestintäpalvelut, myös direktiivin (EU) 2018/1972 109 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu hätäviestintä:

i) tarjotaan reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi;

ii) tarjotaan täydelliset interaktiivisuusominaisuudet (total conversation), jossa puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuvaa;

iii) varmistetaan, että sähköisten viestintäpalvelun tarjoajat välittävät puheviestintää ja tekstiä (reaaliaikainen tekstitys mukaan luettuna) hyödyntävän hätäviestinnän synkronoituna ja, jos lisänä on videokuvaa, välittävät hätäviestinnän täydellisesti interaktiiviseksi synkronoituna sopivimpaan hätäkeskukseen;

b) palvelut, joilla tarjotaan pääsy audiovisuaalisiin mediapalveluihin:

i) tarjotaan sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka tietoineen ovat helposti havaittavia, hallittavia ja ymmärrettäviä ja jotka ovat toimintavarmoja, sekä annetaan tietoa esteettömyysominaisuuksien saatavuudesta;

ii) varmistetaan, että audiovisuaalisten mediapalvelujen esteettömyysominaisuudet (esteettömyyspalvelut), kuten kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitetut tekstitykset, kuvailutulkkaukset, puhuttu tekstitys ja viittomakielen tulkkaukset, välitetään kaikilta osin riittävän

laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä;

9 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevan voimaan 28 päivänä kesäkuuta 2022.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutosten on tarkoitus tulla voimaan 28.6.2025.

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen on saatettava tämän lain 10 a §:n mukaiseksi vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Hätätekstiviestin käyttäjärekisterissä olevat tiedot on poistettava vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

10 Toimeenpano ja seuranta

Direktiivin toimeenpanoa tukee STM:n asettama työryhmä, joka on osallistunut myös hallituksen esityksen valmisteluun. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2022.

Esteettömyysdirektiivin 33 artiklan mukaan komissio antaa 28 päivänä kesäkuuta 2030 ja sen jälkeen joka viides vuosi Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaaliko- mitealle sekä alueiden komitealle kertomuksen tämän direktiivin soveltamisesta.

Kertomuksissa käsitellään sosiaalisen, taloudellisen ja teknologisen kehityksen valossa muun muassa edistymistä tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden alalla, mahdollista teknologialuk- kiutumaa tai innovoinnin esteitä sekä talouden toimijoihin ja vammaisiin henkilöihin kohdistu- via tämän direktiivin vaikutuksia. Kertomuksissa arvioidaan myös, onko rakennetun ympäristön soveltaminen osaltaan lähentänyt henkilöliikennepalvelujen, kuluttajapankkipalvelujen ja säh- köisten viestintäpalvelujen tarjoajien kauppoyen asiakaspalvelukeskusten rakennettua ympäris- tää koskevia, toisistaan poikkeavia esteettömyysvaatimuksia, jotta ne voitaisiin mahdollisuuk- sien mukaan vaiheittain yhdenmukaistaa liitteessä III vahvistettujen esteettömyysvaatimusten kanssa

Kertomuksissa käsitellään myös tämän direktiivin 14 artiklan soveltamisen vaikutuksia sisä- markkinoiden toimintaan, soveltuvin osin myös 14 artiklan 8 kohdan mukaisesti saatujen tieto- jen perusteella, sekä mikroyritysten vapautuksia. Kertomuksissa esitetään päätelmä siitä, onko esteettömyysdirektiivillä saavutettu sen tavoitteet ja olisiko sen soveltamisalaan asianmukaista lisätä uusia tuotteita ja palveluja tai olisiko tiettyjä tuotteita tai palveluja poistettava siitä; lisäksi kertomuksissa kartoitetaan mahdollisuuksien mukaan aloja, joilla rasi- tetta voitaisiin vähentää, jotta voidaan valmistella direktiivin mahdollista tarkistusta. Komissio ehdottaa tarvittaessa asi- annukaisia toimenpiteitä, jotka voisivat olla lainsäädäntötoimenpiteitä.

Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle hyvissä ajoin kaikki tiedot, jotka komissio tarvitsee laatiakseen kyseiset kertomukset. Komission kertomuksessa otetaan huomioon talouden toimi- joiden ja asiaan liittyvien valtiosta riippumattomien järjestöjen näkemykset, mukaan lukien vammaisjärjestöt.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Ei tunnistettuja riippuvuuksia.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esityksellä on vaikutuksia talousarvioesitykseen valvovan viranomaisen roolin kautta. Valvontaan on sekä tuotteiden markkina- ja palveluvalvonta että palveluihin kohdistuva valvonta. Tehtävä voi olla yhdellä tai usealla viranomaisella. Tehtävät ovat kuitenkin uusia ja niillä on vaikutuksia valvovan viranomaisen resurssitarpeeseen. Arvoihin mukaan resurssitarve on valvovan viranomaisen osalta vuoden 2022-23 3-4 htv, vuoden 2024 alusta lisäys 3-4 htv ja kun valvonta alkaa kokonaisuudessaan 2025, valvontaan arvioidaan tarvittavan kokonaisuudessaan vähintään 10-12 htv:tä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisympäristöön

Uusi ehdotettava laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista ja ehdotettavat muutokset lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, lakiin sähköisen viestinnän palveluista, lakiin liikenteen palveluista ja lakiin hätäkeskustoiminnasta ovat usean perustuslain säännöksen kannalta katsottuna merkityksellisiä.

Ehdotuksella on liittymäkohta perustuslain 1 §:n säännökseen, jonka mukaan valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Ehdotettua sääntelyä on arvioitava perustuslain 2 §:n 3 momentissa turvatun oikeusvaltioperiaatteen ja hallinnon lainalaisuuden kannalta, koska kyseessä on julkisen vallan käyttöä määrittävä laki. Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Näin ollen viranomaisista sekä viranomaisten toimivaltuuksista ja niiden käytöstä ehdotetaan säädettävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti la-kitasolla.

Ehdotetun sääntelyn yhteydessä on asianmukaista käsitellä perusoikeuksien näkökulmasta yhdenvertaisuuden (6 §), oikeus työhön ja elinkeinonvapaus (18 §) sekä asetuksenantovaltuuksiin (80 §). Lisäksi perusoikeuksien näkökulmasta on merkityksellistä oikeusturva (21 §). Erityisesti hätäkeskustoiminnan osalta on merkityksellistä käsitellä perusoikeuksien turvaamista (22 §), vastuuta ympäristöstä (20 §) ja oikeutta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (7 §).

12.1 Yhdenvertaisuus

Ehdotuksella pyritään vahvistamaan yhdenvertaisuutta. Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Esim. HE 309/1993 vp, s. 44, PeVL 31/2014 vp). Sääntely edistää positiivisesti perustuslaissa tarkoitetun yhdenvertaisuuden toteuttamista ja syrjinnän kieltoa.

Vaikutukset henkilöiden ja eri väestöryhmien yhdenvertaisuuteen ovat positiivisia. Ehdotettavat lait ja yhdenvertaisuuslaki muodostavat kokonaisuuden, jolla taataan kaikkien mahdollisuudet ja erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuudet asioidensa hoitoon itsenäisesti.

On kuitenkin huomioitava, että sääntelyn soveltamisalaan on valikoitu tietyt tuotteet ja palvelut, joten sääntely ei edelleenkään mahdollistaisi kaikissa tilanteissa jokaiselle mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja esteettömästi. Lisäksi näiden tuotteiden ja palveluiden tulee täyttää tietyt esteettömyysvaatimukset ja nämä vaatimukset eivät edelleenkään mahdollista välttämättä kaikille esteetöntä tuotteen tai palvelun käyttöä. Kyseessä olevalla ehdotuksella vahvistetaan jokaisen mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja yhdenvertaisesti, mutta yhdenvertaisuuslain mukaiset kohtuulliset mukautukset ovat edelleen tärkeä osa yhdenvertaisuuden toteutumisessa. Tarvittaessa jokaisella olisi oikeus vaatia kohtuullisia mukautuksia yhdenvertaisuuslain perusteella siten, että tuotteen tai palvelun käyttö on yksittäistapauksessa mahdollista (esim. PeVL 17/2018 vp, s. 3 ja, PeVL 60/2010 vp, s. 3).

Ehdotetuissa uusissa säännöksissä talouden toimijoille asetetut velvollisuudet tarjota tuotteita ja palveluja esteettömästi ja saavutettavasti edistävät jokaisen mahdollisuuksia asioida itsenäisesti ja osallistua yhteiskuntaan. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän merkittävästi erityisesti vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti tuotteiden ja palvelujen käytöstä ja toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan (PL 7 §).

Hätäviesteihin vastaamisen osalta merkityksellinen on perustuslain 7 §:n 1 momentti, jonka mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 7 §:n säännöksellä ja siitä aiheutuvilla velvoitteilla on kaksi ulottuvuutta. Julkisen vallan on itse pidättäydyttävä loukkaamasta näitä oikeuksia, mutta sen on myös luotava olosuhteet, joissa kyseiset perusoikeudet nauttivat suojaa yksityisiä loukkauksia vastaan. Erityisesti henkilökohtainen turvallisuus korostaa julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita yhteiskunnan jäsenten suojaamiseksi heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta. Viranomaisen laiminlyönti toteuttaa vaaran torjumiseksi siltä olosuhteiden valossa edellytettäviä toimenpiteitä voi merkitä mainitun oikeuden loukkausta. Yksilön oikeus elämään on perusoikeuksista tärkein. Hätäkeskuslain muutokset turvaavat perustuslain 7 §:n mukaisia oikeuksia, koska henkilön avun saaminen hätätilanteessa mahdollistettaisiin erilaisten kommunikatiovaihtoehtojen kautta. Esitys vahvistaa erityisesti vammaisten henkilöiden suojelua ja turvallisuutta vaara- ja hätätilanteissa.

12.2 Elinkeinonvapaus, oikeus työhön

Perustuslain 18 § sisältää säännökset työn, ammatin ja elinkeinon valinnan vapaudesta (1 momentti), julkisen vallan velvollisuudesta huolehtia työvoiman suojelusta (1 momentti) sekä edistää työllisyyttä (2 momentti).

Perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvataan jokaiselle oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Lisäksi säännöksessä vahvistetaan yrittämisen vapauden periaate, kun ammatti ja elinkeino mainitaan nimenomaan toimeentulon hankkimisen keinona (HE 309/1993 vp, s. 67).

Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on myös osaltaan edistää elinkeinonvapautta yhdenmukaistamalla vaatimuksia EU:n alueella ja yhtenäistämällä sisämarkkinoita. Tavoite on myös lisätä uusien innovaatioiden mahdollisuuksia.

Elinkeinovapauteen kohdistuvien rajoitusten perustuslainmukaisuus ratkaistaan perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten perusteella (PeVM 25/1994 vp, s. 4-5). Tältä kannalta keskeistä on se, onko rajoitus tarkkarajainen ja täsmällisesti määritetty, onko rajoitukselle olemassa perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävät perusteet sekä täyttyykö perusoikeusrajoitukselle asetettu oikeasuhtaisuusvaatimus eli onko rajoitus välttämätön tavoitteen saavuttamiseksi ja muutoinkin oikeasuhtainen.

Kyseessä olevaan lakiehdotukseen ei liity elinkeinon harjoittamiseen liittyvää rajoittamista, kuten luvanvaraisuutta. Mutta jatkossa markkinoille ei voi saattaa ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvaa tuotetta tai kuluttajalle ei voi tarjota soveltamisalaan kuuluvaa palvelua, joka ei ole tämän lakiehdotuksen mukaisten esteettömyysvaatimusten mukainen. Tällä ei kuitenkaan rajoiteta talouden toimijan oikeutta työhön tai elinkeinon vapautta perustuslain näkökulmasta. Joissakin tapauksissa voi tulla eteen tuotteiden ja palvelujen rajoittaminen, kun niille asetetaan uusia velvoitteita. Voidaan kuitenkin katsoa, että rajoitukset olisivat perusteltuja ja oikeasuhtaisia ja talouden toimijat voivat hyötyä niistä sisämarkkinoilla.

Valvonnalla voitaisiin puuttua tilanteeseen, jossa talouden toimijan tarjoama tuote tai palvelu ei ole esteettömyysvaatimusten mukainen. Elinkeinovapauteen kohdistuvan rajoituksen oikeasuhtaisuuden kannalta voidaan pitää sitä, että rajoittava toimi tulee mitoittaa vain niin laajaksi kuin on välttämätöntä sääntelyllä tavoiteltavien hyväksyttävien tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehdotettavassa laissa valvonnassa toimivallan käyttö on myös porrastettu siten, että valvontaviranomaisen olisi ensin käytettävä lievempiä toimivaltuuksia valvontaa tehdessään. Lisäksi talouden toimija voi vedota perustellusti poikkeukseen, jos esteettömyysvaatimuksen toteuttaminen aiheuttaa tuotteen tai palvelun perusteellisen muutoksen tai aiheuttaa talouden toimijalle kohtuuttoman rasitteen.

12.3 Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa turvatun oikeusvaltioperiaatteen kannalta, koska esityksessä ehdotetaan lisättävän viranomaisvalvontaa tuotteiden ja palveluiden esteettömyyden varmistamiseksi. Perustuslain mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Markkinavalvontaviranomaisten ja palvelujen valvontaa tekevien viranomaisten toimivaltuuksista ehdotetaan säädettävän tarkkarajaisesti lakitasolla.

Ehdotettava sääntely ei lisäisi valvovan viranomaisen keinoja puuttua vaatimuksenvastaisuustilanteisiin, mutta valvovien viranomaisten tehtäväkenttä kasvaisi, kun uusia tuotteita ja palveluja tulee esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten piiriin.

Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonnalla pyritään edistämään kaikkien yhdenvertaista mahdollisuutta käyttää tuotteita ja palveluja ja näin osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti. Ehdotettujen säännösten katsotaan olevan perusteltuja näiden tärkeiden intressien suojaamiseksi. Ehdotettua sääntelyä ei siten arvioida ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

12.4 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentti sisältää yleissäännöksen jokaisen oikeudesta saada itseään koskeva asia lain mukaan toimivaltaisen tuomioistuimen tai muun viranomaisen ratkaistavaksi.

Lähtökohtana on yksilön oikeus omasta aloitteestaan saada asiansa käsitellyksi. Käsittelyn tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa on lisäksi aina tapahduttava asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä.

Kun tuotteet ja palvelut ovat esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten mukaisia ja yhä useamman käyttäjäryhmän käytettävissä, voivat esimerkiksi vammaiset henkilöt hakea ja ottaa selkoa talouden toimijan toiminnasta itsenäisesti ilman avustajia. Myös erilaiset ohjeet, tiedotteet ja oppaat olisivat helpommin käytettävissä, koska esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten toteuttaminen mahdollistaisi esimerkiksi useimmille näkövammaisille itsenäisen, avustajasta riippumattoman, mahdollisuuden saada tietoa talouden toimijan tarjoaman tuotteen tai palvelun toiminnasta. Esteettömyysvaatimukset edistäisivät näin myös perustuslain 21 §:ssä säädettyjen oikeusturvaan ja hyvään hallintoon liittyvien vaatimusten toteuttamista. Esteettömyysvaatimukset täyttävien palvelujen avulla useimmille tuotteiden ja palvelun käyttäjille tulee mahdollisuus käyttää palvelua sekä saada apuvälineilläkin tulkittavassa muodossa asiassaan tieto tai päätös.

Valvonnan osalta tulee arvioitavaksi perustuslain 21 §, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeus hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Tuotteiden markkinavalvonnan yhteydessä käyttäjille on oikeus ilmoittaa valvovalle viranomaiselle havaitsemistaan puutteista tuotteessa. Valvontaviranomaisen on ryhdyttävä riittäviin toimiin. Lisäksi valvontaviranomaisen tulee valvoa tuotteita suunnitelmallisesti markkinavalvontalain säännösten mukaisesti.

Digipalvelulain mukaan palveluntarjoajalle säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisen valvontaa käsiteltäisiin kanteluasioina. Kanteluasiaan annetaan hallinnollista ohjausta, jolloin kantelun vireillepanneella ei olisi oikeutta valittaa valvontaviranomaisen kanteluasian ratkaisusta. Valvontaviranomainen voi kuitenkin tehdä oma-aloitteisesti tarkastuksen digitaaliseen palveluun saavutettavuusvaatimusten täyttymisen todentamiseksi, jos sen hallinnollista ohjausta ei noudateta sekä tarvittaessa määrätä tarkastuksen perusteella saavutettavuusvaatimukset toteutettavaksi.

Laissa sähköisen viestinnän palveluista ja laissa liikenteen palveluista asioita käsitellään valvonta-asioina. Valvonta-asiaan annetaan päätös. Päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Hätäkeskuslain mukaan Hätäkeskuslaitokselle säädettyjen velvollisuuksien toteuttamisen valvontaa käsiteltäisiin sekä kanteluasioina että sisäministeriön oma-aloitteisena laillisuusvalvontana.

On huomioitava, että itse tiedonsaantioikeuksia koskeva oikeussuoja perustuu muuhun lainsäädäntöön, jossa oikeussuojan toteuttamisesta on säädetty erikseen.

Asiankäsittelyn viivytyksettömyysvaatimus valvontaviranomaisessa jo ensi vaiheessa päätöstä tehtäessä edistää oikeusturvan toteuttamista.

12.5 Vastuu ympäristöstä

Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Lisäksi julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon. Häätäkeskuslain muutosesityksellä arvioidaan olevan välittömiä ympäristövaikutuksia. Erilaisten kommunikaatiotapojen käytön mahdollistamisella on vaikutuksia ympäristöön. Kaikkien mahdollisuus tehdä hätäilmoitus turvaa pelastustoiminnan tehokkuuden, joka puolestaan edes auttaa myös, että onnettomuuksista johtuvia haitallisia ympäristövaikutuksia kyetään vähentämään.

12.6 Perusoikeuksien turvaaminen

Perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle säädetään velvoite turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Esteettömyysdirektiivin kansallisella toimeenpanolla turvataan useaa perusoikeutta.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaisista turvataan suoraan tai välillisesti esimerkiksi oikeutta ihmisarvoon (artikla 1), oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (artikla 3), oikeutta koulutukseen (artikla 14), ammatilliseen koulutukseen ja oikeuteen tehdä työtä (artikla 15), ikääntyneiden henkilöiden oikeudet (artikla 25), vammaisten sopeutumista yhteyskuntaan (artikla 26), liikkumis- ja oleskeluvapautta (artikla 45).

Esteettömyyden edistäminen turvaa erityisesti yhdenvertaisuutta ja vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksia YK:n vammaisyleissopimuksen näkökulmasta. Tuotteiden ja palveluiden esteettömyys ja saavutettavuus ovat edellytyksiä vammaisten henkilöiden itsenäiselle elämälle ja täysimääräiselle osallistumiselle monilla elämäntilanteilla.

Vammaisyleissopimuksessa kehoitetaan sen osapuolia toteuttamaan ja edistämään vammaisille henkilöille soveltuvan uuden teknologian, mukaan lukien mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologian, liikkumisen apuvälineiden, laitteiden ja apuvälineiden laitteiden ja apuvälineteknologian, tutkimusta ja kehittämistä sekä edistämään niiden saatavuutta ja käyttöä. Jäsenvaltioiden on annettava täydentäviä kansallisia säännöksiä tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Esteettömyysdirektiivin kansallinen täytäntöönpano auttaa Euroopan unionin jäsenvaltioita täyttämään esteettömyyttä koskevat vammaisyleissopimuksen mukaiset velvoitteensa.

Esityksellä edistetään vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden koulutusmahdollisuuksia muun muassa lisäämällä tietokoneiden ja niiden käyttöjärjestelmien esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä lisäämällä liikenteen palvelujen saavutettavuutta. Vammaisyleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti sopimuspuolten tulee tunnustaa vammaisen henkilön oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Toteuttaakseen tämän oikeuden syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa sopimuspuolet varmistavat osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen. Sopimuspuolten pitää varmistaa, että vammaisia henkilöitä ei suljeta yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella ja että vammaiset henkilöt pääsevät osallistamaan, hyvänlaatuisen ja maksuttomaan ensimmäisen ja toisen asteen koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät.

Esityksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden ja palveluiden esteettömyydellä ja saavutettavuudella edistetään monin tavoin vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuutta elää itsenäisesti osana yhteisöä. Vammaisyleissopimuksen 19 artikla käsittelee elämistä itsenäisesti ja osallisuutta yhteisöissä. Artiklan mukaisesti koko väestölle tarkoitettut palvelut tulee olla vammaisten henkilöiden saatavissa yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Esityksellä edistetään vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden oikeutta tehdä työtä ja työllistyä muun muassa lisäämällä tietokoneiden ja niiden käyttöjärjestelmien esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä lisäämällä liikenteen palvelujen saavutettavuutta. Vammaisyleissopimuksen 27 artiklan mukaisesti vammaisilla henkilöillä on oikeus tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Heillä on oikeus ansaita elanto valitsemallaan työllä. Työympäristön on oltava avoin, osallistava ja vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Oikeus tehdä työtä on turvattava myös niille, jotka ovat vammautuneet palvelussuhteen aikana.

Esityksellä edistetään vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden liikkumista lisäämällä liikenteeseen liittyvien palveluiden, kuten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten ja sähköisten matkalippujen, saavutettavuutta. Yleissopimuksen artikla 20 käsittelee henkilökohtaista liikkumista. Yleissopimus velvoittaa sopimuspuolet toteuttamaan tehokkaat toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille mahdollisimman itsenäisen henkilökohtaisen liikkumisen, muun muassa helpottamalla liikkumista sillä tavalla kuin ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan.

Esityksellä edistetään vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden tiedonsaanti muun muassa säätämällä vaatimuksia sähkökirjoille. Yleissopimuksen artikla 21 velvoittaa sopimuspuolet antamaan suurelle yleisölle tarkoitettua tietoa vammaisille henkilöille oikea-aikaisesti ja ilman lisäkuluja saavutettavassa muodossa ja saavutettavaa teknologiaa käyttäen.

Talouden toimijoiden osalta turvataan erityisesti elinkeinovapautta (16 artikla) ja omistusoikeutta (artikla 17). Tämä tapahtuu erityisesti mahdollistamalla tuotteiden ja palveluiden vapaa liikkuvuus EU:n alueella ja poistamalla esteitä, joita vapaalle liikkuvuudelle on.

Esityksellä edistetään vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuutta tehdä hätäilmoitus ja saada apua hätätilanteessa yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisyleissopimuksen 11 artikla koskee vaaratilanteita ja humanitaarisia hätätiloja. Artikla velvoittaa julkisen vallan toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa. Hätäkeskuslakia koskeva ehdotus toteuttaa mainittua velvoitetta, sillä sen keskeisenä lähtökohtana ja tavoitteena on edistää väestön turvallisuutta, järjestää hätäkeskuspalvelujen tuottaminen ja parantaa hätäkeskuspalvelujen saavutettavuutta ja avun saamista.

12.7 Komission täytäntöönpanosäädökset ja asetuksenantovaltuudet

Ehdotus liittyy perustuslain 80 §:ään, jonka mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Ehdotetun lain voimaantulon jälkeen voidaan antaa Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksiä, jotka ovat teknisluonteisia jäsenvaltioiden yhdenmukaisiin menettelytapoihin liittyviä. Täytäntöönpanosäädökset tullaan antamaan komission antamina täytäntöönpanosäädöksinä noudattaen menettelytapaa, joka on säädetty esteettömyysdirektiivin 26 artiklassa. Komissiolle

on säädetty direktiivissä toimivalta antaa teknisluonteisia täytäntöönpanosäädöksiä, joilla ei luoda sinällään uusia velvoitteita tai tehtäviä, vaan tarkennetaan esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä teknisiä vaatimuksia.

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että Euroopan unionin oikeuden täytäntöönpanosääntelyn on täytettävä esimerkiksi yleiset vaatimukset perusoikeuksia koskevan sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta samoin kuin hyvästä lainkirjoittamistavasta. Valiokunta on edelleen katsonut, että muun muassa näiden vaatimusten vuoksi kansallisia täytäntöönpanotoimia edellyttävät Euroopan unionin säädökset tulee pääsääntöisesti sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön EU-säädösten asiasisältöä vastaavilla kansallisilla säädöksillä (PeVL 5/2013 vp, s. 2, PeVL 9/2004 vp, s. 2–3, PeVL 50/2006 vp, s. 2). Viittaustekniikan käyttämistä direktiivin täytäntöönpanossa tulisikin valiokunnan käytännön mukaan välttää (PeVL 5/2013 vp, s. 2). Viittaustekniikka on erityisen ongelmallinen, mikäli viittaus on dynaaminen, eli sen tarkoituksena on myös tulevan EU-sääntelyn – käytännössä direktiivin liitteisiin tulevaisuudessa tehtävien muutosten – täytäntöönpano etukäteen (PeVL 5/2013 vp, s. 2).

Ehdotettavissa laeissa viitataan esteettömyysdirektiivin liitteisiin IV, V ja VI, jotka ovat teknisluonteisia. Liite IV säättää vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettelystä tuotteille, liite V säättää tiedoista, joita tulee antaa esteettömyysvaatimusten mukaisista palveluista ja liite VI kohduttaa rasitetta koskevan arvioinnin perusteista.

Sen sijaan asetuksella yksilöidään tarkemmat liitteen I mukaiset esteettömyysvaatimukset tuotteille ja palveluille. Jatkossa vaatimuksenmukaisuuden voi osoittaa noudattamalla yhdenmukaistettuja standardeihin. Komission voi pyytää esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä esteettömyysvaatimuksia varten. Komissio on toimittanut ensimmäisen tällaisen laatimispyyntöön esteettömyysdirektiivin mukaisesti. Komission mukaan standardien on tavoite olla voimassa, kun esteettömyysdirektiivi soveltaminen alkaa 28.6.2025.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa ja että valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (esimerkiksi PeVL 10/2016 vp ja PeVL 49/2014 vp s. 5). Kun asetuksia voidaan antaa vain laissa säädetyn valtuuden nojalla eikä asetuksenantovaltaa voida antaa asioissa, joista perustuslain mukaan on säädettävä lailla, on lakiin otettava asetuksenantovaltuus laadittava niin, että valtuuden sisältö selvästi ilmenee laista ja että se rajataan riittävän tarkasti (esimerkiksi PeVL 26/2017 vp, PeVL 38/2013 vp s. 3-4).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt asetustasoista sääntelyä perusteltuna, kun kyse on ollut teknisluonteisen ja Euroopan unionin yksityiskohtaisen lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarkoitettua sääntelystä. Muutoin sääntely muodostuisi lain tasolla tarpeettoman yksityiskohdattaiseksi ja tapauksittaiseksi (PeVL 1/2013 vp, s. 2). Valiokunta muistuttaa kuitenkin, että perustuslain 80 §:n 1 ja 2 momentin säännökset rajoittavat joka tapauksessa suoraan valtuussäännösten tulkintaa samoin kuin valtuuksien nojalla annettavien säännösten sisältöä eikä asetuksella siten voida antaa yleisiä oikeussääntöjä lain alaan kuuluvista asioista (PeVL 1/2013 vp, s. 2, PeVL 44/2010 vp, s. 4 ja PeVL 58/2010 vp, s. 3). Valtuutus on myös pääsääntöisesti syytä

sijoittaa lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (PeVL 10/2016 vp, s. 5 ja PeVL 49/2014 vp, s. 6).

Laissa tuotteiden esteettömyysvaatimuksista säädetäisiin asetuksenantovaltuus siitä, millaisia esteettömyysvaatimuksia tuotteiden on noudatettava. Laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ja laissa sähköisen viestinnän palveluista säädetäisiin asetuksenantovaltuus siitä, millaisia esteettömyysvaatimuksia tiettyjen palvelujen on noudatettava.

Valtioneuvoston asetuksen sisällön tulisi ehdotetun valtuussäännöksen mukaan kuitenkin perustua pääosin Euroopan unionin lainsäädäntöön. Tähän sisältyisivät komission delegoidut säädökset sekä niiden täytäntöönpanosäädökset. Tällainen sääntelytekniikka varmistaisi sen, että mahdolliset tulevat muutokset delegoituihin säännöksiin tai täytäntöönpanosäännöksiin pantaisiin kansallisesti täytäntöön asianmukaisesti erillisin täytäntöönpanotoimin. Ratkaisu varmistaisi myös, että tarkempi sääntely julkaistaisiin virallisesti myös kansallisesti. Asetuksenantovaltuutta voidaan näin pitää täsmällisenä ja tarkkarajaisena. Asetuksen sisältö johtuisi oletettavasti lähes suoraan EU-sääntelystä, mutta komission täytäntöönpanosäädösten yksityiskohtaisuuden taso ja suhde kansalliseen tietoaaineistojen koskevaan sääntelyyn olisi ratkaisevaa myös valtioneuvoston asetuksen sisällön osalta. Kun täytäntöönpanosäädökset ovat käytettävissä olisi kuitenkin arvioitava tarkemmin asetuksenantovaltuuksien sekä niiden nojalla annettavan sääntelyn suhdetta komission täytäntöönpanosäädöksiin, erityisesti EU-lainsäädännön ensisijaisuuden näkökulmasta.

Toiminnalliset esteettömyysvaatimukset yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta sisällytettäisiin hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin. Laissa säädetäisiin myös asetuksenantovaltuutuksesta, jolloin esimerkiksi tietoteknisistä yksityiskohdista tai standardointityössä määriteltävistä standardeista voi olla tarvetta säätää tulevaisuudessa asetuksessa.

12.8 Kansallisen liikkumavaran hyödyntäminen

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä on otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 14/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 25/2005 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (esim. PeVL 14/2018 vp, PeVL 1/2018 vp, PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp, PeVL 44/2016 vp).

Esitys ei sisällä sääntelyä, joka hyödyntäisi direktiivin kansallista liikkumavaraa sääntelyn sisällön näkökulmasta. Rakennettua ympäristöä koskeva esteettömyysdirektiivin liite III tullaan ottamaan käyttöön erikseen ja sen vaikutuksia ei ole arvioitu tässä esityksessä.

Direktiivin sisältämien velvoitteiden sisällyttäminen olemassa oleviin kansallisiin lakeihin, kuten digipalvelulakiin tarkoittaa kuitenkin, että sääntelyssä ei voida noudattaa yksityiskohtaisesti direktiivin soveltamisalan systematiikkaa ja muotoiluja. Kansallisten lakien sekä direktiivin soveltamisalojen vertailu on niiden systematiikan erilaisuuden vuoksi siksi osin haastavaa. Sääntelyssä on pyritty noudattamaan direktiivin tasoa, mutta on mahdollista, että sääntely joissakin tapauksissa tuo lisävaatimuksia sellaisille digitaalisille palveluille, joiden osalta esteettömyysdirektiivi ei tätä yksiselitteisesti edellytä. Suomessa digipalvelulaki kattaa jo nyt osin samoja palveluja kuin esteettömyysdirektiivi. Näin ollen on lain systematiikan, ymmärrettävyyden ja

lain soveltamisen kannalta perusteltua, että myös uusilta palveluilta vaaditaan digipalvelulain mukaisten velvoitteiden täyttämistä.

Käytännössä lisäsääntelyä ehdotetaan säädettäväksi digipalvelulain 10 §:n mukaisesta saavutettavuuspalautteen käsittelyyn liittyvästä menettelystä. Esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III d alakohdan nojalla palveluntarjoajan on mahdollistettava tukipalvelun kautta tietojen antaminen digitaalisen palvelun saavutettavuudesta. Voidaan tulkita saavutettavuuspalautteen mahdollistamisen kattavan kyseisen direktiivin veloitteen. Esteettömyysdirektiivissä ei kuitenkaan säädellä tukipalvelun kautta saavutettavuustietojen antamiseen liittyvästä menettelystä. Digipalvelulain 10 §:ssä edelleen säädetään, että palveluntarjoajan on lähetettävä palautteen vastaanottamisesta lähettäjälle sähköinen vastaanottokuittaus, josta ilmenee palautteen vastaanottoaika. Palveluntarjoajan on vastattava palautteisiin ja pyyntöihin viipymättä, mutta viimeistään kahden viikon kuluessa yhteydenotosta. Jos pyyntö saada tiedot saavutettavuusvaatimukset täyttävässä muodossa koskee laajaa digitaalisen palvelun sisältöä, palveluntarjoaja voi jatkaa vastausaikaa enintään kahdella viikolla. Lisäajasta on ilmoitettava pyynnön tehneelle palvelun käyttäjälle.

Kyseistä menettelysäädoksestä ei säädetä esteettömyysdirektiivissä, vaan kyse olisi kansallisesta lisäsääntelystä niiden palveluntarjoajien osalta, jotka eivät vielä kuulu digipalvelulain soveltamisalan piiriin. Menettelysäännöksestä säätäminen ei kuitenkaan ole esteettömyysdirektiivin tarkoituksen vastaista ja sen voidaan katsoa noudattavan myös direktiivin tarkoitusta sitä osin, kun tavoitteena on yhdenmukainen sääntely saavutettavuusdirektiivin ja esteettömyysdirektiivin soveltamisalan osalta. Menettelysäännösten edellyttäminen kaikilta digitaalisten palvelujen tarjoajilta olisi tarkoituksenmukaista digitaalisten palvelujen yhdenmukaisuuden sekä sääntelyn selkeyden vuoksi. Mikäli menettelysäännökset rajattaisiin osasta esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista digitaalisista palveluista pois, ei palvelun käyttäjällä olisi käytössään samoja oikeussuojakeinoja kuin niissä palveluissa, jossa menettelysäännöksistä säädetäisiin. Voidaankin perustellusti katsoa, että kyseinen kansallinen liikkumavaran käyttäminen edistäisi yhdenvertaista lain soveltamista sekä digitaalisten palvelun käyttäjien oikeusturvaa.

Esitykseen ei sisälly sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitys olisi tarpeen käsitellä perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Edellä mainituilla perusteilla esitykseen sisältyvät lait voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Koska esteettömyysdirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää tuotteiden esteettömyyttä säätämällä tietyille tuotteille pakolliset esteettömyysvaatimukset ja siten parantaa jokaisen ja erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita.

Tällä lailla pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä (jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*).

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kuluttajalla* luonnollista henkilöä, joka hankkii asiaankuuluvan tuotteen tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino-, liike-, käsiteollisuus- tai ammattitoimintaansa;

2) *reaaliaikaisella tekstityksellä*, pisteestä pisteeseen (PP) -tilanteissa tai monipisteneuvotte- luissa käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua, jossa lisättävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana;

3) *eri viestintämuotojen täydelliseen interaktiivisuuteen perustuvalla palvelulla*, reaaliaikaista multimediapalvelua, jolla toteutetaan liikkuvan videokuvan, reaaliaikaisen tekstin sekä äänen kaksisuuntainen, symmetrinen ja reaaliaikainen siirto kahdessa tai useammassa paikassa olevan käyttäjän välillä;

4) *talouden toimijalla*, tarkoitetaan tässä laissa tuotteen valmistajaa, maahantuoja, jakelijaa, valtuutettua edustajaa tai palveluntarjoajaa;

5) *mikroyrityksellä* yritystä, jonka palveluksessa on alle 10 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa;

6) yhdenmukaistetulla standardilla, eurooppalaista standardia, joka on vahvistettu Euroopan komission esittämän pyynnön perusteella unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamiseksi;

7) avustavalla teknologialla, mitä tahansa osaa, laitetta, palvelua tai tuotejärjestelmää, ohjelmistot mukaan luettuina, jota käytetään vammaisten henkilöiden toiminnallisten valmiuksien lisäämiseen, ylläpitämiseen, korvaamiseen tai parantamiseen taikka lievittämään ja kompensoimaan vammoja, toimintarajoitteita tai osallistumista rajoittavia tekijöitä.

3 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) kuluttajien käyttöön tarkoitettuihin yleiskäyttöisiin tietokonelaitteistoihin ja kyseisten laitteistojen käyttöjärjestelmiin;

2) itsepalvelupääteperiaatteella toimiviin maksupäätteisiin;

3) pankkiautomaatteihin, matkalippuautomaatteihin ja lähtöselvitysautomaatteihin, jotka on tarkoitettu digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain (306/2019, jäljempänä *digipalvelulaki*) 3 §:n 3 momentin mukaisten palvelujen tarjoamiseen;

4) tietojen tarjoamiseen käytettäviin vuorovaikutteisiin itsepalvelupäätteisiin, jotka on tarkoitettu digipalvelulain 3 §:n 3 momentin ja liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 2 §:n 13 ja 14 kohdan mukaisten henkilöliikennepalvelujen tarjoamiseen, paitsi ajoneuvojen, ilma-alusten, laivojen tai liikkuvan kaluston kiinteiksi osiksi asennetut päätteet;

5) sähköisiin viestintäpalveluihin käytettäviin kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia;

6) kuluttajapäätelaitteisiin, joissa on vuorovaikutteisia tietojenkäsittelyominaisuuksia ja joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja;

7) sähköisiin lukulaitteisiin.

4 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksista säädetään digipalvelulaissa. Tämän lain mukaisia esteettömyysvaatimuksia sovelletaan digipalvelulain 3 §:n 3 momentin mukaisten palvelujen tarjoamiseen käytettäviin tuotteisiin.

Tuotteiden CE-merkinnälle asetettavista vaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 765/2008, annettu 9 päivänä heinäkuuta 2008, akkreditoinnin vaatimusten vahvistamisesta ja asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta, jäljempänä *NLF-asetus*.

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkinavalvonta-asetus*. Markkinavalvonta-asetuksesta sovelletaan 2 artiklan 3 kohtaa, 10 artiklan 2, 5 ja 6 kohtia, 11 artiklan 5 ja 6 kohtia, 14 artiklan 1 ja 2 kohtia, 17 artiklaa, 18 artiklaa, 22 artiklaa ja 34 artiklan 1, 3 ja 4 kohtia.

Markkinavalvonnasta, markkinavalvonta-asetuksen 25–28 artiklan mukaisesta ulkorajavalvonnasta, valvontaviranomaisista ja muutoksenhausta valvontaviranomaisten päätöksiin säädetään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016, jäljempänä *markkinavalvontalaki*).

CE-merkintää koskevien säännösten rikkomisen seuraamuksista säädetään CE-merkintärikkomuksesta annetussa laissa (187/2010).

5 §

Valvonta

A valvoo, että tämän lain soveltamisalaan kuuluvat tuotteet ovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia.

6 §

Valvonnan ohjaus

Tämän lain säännösten noudattamista koskevan valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu A-ministeriölle.

2 luku

Tuotteiden esteettömyysvaatimukset

7 §

Tuotteiden esteettömyysvaatimukset ja niiden täyttäminen

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvat tuotteet on suunniteltava niin, että ne täyttävät tässä laissa määritellyt esteettömyyttä koskevat vaatimukset. Talouden toimija saa saattaa tuotteita markkinoille vain, jos ne täyttävät tässä laissa ja tämän lain nojalla säädettyt esteettömyysvaatimukset.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson I ja II esteettömyysvaatimuksista tuotteille ja vaadittavien esteettömyystietojen antamisesta.

Tuotetta, joka on sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukainen, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on pidettävä niiden 2 momentissa vahvistettujen vaatimusten mukaisena, jotka kyseiset standardit tai niiden osat kattavat.

Talouden toimijan on otettava huomioon julkisia hankintoja toteuttaessaan esteettömyysvaatimukset tämän lain mukaisille tuotteille siten kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 71 §:n 1 momentissa ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 75 §:n 1 momentissa säädetään, jos talouden toimijan toimintaan sovelletaan hankintalainsäädäntöä.

8 §

Tuotteen perusteellinen muutos ja kohtuuton rasite

Talouden toimija voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se voi arvioinnillaan osoittaa, että 7 §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa:

1) sen tuotteelle merkittävän muutoksen, minkä seurauksena tämän perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti;

2) kohtuuttoman rasitteen.

Edellä 1 momentin 2 kohdan arvio kohtuuttomasta rasitteesta tulee tehdä esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti. Arvioinnissa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää kyseistä tuotetta.

Edellä 1 momentin 2 kohtaan ei voi vedota, jos talouden toimija saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen.

9 §

Ilmoitusvelvollisuus ja poikkeuksen dokumentointi

Talouden toimijan, joka poikkeaa edellä 8 §:n mukaisesti esteettömyysvaatimuksista, on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot markkinavalvontaviranomaiselle. Tällöin talouden toimijan:

1) tulee dokumentoida arvio;

2) toimittaa tehty arvio pyynnöstä markkinavalvontaviranomaiselle;

3) säilyttää asiakirjoja viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi asettanut tuotteen saataville markkinoille.

Edellä 1 momenttia ei sovelleta mikroyritykseen. Mikroyrityksen on pyynnöstä toimitettava 8 § mukaista arviota vastaavat asianmukaiset tiedot markkinavalvontaviranomaiselle, jos se vetoaa 8 §:n 1 momentin mukaiseen poikkeukseen.

3 luku

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja CE-merkintä tuotteille

10 §

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksessa on ilmoitettava, että esteettömyysvaatimukset täyttyvät ja lisäksi yksilöitävä ne vaatimukset, joiden osalta talouden toimija poikkeaa 8 §:n 1 momentin mukaisesti esteettömyysvaatimuksista.

EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen on oltava rakenteeltaan Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 768/2008/EY, tehty 9 päivänä heinäkuuta 2008, tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta, liitteessä III esitetyn mallin mukainen. Jos tuotteeseen sovelletaan useampia säädöksiä, jotka edellyttävät EU-

vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen, laaditaan yksi vakuutus, jossa kerrotaan kaikkien säädösten tunnistetiedot, mukaan lukien niiden julkaisuviitteet.

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen tulee sisältää esteettömyysdirektiivin liitteen IV mukaiset osatekijät ja sitä on pidettävä jatkuvasti ajan tasalla.

EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutus tulee laatia sen jäsenvaltion kielelle tai kielille, jossa tuote on saatettu tai saatetaan markkinoille.

11 §

CE-merkintä

Tuotteiden CE-merkinnälle asetettavista vähimmäisvaatimuksista säädetään NLF-asetuksen 30 artiklassa.

CE-merkintä tulee kiinnittää tuotteeseen tai sen arvokilpeen näkyvästi, helposti luettavasti ja pysyvästi. Jos tämä ei tuotteen luonteen vuoksi ole mahdollista tai perusteltua, se on kiinnitettävä pakkaukseen ja liiteasiakirjoihin.

CE-merkintä kiinnitetään ennen tuotteen markkinoille saattamista.

4 luku

Tuotteita käsittelevien talouden toimijoiden velvoitteet

12 §

Valmistaja

Saattaessaan tuotteitaan markkinoille valmistajan on varmistettava, että tuotteet on suunniteltu ja valmistettu tämän lain esteettömyysvaatimusten mukaisesti, myös sarjatuotannossa.

Valmistajan on laadittava EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus ja kiinnitettävä tuotteeseen CE-merkintä. Tekniset asiakirjat tulee laatia esteettömyysdirektiivin liitteen IV mukaisesti. Tarvittaessa on suoritettava vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettely.

Valmistajan on säilytettävä tekniset asiakirjat ja EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus viiden vuoden ajan siitä, kun tuote saatettiin markkinoille.

Valmistajan on:

1) kiinnitettävä tuotteeseen tyyppi-, erä- tai sarjanumero tai muu merkintä, jolla se voidaan tunnistaa;

2) ilmoitettava tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toimimimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta valmistajaan saa yhteyden.

Valmistajan on varmistettava, että tuotteeseen liitetään ohjeet ja turvallisuustiedot. Ohjeiden ja turvallisuustietojen on oltava selkeitä, ymmärrettäviä ja helppotajuisia.

13 §

Valtuutettu edustaja

Valmistaja voi nimetä valtuutetun edustajan, joka:

- 1) pitää EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen ja tekniset asiakirjat markkinavalvontaviranomaisen saatavilla viiden vuoden ajan;
- 2) toimittaa markkinavalvontaviranomaiselle tämän perustellusta pyynnöstä kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen tuotteen vaatimustenmukaisuuden osoittamiseksi;
- 3) tekee markkinavalvontaviranomaisen kanssa sen pyynnöstä yhteistyötä kaikissa toimissa, jotka toteutetaan tuotteiden esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi.

Valmistajan velvollisuutta suunnitella ja valmistaa tuotteita siten, että ne täyttävät esteettömyysvaatimukset, ei voida siirtää valtuutetulle edustajalle.

14 §

Maahantuojat

Maahantuojat saavat saattaa markkinoille ainoastaan esteettömyysvaatimusten mukaisia tuotteita. Ennen kuin maahantuojat saattaa tuotteen markkinoille, sen tulee varmistaa, että valmistaja on noudattanut tämän lain 12 §:n 2 ja 4 momentin vaatimuksia.

Maahantuojan tulee ilmoittaa tuotteessa helposti ymmärrettävällä kielellä nimensä, rekisteröity toiminimensä tai rekisteröity tavaramerkkinsä sekä osoitteensa, josta maahantuojaan saa yhteyden.

Jos maahantuojat katsoo, ettei tuote täytä esteettömyysvaatimuksia, maahantuojat ei saa asettaa tuotetta markkinoille ennen kuin tuote on saatettu vaatimusten mukaiseksi. Jos tuote ei ole esteettömyysvaatimusten mukainen, maahantuojan on ilmoitettava siitä valmistajalle ja markkinavalvontaviranomaisille.

Maahantuojan on varmistettava, että tuotteeseen liitetään ohjeet ja turvallisuustiedot. Ohjeiden ja turvallisuustietojen on oltava selkeitä, ymmärrettäviä ja helppotajuisia. Lisäksi maahantuojan on varmistettava, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Maahantuojan on pidettävä viiden vuoden ajan jäljennös EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksesta markkinavalvontaviranomaisen saatavilla ja varmistettava että tekniset asiakirjat ovat pyynnöstä markkinavalvontaviranomaisen saatavilla.

Edellä 12 §:n mukaisia valmistajien velvollisuuksia sovelletaan maahantuojiin, jotka saattavat tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttavat jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa vaatimustenmukaisuuteen suhteessa tämän lain esteettömyysvaatimuksiin.

15 §

Jakelija

Jakelijan on noudatettava asianmukaista huolellisuutta, kun se asettaa tuotteen saataville markkinoille.

Jakelijan tulee varmistaa, että tuotteessa on CE -merkintä ja mukana on vaaditut asiakirjat sekä tuotteen ohjeet ja turvallisuustiedot. Lisäksi ennen kuin jakelija toimittaa tuotteen markkinoille sen on tarkistettava, että valmistaja on noudattanut tämän lain 12 §:n 2 ja 4 momentin vaatimuksia ja maahantuojat 14 §:n 2 momentin mukaisia vaatimuksia.

Jakelijan on varmistuttava, etteivät varastointi- tai kuljetusolosuhteet vaaranna sovellettavien esteettömyysvaatimusten noudattamista.

Edellä 12 §:n mukaisia valmistajien velvollisuuksia sovelletaan jakelijoihin, jotka saattavat tuotteen markkinoille omalla nimellään tai tavaramerkillään taikka muuttavat jo markkinoille saatettua tuotetta tavalla, joka voi vaikuttaa vaatimustenmukaisuuteen suhteessa tämän lain esteettömyysvaatimuksiin.

16 §

Yhteiset vaatimukset

Talouden toimijan on pyynnöstä toimitettava markkinavalvontaviranomaiselle tunnistetiedot viimeisen viiden vuoden ajalta kaikista muista talouden toimijoista, jotka ovat toimittaneet sille tai joille se on toimittanut tuotteen.

Valmistajan, jakelijan tai maahantuojan, joka katsoo tai jolla on syytä uskoa, että heidän markkinoille saattama tuote ei täytä vaatimuksia tuotteeseen sovellettavasta esteettömyydestä, on välittömästi toteutettava vaadittavat korjaavat toimet tuotteen saattamiseksi vaatimusten mukaiseksi tai tarvittaessa sen vetämiseksi pois markkinoilta. Lisäksi on tiedotettava kaikkien niiden jäsenvaltioiden markkinavalvontaviranomaisia, jonne tuote on asetettu saataville. Valmistajan ja maahantuojan on pidettävä näistä tuotteista kirjaa mukaan lukien niihin kohdistuvista valituksista.

Talouden toimijan on markkinavalvontaviranomaisen pyynnöstä:

1) annettava kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat vaatimuksenmukaisuuden osoittamiseksi viranomaisen helposti ymmärtämällä kielellä,

2) tehtävä yhteistyötä esteettömyysarvioinnin tekemiseksi tai esteettömyysvaatimusten vastaisuuden korjaamiseksi.

5 luku

Valvonta

17 §

Esteettömyysvaatimusten markkinavalvonta

Markkinavalvontaviranomaisen tulee:

- 1) tarkistaa, että sovellettavia esteettömyysvaatimuksia noudatetaan;
- 2) tarkistaa, että talouden toimija on tehnyt vaadittavan perustellun arvion 9 §:n mukaisesti, jos talouden toimija vedonnut tämän lain soveltamisalaan kuuluvan tuotteen osalta 8 §:n mukaiseen poikkeukseen;
- 3) julkaista tietoa niiden tuotteiden osalta, jotka eivät ole vaadittavien esteettömyysvaatimusten mukaisia.

Markkinavalvontaviranomaisen on suoritettava tuotteen vaatimustenmukaisuuden kattava arviointi, jos sillä on riittävä syy olettaa, että tuote ei täytä tämän lain mukaisia esteettömyysvaatimuksia.

Jos markkinavalvontaviranomainen havaitsee puutteita esteettömyysvaatimusten noudattamisessa tai 9 §:n mukaisessa arvioissa, sen tulee kehottaa talouden toimijaa korjaamaan havaitut puutteet.

Markkinavalvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuudesta Euroopan komissiolle ja muille jäsenvaltioille säädetään markkinavalvontalain 27 §:n 1 momentissa. Jos toinen jäsenvaltio tai komissio ei ole kolmen kuukauden kuluessa esittänyt vastalauseita ilmoitetusta väliaikaisesta toimenpiteestä, markkinavalvontaviranomainen voi antaa asiassa lopullisen päätöksen, jossa määrätään tuotteen poistamisesta markkinoilta ja muista asianmukaisista rajoittavista toimenpiteistä.

18 §

Muodollinen vaatimustenvastaisuus

Markkinavalvontaviranomaisen on, jonkin seuraavista havainnoista tehdessään, vaadittava asianomaista talouden toimijaa korjaamaan vaatimustenvastaisuus, sanotun kuitenkin rajoittamatta edellä 8 §:n soveltamista:

- 1) CE-merkintä on kiinnitetty tämän lain 11 §:n vastaisesti;
- 2) CE-merkintää ei ole kiinnitetty;
- 3) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu;
- 4) EU-vaatimustenmukaisuusvakuutusta ei ole laadittu oikein;
- 5) teknisiä asiakirjoja ei ole saatavilla tai ne eivät ole täydellisiä;
- 6) edellä 12 §:n 4 momentin 2 kohdassa tai 14 §:n 2 momentissa tarkoitetut valmistajan ja maahantuojan tiedot puuttuvat tai ne ovat virheellisiä tai epätäydellisiä;
- 7) mitä tahansa muuta 12 tai 14 §:ssä säädettyä hallinnollista vaatimusta ei ole täytetty.

Jos edellä 1 momentissa tarkoitettu vaatimustenvastaisuus jatkuu, markkinavalvontaviranomaisen on ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin tuotteen markkinoilla saataville asettamisen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi tai sen varmistamiseksi, että tuote poistetaan markkinoilta.

19 §

Seuraamukset

CE-merkintärikkomuksesta säädetään CE-merkintärikkomuksesta annetussa laissa (187/2010).

6 luku

Voimaantulo

20 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan x päivänä kesäkuuta 20xx.

Palveluntarjoajat voivat edelleen tarjota palvelujaan 28.6.2030 asti käyttäen tuotteita, joita ne käyttivät laillisesti ennen 28.6.2025 palvelujensa tarjoamiseen.

Itsepalvelupäätteet, joita palveluntarjoajat käyttävät laillisesti palvelujen tarjoamiseen ennen 28.6.2025 voidaan edelleen käyttää vastaavien palvelujen tarjoamisessa 20 vuoden ajan niiden käytön aloittamisesta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämä laki tulee voimaan xx päivänä kuuta 20 xx .

2.

Laki

eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa tuotteiden esteettömyysvaatimuksista seuraavasti:

[4 §:ään lisättäisiin tuotteiden esteettömyysvaatimusten markkinavalvontaviranomainen]

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018) ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista annetun lain (1712/2015), sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014), laivavarustelain (1503/2011), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain (1005/2008), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013), kemikaalilain (599/2013), kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013), tupakkalain (549/2016) sekä tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (xxx/2022) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

4 §

Valvontaviranomaiset

[4 §:ään lisättäisiin tuotteiden esteettömyysvaatimusten markkinavalvontaviranomainen]

Tämä laki tulee voimaan xx päivänä kuuta 20 xx .

3.

Laki

digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 2 §:n 1 momentin 9 kohta, 3 §, 11 §:n 1 momentti, 12 §:n 1 momentti, 2 momentin 1 ja 5 kohta sekä 3 momentin 1 kohta, sekä
lisätään 2 §:n 1 momenttiin uusi 10-14 kohta, lakiin uusi 3 a luku ja 12 §:n 2 momenttiin uusi 6 kohta seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *aikasidonnaisella medialla* ääntä, videokuva tai näiden yhdistelmää, johon voi sisältyä vuorovaikutusta;

10) *kuluttajalla* luonnollista henkilöä, joka käyttää palvelua tarkoituksessa, joka ei kuulu hänen elinkeino-, liike-, käsiteollisuus- tai ammattitoimintaansa;

11) *verkkokaupan palvelulla* sähköisen viestinnän palvelusta annetun lain (320/2017) 3 §:n 1 momentin 29 kohdassa tarkoitettua kuluttajalle tarjottavaa tietoyhteiskunnan palvelua, joka on tarkoitettu kuluttajasopimuksen tekemiseksi;

12) *sähkökirjalla* kuluttajalle tarjottavaa tiedostoa, joka on yksilöity julkaisuun liittyvällä pysyvällä tunnisteella.

14) *henkilöliikennepalvelulla* liikenteen palveluista annetun lain (917/2014) 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettujen EU:n matkustajanoikeusasetusten henkilöliikennepalvelujen osana kuluttajalle tarjottaviin digitaalisiin palveluihin.

3 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) viranomaisen digitaalisiin palveluihin;
2) julkisoikeudellisen laitoksen digitaalisiin palveluihin;
3) yrityksen, säätiön, yhdistyksen ja muun yhteisön digitaalisiin palveluihin, joiden kehittämisen tai käytön rahoittamiseen osallistuu tässä laissa tarkoitettu viranomainen vähintään puolella kehittämiskustannuksista tai vuotuisista ylläpitokustannuksista;

4) vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain ([617/2009](#)) [12 §:ssä](#) tarkoitettuun rekisteriin merkittyjen tunnistuspalvelun tarjoajien tunnistuspalveluihin sekä hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain ([571/2016](#)) [3 §:n](#) 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettujen verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelun kautta käytettäviin digitaalisten palvelujen osiin, joilla voidaan hoitaa maksutoimeksiantoja;

5) vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain ([1398/2016](#)) [5 §:n](#) 4 momentissa tarkoitettujen julkisten yritysten sekä [5 §:n](#) 5 momentissa tarkoitettujen viranomaisen myöntämien erityis- tai yksinoikeuksien nojalla toimivien yksiköiden digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tarjota vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alan palvelua yleisölle;

6) luottolaitostoiminnasta annetun lain ([610/2014](#)) [1 luvun 7 §:ssä](#) tarkoitettujen luottolaitosten, maksulaitoslain ([297/2010](#)) [5 §:n](#) 2 kohdassa tarkoitettujen maksulaitosten, sijoituspalvelulain ([747/2012](#)) [1 luvun 13 §:n](#) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen sijoituspalveluyritysten, vakuutusyhtiölain ([521/2008](#)) [1 luvun 1 §:n](#) 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistyslain ([1250/1987](#)) [1 luvun 1 §:n](#) 1 momentissa tarkoitettujen vakuutusyhdistysten digitaalisiin palveluihin siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tarjota palvelua yleisölle;

Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan yleisölle tarjottaviin viranomaisen digitaalisiin palveluihin ja muihin sähköisiin tiedonsiirtomenetelmiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tämän lain 2 lukua ei sovelleta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittamiseen. Viranomaisissa noudatettaviin menettelyihin sovelletaan muutoin, mitä asian vireillepanosta, päätöksen tiedoksiannosta, viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietojen käsittelystä, asiakirjojen arkistoinnista, asian käsittelyssä käytettävästä kielestä ja asian käsittelystä säädetään. Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon digitaalisiin palveluihin säädetään erikseen.

Riippumatta palvelun tarjoajasta, tämän lain 3 a luvun säännöksiä sovelletaan vain henkilöliikennepalvelujen, sähkökirjojen sekä verkkokauppojen digitaalisiin palveluihin. Lisäksi riippumatta palvelujen tarjoajasta, 3 a lukua sovelletaan kuluttajansuojalain ([38/1978](#)) 7 tai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluviin kuluttajaluottoihin, sijoituspalvelulain ([747/2012](#)) [1 luvun 15 §:n](#) 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuihin sijoituspalveluihin ja 2 luvun 3 §:n 1 momentin 1, 3, 4 ja 7 kohdissa tarkoitettuihin oheispalveluihin, maksupalvelulain ([290/2010](#)) [1 luvun 1 §:ssä](#) tarkoitettuja maksupalveluihin, lain luottolaitostoiminnasta ([610/2014](#)) [15 luvun 6 a §:n](#) 1 momentissa tarkoitettuihin perusmaksutiliin ja siihen liittyviin palveluihin sekä maksulaitoslain ([297/2010](#)) [1 luvun 5 §:n](#) 6a kohdassa tarkoitettuun sähköiseen rahaan niiltä osin kuin palvelua annetaan digitaalisessa muodossa kuluttajille. Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain (xx/xx) [2 §:n](#) 5-kohdan mukaisiin mikroyrityksiin. Lisäksi tämän lain 3 a luvun säännöksiä ei sovelleta maksulaitoslain 2 luvun 7 b §:n mukaisiin tilitietopalvelun tarjoajiin.

Tätä lakia ei sovelleta:

1) työpaikoilla käytettäviin rajalliselle määrälle henkilöitä tarkoitettuihin intranet- ja ekstranet-verkkosivustoihin ja mobiilisovelluksiin; kuitenkin 23 päivänä syyskuuta 2019 tai sen jälkeen kokonaan uudistettuihin viranomaisten ja julkisoikeudellisten laitosten työpaikoilla käytettäviin intranet- ja ekstranet-verkkosivustoihin ja mobiilisovelluksiin sovelletaan tämän lain 3 ja 4 lukua;

2) varhaiskasvatustalain (540/2018) mukaisessa varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuslain (628/1998), lukiolain (714/2018), ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017), tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain (1215/2020), vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998), yliopistolain ja ammattikorkeakoululain mukaisessa opetuksessa, kun verkkosivusto tai mobiilisovellus tuotetaan varhaiskasvatuksen tai opetuksen yhteydessä ja sen käyttö tapahtuu rajatussa ryhmässä määräaikaaisesti;

3) julkisen yleisradiotoiminnan harjoittajien digitaalisiin palveluihin;

4) palveluntarjoajan verkkosivustolla tai mobiilisovelluksessa esitettävään suoraan aikasidonnaiseen mediaan, jota ei tallenneta säilytettäväksi ja uudelleen julkaistavaksi verkossa;

5) verkkokarttoihin ja karttapalveluihin; jos kuitenkin palveluntarjoajan digitaalisessa palvelussa oleva kartta on tarkoitettu navigointikäyttöön, sen olennainen käyttäjää opastava tietosisältö on kuitenkin tarjottava vaihtoehtoisella tavalla saavutettavuusvaatimukset täyttävässä digitaalisessa muodossa;

6) sellaisiin palveluntarjoajan digitaalisessa palvelussa oleviin sisältöihin, jotka eivät ole palveluntarjoajan itsensä tuottamia, rahoittamia tai valvomia;

7) kulttuuriperintökokoelmien teosten ilmentymiin, joita ei voida muuttaa saavutettavuusvaatimukset täyttävään muotoon.

3 a luku

Eräiden digitaalisten palvelujen saavutettavuus

10 a §

Saavutettavuusvaatimukset eräille digitaalisille palveluille

Sen lisäksi, mitä 7 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamat digitaaliset palvelut täyttävät Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (jäljempänä esteettömyysdirektiivi), lisävaatimukset.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksossa III ja IV säädetyistä lisävaatimuksista.

10 b §

Poikkeaminen saavutettavuusvaatimuksista

Palveluntarjoaja voi kohtuuttoman rasitteen lisäksi poiketa saavutettavuusvaatimuksista, jos se arvioinnillaan pystyy osoittamaan, että saavutettavuusvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa sen digitaaliselle palvelulle merkittävän muutoksen, minkä seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti.

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on otettava huomioon esteettömyysdirektiivin liitteen VI kohtuutonta rasitetta koskevan arvioinnin perusteet.

Kohtuuttomaan rasitteeseen ei voida vedota, jos palveluntarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään saavutettavuuden parantamiseen.

10 c §

Menettelyt saavutettavuusvaatimuksista poikkeamiseksi

Palveluntarjoajan, joka poikkeaa edellä 10 b §:n mukaisesti saavutettavuusvaatimuksista, on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle. Tällöin palveluntarjoajan on:

- 1) dokumentoitava arviointi;
- 2) toimitettava tehty arvio pyynnöstä valvontaviranomaiselle;
- 3) säilytettävä dokumentoitu arvio viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut digitaalista palvelua.

Kohtuuttomaan rasitteeseen perustuva arvio tulee tehdä uudelleen:

- 1) muutettaessa digitaalisen palvelun sisältöä;
- 2) valvontaviranomaisen pyynnöstä tai;
- 3) vähintään viiden vuoden välein.

10 d §

Tietojen antaminen digitaalisen palvelun saavutettavuusvaatimusten täyttämisestä

Palveluntarjoajan on 9 §:ssä säädetyn lisäksi julkaistava saavutettavuusselosteella yleinen kuvaus digitaalisesta palvelusta sekä selvitys siitä, miten digitaalinen palvelu täyttää esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset.

10 e §

Digitaalisen palvelun saavutettavuuspuutteet ja niiden korjaaminen

Palveluntarjoajan on toteutettava tarvittavat korjaavat toimenpiteet, mikäli digitaalinen palvelu ei täytä saavutettavuusvaatimuksia.

Palveluntarjoajan on lisäksi välittömästi ilmoitettava edellä 1 momentin mukaisista saavutettavuuspuutteista niiden jäsenvaltioiden asiasta vastaaville toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, joissa kyseistä digitaalista palvelua tarjotaan. Ilmoituksen yhteydessä palveluntarjoajan on kuvattava tiedot saavutettavuuspuutteista ja toteutetuista korjaavista toimenpiteistä.

4 luku

Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja

11 §

Saavutettavuuskantelu ja -selvityspyyntö

Jokaisella on oikeus tehdä saavutettavuuskantelu valvontaviranomaiselle palveluntarjoajasta, joka ei ole noudattanut 3 tai 3 a -luvussa säädettyjä vaatimuksia ja velvollisuuksia. --

---

12 §

Valvontaviranomainen, sen tehtävät ja toimivalta

Tämän lain mukaisena valvontaviranomaisena toimii Etelä-Suomen aluehallintovirasto, joka valvoo 3 luvussa ja 3 a luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja vaatimusten noudattamista.

Valvontaviranomaisen tehtävänä on:

1) antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa 3 luvussa ja 3 a luvussa säädettyjen vaatimusten, velvollisuuksien ja oikeuksien toteuttamisesta;

---

5) raportoida valvonnan tuloksista Euroopan komissiolle saavutettavuusdirektiivin 8 artiklan 4 kohdassa säädetyllä tavalla;

6) valvoa ja tarkastaa, että 3 a luvussa säädetyt vaatimukset on toteutettu.

Valvontaviranomainen voi määrätä:

1) edellä 2 momentin 3 ja 6 kohdan mukaisia tehtäviä suorittaessaan palveluntarjoajan saattamaan kohtuullisessa määräajassa digitaalisen palvelun vastaamaan 3 luvussa ja 3 a luvussa säädettyjä vaatimuksia;

---

5 luku

Voimaantulo

17 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain 3 a lukua sovelletaan 28 päivästä kesäkuuta 2025 lukien. Tämän lain 3 a luvun soveltamisalaan kuuluvista palveluista tehdyt palvelusopimukset, jotka on tehty ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta kyseisestä päivämäärästä. Tämän lain 3 a lukua ei sovelleta verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sisältöihin, jotka on arkistoitu ennen 28 päivää kesäkuuta 2025.

Tämän lain 3 a lukua sovelletaan valmiiksi tallennettuun aikasidonnaiseen mediaan 28 päivästä kesäkuuta 2025 lukien.

Tämän lain 3 a lukua sovelletaan verkkosivustoissa ja mobiilisovelluksissa oleviin toimisto-ohjelmien tiedostoihin, jotka on julkaistu 28 päivänä kesäkuuta 2025 tai sen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 308 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on laissa 1003/2018 ja laissa 1207/2020 ja 313 § sellaisena kuin se on laissa 1003/2018 *sekä*
lisätään 3 §:ään sellaisena kuin se on osaksi laeissa 456/2016, 52/2019 ja 1207/2020 uusi 2 c kohta, 304 §:ään sellaisena kuin se on laissa 1003/2018 ja osaksi laeissa 350/2019 ja 1207/2020 uusi 18 kohta ja uusi 22 a luku, seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

2 c) *audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavalla palvelulla* sähköisten viestintäverkkojen välityksellä tarjottavaa palvelua, jonka avulla yksilöidään, valitaan ja katsellaan audiovisuaalisia sisältöpalveluja ja palvelujen esteettömyysominaisuuksia sekä vastaanotetaan näitä palveluja ja ominaisuuksia koskevia tietoja.

22 a luku

Palveluihin sovellettavat esteettömyysvaatimukset

194 a §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kuluttajille tarjottaviin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin ja viestintäpalveluihin. Säännöksiä ei sovelleta palveluja tarjoaviin mikrotyöryhtymisiin eikä laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

194 b §

Yleiset esteettömyysvaatimukset

Viestintäpalvelua tarjoavan teleyrityksen ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on varmistettava, että niiden tarjoamat palvelut suunnitellaan ja tarjotaan tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan

parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882 ("esteettömyysdirektiivi") mukaisesti. Palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan.

Palvelut, jotka ovat sellaisten yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä tai jotka ovat komission täytäntöpanosäädöksissä vahvistamien teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä 194 b, 194 c ja 194 d § vahvistettujen vaatimusten mukaisena, jotka kyseiset standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat.

Edellä 1-2 momentissa säädettyjä yleisiä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan numeroihin perustuviin ja numeroista riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin, internetyhteyspalveluihin sekä audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Säännöstä ei sovelleta laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia määräyksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III yleisistä esteettömyysvaatimuksista ja palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamisesta.

194 c §

Viestintäpalveluun sovellettavat erityiset esteettömyysvaatimukset

Viestintäpalvelun on:

- 1) tarjottava reaaliaikainen tekstitysominaisuus puheviestinnän lisäksi;
- 2) tarjottava täydelliset interaktiivisuusominaisuudet, kun puheviestinnän lisäksi tarjotaan videokuvaa.

Edellä 1 momentissa säädettyjä erityisiä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan numeroihin perustuviin ja numeroista riippumattomiin henkilöiden välisiin viestintäpalveluihin. Säännöstä ei sovelleta internetyhteyspalveluihin eikä laitteiden välisiin siirtopalveluihin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia määräyksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson IV a kohdan mukaisista erityisistä esteettömyysvaatimuksista.

194 d §

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin sovellettavat erityiset esteettömyysvaatimukset

Audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavissa palveluissa on:

- 1) tarjottava sähköisiä ohjelmaoppaita, jotka ovat helposti havaittavia, hallittavia, ymmärrettäviä ja toimintavarmoja, ja sisältävät tietoa esteettömyysominaisuuksien saatavuudesta;
- 2) varmistettava, että audiovisuaalisten sisältöpalvelujen esteettömyyspalvelut välitetään kaikilta osin riittävän laadukkaina ja tarkasti esitettyinä sekä äänen ja videon kanssa synkronoituina ja siten, että käyttäjä voi hallita niiden esittämistä ja käyttöä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia määräyksiä esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson IV b kohdan mukaisista erityisistä esteettömyysvaatimuksista

194 e §

Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista

Viestintäpalvelua tarjoava teleyritys ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoava palveluntarjoaja voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se ennakoon tehdyn arvioinnin perusteella voi osoittaa, että 194 b, 194 c ja 194 d §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa:

- 1) sen palvelulle merkittävän muutoksen, minkä seurauksena tämän perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti;
- 2) kohtuuttoman rasitteen.

Palveluntarjoaja ei kuitenkaan voi poiketa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin 2 kohdan perusteella, jos tämä saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Jos palveluntarjoaja poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin perusteella, sen on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot sen jäsenvaltion asiaankuuluville palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkistamisesta vastaaville viranomaisille, jossa kyseistä palvelua tarjotaan.

Palveluntarjoajan poiketessa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin 2 kohdan perusteella sen on toteutettava arviointi esteettömyysdirektiivin liitteen VI mukaisesti.

Palveluntarjoajan on dokumentoitava 1 momentissa tarkoitettu arviointi ja säilytettävä dokumentoitu arviointi tapauksen mukaan viiden vuoden ajan siitä, kun se on viimeksi tarjonnut palvelua. Palveluntarjoajan on toimitettava palvelujen vaatimustenmukaisuuden tarkistamisesta vastaavien viranomaisten pyynnöstä näille kopio dokumentoidusta arviosta, jossa selvitetään, miten sen palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen.

Jos valvontaviranomainen havaitsee puutteita tämän pykälän perusteella tehdyssä arvioinnissa, sen tulee kehottaa palveluntarjoajaa korjaamaan havaitut puutteet. Valvontaviranomaisen on määritettävä ajanjakso, jonka kuluessa tällaisten toimenpiteiden on oltava toteutettuja. Valvontaviranomainen voi määrätä palveluntarjoajan tiettyssä rajoissa tietyn ajan kuluessa suorittamaan uuden arvioinnin. Arviointi on suoritettava uudelleen palvelua muutettaessa sekä joka tapauksessa vähintään viiden vuoden välein.

194 f §

Tietojen antaminen esteettömyysvaatimusten täyttämisestä

Viestintäpalvelua tarjoavan teleyrityksen ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on julkaistava tiedot esteettömyysdirektiivin liitteen V mukaisesti sen arvioimiseksi, miten palvelu täyttää 194 b, 194 c ja 194 d §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimukset.

Jos palveluntarjoaja on vedonnut 194 e §:ssä tarkoitettuihin poikkeuksiin, sen tulee antaa tiedot siitä, mitä 194 b, 194 c tai 194 d §:n mukaisia esteettömyysvaatimuksia palvelu ei täytä.

Palveluntarjoajien on säilytettävä 1 momentissa tarkoitettuja tietoja niin kauan kuin asianomaista palvelua tarjotaan.

194 g §

Velvollisuudet vaatimustenvastaisuustapauksissa

Vaatimustenvastaisuustapauksissa viestintäpalvelua tarjoavan teleyrityksen ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on toteutettava tarvittavat korjaavat toimenpiteet palvelun saattamiseksi sovellettavien esteettömyysvaatimusten mukaiseksi. Jos palvelu ei ole esteettömyysvaatimusten mukainen, on siitä ilmoitettava välittömästi niiden jäsenvaltioiden asiasta vastaaville toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, joissa niiden palvelua tarjotaan, sekä yksityiskohtaiset tiedot palvelun vaatimustenvastaisuudesta ja toteutetuista korjaavista toimenpiteistä.

Viestintäpalvelua tarjoajan teleyrityksen ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä toimitettava tälle kaikki tarvittavat tiedot sen osoittamiseksi, että palvelu on esteettömyysvaatimusten mukainen. Palveluntarjoajan on tehtävä yhteistyötä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa kaikissa toimissa, joilla palvelu saatetaan kyseisten vaatimusten mukaiseksi.

38 luku

Ohjaus, valvonta ja viranomaisten muut tehtävä

304 §

Liikenne- ja viestintäviraston erityiset tehtävät

18) Valvoa ja tarkastaa, että 22 a luvun palvelut täyttävät luvun mukaiset vaatimukset, erityisesti tarkistamalla 194 e §:n mukaisen arvioinnin ja seurata 22 a luvun nojalla tehtyjen valitusten ja raporttien käsittelyä

308 §

Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

Liikenne- ja viestintäministeriön, Liikenne- ja viestintäviraston, tietosuojavaltuutetun, kilpailuviranomaisten, kuluttajaviranomaisten, markkina- ja tuoteturvallisuusviranomaisten, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston on tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä.

313 §

Valvonta-asioiden käsittely Liikenne- ja viestintävirastossa

Liikenne- ja viestintävirasto voi ottaa asian tutkittavakseen asianosaisen tai 22 a luvun mukaisissa asioissa myös sellaisen muun tahon pyynnöstä, jolla on asiassa oikeutettu intressi sekä omasta aloitteestaan.

45 luku

Voimaantulo

352 §

Siirtymäsäännökset

Uusia 28.6.2022 voimaan tulleita 22 a luvun mukaisia esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa 28 päivänä kesäkuuta 2025 alkaen. Palveluntarjoajat voivat edelleen tarjota palvelujaan 28.6.2030 asti käyttäen tuotteita, joita ne käyttivät laillisesti ennen 28.6.2025 palvelujensa tarjoamiseen. 22 a luvun soveltamisalaan kuuluvista palveluista tehdyt palvelusopimukset, jotka on tehty ennen 28 päivää kesäkuuta 2025, voidaan jatkaa entisellään, kunnes niiden voimassaolo päättyy, mutta ei kuitenkaan pidempään kuin viisi vuotta kyseisestä päivämäärästä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

5.

Laki

häätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan häätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 13 b ja 25 a § sellaisina, kuin ne ovat laissa 174/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a § ja 10 b §, seuraavasti:

3 luku

Toiminta

10 a §

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Hätäkeskuslaitos voi vastata myös hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen.

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos yhteydenottotapana tarjotaan videokuvaa, on siihen vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla. Hätäkeskuslaitos voi noudattaa yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyviä esteettömyysvaatimuksia Hätäkeskuslaitokselle parhaiten sopivalla tavalla.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 b §

Yleisen hätänumeron esteettömyys

Hätäkeskuslaitos voi toteuttaa yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyviä 11 a §:ssä määriteltyjä esteettömyysvaatimuksia Hätäkeskuslaitokselle parhaiten sopivalla tavalla.

Edellä 11 a §:ssä määriteltyjen esteettömyysvaatimusten noudattamista ja toteuttamista yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisessa valvoo sisäministeriö.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen on saatettava tämän lain 11 a §:n mukaiseksi vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. _____

6.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 150 §:n 5 kohta _____), ja *lisätään* 2 §:ään uusi 12, 13 ja 14 kohta, 150 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 150 a ja 186 a§ seuraavasti:

2 §

Määritelmät

12) *EU:n matkustajanoikeusasetuksilla* vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteestä annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o

1107/2006, rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1371/2007, jonka korvaa 7.6.2023 alkaen rautatieliikenteen matkustajien oikeuksista ja velvollisuuksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/782, matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1177/2010 sekä matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011;

13) *kaupunki- ja esikaupunkiliikenteellä* linja-auto- ja raideliikennettä, jonka päätarkoituksena on kaupunkikeskuksen tai taajaman, myös rajojen molemmille puolille ulottuvan taajaman, sekä tällaisen kaupunkikeskuksen tai taajaman ja sitä ympäröivien alueiden välisten liikennetarpeiden täyttäminen;

14) *alueellisella liikenteellä* linja-auto- ja raideliikennettä, jonka päätarkoituksena on alueen, myös rajojen molemmille puolille ulottuvan alueen, liikennetarpeiden täyttäminen.

150 §

Henkilöliikennepalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus

Henkilöliikennettä tarjoavan luvanhaltijan sekä välityspalvelun ja yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että vähintään seuraavat tiedot ovat matkustajan saatavilla sähköisessä muodossa:

Muun kuin EU:n matkustajaoikeusasetuksien mukaisia lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikenteen ja linja-autoliikenteen palveluja tarjoavan henkilöliikenneluvan haltijan sekä välityspalvelun ja yhdistämispalvelun tarjoajan on huolehdittava siitä, että matkustajan saatavilla on sähköisessä muodossa vähintään tieto toimintarajoitteisten matkustajien käytettävissä olevista palveluista ja heidän avustamisestaan, kaluston esteettömyydestä sekä varusteista, jotka helpottavat matkustajan kulkuneuvon pääsyä ja vuorovaikutusta kuljettajan kanssa.

150 a §

Henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevat tiedot ja tietojen esteettömyys:

EU:n matkustajaoikeusasetuksien mukaisia lento-, linja-auto-, rautatie- ja vesiliikenteen henkilöliikennepalveluja tarjoavien liikenteenharjoittajien sekä niissä tarkoitettujen asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjien on kunkin omalta osaltaan tarjottava hallussaan olevat tiedot:

- 1) palvelun tuottamisessa käytettävien liikennevälineiden esteettömyydestä;
- 2) liikennepalveluja ympäröivän infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön, kuten asemien, terminaalien ja satamien sekä pysäkkien esteettömyydestä;
- 3) vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta;
- 4) tiedot älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä;
- 5) reaaliaikaiset matkustustiedot, erityisesti aikataulutiedot, tiedot liikennehäiriöistä, liityntäpalveluista ja jatkoyhteyksistä muita liikennemuotoja käyttäen, sekä
- 6) palvelun käyttöä koskevat lisätiedot.

Edellä 1 momentissa asetetut tiedot on tarjottava sähköisesti verkkosivuilla ja mobiilisovelluksissa siten kuin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 a-luvussa säädetään.

186 a §

Henkilöliikennepalveluja koskevien esteettömyystietojen ja tietojen esteettömyyttä valvova viranomainen.

X valvoo 150 a §:ssä tarkoitettujen, 1 momentissa mainittujen liikennepalvelujen esteettömyyttä koskevien tietojen saatavuutta sekä saman pykälän 2 momentissa mainittujen, näitä tietoja tarjoavien digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru

Liitteet
Rinnakkaistekstit